

Szemelvények a XXI. századi migráció témaköréből

**Szemelvények
a XXI. századi migráció
témaköréből**

MH Hadkiegészítő, Felkészítő és Kiképző Parancsnokság,
Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely
kiadványa

Felelős kiadó:

DR. OROSZ ZOLTÁN altábornagy

Szerkesztő:

DR. HABIL BESENYŐ JÁNOS ezredes

MILETICS PÉTER tanácsos

Szakmai lektor:

DR. KISS ÁLMOS PÉTER

Postacím: 1055 Budapest, Balaton u 7–11.

ISBN 978-615-5585-04-3

Nyomdai előkészítés:

MH Geoinformációs Szolgálat

Felelős vezető: **SZALAY LÁSZLÓ** alezredes

Nyomás:

HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató

Közhasznú Nonprofit Kft.

Felelős vezető: **BENKÓCZY ZOLTÁN** ügyvezető

Minden jog fenntartva!

Tartalomjegyzék

Előszó	5
GRÜLL TIBOR: Az antik Róma és a migránskérdés.....	7
FERWAGNER PÉTER: A migráció és a rasszizmus történelmi összefüggései Franciaországban	45
GYIMESI GYULA: Az elmúlt év migrációs nyomásának kiváltó okai és forrásai	59
NAGY MIKLÓS: Migráció és terrorizmus.....	73
PECHNYÓ PÉTER: Szír menekültek Törökországban.....	81
BOLDIZSÁR DÓRA – NÉMETH KORNÉL – PETROVSZKI LÁSZLÓ – SZEKERES TAMÁS.: Határzárás: a 2015. szeptember 15-i hét.....	93
HORVÁTH SÁNDOR: Baptista segítség a 2015-ös migrációs válság idején	135
CZUKOR GERGELY: A migrációs nyomás kezelésének rendőrségi tapasztalatai	145
BÍRÓ ÁKOS: Magyarország tükre a határzár után, a mértékadó arab sajtóban	155
SZAKÁCS ILDIKÓ RÉKA: Menekültek a magyar sajtóban	169
SZŐKE-KIS BERNADETT: Iszlám migráció és integráció – Európai megoldáskeresés és jövőkép.....	187
VECSEY MARIANN: Migráció és integráció Afrika és Európa viszonya	221
BARICZ NORBERT ATTILA: Dél-amerikai bevándorlás Spanyolországba.....	243

Előszó

A szerkesztők nem kívánják a Tisztelt Érdeklődő figyelmét tartósan magukra irányítani, szándékaik szerint sokkal inkább arra törekszenek, hogy hangsúlyozva egy igen fontos gazdasági, társadalmi, biztonságpolitikai kihívás jelentőségét, komplexitását, az Olvasók felé közvetítsék a közelmúltban megtartott szakmai konferencián elhangzott előadások írott változatát.

Az emberi faj életében a mobilitás mindig nagy jelentőséggel bírt, ahogy annak sajátos kifejeződési formája is, maga a migráció. Abban az értelemben bizonyosan, hogy már korai elődeink gyakran kényszerültek tartós lakóhelyváltásra, amelyet esetenként szükségszerű életmódváltás kísért. Az írott történelmi források azt igazolják, hogy a jelenség a különböző történelmi periódusokban – igaz, koronként eltérő módon – számottevő hatást gyakorolt az adott politikai terek és közösségek életére, válaszként eltérő magatartásminták kialakulását vonva maga után.

A migráció megítélésének változatosságát az eredményezte, hogy a befogadó, avagy célterületnek tekintett politikai entitások elitje és társadalma milyen módon ítélte meg azt, fenyegetésként, netán lehetőséggént értelmezte a gazdasági, hatalmi és kulturális dimenziók bonyolult kontextusában. A migráció, mint tartós történelmi jelenség főbb motivációi (push and pull faktorok) maguk is koronként változó intenzitással bírnak, viszont tényleges biztonsági kihívásként maga a jelenség általában csupán abban az esetben vált, ha a befogadónak tekintett politikai territórium (célország) közmegegyezően alapuló tradicionális társadalmi, civilizációs struktúráira fenyegetést jelentett.

2015-ben az európai kontinens államai – köztük Magyarország – a modern migráció új, tömeges megjelenési formájával szembesült, amelynek eredményeként mintegy másfél millió ember érkezett az uniós gazdasági-társadalmi térbe, ahol nem voltak meg a kihívás kezelésének szükséges és elégséges feltételei. A problémával kapcsolatban máig sem fogalmazódott meg az egységes stratégia, amely miatt az egyes tagországok – eltérő földrajzi

helyzetük, valamint a migráció aktív szereplői által definiált szerepük függvényében – gyakran eltérő megoldási minták bevezetését tartották (tartják) szükségesnek. Egyetértés abban mutatható ki, hogy az EU tagállamai szerint a konfliktusövezetek problémáinak rendezése jelenthet csak valós megoldást.

Emellett a már Európába érkezettek beilleszkedésének, az eltérő civilizációs minták összeegyeztethetőségének kérdése nem elhanyagolható biztonságpolitikai kihívásként (is) értelmezhető, amelyre szintén szükséges megglelni a megfelelő megoldást.

A kihívás sokrétősége indokolja a folyamat olyan, többszemponú megközelítését, amelyre a szerzők vállalkoztak. Ennek sajátos – értelemszerűen nem teljes – kaleidoszkópját tartalmazza e kötet, amelynek olvasása remélhetően a kérdés folyamatos, tudományos igényvel történő újragondolására ösztönzi majd az érdeklődőket és szakértőket, ebben áll e munka valódi jelentősége, ezért ajánlott a Tisztelt Olvasó figyelmébe.

Az antik Róma és a migránskérdés

ABSZTRAKT

Minden birodalom népek sokaságából tevődik össze. Róma is *népeket* igazott le, a rómaiak büszkék voltak sokféle nemzet alkotta birodalmukra. A Birodalom határainak megszilárdulása a „mi és a barbárok” kettős fogalmának átalakulását eredményezte. A rómaiak „mi”-ként tekintettek az *Imperium Romanum* védelmét élvező más népekre, a „barbárok” kifejezést a *limesen* túl élő népekre vonatkoztatták.

Az állandó migrációs mozgások a birodalmak természetes kísérőjelenségei közé tartoznak, annak működtetéséhez szükséges bizonyos fokú migráció: a légiók mozgatása, a hadifoglyok szétosztása, a rabszolgák beszerzése, vagy népek áttelepítése. A hagyományos sztereotíp barbár-kép a 4–6. századi betelepülésekkel módosult: a „szövetségesi” (*foederati*) státuszban letelepített barbár népek (*gentes*) a *populus Romanus* részévé váltak (nem származási, hanem jogi kategória), amely a betelepült barbárokból egyfajta „kettős identitást” hozott létre.

A folyamatos bevándorlás kísérőjelenségei mellett az sem elhanyagolható – máig sem egyértelműen megválaszolt – kérdés, hogy megbukott-e Római Birodalom, vagy sem? A válasz: *igen* is, meg *nem* is. Ez a paradoxitás a jelenség *lényege*, és az a probléma is megválaszolendő, hogy a migráció milyen szerepet játszott ebben a folyamatban.

KULCSSZAVAK:

birodalom, Róma, barbárok, migráció, betelepítés, szövetséges, bevándorlás, határok, Imperium Romanum

ABSTRACT

Each empire is composed of a multitude of peoples. Rome also claimed peoples, the Romans were proud of their empire of many nations. The consolidation of the boundaries of the Empire resulted in the transformation of the

double concept of „we and the barbarians.” The Romans considered „us” to other peoples enjoying the protection of Imperium Romanum, referring to the term „barbarians” to peoples living beyond the limes.

The permanent migratory movements are the natural accompanying effects of the empires, a certain degree of migration required to operate it: the movement of the legions, the distribution of the prisoners of war, the acquisition of slaves or the relocation of peoples. The traditional stereotypical barbarian-picture is the 4- 6-th century settlements which has been alter. The Gentiles of the „barbarians” resettled in the „alliance” status (foederati) became populus Romanus (not a legal origin but a legal category), which created a kind of „dual identity” in the settled barbarians.

In addition to the accompanying symptoms of continuous migration, the question of whether or not the Roman Empire has failed is not neglected – not yet unambiguously answered – The answer is yes and no at the same time. This paradox is the essence of the phenomenon, and the problem should also be answered in what role migration played in this process.

KEYWORDS:

ally (federate), barbarians, boundaries, colonization, empire, immigration, Imperium Romanum, Rome, migration

A „római béke” áldásai

Augustus hatalomra kerülése egy száz éve elhúzódó polgárháborús időszaknak vetett véget, ami a Birodalom valamennyi lakója számára bajt, gyötrelmet és pusztulást hozott. Nem csoda hát, ha Augustust olyan rendkívüli vezetőként csodálták, mint aki tartós békét és egy „új aranykort” teremtett.¹ Az egy évszázaddal később élt történész-fejedeleme, Tacitus is úgy jellemezte az első *princeps*

1 A „római béke” ideológiájáról lásd Paul Petit: *La Paix Romaine*. Paris: Presses Universitaires de France, 1967 (*Pax Romana*. Berkeley – Los Angeles: University of California Press, 1976); Klaus Wengst: *Pax Romana, Anspruch und Wirklichkeit. Erfahrungen und Wahrnehmungen des Friedens bei Jesus und im Urchristentum*. München: Kaiser, 1986; Ali Parchami: *Hegemonic Peace and Empire. The Pax Romana, Britannica, and Americana*. London – New York: Routledge, 2009. 13–30, 31–58. – Az augustusi „aranykor”-ideológiához lásd Kenneth J. Reckford: Some Appearances of the Golden Age. *Classical Journal* 54:2 (1958) 79–87; Andrew Wallace-Hadrill: The Golden Age and sin in Augustan ideology. *Past & Present* 95 (1982) 19–36; Duncan Barker: The golden age is proclaimed? The *Carmen Saeculare* and the renaissance of the golden race. *Classical Quarterly* 46:2 (1996) 434–446; Takács Levente: *A római földmérés*. Máriabesnyő: Attraktor, 2014, 11–20.

uralmát, mint aki „az egész államot a béke édességével lekenyerezte”.² Egy Augustus korában elhunyt szenátor-feleség sírfeliratán ezt olvassuk: „*Miután a földkerekségen béke lett, és a köztársaságot helyreállították, attól fogva nyugodt és boldog időszak adatott meg nekünk*”.³ Az „augustusi béke” rendszere megalapozta a császárkor első két évszázadának eredményeit, amelyek még két évezred távlatából visszanezve is elképesztőek.⁴ Az 1990-es években a grönlandi jégmagokon végzett vizsgálatok bizonyították, hogy az első században a légkör ólomszennyezettsége olyan szintet ért el, mint az első ipari forradalom idején, a 18. század közepén.⁵ Mindezt elsősorban a hispaniai bányák csúcsrajárata volt felelős, amelyek az ólom mellett az aranyat, ezüstöt, rezet, vasat, cinket is ontották magukból. Szükség is volt a nemesfémekre, hiszen a Birodalom dübörgő gazdasága igen sok készpénzt igényelt. Richard Duncan-Jones becslése szerint a Kr. u. II. században egyidejűleg kb. 12 012 milliárd *sestertius* értékű arany- és 6864 milliárd *sestertius* értékű ezüstpénz volt forgalomban a Római Birodalomban, amihez kb. 2 milliárd *sestertius* értékű bronz- és rézpénz is járult. Joaquín de la Hoz Montoya szintén kb. 20 milliárd *sestertius*-ra tette a Nero korában forgalomban lévő készpénz mértékét.⁶ Ám ez a mennyiség még mindig igen kevés a koraújkori Európával összehasonlítva, különösen az amerikai arany és ezüst beáramlása után. Két dolgot azonban biztosan állíthatunk: a római gazdaság sokkal monetizáltabb volt, mint a késő középkori Európáé, a pénz mozgása viszont sokkal lassúbb, mint a pre-

2 *cunctos dulcedine otii pellexit*, Tac. *Ann.* I. 2. Borzsák István ford. – Bár a Város alapítása óta eltelt időben mindössze kétszer zárták be a Ianus-templom kapuját annak jeléül, hogy a Birodalomban béke honol, Augustus uralkodása alatt három ízben is becsukták annak kapuit (*RgdA* 13, Cassius Dio *LI*. 20, *LIII*. 27), valószínűleg Kr. e. 29-ben, 25-ben és 1-ben. Augustus Kr. e. 9-ben avatta fel a Békeoltárt (*Ara pacis*) a Campus Martius északkeleti részében. Az építmény gazdag díszítése a kor szakbőségét és társadalmi békét hangsúlyozta, amely felett a *princeps* és családja örködik. Érdekes, hogy a domborművek közül épp a Béke (*Pax*) ábrázolása hiányzik, erről lásd Stefan Weinstock: *Pax and the Ara Pacis. Journal of Roman Studies* 50:1–2 (1960) 44–58.

3 *Laudatio Turiae*, *ILS* 8393, *II*. 25. Adamik Béla ford. In Németh György (ed.), *Ércnél maradóbb... A görög és római történelem forrásai*. Budapest: Corvina, 1998, 213.

4 A korai principátus gazdaságának jellemzését lásd J. G. Manning: Rome’s imperial economy: twelve essays. *Mediterranean Historical Review* 29:2 (2014) 169–171; Peter Temin: The economy of the early Roman Empire. *Journal of Economic Perspectives* 20:1 (2006) 133–151; Walter Scheidel, Steven J. Friesen: The Size of the Economy and the Distribution of Income in the Roman Empire. *Journal of Roman Studies* 99 (2009) 61–91.

5 Sungmin Hong, Jean-Pierre Candelone, Clair C. Patterson, Claude F. Boutron: Greenland ice evidence of hemispheric lead pollution two millennia ago by Greek and Roman civilizations. *Science* 265:5180 (1994) 1841–1843; Francois De Callatay: The Graeco-Roman economy in the super long-run: lead, copper, and shipwrecks. *Journal of Roman Archaeology* 18 (2005) 361–372.

6 Richard Duncan-Jones: *Money and Government in the Roman Empire*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994, 168–170; Joaquín de la Hoz Montoya: Aproximación a la escala de la circulación monetaria en tiempos de Nerón. *Annali dell’Istituto Italiano di Numismatica* 54 (2008) 177–227.

indusztriális Európában. A becslések szerint az I–II. századi Rómában 20 000 tonna ezüst állt rendelkezésre pénzverés céljából – 1809-ben Nyugat-Európában ez a mennyiség 47 426 tonna volt.⁷ A gazdaság erőteljes növekedését az is bizonyítja, hogy az elmúlt fél évszázadban bűvárrégészek csaknem 1500 hajóroncsot tártak fel a Földközi-tengerben. Ezek túlnyomó része is a Kr. e. első és a Kr. u. első század során süllyedt el rakományával együtt, ami nemcsak a fémek, hanem az alapvető tartós élelmiszerek (bor, olaj, halszós) nagy volumenű kereskedelmét is bizonyította.⁸

A gazdaság növekedésének haszna részben a római államkincstárat töltötte meg, részben a társadalom legfelsőbb rétegének (az összlakosság 5-10%-ának) ládikáiban halmozódott fel. Az egzotikus termékek (fűszernövények, drága- és féldrágakövek, faanyagok, vadállatok stb.) és luxuscikkek utáni kereslet az ismert világ széléig hajtotta a római kereskedőket.⁹ Augustus korában már évente 120 hajó fordult meg a monszunszelekkel Indiába és vissza, hogy a Távol-Keletről értékes fűszernövényeket, kínai selymet, egzotikus faanyagot, igazgyöngyöt, drágaköveket és a „mesés kelet” minden kincsét szállítsa a római otthonokba. Cserébe főként itáliai bort és készpénzt: vert aranyat és ezüstöt szállítottak az indiai fejedelmeknek és kereskedőknek. Ez folyamatos készpénziáramlást okozott, ami olyan mértéket öltött az első század elejére, hogy Tiberiusnak rendeletekkel kellett a fényűzést korlátoznia. Kevés sikerrel. Az első század vége felé – mint azt Martialis, a satirikus költő megjegyezte – még

-
- 7 Christopher Howgego: Coin circulation and the integration of the Roman economy. *Journal of Roman Archaeology* 7 (1994) 5–21; Willem Jongman: A Golden Age. Death, Money Supply and Social Succession in the Roman Empire. In Elio Lo Cascio (ed.), *Credito e moneta nel mondo romano: atti degli Incontri capresi di storia dell'economia antica: Capri, 12–14 ottobre 2000*. Bari: Edipuglia, 2001, 181–196. – Összehasonlításul lásd Fernand Braudel, Frank Spooner: *Prices in Europe from 1450 to 1750. Cambridge Economic History of Europe* 4 (1967) 374–486.
- 8 A kereskedelem szerepéről a római gazdaságban jó bevezetést nyújt: Neville Morley: *Trade in Classical Antiquity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. – A tengeri kereskedelemről lásd André Tchernia: Le commerce maritime dans la Méditerranée romaine. In Patrice Pomey (ed.), *La Navigation dans l'antiquité*. Paris: Edisud, 1997, 116–145.
- 9 Az indiai–mediterrán kereskedelemről néhány alapmű: Székely Melinda: *Kereskedelem Róma és India között*. Szeged: JATEPress, 2008; Raoul McLaughlin: *Rome and the Distant East: Trade Routes to the Ancient Lands of Arabia, India and China*. New York: Bloomsbury, 2010; Roberta Tomber: *Indo-Roman Trade: from Pots to Pepper*. London: Routledge, 2012. – Egzotikus áruk Rómában: Grant Parker: Ex oriente luxuria: Indian commodities and Roman experience. *Journal of the Economic and Social History of the Orient* 45:1 (2002) 40–95.

a prostituáltak is selyemruhákban korzóztak Rómában; Domitianus alatt pedig már borsraktárakat (*horrea piperataria*) kellett építeni a főváros lakóinak.¹⁰

A Római Birodalom területén megvalósult viszonylagos béke és biztonság szabad belső személy- és áruforgalommal párosult. Ez alól kivételt képezett Egyiptom, ahonnan csak a római helytartó által aláírt útlevéllal lehetett kiutazni. Az összesen 400 ezer kilométernyi úthálózat mintegy ötöde volt jól karbantartott, kikövezett út, amelynek fenntartásáért azok a települések voltak felelősek, amelyeknek területén az utak áthaladtak.¹¹ A kereskedőknek természetesen vámhatárokon is át kellett menniük, amelyek nem mindig estek egybe a provinciák határaival.¹² A belső vámok 2,5–5%-ot tettek ki, míg a Birodalom határain 25%-os negyedvámot kellett leróni a külföldről behozott árukért. A *pax Romana* első két évszázada alatt fellendült kereskedelem így hatalmas bevételt hozott az államnak. Az Indiából visszatért *Hermapollón* nevű hajó a Kr. u. első század közepén csaknem 8 millió *sestertius* vámot fizetett Alexandriában, vagyis egész árukészlete 32 milliót ért.¹³ (Csak összehasonlításképp: a szenátori census alsó határa egymillió *sestertius* éves bevétel volt.) Kiszámították, hogy egyedül az alexandriai negyedvám az egész római hadsereg fenntartását képes lett volna fedezni.

10 A *sericum* vagy *bombycinum* már az Augustus-korban annyira elterjedt, hogy számos költő utalás vonatkozik rá: Tibullus II. 4; Propertius I. 2, II. 1, IV. 2, IV. 5; Horatius, *Carmina* IV. 13.13; Ovidius, *Ars amatoria* II. 298 stb. Tiberius alatt tiltották, hogy férfi selyemruhát viseljen: *Ne vestis Serica viros foedaret* (Tacitus, *Annales* II. 33; Cassius Dio LVII. 15). – Az Indiában talált római kincsleletekről lásd Jørgen Christian Meyer: *Roman Coins as a Source for Roman Trading Activities in the Indian Ocean*. BAR International Series 1593. Oxford: Archaeopress, 2007.

11 Az úthálózatokról legújabban lásd Ray Lawrence: *The Roads of Roman Italy. Mobility and Cultural Change*. London – New York: Routledge, 1999.

12 A római vámról (*portoria*) máig a legteljesebb munka: Sigfried J. de Laet: *Études sur l'organisation douanière chez les Romains, surtout à L'Époque du Haut-Empire*. Rijksuniversiteit te Gent, Werken uitgegeven door de Faculteit van de Wijsbegeerte en Letteren 105, Brugge: Thorin, 1949.

13 A Bécsben őrzött ún. Muziris-papiruszról van szó (P.Vindob. G 40822 v = SB XVIII 13617), első kiadása: Hermann Harrauer, Pieter Johannes Sijpesteijn: Ein neues Dokument zu Roms Indienhandel. P. Vindob. G 40822. *Anzeiger der philosophisch-historische Klasse der Österreichischen Akademie der Wissenschaften* 122 (1985) 124–155; Lionel Casson: New Light on Maritime Loans: P. Vindob. G 40822. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 84 (1990) 195–206; Federico De Romanis: Comercio, metrologia, fiscalità. Su P. Vindob. G 40.822 verso. *Mélanges d'archéologie et d'histoire de l'École française de Rome* 110 (1998) 11–60; Dominic Rathbone: The 'Muziris' papyrus (SB XVIII 13167): financing Roman trade with India. *Bulletin de la Société archéologique d'Alexandrie* 46 (2000) 39–50; Federico De Romanis: Playing Sudoku on the Verso of the 'Muziris papyrus'. *Journal of Ancient Indian History* 27 (2010–11) [2012] 75–101.

Róma és a provinciák

Nemcsak az ismert szólás: „minden út Rómába vezet”, hanem az Újszövetség is tanúsítja, hogy ennek a globalizált és jól integrált gazdaságnak középpontjában egyetlen város állt: Róma. A *Jelenések* 18. fejezete úgy mutatja be a „városok városát” (*urbs urbium*), mint ahová a tengerek minden kincse özönlik a közvetítő kereskedőkön keresztül: arany, ezüst, drágakő, gyöngy, gyolcs, bíbor, selyem, skarlát, elefántcsont, értékes fák, réz, vas, márvány és a többi.¹⁴ A görög és római irodalmi források mellett régészeti leletek is bizonyítják, hogy az egyiptomi és afrikai gabona, hispaniai és afrikai olaj, a görög bor, a galliai sonka, a mauretániai és lusitaniai halszószt táplálta az első század végére egymillióra duzzadt császárváros lakosságát. Ez persze nem jelenti azt, hogy mindenki jól élt Rómában, de ha szabad ember volt, pláne ha római polgár is egyben, itt nagyobb valószínűséggel lakhatott jól naponta, mint akármely provinciában. És akkor még nem is beszéltünk a rengeteg szórakozási lehetőségről! A második század elején élt Iuvenalis satíráiról nem véletlenül jellemezte úgy Róma lakóit, mint akiket csak a „kenyér és a cirkusz” érdekelt.¹⁵

A rómaiak jólétének árát természetesen a provinciák fizették meg. Mindenekelőtt a fej- és földadó formájában, amit privát adószedő-társaságok (faktorcégek) hajtottak be, legtöbbször brutális durvasággal.¹⁶ S ha valaki nem tudott fizetni – mivel létezett az adósrabszolgaság intézménye – vitték a feleségét és gyermekeit, vagy épp őt magát, és eladták a legközelebbi rabszolgapiacon. A helytartók és a katonaság is nemegyszer túllépték hatáskörüket, és alaposan kizsárolták a rájuk bízott tartományt. Ebből számos feszültség, sőt felkelés is adódott: Boudica Britanniában, Iulius Sacrovir Galliában, Tacfarinas Africában kelt fel a római zsarnokság ellen, míg a zsidók háromszor is megpróbálták lerázni magukról Róma igáját (Kr. u. 66–73, 115–117, 132–135).¹⁷

14 Bővebben lásd Grüll Tibor: Kelet Nyugaton: A Kelet gazdasági, kulturális és vallási befolyása a Római Birodalom nyugati felében. *Ókor* 10:3 (2011) 42–57 – további szakirodalmi hivatkozásokkal.

15 *nam qui dabat olim / imperium, fascēs, legiones, omnia, nunc se / continet atque duas tantum res anxius optat, / panem et circenses*, Iuvenalis, *Satirae* X. 78–81. (Fiatallabb olvasóknak az *Éhezők viadalából* ismerős lehet *Panem* körzet, ahonnan a főhős is származik.) A témáról máig a legjobb összefoglalás: Paul Veyne: *Le pain et le cirque. Sociologie historique d'un pluralisme politique*. Paris: Le Seuil, 1976. (Magyarul sajnos nem jelent meg.)

16 Ernst Badian: *Publicans and Sinners: Private Enterprise in the Service of the Roman Republic*. Oxford: Blackwell, 1972; Ulrike Malmendier: *Societas publicanorum. Staatliche Wirtschaftsaktivitäten in den Händen privater Unternehmer*. Köln–Wien: Böhlau, 2002.

17 A törzsi felkelésekről lásd Ramsay MacMullen: *Enemies of the Roman Order: Treason, Unrest, and Alienation in the Empire*. London: Routledge, 1992. – Az első zsidó háborúról lásd Grüll Tibor: *Áruló vagy megmentő? Flavius Josephus élete és művei*. Pozsony–Budapest: Kalligram, 2010, 53–188. – A második és harmadik felkelésről legújabbán lásd William Horbury: *The Jewish War under Trajan and Hadrian*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

A Iudaeában tevékenykedő Keresztelő János nem véletlenül üzent épp ennek a két csoportnak: „És eljöttek a vámszedők is, hogy megkeresztelkedjenek, és így szóltak: Mester, mit cselekedjünk? Ő pedig azt mondta nekik: Semmi többet ne követeljete, mint ami meg van szabva. Megkérdezték őt a katonák is: És mi mit tegyünk? Nekik azt mondta: Senkit se bántsatok, se meg ne zsaroljatok, hanem elégedjete meg zsoldotokkal” (Lk 3:12–14).

A Római Birodalom nyugati és keleti fele eltérő fejlettségi szinten állt.¹⁸ A Nyugat jellemzőiként említhetjük egyebek között az alacsony népsűrűséget, a sok nyersanyagot (fémek, fa) és a fejletlen urbanizációt. Ezzel szemben a Kelet jellemzői: a magas népsűrűség, a fejlett és nagy múltra visszatekintő városok és a kevés nyersanyag. Az Immanuel Wallerstein által bevezetett centrum–periféria-modell alapján tudjuk, hogy ha a periféria magasabb fejlettségű, mint a központ, akkor ezen a területen hanyatlás következik be; s ha a periféria fejletlenebb a központnál, akkor ott növekedés várható.¹⁹ Modern példával élve: a Szovjetunió uralma Csehország számára egyértelmű hanyatlást, míg Mongóliának csillagászati mértékű fejlődést jelentett. Azt nem lehet mondani, hogy a Kelethez képest elmaradott Nyugat „felemelése” ne lett volna a rómaiak szívügye. Ezt azonban félreértés lenne valamiféle filantróp küldetéstudat számlájára írni. Nem volt ez több pusztá számításnál. A legjobban Tacitus jellemezte ezt a folyamatot a britekről szólva.²⁰ A szövegben a történetíró apósának, a helytartó Agricolának intézkedéseiről van szó, aki

18 Spiró György a *Mindentudás egyetemén* tartott előadásában („Miért győznek a provinciák?”) Alexandriával kapcsolatban használta a „második világ” kifejezést. A második világháború után elterjedt „első”, „második” és „harmadik világ” felosztást nem tartom szerencsésnek a Római Birodalom kontextusában. A hidegháború idején az Egyesült Államok szövetségi rendszeréhez tartozó kapitalista államokat nevezték „first world”-nek; a Szovjetunió és Kína befolyása alá tartozó kommunista–szocialista országokat „second world”-nek; és a Föld háromnegyedét jelentő többi országot „third world”-nek. Ez utóbbi kifejezés a hidegháború végeztével is megmaradt, és általában a világ legszegényebb országait értik alatta. Spiró nem számol azzal, hogy bár Alexandria kétségkívül valamiféle riválisa is volt Rómának Keleten, nem tartott fenn semmilyen „szövetségi rendszert”, és ugyanúgy alá volt vetve a központ hatalmának, mint bármely más város és provincia.

19 Wallerstein modellje ennél természetesen jóval bonyolultabb: a központi mag mellett megkülönbözteti a belső és külső perifériát és a dinamikus peremet. Az ilyesféle modern világmagyarázatok hasznáról az ókortudományban lásd Greg Woolf: *World-systems analysis and the Roman Empire. Journal of Roman Archaeology* 3 (1990) 44–58.

20 Tacitust ma bizonyosan a „konzervatív, bevándorlásellenes” politikai kategóriába sorolnák. Látszólag ezért kritizálja a Római Birodalmat, mert a népeket szolgaságba hajtotta, valójában elkeseredésének fő oka, hogy a római szenátus ezáltal „felhígult”; mindenféle jöttmentek: rabszolgaivadékok és provinciálisok töltötték fel a *Curiát*, s emiatt az ősi római erkölcsök is hanyatlásnak indultak. Ma ezt valahogy így mondanánk: a Birodalom kormányzása egy multietnikus elit kezébe került. – Tacitus személyiségéről máig a legjobb értékelést lásd: Ronald Syme: *Tacitus*, vols. I–II, Oxford, Clarendon, 1958.

„hogy a szétszórta élő, durva természetű s éppen ezért háborúra könnyen hajlandó embereket az élvezetekkel nyugalomra és tétlenségre szoktassa, személyesen biztatta és közpénzekkel támogatta őket, hogy templomokat, forumokat, házakat építsenek, és dicsérte a tevékenyeket, megrótt a hanyagokat: így a megtiszteltetésért való versengés pótolta a kényszert. Azután a főemberek fiait a szabadokhoz méltó ismeretekkel neveltette, és a britannok tehetségét többre tartotta a gallok igyekvésénél, úgyhogy akik nemrég még a római nyelvtől is idegenkedtek, most az ékesszólásra kaptak kedvet. Ezután viseletünket is megbecsülték, és sokan viseltek togát, s lassanként átpártoltak csábító vétekhez: az oszlopcsarnokokhoz, fürdőkhöz és a választékos lakomákhoz. S ezt tapasztalatlanságukban művelt emberségnek nevezték, holott valójában a szolgaság része.” (Tac. Agr. 21.)

Bár a zsidó rabbik értékelték a római civilizáció teremtette anyagi kultúrát és a *pax Romana* nyújtotta relatív létbiztonságot – egy középkori midrásban fennmaradt *gematria* szerint Észá (Ézsau) nevének számértéke megfelel a héber *salom* (‘béke, áldás, üdvösség’) szó számértékének –, a Kr. u. harmadik századra a „római béke” árnyoldalait is bőségesen kitapasztalták.²¹ A hódítók fejlesztették a közlekedést, az infrastruktúrát, gondoskodtak a nép szórakoztatásáról, de mindezt saját érdekükben tették:

„Rabbi Jehuda egyszer így szólt: »Mily gyönyörűek ennek a népnek [ti. a rómaiaknak] az alkotásai! Utakat készítettek, hidakat emeltek, fürdőket építettek.« Rabbi Joszé hallgatott. Rabbi Simon ben Joháj azonban felpattant: »Amit csináltak, maguknak csinálták! Utakat készítettek – és rossz nőekkel népesítik be azokat. Fürdőket építettek – saját gyönyörűségeikre. Hidakat emeltek – és vámot szednek rajtuk.« Jehuda ben Gárim, aki ezt a beszélgetést végighallgatta, elmondta egyeseknek, s így fülkébe jutott a rómaiaknak is, akik elrendelték: »Jehuda, aki dicsért, dicséretet nyer. Joszé, aki hallgatott, számkivetésbe megy Sepphórisba. Simon, aki ócsárolt, megöletik.« (Simon azonban elmenekült és tizenhárom évig élt egy barlangban.)”²²

21 Lásd Grüll Tibor: *Pax Romana – alulnézetben: Hogyan látták a zsidók a „római békét”? Ókor 9:1* (2010) 27–36.

22 Babilóniai Talmud, Sabbath 33b. A téma egyébként sokszor visszatér a talmudi irodalomban, a helyeket összegyűjtötte és részben kommentálta Louis H. Feldman, Some Observations on Rabbinic Reaction to Roman Rule in Third Century Palestine. In idem: *Studies in Hellenistic Judaism*. Leiden: Brill, 1996. 451–559. – A téma felbukkan a keresztény apologétáknál is: pl. Athénagorasz, *Legatio* 34; Juszminosz, *I. Apologia* 1.27.

Multietnicitás, multikulturalizmus

Minden valódi birodalom multietnikus, vagyis népek sokaságából tevődik össze. Róma mindenkori vezetői sem országokat, területeket hódítottak meg, hanem *népeket* igáztak le vagy „fogadtak oltalmukba”. A rómaiak büszkék voltak arra, hogy birodalmukat sokféle nemzet alkotja, ezért igen gyakran ábrázolták is őket. Az irodalmi hagyomány szerint először Pompeius színházában az egyébként ismeretlen Coponius szobrász faragta ki tizennégy nép allegorikus szobrát márványból.²³ A népek minden bizonnyal a Pompeius keleti hódítása során legyőzött barbár törzsek lehettek. Augustus a Kr. e. 15-ös alpesi hadjárata után emelt – ma is Monaco felett magasodó – *Tropaeum Alpinum*-on is csupán a 46 legyőzött törzs nevét sorolta fel.²⁴ A rómaiak által meghódított provinciák és népek allegorikus ábrázolása (*simulacra gentium*) fontos részévé vált az Augustus-kori propagandaművészetnek. A leigázott törzseket rendszerint népviseletbe öltöztetett női alakban ábrázolták. A késő római *Aeneis*-kommentátor, Servius szerint „Augustus egy oszlopcsarnokot készíttetett, ahová valamennyi nép szobrát (*simulacrum*) elhelyezte; ezt az oszlopcsarnokot *Ad nationes*-nek nevezték”.²⁵ A Kr. e. 9-ben felállított „Békeoltár” (*Ara pacis*) belső oltárán is ilyen ábrázolások szerepeltek; az Augustus-forumot pedig „Hispania és más nemzetek” figurái díszítették; az első *princeps* temetési szertartásán pedig „valamennyi általa meghódított nemzet” képmásait körülhordozták.²⁶

Mivel a Birodalmon belül viszonylag szabad volt a migráció, ez az idők során bizonyos mértékű népkeveredéshez vezetett.²⁷ Az első számú migrációs tényezőnek a hadsereg számított, amely tudatosan törekedett a besorozottakat

23 Suetonius, *Nero* 46.2.

24 *CIL* V 7817, Plinius, *Naturalis historia* III. xx. 136–137.

25 Servius, *ad Aeneidem* VIII. 721, vö. Plinius, *Naturalis historia* XXXVI. iv. 39.

26 Velleius Paterculus, *Historiae* II. 39.2. – A kariai Aphrodisiasban 1979–81-ben ástak ki a régészek egy hatalmas épületet, amely a Iulius–Claudiusok idején készült (Kr. u. 20–60). A császárkultusznak szentelt Szebaszteionban három emeleten az istenek, a császárok és a legyőzött népek/tartományok allegorikus szobrai állították fel, lásd R. R. R. Smith: *Simulacra Gentium: The Ethne from the Sebasteion at Aphrodisias*. *Journal of Roman Studies* 78 (1988) 50–77.

27 Az amerikai Tenney Frank csaknem 14 000 római felirat vizsgálata alapján kijelentette, hogy Róma lakossága a II. századra 90%-ban bevándorlókból állt, lásd *Race Mixture in the Roman Empire*. *American Historical Review* 21:4 (1916) 689–708. Ezt a képet a modern kutatás nem igazolta, lásd David Noy: *Foreigners at Rome: Citizens and Strangers*. London: Duckworth, 2000. – A belső migráció kérdéseiről lásd az alábbi tanulmánykötetet: Luuk de Ligt, Laurens E. Tacoma (eds.), *Migration and Mobility in the Early Roman Empire*. *SGSH* 23/7, Leiden: Brill, 2016. A hadsereg mobilitásával két tanulmány foglalkozik (S. T. Roselaar, T. Ivleva), a munkaerő belső mobilitását a hispaniai bányákon vizsgálta Claire Holleran. – A késő római korról lásd Mark A. Handley: *Dying on Foreign Shores: Travel and Mobility in the Late Antique West*. *JRA Suppl.* 86. Portsmouth, RI: Journal of Roman Archaeology, 2011.

szülőhelyüktől minél távolabb állomásoztatni: germánokat vittek Egyiptomba, szíreket pedig Daciába és Pannoniába. A Birodalom tartományai közül eddig Italia, Britannia, Gallia és Lusitania migrációs helyzetét vizsgálták kutatók.²⁸ A migráció egyik legnépszerűbb oka volt a kereskedelem és a munkaerő-vándorlás. A keleti kereskedők szinte mindenütt felbukkannak a Birodalomban. Egy Thaim nevű szír *decurio* és kereskedő *Lugdunumban* (Lyon) halt meg a 3. században; Xenonianus Aquila bithyniai kőkereskedő pedig Rómában fejezte be életét.²⁹ Britanniában egy Barates nevű palmyrai kereskedő egy brit lányt vett feleségül, akit Reginának hívnak, s korábban a Catuallaunus-törzs tagja volt. Felesége halála után a férj gyönyörű sírkövet állított neki, amelyen latin és szír nyelvű felirat emlékezett meg az elhunytáról.³⁰ 2009-ben egy zsidó kereskedő latinul szövegezett epitáfiumának töredéke bukkant fel Carnuntumban.³¹ Ebből is látszik: a birodalomban elméletileg valamennyi nép, valamennyi vallás és valamennyi nyelv otthon érezhette magát. Az ókorban ez természetes, hiszen az állam hivatalosan is politeista, amely készséggel elismeri az általa meghódított népek vallási önrendelkezését, feltéve, ha készek és képesek asszimilálódni az állami panteonba, illetve nem gyakorolnak embertelen kultuszokat. Példa: a druida-papokat a rómaiak kímélet nélkül kiirtják, de Taranis, Grannus, Lenus vagy Sucellos kultusza tovább virágzik, csak a nevek változnak: Taranis Iuppiterré, Grannus Apollóvá, Lenus Marsszá, Sucellos pedig Silvanusszá válik az idő múlásával.³² Az is nyilvánvaló, hogy a monoteista vallások: elsősorban a judaizmus és a kereszténység, miért okoztak annyi fejfájást a Birodalom urainak: éppen a szinkrétizmusra való képtelenségük miatt. Jahvét nem lehetett Iuppiter Iahve néven tisztelni, mint ahogyan Jézus Krisztusnak sem lehetett – ekkor még – szobrot állítani a Pantheonban a többi istenség között.

28 Italia: Walter Scheidel: Human mobility in Roman Italy I: the free population. *Journal of Roman Studies* 94 (2004) 1-26; idem: Human mobility in Roman Italy II: the slave population. *Journal of Roman Studies* 95 (2005) 64-79; Britannia: Hella Eckardt, Gundula Müldner, Mary Lewis: People on the move in Roman Britain. *World Archaeology* 46:4 (2014) 534-550; Gallia: Lothar Wierschowski: Fremde in Gallien – 'Gallier' in der Fremde, *Historia Einzelschriften* 159. Stuttgart: Steiner, 2001; Lusitania: Farland H. Stanley: Geographical mobility in Roman Lusitania: an epigraphical perspective. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 82 (1990) 249-269.

29 Ylva Klassen: Migration and integration in the Roman World. *Talanta* 42-43 (2010-11) 129-155.

30 ILS 7063 = RIB 1065, vö. Maureen Carroll: 'The Insignia of Women': Dress, Gender and Identity on the Roman Funerary Monument of Regina from Arbeia. *Archaeological Journal* 169:1 (2012) 281-311.

31 A fennmaradt töredék 80 × 60 × 20 cm-es (Ubi erat lupa 19928), lásd Franziska Beutler – Gabrielle Kremer: Domo Iudaeus – Zwei neue Inschriften aus Carnuntum. *Tyche* 28 (2012) 5-20.

32 A szinkrétizmus jelenségéről lásd J.-L. Girard: Interpretatio romana. Questions historiques et problèmes de méthode. *Revue d'Histoire et de Philosophie Religieuses Strasbourg* 60:1 (1980) 21-27; Clifford Ando: Interpretatio romana. *Classical Philology* 100:1 (2005) 41-51.

„Mi” és a „barbárok”

Az emberiség népeinek dichotóm felosztása „mi”-re és „barbárok”-ra a valaha élt egyik legnagyobb kultúrateremtő néptől, a görögöktől származik.³³ Érdekes, hogy a „barbár” szó eredetileg nem a tőlük teljesen idegen népekre vonatkozott, hanem azokra, akik valamilyen szinten már elsajátították a hellén nyelvet. *Barbarosz* annyi, mint „dadogó”, aki helytelenül ejti a görög szavakat.³⁴ Ettől függetlenül a későbbiekben mégiscsak az idegen kultúrájú népeket nevezték *barbároknak*. Eleinte a rómaiak is ebbe a kategóriában tartoztak, de miután a II. században meghódították Görögországot, többé nem használhatták velük kapcsolatban ezt a kifejezést. A rómaiak maguk is tisztában voltak barbár eredetükkel, és nem is titkolt kisebbségséggel tekintettek a hellén kultúra kiemelkedő teljesítményeire.³⁵ Ez persze nem akadályozta őket abban, hogy a „görögöcskék”-nek csúfolt görög nemzetiségűeket megalázzák, kifosszák és rabszolgasorba hajtsák; Görögországot pedig gyakorlatilag szétrabolják.³⁶

A Római Birodalom létrejötte és határainak megszilárdulása a Kr. e. I. században azt eredményezte, hogy e kettős fogalom: a „mi” és a „barbárok” is átalakult. A rómaiak elkezdtek „mi”-ként tekinteni nem csak saját magukra, hanem az *Imperium Romanum* védelmét élvező más népekre is, miközben a „barbárok” kifejezést a *limesen* túl élő népekre vonatkoztatták.³⁷ A *Barbaricum* elnevezés epigráfiai bizonyítékok alapján a Kr. u. III. században már használ-

33 Lynette G. Mitchell: *Panhellenism and the Barbarian in Archaic and Classical Greece*. Swansea: The Classical Press of Wales, 2007. – A kettős fogalomról lásd Reinhard Koselleck: *Az aszimmetrikus el-lenfogalmak történeti-politikai szemantikája*. Budapest: Jósövege, 1997.

34 Deborah Levine Gera: *Ancient Greek ideas on speech, language, and civilization*. Oxford: Oxford University Press, 2003.

35 A római kori görög történetírók is érzékelték ezt a problémát. A szicíliai Diodórosz szerint az egyiptomiak és a rómaiak nem barbárok, mivel kultúrájuk legalább annyira ősi, mint a görögöké; a halikarnasszoszi Dionüsziosz pedig úgy oldotta meg a kérdést, hogy egyszerűen kijelentette: a rómaiak is görögök, lásd Arnaldo Momigliano: *How to reconcile Greeks and Trojans*. In idem: *On Pagans, Jews and Christians*. Middletown, CT: Wesleyan University Press, 1987, 264–285; E. S. Gruen: *Culture and National Identity in Republican Rome*. Ithaca: Cornell University Press, 1992, 227–234.

36 A görögök és rómaiak ellentmondásos kapcsolatához lásd Paul Veyne: *The Hellenization of Rome*. *Diogenes* 106 (1979) 1–27; John Percy Vyvian Dacre Balsdon: *Romans and Aliens*. London: Duckworth, 1979; Andrew Wallace-Hadrill: *To Be Roman, Go Greek Thoughts On Hellenization At Rome*. *Bulletin of the Institute of Classical Studies* 42:S71 (1998) 79–91. – A római kori Görögországról lásd Susan E. Alcock: *Graecia capta: the Landscapes of Roman Greece*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

37 Yves-Albert Dauge: *Le Barbare, Recherche sur la conception romaine de la barbarie et de la civilisation*, Collection Latomus 176, Bruxelles: Revue des Études Latines, 1981.

tos volt, elsősorban a hadsereg köreiben.³⁸ Mikor átkelünk a Dunán vagy a Rajnán, a *Barbaricum* területére lépünk, ahol megszűnik a római rend, a jog hatalma, és ki tudja, milyen szörnyűségek várnak ránk.³⁹ A bulgáriai Preslavban előkerült feliraton egy római katona azért hálálkodik, mert egy bizonyos istenség segítségével „a Barbaricumban sokféle veszélytől megszabadult” (*multis periculis in barbarico liberatus sit*). Érdekes, hogy a „barbár” elnevezést még az Újszövetségben is megtaláljuk, mégpedig többféle értelemben.⁴⁰ Mikor Pál apostol azt mondja, hogy mind görögöknek, mind a barbároknak köteles hirdetni az evangéliumot (Róm 1:14), valószínűleg a birodalom határán túl élő népekre utalt, amivel felidézte Jézus parancsát: „Tegyetek tanítványokká minden népet... a Föld végső határáig!” (Mt 28:18–19) Pál munkatársa és kísérője: Lukács az, aki Málta szigetén hajótörést szenvedve a sziget lakóit nevezi barbároknak (Apcs 28:2). Ezzel valószínűleg csak arra utalt, hogy a sziget őslakói nem beszéltek sem latinul, sem görögül, ugyanakkor rendkívül emberségesen viselkedtek a hajótöröttekkel. Vagyis barbárok a Római Birodalom területén belül is élhettek, nemcsak a *limes*en túl.

A római társadalomban elvileg nem a „mi kontra barbárok” ellentét volt a legmeghatározóbb, hanem először is a rabszolgák és a szabadszületésűek (*servi-ingenui*), másodsorban pedig a polgárjoggal nem rendelkező szabadok és a római polgárok (*peregrini-cives Romani*) között tátongó szakadék.⁴¹ Ha már valaki megszerezte a hön áhított polgárjogot, indifferenssé vált a származása (*patria, domus, origo*), hiszen a *populus Romanus* nemzetek felett álló kiváltságos rétegének lett tagja! A principátus korának császárai nem valami bőkezűen osztogatták a polgárjogot: a rabszolga felszabadítások számát adminisztratív módon korlátozták; az auxiliáris katonai egységek leszerelőinek

38 Tadeusz Sarnowski: *Barbaricum und ein Bellum Bosporanum in einer Inschrift aus Preslav. Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 87 (1991) 137–144. – A kifejezés használatára lásd még J. Weiler: *Orbis Romanus und Barbaricum. Carnuntum Jahrbuch* 1963–64 [1965] 34–39.

39 A római „birodalom-ideológia” igazolását abban találták meg, hogy a barbárok immanens tulajdonsága a *feritas* (vadság) és az *inhumanitas*, vagyis a civilizáció hiánya, lásd Greg Woolf: *Roman Peace*. In John Rich, Graham Shipley (eds.), *War and Society in the Roman World*. New York: Routledge, 1977, 171–194, kül. 178; Walter Pohl: *Perceptions of barbarian violence*. In H. A. Drake (ed.), *Violence in Late Antiquity: Perceptions and Practice*. Burlington, VT – Aldershot: Ashgate, 2006, 15–26.

40 James R. Harrison: Paul’s “indebtedness” to the Barbarian (Rom 1:14) in Latin west perspective. *Novum Testamentum* 55 (2013) 311–348.

41 A római társadalom szerkezetéről a legjobb összefoglalás: Alföldy Géza: *Római társadalomtörténet*, ford. Borhy László. Budapest: Osiris, 2000. – A római polgárjogról lásd Adrian Nicholas Sherwin-White: *The Roman Citizenship*. Oxford: Clarendon Press, 1939; Peter Garnsey: *Roman Citizenship and Roman Law in the Late Empire*. Oxford: Oxford University Press, 2004; Ralph W. Mathisen: *Peregrini, barbari, and cives Romani: Concepts of citizenship and the legal identity of barbarians in the later Roman Empire. American Historical Review* 111:4 (2006) 1011–1040.

Claudius óta (Kr. u. 52) adtak hivatalos diplomát arról, hogy ők és családjuk polgárjogot nyert; emellett csak rendkívüli esetekben kaphatta meg valaki a *civis Romanus* jogállását. Az ókori Banasa (ma Sidi Ali Boujenoun, Marokkó) területén került elő az a bronzba vésett okmány, amely szerint Kr. u. 177-ben Marcus Aurelius császár polgárjogot adományozott a *Zegrensis* nevű törzs vezetőjének (*princeps gentium Zegrensium*), aki

„saját népének legelőkelőbbjei közé tartozik, másrészt pedig a római ügyek iránti nyilvánvaló engedelmesség tekintetében is rendkívül hűséges, és nem figyelhetünk meg a Zengrensis törzsben sok családot, melyeknek (ügyeink iránti) elkötelezettségét hasonló módon lehetne megdicsérni, noha többeket szeretnénk abban a törzsben az általunk adományozott megtiszteltetéssel a Iulianusszal való versengésre buzdítani, nem késlekedünk neki magának, Ziddina nevű feleségének, valamint gyermekeinek, Iulianusnak, Maximusnak, Maximinusnak (és) Diogenianusnak – törzsi jogaik érvényben maradása mellett – a római polgárjogot megadni.”⁴²

A törzs vezetőjét már *Iulianus*nak hívták, felesége még a berber *Ziddina* nevet viselte, de négy fiúgyermekük már mind latin névre hallgatott: *Iulianus*, *Maximus*, *Maximinus*, *Diogenianus*. Más meghódított tartományokban hasonlóképpen jártak el a rómaiak. Az előkelő polgárokat elsősorban az értékes polgárjogadományozásával kecsegtették. A római társadalomban ugyanis egyenön önmagában nem volt elegendő a feljebb jutáshoz; ehhez politikai, társadalmi és/vagy katonai tisztségek sorát kellett betölteni, mégpedig szigorúan megszabott sorrendben. Márpedig a „szamárlétrán” való felkapaszkodást meg sem lehetett kezdeni, ha valaki nem rendelkezett polgárjoggal.

A római történelem eddigi legnagyobb polgárjog-adományozó akciója az volt, amikor Caracalla Kr. u. 212-ben a Birodalom csaknem valamennyi szabad születésű lakójára kiterjesztette a római polgárjogot. Emögött azonban nem valamiféle humanista megfontolás rejlett – ezt Caracalla esetében amúgy is nehéz elképzelni –, hanem egy mély demográfiai, politikai és gazdasági vál-

42 *Tabula Banasitana*, AE 1971, 534; *Inscriptions antiques du Maroc II: Inscriptions latines*, Paris 1982, #94. pp. 76–91. Borhy László fordítása. Válogatás a kiterjedt szakirodalomból: William Seston, Maurice Euzennat: Un dossier de la chancellerie romaine: La Tabula Banasitana. Étude de diplomatique. *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* 115 (1971) 468–490; Adrian Nicholas Sherwin-White: The tabula of Banasa and the Constitutio Antoniniana. *Journal of Roman Studies* 63 (1973) 86–98; Edoardo Volterra: La Tabula Banasitana: a proposito di una recente pubblicazione. *Bollettino dell'Istituto di Diritto Romano* 16 (1974) 407–441.

ság.⁴³ A rendelet értelmében polgárjoggal felruházott lakosok korlátlanul besorozhatóvá váltak a *legiók*ba, másrészt a hirtelenjében 5-ről 10%-ra emelt örökösödési adót is be kellett fizetniük az államkincstárba.⁴⁴ A polgárjogadományozás csakis egyetlen csoportra nem terjedt ki: a *dediticii* jogi státuszában lévőkre, akik jellemzően a *limes*en túlról érkezett és a Birodalomban letelepített barbár törzsek voltak, vagyis pontosan mai migránsoknak feleltethetők meg.⁴⁵

A Birodalom határai

A modern történelmi atlaszokban gyakorta vastag vörös vonallal ábrázolják a Római Birodalom határát, mintha az valamiféle kínai Nagy Fal lett volna. Ugyanakkor érdekes, hogy már a késő római közgondolkodásban is úgy értelmezték a *limes* vonalát, mint amely a Birodalom civilizált világát képes hermetikusan elzárni a *Barbaricum* átláthatatlan, kaotikus és embertelen viszonyaitól. A *Hadügyekről* (*De rebus bellicis*) című traktátus ismeretlen késő római szerzője így jellemezte a „kívüllakó” barbár népeket:

„Először is tudnunk kell, hogy a Római Birodalom körül mindenütt különféle vad törzsek ólálkodnak, s a határvidék minden részén természetes rejtékhelyek kínálóznak a barbár cselvetésekhez. Hiszen többnyire az említett barbár népek vagy az erdőkben rejtőzködnek, vagy a hegyekbe húzódnak, vagy a fagyos éghajlat oltalmazza őket, néhányuk a sivatago-

43 A Kr. u. 165–180 közötti időszakban súlyos járvány – valószínűleg feketehimlő – tizedelte meg a Római Birodalom lakosságát. A csapás miatt a hadsereg létszáma is jelentősen megfogyatkozott és kényszersorozásokat kellett elrendelni. A nemesfémek fő forrását jelentő hispaniai bányák termelése is jelentősen visszaesett, így pénzhiány lépett fel a gazdaságban, ami csak tovább tetézte a bajokat, lásd Grill Tibor: „Non extincta lues”. Az Antoninus-kori járvány. *Ókor* 14:3 (2015) 37–47 (további szakirodalommal).

44 Caracalla *edictum*áról lásd: Peter Garnsey: *Roman Citizenship and Roman Law in the Late Empire*, Oxford: Oxford University Press, 2006. – Az *edictum* kiadását egyébként a felújult keresztényüldözésekkel is összefüggésbe lehet hozni: Paul Keresztes: The Constitutio Antoniniana and the persecutions under Caracalla. *American Journal of Philology* 91 (1970) 446–459.

45 Abban az esetben, ha egy nép átadta magát a rómaiaknak, függetlenül attól, hogy ez önkéntes *deditio in fidem* vagy kényszerhelyzetben bekövetkező *deditio in ditionem* volt-e, a római hatalom alá rendelték. Ily módon a népnek nemcsak a szuverenitása, hanem lakossága és földje is Rómára szállt. Ettől kezdve a nép léte Róma döntésétől függött. A birodalom politikailag és jogilag teljesen megsemmisíthette a hatalma alá rendelt népet, de meg is hagyhatta önállóságát, és szerződést köthetett vele. Róma döntötte el, hogy milyen mértékben hagyja meg az alávetett nép autonómiáját, hogy megengedi-e vallási kultuszának gyakorlását (*sacra reddere*), vagy betiltja-e, s hogy hagyja-e saját joga szerint élni (*leges suas reddere*). Lásd Herbert W. Benario: The *Dediticii* of the Constitutio Antoniniana. *Transactions and Proceedings of the American Philological Association* 85 (1954) 188–196.

kban vándorol, s a nap heve szerfelett védelmezi őket. Vannak, akik mocsarak vagy folyók védelmében élnek, s még megtalálni is igen nehéz őket, de váratlan betöréseikkel megzavarják a béke nyugalmat” (VI. 1–3).

Az ismeretlen szerző egyébként azt követeli a császártól, hogy mérföldenként telepített bástyákkal vegye körül a Birodalmat, hogy „a provinciák, mintegy védőgyűrűvel körülvéve, háborítatlanul, békés nyugalomban élhessenek”.

Ilyen védőgyűrű ekkor már több mint 300 éve létezett: a *limes*.⁴⁶ A Római Birodalom politikai–közigazgatási határát jelző *limes* lehetett mesterséges alkotás: például egy fal (*vallum*) Britanniában; cölöpsánc (*pugnaculum*) a felső-germaniai–raetiai határvonalon; árok és töltés (*fossa et agger*) Africában; vagy csupán egy út (*via*), mint Arabiában. A természetes határok közé tartoztak a tengerpartok (*ora, litus*) és a folyók (*ripa*), például a Rajna, a Duna vagy az Eufratész. A mára önálló diszciplínává vált *limes* kutatás egyik vezető szakembere, John Mann szerint a Római Birodalom határvonalainak elhelyezése majdnem véletlenszerű döntések következménye volt.⁴⁷ A „falak” katonai szempontból tökéletesen alkalmatlanok voltak a védekezésre: az Antoninus-fal Britannia és a barbár Skócia határán mellmagasságig ért; az ettől délebbre húzódó Hadrianus-falon mérföldenként kapuk nyíltak a Barbaricum felé; Raetiában a terepadottságokat teljességgel figyelmen kívül hagyva 80 kilométeren át nyílegyenesen húzódott a „védvonal”, amely több helyütt nem is volt más, mint egy palánkkerítés levert cölöpökből, vagy egy árok és sánc nélküli kőfal; Dacia *limese* még ennyire sem volt kiépítve: fallal, árokkal vagy sánccal csak a völgyeket zárták el, a hegyek gerincén megelégedtek őrtornyok felállításával; Arábiában mindössze egy út épült a határ mentén (*via nova Traiana*); a folyópartokon (*ripae*) elhelyezett őrtorony pedig szintén csak a Birodalom – pontosabban az egyes provinciák – adminisztratív határának jelzésére szolgáltak. Summa summarum: a *limes* sel aligha lehetett egy kívülről betörő masszív – akár többszázezer főt felvonultató – katonai támadást vagy akár békés migrációt feltartóztatni.

46 Átfogó munka igen kevés jelent meg eddig a római *limes*ről, amelynek egyes szakaszait – különösen az európai részeket – alaposan feltárták a régészek. Néhány fontosabb német nyelvű könyv a témában: Jilek Sonja (ed.): *Grenzen des Römischen Imperiums*. Mainz: Verlag Philipp von Zabern, 2006; Margot Klee: *Grenzen des Imperiums. Leben am römischen Limes*. Stuttgart: Theiss, 2006; Wolfgang Moschek: *Der Limes, Grenze des Imperium Romanum*. Darmstadt: Primus, 2010; Egon Schallmayer: *Der Limes: Geschichte einer Grenze*, 3. Auflage, München: Beck, 2011. – A nemzetközi *limes* kutatás konferenciáit 1949 óta háromévente rendezik meg, Magyarországon eddig két ízben került rá sor (1976 Székesfehérvár, 2003 Pécs).

47 John C. Mann: *The Frontiers of the Principate*. ANRW II. 1 (New York – Berlin: W. de Gruyter), 508–531.

A Római Birodalom határát valójában nem egy kerítés vagy fal, hanem a hadsereg és a politika jelentette. Az előbbi már a császárkor első századában a határok mentén sorakoztatták fel: a Rajna torkolatától a Fekete-tengerig. Állandó legióstáborok, a kisegítő alakulatok táborai, a *Barbaricum*ba telepített ellenerődök, az innenső parton kb. 700 m-enként felállított őrtornyok, és a mindezeket összekötő hadiutak is a *limes*-rendszer szerves részét képezték. A modern államhatárokkal ellentétben a rómaiak a maguk részéről nem tekintették „szentségnek” a saját maguk által kijelölt határt. A hadsereg legalább 200 km-re a határtól, mélyen a *Barbaricum*ban fekvő térségeket bármikor művelési területté nyilváníthatott, természetesen a politikusok beleegyezésével. Ez utóbbiak is olyan pufferzónaként tekintettek a határon túli területekre, mint amelyek igen fontosak a Birodalom védelme szempontjából: a törzsek vezetőit igyekeztek pénzzel, kincsekkel, építkezésekkel megvásárolni, vagyis a birodalmi érdekek szolgálatába állítani.⁴⁸ A határzónán keresztül a kereskedők is szabadon közlekedhettek, olyan keresett árucikkeket szállítva a *Barbaricum* lakóinak, mint az itáliai vagy galliai bor, mívés kidolgozású edények, különleges textíliák; cserébe pedig szőrmét, bőrt, féldrágakövet, borostyánt, vagy éppen rabszolgákat hoztak be a Birodalomba. Tacitus szerint Maroboduus királyságának központjában még betelepedett római kereskedők is voltak: „*a mi tartományainkból való markotányosokat és kereskedőket találtak, kiket a kereskedelem lehetősége meg a pénzbeli gyarapodás vágya, végül hazájuk feledése otthonaikból ellenséges földre vitt át*”.⁴⁹

Betelepítések az első században

Az állandó migrációs mozgások is a birodalmak természetes kísérőjelenségei közé tartoznak. Az ókori Róma maga is egy migráció következményeképpen jött létre: a vesztes trójai háború után Aeneas vezetésével egy új nép jelent meg

48 Róma és a *limes*en túli barbár népek kapcsolatáról a császárkor első négy századában lásd: Fergus Millar: *Emperors, frontiers and foreign relations, 31 BC to AD 378. Britannia* 13 (1982) 1–23; Lotte Hedeager: *Empire, frontier and the barbarian hinterland: Rome and northern Europe from AD 1–400*. In M. Rowlands, Mogens T. Larsen, Kristian Kristiansen (eds.), *Centre and periphery in the ancient world*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987, 1250140. – A gazdasági kapcsolatokról lásd: Ulla Lund-Hansen: *Römischer Import im Norden. Warenaustausch zwischen dem römischen Reich und dem Freien Germanien während der Kaiserzeit*. Copenhagen: Kongelige Nordiske Oldskrifteslskab, 1987; Peter S. Wells (ed.), *Rome beyond its Frontiers: Imports, Attitudes and Practices*. JRA Supplementary Series 94. Portsmouth, RI: Journal of Roman Archaeology, 2013.

49 *et nostris e provinciis lixiae ac negotiatores reperti, quos ius commercii, dein cupido augendi pecuniam, postremum oblivio patriae suis quemque eb sedibus hostilem in agrum transtulerat*, Tac. *Ann.* II. 63.1. Borzsák István ford.

Közép-Itália nyugati partjainál, amely elfoglalta a területet. A rómaiak – merthogy így nevezték az „új Tróját” – sikeresen abszorbálták a környező népeket, majd miután az egész félsziget az övék lett, kiterjesztették hatalmukat a Földközi-tenger medencéjére, sőt azon túl.

A korai Rómának erre a befogadó attitűdjére utalt Claudius is, aki korának elismert történésze, s az etruszk nyelv egyik utolsó ismerője volt. A császár Kr. u. 48-ban beszédet mondott a szenátus tagjai előtt, melyben szülővárosának, *Lugdunum*nak (Lyon) előkelősegeit ajánlotta be az „atyák és összeírtak” testületébe. Történészlénvén példásorát vonultatta fel, hogy meggyőzze a patriciusokat: a gall előkelőségek beengedése a szenátusba nem idegen Rómától, amely maga is egy bevándorlónak, a Trójából Itáliába menekült Aeneasnak köszönhetette létét. Idézzük most röviden a császár szavait:

*„Valamikor királyok bírták ezt a várost, de hazai utódokra mégsem sikerült hagyniuk. Idegenek jöttek helyükbe, mégpedig kívülről, mint ahogyan Romulusnak a sabinok közül való Numa lépett az örökébe, aki szomszéd volt ugyan, de akkor mégis kívülről való; így követte Ancus Martiust is Tarquinius Priscus. Ez nem tiszta vére miatt – amennyiben apja a korinthusi Démaratos volt, anyja pedig a Tarquinii városából való előkelő, de szegény nő, akinek éppen ezért ilyen férjhez kellett mennie, mivel otthon nem pályázhatott tisztségekre – Rómába költözött, és ott elnyerte a királyságot...”*⁵⁰

A birodalom működtetéséhez is szükség van bizonyos fokú migrációra: ide tartozik a hadsereg mozgatása; a hadifoglyok szétosztása; a rabszolgák beszerezése; vagy akár egész népek áttelepítése. Az észak-itáliai kelták legyőzése után a törzseket megtizedelték, a nőket és gyermekeket eladták rabszolgának, a maradékot pedig áttelepítették Itália más körzeteibe. Helyükre római telepések érkeztek, városonként 6000 fő. Caesar ugyancsak 47 ezer liguriait deportált Samniumba és Campaniába. Kr. e. 9-ben Drusus győzelme nyomán 40 ezer sicambert telepítettek át a rómaiak a Rajnától délre, holott korábban attól északra laktak. Ezeknek a telepítéseknek politikai okai voltak: a rómaiak

50 Claudius beszédének szövege töredékesen maradt ránk egy 1528-ban Lyonban előkerült bronztáblán (*CIL* XIII 1668 = *ILS* 212, Borzsák István fordítása). A feliratnak jelentős szakirodalma van, amelyből itt csak a legfontosabbakat emelem ki: Franz Vittinghof: Zur Rede des Kaisers Claudius über die Aufnahme von 'Galliern' in den römischen Senat (*CIL* XIII, 19668 = Dessau 212. und Tacitus, Ann. II, 24), *Hermes* 82 (1954) 348–371; Ute Schillinger-Häfele: Claudius und Tacitus über die Aufnahmen von Galliern in den Senat, *Historia* 14 (1965) 443–454; André Chastagnol: Les modes d'accès au Sénat romain au début de l'Empire. Remarques à propos de la table claudienne de Lyon, *Bulletin de la Société Nationale des Antiquaires de France* 1971, 283–309; Miriam T. Griffin: The Lyons Tablet and Tacitean Hindsight, *Classical Quarterly* 32 (1982), 404–418.

úgy gondolták, hogy ha a harcias törzseket kiszakítják saját környezetükből, könnyebben betörhetőek lesznek.

Máskor pusztán gazdaságossági számításból telepítettek át egész népeket a Birodalom határain belülre. Tiberius Plautius Silvanus Aelianus Kr. u. 61–66 között töltötte be Moesia (kb. a mai Bulgária) helytartójának tisztét. A család tiburi mauzóleumában a tetteit megörökítő sírfeliraton nyoma sem látszik annak, hogy a bármiféle dunai „határ” iránt tiszteletet tanúsított volna:

„[Moesia] provinciába a Danuvius túlsó partján élők sokaságából több mint százezer embert hozott át feleségeikkel, gyermekeikkel, fejedelmekkel és királyaikkal együtt, hogy adót fizessenek; a szarmaták egy megmozdulását még kitörése előtt elfojtotta, bár csapatainak nagyrészt [Corbulo] armeniai hadjáratának céljaira átadta; addig ismeretlen, vagy a római néppel szemben ellenséges királyokat hozott át a védelme alatt álló partra, és arra kényszerítette őket, hogy térden állva adják meg a tiszteletet a római hadijevényeknek; a bastarnák és rhoxolánok királyainak visszaküldte a fiait, a dák uralkodónak a testvéreit, akiket [annak idején] foglyul ejtett vagy az ellenség kezéből ragadott ki; közülük egyesektől túszoikat vett; ezáltal megszilárdította és kiterjesztette a provincia békéjét...”⁵¹

Plautius Silvanus tehát preventív katonai akciókat hajtott végre barbár területen; egész törzseket kényszerített a Moesiába való áttelepülésre, hogy ezzel az adófizetők számát gyarapítsa; és túszoikat szedett, amivel „megszilárdította és kiterjesztette a provincia békéjét”.

Hogy a rómaiak e furcsa „bevándorlási politikája” nem volt elszigetelt eset, több felirat is mutatja. Marcus Vinicius „*Illyricumban, átküldve a Duna folyón, a dákok és bastarnák seregeit legyőzte, leigázta a cotinusokat, osusokat, - - teuruscusokat, és aniartusokat, [és] a római nép és Augustus Caesar hatalmát rájuk kényszerítette*”.⁵² A hadjárat időpontját a Kr. u. első évtizedre szokták helyezni. Lucius Tampus Flavianus, aki Africa proconsula és Pannonia legatusa (Kr. u. 68–69) is volt, a senatus diadalmeneti jelvényeket (*ornamenta triumphalia*) adományozott, miután „*sok túszt ejtett a Dunán túl lakó törzsek közül, az egész határvonalat biztosította, az ellenséget pedig áttelepítve adó-*

51 CIL XIV 3608 = ILS 968, Borzsák István ford. – Vö. P. Conole, R. D. Milns: Neronian Frontier Policy in the Balkans: The Career of Ti. Plautius Silvanus. *Historia* 32:2 (1983) 183–200.

52 in [Illyrico] qui t[ra]ns flumen Danu[m] [missus Daco]ru[m] et Basternarum ex[er]citum vicit pro[fli]gavitque Cotinos, O[sos], - - Teuriscos et Anartios imperia p[ro]p[ri]a R[omani] et Augusti Caesaris perferre coegit, AE 1905, 14 = ILS 8965 Tusculum.

fizetésre kötelezte”.⁵³ A túszok természetesen a törzsi előkelőségek gyermekei és feleségei voltak, a törzsek áttelepítése pedig a hadijog alapján történt: ezért nevezi a barbárokat a szöveg „ellenségnek” (*hostis*). A tömeges áttelepítési akció mögött valójában a rómaiak részéről is merőben gazdasági megfontolások rejlettek: a ritkán lakott térségben szükség volt a munkáskézre, s ezek a munkások természetesen adót is fizettek az államkincstárnak.⁵⁴

A négy császár évében (Kr. u. 68–69) egyébként nem folyt háború a Pannonia tartomány szomszédságban élő törzsekkel. Háborúk esetén ugyanis a rómaiak – ugyancsak a hadijognak megfelelően – rabszolgákká tették a fegyveresen ellenálló törzseket, akiket szintén nagy számban „dobtak piacra” a Birodalom minden részében. Az ókori hadijog szerint ez sem számított szokatlan eljárásnak. Az első pun háború végén 75 000 rabszolga került Rómába Karthágóból; a második makedón háborúban 150 000 épeirosit adtak el; majd a kimberok és teutonok elleni hadjárat után ugyanennyi germánt; Caesar galliai hódításai során 500 000 embert tett rabszolgává; Augustus az alpesi törzsek meghódítása során 44 000 hadifoglyot ejtett; Septimius Severus parthusok elleni hadjáratában 100 000 hadifoglyot adtak el rabszolgapiacokon; és a két zsidó háborúban összesen több mint egymillió volt a rabszolgává tett emberek száma.

Betelepítések a második–harmadik században

Marcus Aurelius a markomann háborúk időszakában a cotinusokat telepítette Pannoniába, Commodus pedig a burusokat vitte Daciába. A *Historia Augusta* császáréletrajza szerint Probus Thráciában 100 ezer bastarnát telepített be a Birodalom területére, s rajtuk kívül még gepidákat, greuthungokat és vandálokat is beengedett a *limes*en belülre. A bizánci történetíró, Zósimos, bastarnákról és thrákokról, továbbá frankokról tud (az utóbbiak hadifoglyok voltak). A bastarnákat császári birtokokon telepítették le örökhaszonbérlettel rendelkező *colonus*ként (az ún. *laeti* státusában), vagyis nem kaptak teljes római polgárjogot. Egy *panegyricus*ban, amit minden valószínűség szerint 297-ben Trierben mondott el egy ismeretlen szónok Constantius előtt, afelett örvendezett, hogy a barbár foglyokat munkára fogják:

53 CIL X 6225 = ILS 985, Kovács Péter ford. – Vö. Mócsy András: Tampius Flavianus Pannoniában. *Archaeológiai Értesítő* 93 (1966) 203–207.

54 Mary T. Boatwright: Acceptance and approval: Romans' non-Roman population transfers, 180 BCE–ca. 70 CE. *Phoenix* 69:1–2 (2015) 122–146; Joel Allen: *Hostages and Hostage-Taking in the Roman Empire*. New York: Cambridge University Press, 2006.

„Városaink valamennyi oszlopcsarnokában csoportosan ücsörögnek a barbár foglyok, a férfiak remegnek, vadságukban teljesen össze vannak zavarodva, az öregasszonyok és a feleségek bámulják férjük és gyermekeik egykedvűségét, a fiatalok és a lányok összebújnak és vigasztaló szavakat sutognak egymásnak, és mindezeket szolgálatra osztják ki a te tartományaid lakosai között, vagy az elhagyott földekre viszik őket, hogy velük műveltessék azokat.” (Panegyrici Latini 8(4).9.1–3, Grüll Tibor ford.)

Egy 409-ben kelt törvény megtiltotta, hogy a letelepített barbárokat rab-szolgává tegyék, és csak a *colonus* (paraszt) megnevezést engedélyezte velük kapcsolatban.⁵⁵ A valóságban – ezt Sózomenos említi – a legyőzött barbárokkal (amint például a Sciri-törzsszel) keményebben bántak: a földművelésre kiválasztottakat a Birodalom különböző részeibe küldték, a többieket pedig vagy bebörtönözték, vagy eladták rabszolgának. Constantinustól kezdve – erőszakkal vagy önkéntesként – barbárok nagy tömegeit sorozták be a hadseregbe, sőt a császári testőrség (*schola*) is szinte csak barbárokból állt. Ezzel véglegessé vált a Római Birodalom barbarizálódásának folyamata, amely – mint láttuk – már az első században megkezdődött. A 4. század római hadserege már döntő többségében germánokból állt, de nagy számban toboroztak szír íjászokat, szaracén könnyűlovásokat, afrikai tevés harcosokat is. Ezzel megszaktak a római hadsereg ősi hagyományai, az évszázadok folyamán kialakult, a római fegyelmen és szervezettségen alapuló harci formák és helyükbe barbár harcászati eljárások kerültek. A kiképzett gyalogság manőverei háttérbe szorultak a páncélos lovasságéval szemben. Julianus császárnak az alemannok fölött aratott tricassiumi győzelmét (356) már kizárólag a nehézlovakok (*catafractarii*) és íjászok (*ballistarii*) szerezték meg. A hagyományos római vonalalakzat helyébe változatosabb, részben a germánoktól átvett harcalakzatok léptek: az ékszerű felállítás, amelyet a katonák „disznófejnek” neveztek, valamint az ellenség bekerítését megkönnyítő hara-

55 Cam Grey: The *ius colonatus* as a model for the settlement of Barbarian prisoners-of-war in Late Roman Empire? In Ralph W. Mathisen – Danuta Shanzer (eds.), *Romans, Barbarians, and the Transformation of the Roman World*. Farnham: Ashgate, 2011. 147–160.

pófogó (*forceps*) alakzat. Az újszerű harcalakzatok időszerűtlenné tették a régi harci formák fenntartását.⁵⁶

A római hadügy Valens uralkodása alatt, vagyis 375 óta rohamosan hanyatlott. A hunok elől menekülő nyugati gótokat azzal a feltétellel fogadta be birodalmába, hogy zsold fejében testületileg katonai szolgálatra kötelezik magukat. Római tisztjeik visszaélései miatt azonban kirobbant a nyugati gótok nagy felkelése, amely a moesiai parasztok tömeges csatlakozásával általános felkeléssé nőtt. A Valens vezette császári hadsereg a gótoktól a hadrianopolisi csatában teljes vereséget szenvedett, és maga a császár is elesett (378).⁵⁷ Ez volt a római birodalom és benne a római hadsereg számára is a vég kezdete. Ami utána következik, csupán szálnalmas vergődés és kényszermegoldások sorozata. Valens utóda, Theodosius csak úgy tudta a nyugati gótokat megbékíteni, hogy Moesia provincia egy részét átadta nekik. A provinciában levő földbirtokok egy hányadát felszereléssel és *colonus*okkal együtt megkapták, s ily módon önmaguk gondoskodhattak saját ellátásukról. Ezzel létrejött a birodalom területén az első önkormányzattal rendelkező zárt katonai jellegű barbár település, amelyet az 5. században a birodalom nyugati felében további barbár katonai önkormányzati körzetek követtek. A barbár törzsfőkből lett királyok római szempontból szövetségeseeknek (*foederati*) számítottak, a birodalomnak katonai szolgálattal tartoztak, a valóságban azonban függetlenek voltak, hiszen a birodalom nem rendelkezett a barbár szövetségeselek féken tartására, kényszerítésére elegendő katonai erővel. A római történelem utolsó évtizedeiben a birodalom hadseregének zömét már ezek a barbár csapatok adták. Valójában nem létezett már római hadsereg, s amit annak neveztek, az nem több, mint a Római Birodalomba befogadott barbár – főként gót, alán, langobárd, vandál stb. – népek fegyveresei. Ezeket esetleg egy-egy válságos pillanatban egy nagy politikus-hadvezér időlegesen egyesíteni is tudta, de csak ha érdekeik történetesen egybeestek a birodaloméval. Ilyen időleges összefogással tudta megállítani Aëtius is a hun Attila támadását a catalaunumi csatában (451).

56 Összefoglalóan lásd: Ramsay MacMullen: *Soldier and Civilian in the Later Roman Empire*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1963; J. H. W. G. Liebeschuetz: *Barbarians and Bishops: Army, Church and State in the Age of Arcadius and Chrysostom*. Oxford: Oxford University Press, 1990; A. D. Lee: *Warfare and the State*. In P. Sabin, H. van Wees, H. Whitby (eds.), *The Cambridge History of Greek and Roman Warfare*, vol. II. *Rome from the Late Republic to the Late Empire*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, 379–423.

57 Simon Macdowall: *Adrianople AD 378: The Goths Crush Rome's Legions*. Oxford: Osprey, 2001; Alessandro Barbero: *The Day of the Barbarians: The Battle That Led to the Fall of the Roman Empire*. New York: Walker, 2007.

Barbár rómaiak – humánus barbárok?

A „barbár” – mint azt korábban tisztáztuk – kulturális fogalom volt, amivel a „mi kultúránktól, nyelvünktől, szokásainktól idegen”-t szokták megkülönböztetni. Erre a jelentésre tapadt rá a római császárkorban a „limesen túl élő népcsoport” fogalma. A római császárok győzelmi emlékművein, vagy az egyszerű római katonák sírfeliratain is ugyanúgy ábrázolták őket: jellemzőjük a borzas haj, a hiányos felsőruházat, a férfiaknál a hosszúnadrág (*braca*), és a tipikusan nem-római fegyverek.⁵⁸

Hogyan változott ez a sztereotíp barbár-kép, miután a 4–6. században számos nép betelepedett a Római Birodalom területére? Először is: a „szövetségesi” (*foederati*) státuszban letelepített barbár népek (*gentes*) részeivé váltak a *populus Romanus*-nak, amely nem származási, hanem jogi kategória volt. Ez a betelepült barbárokban egyfajta „kettős identitást” hozott létre. Jó példa erre egy római szolgálatban álló III. századi frank harcos Aquincum mellett előkerült sírfelirata: „*Frank polgár vagyok, szolgáló római katoná*” (*Francus ego cives, Romanus miles in armis*, CIL III 3576 = ILS 2814). A hexameteres sort ráadásul többféleképpen is lehet tagolni, s a fentebbi fordítás mellett elképzelhető még így is: „*Frank vagyok, római polgár, a sereg katonája*”. Kent J. Rigsby-nek valószínűleg igaza van, hogy az utóbbi értelmezés a helyes, ahol a sorrend: származás, jogi státusz, foglalkozás.⁵⁹ Mindenesetre ez a metrikus sírfelirat nem is olyan egyszerű megfogalmazása a barbár önképnek, hiszen a latin nyelv és szóhasználat arról tanúskodik, hogy a polgárság római fogalma mennyire mélyen gyökeret vert ebben a harcosokból álló társadalomban.⁶⁰

Míg korábban az etnográfiai irodalom (Poszeidóniosz, Appianosz, Tacitus) legfeljebb kósza mítoszokhoz kötötte a limesen túl élő népek eredetét – Tacitus például a germánokat Herculessel és Ulixesszel (Odüsszeusz) hozta kapcsolatba –, most részletesen kidolgozott eredettörténetekkel (*origines*) találko-

58 A barbárok ábrázolása Strabónnál: Eran Almagor: Who is a barbarian? The barbarians in the ethnological and cultural taxonomies of Strabo. In Daniela Dueck, Hugh Lindsay, Sarah Pothecary (eds.), *Strabo's Cultural Geography: The Making of a Kolossourgia*, Cambridge: Cambridge University Press, 2005, 42–55. – Plutarchosnál: A. G. Nicolaidis: Hellenikos-Barbarikos: Plutarch on Greek and Barbarian Characteristics. *Wiener Studien* 20 (1986) 229–244.

59 Kent J. Rigsby: Two Danubian Epitaphs. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 126 (1999) 175–176, vö. Jonathan Barlow: Kinship, Identity and Fourth-Century Franks. *Historia* 45:2 (1996) 223–239.

60 Patrick J. Geary: *A nemzetek mítosza. Európa népeinek születése a középkorban*, ford. Duró Gábor, Budapest: Atlantisz, 2014, 106. (A szerző nem ismerte a felirat másik lehetséges olvasatát.)

zunk.⁶¹ Az első ismert kísérlet a barbárok történetének átértékelésére Cassiodorus nevéhez fűződik, aki a gót szájhagyományt beleszötte a görög-római történelembe.⁶² A mára elveszett *Historia Gothorum*-ában a „gótok eredetét római történeté tette” (*originem Gothicam fecit esse historiam Romanam*). A gótokat egyrészt – minden alap nélkül – a klasszikus korban is ismert getákkal azonosította, másrészt dicső királyait az Amalok családjából származtatta, és saját koráig a királyok 17 nemzedékét különböztette meg, pontosan annyit, amennyi Aeneas és Romulust egymástól elválasztotta. Az Amalok – írta Cassiodorus – már azelőtt foglalkoztak filozófiával és teológiával, mielőtt a rómaiakkal kapcsolatba kerültek volna. Eközben a hatalomra jutó germán előkelők – ha sokszor csak felszínesen is – igyekeztek utánózni a római hatalmi reprezentációt és kultúrát (*imitatio imperii*), másrészt a késő római, majd bizánci államvezetés naprakészen viszonyult a politikai változásokhoz, sőt nem egy esetben tett gesztusokat a nyugati birodalomfél új urainak. Klodvig frank királyt például 508-ban *consulnak* nevezték ki. A betelepült népek száma is kérdéses: bár egyértelműen ezekből került ki a Nyugat-római Birodalom helyén kialakuló királyságok (*regna*) vezető rétege, a népvándorlás „jövevényeinek” száma lényegesen alacsonyabb volt a helyben lakókhoz képest. Utóbbiak demográfiai fölénye pedig a hódítók beolvadásához vezetett.

A „nemeslelkű, bátor és szabadságszerető vadember” szembeállítva a „kapzsi, elpuhult, szolgává vedlett rómaival” már Tacitusnál is megjelenik. Ezt a szembeállítást újíják fel a IV–V. századi – zömmel már keresztény – szerzők, akik a bajok forrását a Birodalom erkölcsi romlottságában, annak orvoslását pedig a „romlatlan” barbár erkölcsiségben vélték felfedezni. A massiliai Salvianus is ezt tette 430 körül publikált *Az isteni kormányzásról* című művében, amikor így írt:

„Kinek a jogtalankodása fogható a mienkhez? Mert a frankok nem ismerik ezt a bűnt, a hunok mentesek az efféle aljasságoktól; nyoma sincs mindennek a vandáloknál, nyoma sincs a gótoknál. A gótok között a barbároknál olyannyira nem kell ilyenek miatt szenvedniük, hogy még a köztük élő rómaiak sem tűrnék el. Így aztán az ottani rómaiak közös óhaja, hogy sohase kelljen római fennhatóság alá kerülniük. Ott a ró-

61 Az eredettörténetekhez lásd Elias J. Bickerman: *Origines gentium*. *Classical Philology* 47:2 (1952) 65-81; Herwig Wolfram, Walter Pohl (eds.): *Einleitung oder Überlegungen zur origo gentis: Typen der Ethnogenese*. Wien: Akademie der Wissenschaften, 1990; Herwig Wolfram: *The Roman Empire and Its Germanic Peoples*. Berkeley – Los Angeles: University of California Press, 1997.

62 A gótok történetéhez lásd Iordanes: *Getica*. A gótok eredete és tettei, ford. Kiss Magdolna, Budapest: L'Harmattan, 2005. – Arne Söby Christensen: *Cassiodorus, Jordanes, and the History of the Goths. Studies in a Migration Myth*. Copenhagen: Museum Tusculanum Press, 2002.

*mai nép egyetlen és egyhangú kívánsága az, hogy életüket a barbárok körében élhessék le. És még csodálkozunk, ha seregeink nem győzik le a gótokat, mikor még a rómaiak is szívesebben élnek velük, mint velünk? Saját testvéreink nemcsak hogy egyáltalán nem akarnak tőlük hozzánk átszökni, hanem inkább minket hagynak itt, csak hogy hozzájuk szökhessenek.*⁶³

A késő római „barbár” identitással kapcsolatban még egy fontos dolgot kell megvizsgálnunk. Hogyan hatott erre a kereszténység, amely Constantinus és Licinius 313-as rendelete óta a többi vallással egyenjogúsított, majd a Theodosius, Valentinianus és Gratianus nevével fémjelzett 380-as Cunctos populos edictummal a Birodalom egyetlen hivatalosan engedélyezett vallása lett? A thesszalonikéi rendelet szó szerinti megfogalmazásában: „abban a vallásban akarunk forgolódni, amelyet az isteni Péter apostol a rómaiaknak adott” (in tali volumus religione versari, quam divinum Petrum apostolum tradidisse Romanis). Vagyis a Christianitas és a Romanitas viszonya már az államvallás legelső dokumentumában szerepel! A kereszténység és a „rómaiáság” kapcsolata komoly kérdéseket vet fel. „Rómainak” lehet-e tekinteni a keresztényeket? S ha igen, akkor mi a helyzet azokkal a „barbárokkal”, akik a 3. századtól kezdve egyre nagyobb számban vették fel a kereszténységet?⁶⁴ Ezáltal ők is „rómaiak” lettek? Ha igen, akkor mi a helyzet azokkal a „rég rómaiakkal”, akik között továbbra is sok volt a pogány? Mégiscsak nevetséges azt állítani, hogy a félig vandál származású, de már keresztény Stilichót „római”; miközben ugyanezt az elnevezést megtagadjuk attól a Quintus Aurelius Memmius Eusebius Symmachustól, aki egy nagymúltú szenátori család sarjaként a pogányság utóvédharcait vezette.⁶⁵

63 Salvianus, *De gubernatione Dei* V. 8. 36–40, Borzsák István ford. – David Lambert: The barbarians in Salvian's *De gubernatione Dei*. In Stephen Mitchell, Geoffrey Greatrex (eds.), *Ethnicity and Culture in Late Antiquity*. London: Duckworth, The Classical Press of Wales, 2000, 103–115.

64 A barbárok és a kereszténység viszonyáról lásd Richard Fletcher: *The Barbarian Conversion. From Paganism to Christianity*. Berkeley – Los Angeles: University of California Press, 1999; J. H. W. G. Liebeschuetz: *Barbarians and Bishops: Army, Church and State in the Age of Arcadius and Chrysostom*. Oxford: Oxford University Press, 1990.

65 Róla lásd Cristiana Sogno: *Q. Aurelius Symmachus: A Political Biography*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press, 2006. – Legismertebb ténykedése a szenátus épületében álló Victoria-oltár ügyében mondott védőbeszéde: James J. Sheridan: The Altar of Victory – Paganism's Last Battle. *L'Antiquité classique* 1966, 186–206. – Az utóbbi természetesen a barbárokat a hagyományos sztereotípiák mentén kezelte: Michele Renee Salzman: Symmachus and the „barbarian” generals. *Historia* 3 (2006) 352–367.

„A Római Birodalom bukása” – egy narratíva vége

A Római Birodalom hanyatlása és bukása a felvilágosodás kora óta az európai történetírás legnagyobb témái közé tartozik. Montesquieu műve, az *Elmélkedések a rómaiak nagyságról és hanyatlásáról* 1734-ben jelent meg (*Considérations sur les causes de la grandeur des Romains et de leur décadence*). A filozófus szerint a Római Birodalmat annak hivatalos kettéosztása (Honorius és Arcadius, 395) tette tönkre: „ugyanis e nagy és már régóta egybefüggő szervezet részei olyannyira egybekapcsolódtak, hogy az egyik rész nem létezhetett a másik nélkül”. A fejlettebb és gazdagabb Kelet szövetséget kötött a barbárokkal, és a béke érdekében a Nyugatot egyszerűen beáldozták. A kegyelemdöfést a hunok adták meg, de végül „a birodalom vesztét nem egyetlen ellenséges betörés, hanem az összes ellenséges betörés együtt okozta”. A témáról a máig legnagyobb hatású művet az angol Edward Gibbon írta.⁶⁶ *A római birodalom hanyatlásának és bukásának története* (*The History of the Decline and Fall of The Roman Empire*, 1788) című könyvében a dekadencia okát „a kereszténység bomlasztó hatásában”, az „új, furcsa arculatú és más lelkületű emberek” megjelenésében kereste, akiknek a befolyása alatt az „ősi római szellem” kiveszett. Külön is rámutatott Konstantinápoly destruktív szerepére, amelynek megalapítása létrehozta a birodalom felosztásának káros feltételeit; „a túlradó harci szellemet gúzsba kötötte a mesterkélts államrend és a hízelgő szertartásosság... A római császárság egysége megbomlott, dicsősége porba hullott, s az ismeretlen barbárok katonái, akik valahonnan az északi zord tájakról érkeztek ide, diadalmasan átvették az uralmat Európa és Afrika legszebb országai fölött.” A XIX–XX. században írók, költők, festők és történészek a legstótebb színekkel festették le a népvándorlás korszakát: a civilizáció és barbarizmus összeclapásának iskolapéldáját látták benne. André Piganiol francia történész egyenesen úgy gondolta, hogy „a Római Birodalom nem szép halállal múlt ki, hanem

66 A mű értékeléséhez lásd Arnaldo Momigliano: *Gibbon's Contributions to Historical Method. Historia* 2 (1954) 450–463; Lynn White, Jr. (ed.), *The Transformation of the Roman World: Gibbon's Problem after Two Centuries*. Berkeley: University of California Press, 1966; David Jordan: *Gibbon and his Roman Empire*. Urbana, IL: University of Illinois Press, 1971; Glen W. Bowersock et al. (eds.), *Edward Gibbon and the Decline and Fall of the Roman Empire*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1977; Glen W. Bowersock: *Gibbon's Historical Imagination*. Stanford: Stanford University Press, 1988; David P. Womersley: *The Transformation of The Decline and Fall of the Roman Empire*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988; R. McKitterick, R. Quinault (eds.), *Edward Gibbon and Empire*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997; David P. Womersley: *Gibbon and the 'Watchmen of the Holy City': The Historian and His Reputation, 1776–1815*. Oxford: Oxford University Press, 2002.

meggyilkolták”.⁶⁷ Az Európán végigszáguldo népek iránt csak a német történészek tanúsítottak némi szimpátiát, akik eleinte népnemzeti, később ideológiai és politikai okokból fedezték fel maguknak a germánokat, azt „az őserőt, mely megváltoztatta Európa arculatát”. Ők úgy látták, hogy „történelmi szükségszerűség” diktálta, hogy a *Völkerwanderung* (népvándorlás) romlatlan germánjai elsöpörjék a dekadens rómaiakat és az impérium rabszolgá-társadalmát a szabad harcosok társadalma váltsa fel.

Az új narratívát a Princeton Egyetem professzora, Peter Brown teremtette meg *A késő ókor világa* (*The World of Late Antiquity*, 1971) és *A késő ókor megteremtése* (*The Making of Late Antiquity*, 1978) című könyveivel. Az új narratíva középpontjában már nem a „hanyatlás”, hanem az „átalakulás” állt. (Bár ennek a gondolatnak már a 20-as években voltak előzményei, elsősorban Henri Pirenne munkásságában.) Brown tollán a IV–VII. századi antikvitás a klasszikus kor „posztmodernjévé” vált, amely nagyon is sokban kezdett hasonlítani a mi multikulturális, globalizált világunkra. A fogalmak elkezdtek átalakulni. A „germán invázió” helyett már a 3. század végétől inkább a „nyitott határok” politikájáról kell beszelnünk, a diocletianusi és constantinusi átszervezések jegyében. A korábbi elméletek alapvető hibájául rótták fel, hogy a jórészt megtelepedett germán katonaparasztokból vérszomjas nomád harcosokat faragott, holott a *limes* mellett lakó germán és iráni eredetű népek – gótok, frankok, vandálok, herulok, szkírek, szvébek, kvádok, rugiaiak, markomannok, gepidák, szarmaták, roxolánok, alánok – éppolyan letelepedett földműves életet éltek, mint a római parasztok. Az éhínségtől megtizedelt népét vezető Alarikot nem Róma aranya, hanem Campania „aranykalásszal ékes rónasága” vonzotta, és arról ábrándozott, hogy Itália éléskamrájába, Afrika hajózik át gótjaival. Ahogyan a vandálok azt később meg is tették.

Ma már csak nagyon óvatosan beszél a történészszakma Róma „bukásáról”. Különösen azóta, hogy Alexander Demandt, a berlini egyetem történészprofesszora 210 különféle okot szedett össze, amivel a katasztrófát eddig összefüggésbe hozták.⁶⁸ Ahogyan Glen Bowersock fogalmazott: „A XVIII. század óta gyötrődünk a bukással, amit úgy értékeltünk, mint minden tapasztalható han-

67 „La civilisation romaine n'est pas morte de sa belle mort. Elle a été assassinée”, André Piganiol: *L'empire chrétien* (325–395). Paris: Presses Universitaires de France, 1947.

68 A. Demandt: *Der Fall Roms. Die Auflösung des römischen Reiches im Urteil der Nachwelt*. München: Beck, 1984; valamennyit lefordítottam könyvemben: Grüll Tibor: *50 dolog, amit nem képzeltél volna a rómaiakról*. Pozsony–Budapest: Kalligram, 2013, 266–268. – A 18. századtól élő narratívát sokan örömmel temették, lásd Glen W. Bowersock: The vanishing paradigm of the fall of Rome. *Bulletin of the American Academy of Arts and Sciences* 49 (1996) 29–43; de újabban mintha a régi narratíva visszatérésének lennének tanúi: Jeanne Rutenburg, Arthur M. Eckstein: The Return of the Fall of Rome. *International History Review* 29 (2007) 109–122.

yatlás archetípusát, és így önnön félelmeink szimbólumát.” Pedig a kérdés most is jogosult: megbukott-e Római Birodalom, vagy sem? A válasz: *igen* is, *meg nem* is. Ez a paradoxitás nem a tudatlanságunk megvallása, vagy játék a szavakkal, hanem a jelenség *lényege*, amely a Bibliából is kiolvasható. Bár Rómával közvetlenül nem sokat foglalkozik az *Újszövetség*, a *Jelenések* 17–19. fejezetében János – ószövetségi elődeit követve – Babilón bukásáról profétál.⁶⁹ Ez a város azonban nem az Eufratész mentén fekvő, egykor hatalmas, ám erre az időre jelentéktelenné vált település; még csak nem is az „örök Babilón”, az ellen-Jeruzsálem, a Sátán és az általa vezetett lázadó angyalok főhadiszállása; hanem Róma. Legalábbis aligha magyarázhatnánk másképpen azt, hogy a *Jelenések*-ben feltűnő vörös fenevad hét feje „a hét hegy” (*hai hepta kephalai hepta horé*, Jel 17:9).⁷⁰ A fenevadról egyébként egy másik, enigmatikus kijelentést is tesz a proféta: „A fenevad, amelyet láttál, volt és nincs; és a mélységből jó fel és megy a veszedelemre. És a föld lakosai csodálkoznak (akiknek neve nincs beírva az élet könyvébe e világ alapítása óta) látva a fenevadat, amely volt és nincs, noha van” (*én kai uk esztin kai paresztai*, Jel 17:8). A korai keresztény (IV–V. századi) *Apokalüpszisz*-értelmezések – érthető módon – elsősorban a Jel 2–3. fejezeteiben szereplő hét kis-ázsiai gyülekezethez írott levelekkel foglalkoznak, a 17. fejezet már kívül esik érdeklődési körükön – a mai tudós kommentárok pedig egyszerűen tanácstalanok.⁷¹ Pedig a vörös fenevad aligha lehet más, mint a dánieli negyedik birodalom (Dán 7:7–8, 19–25), amellyel kapcsolatban a „volt és nincs” *sensus literalis*, míg a „van” a *sensus spiritualis* szerint értendő. Annak ellenére, hogy a Római Birodalom az V. században politikai értelemben megszűnt létezni (a „volt” a Kr. u. 100 körül profétáló János szempontjából

69 Carolyn J. Sharp: “Take Another Scroll and Write”: A Study of the LXX and the MT of Jeremiah’s Oracles against Egypt and Babylon. *Vetus Testamentum* 47:4 (1997) 487–516; David Stephen Vanderhooft: *The Neo-Babylonian Empire and Babylon in the Latter Prophets*. Harvard Semitic Museum Monographs 59. Atlanta, GA: Scholars Press, 1999; C. H. Dyer: The Identity of Babylon in Revelation 17–18. *Bibliotheca Sacra* 144 (1987) 305–316; K. Mulzac: The “Fall of Babylon” Motif in the Books of Jeremiah and Revelation. *Journal of the Adventist Theological Society* 8:1–2 (1997) 137–149. – Róma küszöbön álló bukásával egyébként a rabbinikus irodalom is foglalkozik: Louis H. Feldman: Rabbinic insights on the decline and forthcoming fall of the Roman Empire. *Journal for the Study of Judaism in the Persian, Hellenistic and Roman Period* 31:3 (2000) 275–297.

70 A modern kommentárok a hetes számot és a hegyet is igyekeznek spiritualizálni: az előbbi szerintük a teljességet, az utóbbi pedig királyságokat vagy királyokat jelöli, lásd pl. Alan Johnson: Revelation. In Frank E. Gaebelein (ed.), *Hebrews-Revelation*. The Expositor’s Bible Commentary vol. 12, Grand Rapids: Zondervan, 1981, 559.

71 A legfontosabb kommentárok: Theodorétosz, Hippolütosz, Hieronymus. – A Római Birodalom a korai kereszténységben: Gordon L. Heath: The church fathers and the Roman Empire. In Stanley E. Porter, Cynthia Long Westfall (eds.), *Empire in the New Testament*. Eugene, OR: Pickwick, 2011, 259–282. – A modern kommentárok tanácstalanságára lásd David E. Aune: *Revelation 17–22*. Word Biblical Commentary 52C, Thomas Nelson, 1998.

természetesen *perfectum propheticum*), a *translatio imperii* törvénye alapján tovább élt. Az *imperium Romanum* „bukás” utáni továbbélése még a pogányok előtt is evidenciának számított. Az egyik utolsó klasszikus római költő, Claudius Rutilius Namatianus pogány főhivatalnok, aki 416-ban elhagyta Rómát, hogy felkeresse birtokait szülőföldjén, a távoli Galliában. Ezt az utazást írta le *De reditu suo* című költeményében. Ennek alkalmából hosszú dicsérő himnuszt zeng Róma dicsőségéről, összehasonlítva azt a korábbi (asszír, perzsa, pártus, makedón) birodalmakkal. Rutilius Namatianus itt egy olyan paradoxont fogalmaz meg, amely a bukott birodalom továbbélésének titka: „Téged ugyanaz épít fel, ami szétrombol más birodalmakat: a te újjászületésed rendje az a képesség, hogy bajaidból is gyarapodjál” (*illud te reparat quod caetera regna resolvit / ordo renascendi est crescere posse malis*, 137–140. sk.).

Felhasznált irodalom

- ALCOCK, SUSAN E.: *Graecia capta: the Landscapes of Roman Greece*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- ALFÖLDY GÉZA: *Római társadalomtörténet*, ford. Borhy László. Budapest: Osiris, 2000.
- ALLEN, JOEL: *Hostages and Hostage-Taking in the Roman Empire*. New York: Cambridge University Press, 2006.
- ALMAGOR, ERAN: *Who is a barbarian?* The barbarians in the ethnological and cultural taxonomies of Strabo. In: Dueck, Daniela – Lindsay, Hugh – Pothecary, Sarah (eds.): *Strabo's Cultural Geography: The Making of a Kolossourgia*, Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- ANDO, CLIFFORD: *Interpretatio romana*. *Classical Philology* 100:1, 2005.
- Athénagoras, *Legatio*.
- AUNE, DAVID E.: *Revelation 17–22*. Word Biblical Comment 1988.
- Babilóniai Talmud
- BADIAN, ERNST: *Publicans and Sinners: Private Enterprise in the Service in the Service of the Roman Republic*. Oxford: Blackwell, 1972.
- BARBERO, ALEXANDRO: *The Day of the Barbarians: The Battle That Led to the Fall of the Roman Empire*. New York: Walker, 2007.
- Barker, Duncan: The golden age is proclaimed? The *Carmen Saeculare* and the renascence of the golden race. *Classical Quarterly* 46:2, 1996.
- BARLOW, JONATHAN: *Kinship, Identity and Fourth-Century Franks*. *Historia* 45:2, 1996.

- BENARIO, HERBERT W.: The Dediticii of the Constitutio Antoniniana. *Transactions and Proceedings of the American Philological Association* 85, 1954.
- BEUTLER, FRANZISKA – KREMER, GABRIELLE: Domo Iudaeus – Zwei neue Inschriften aus Carnuntum. *Tyche* 28, 2012.
- BICKERMAN, ELIAS J.: Origines gentium. *Classical Philology* 47:2, 1952.
- BOATWRIGHT, MARY T.: Acceptance and approval: Romans' non-Roman population transfers, 180 BCE–ca. 70 CE. *Phoenix* 69:1-2, 2015.
- BOWERSOCK, GLEN W. et al. (eds.): *Edward Gibbon and the Decline and Fall of the Roman Empire*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1977.
- BOWERSOCK, GLEN W.: *Gibbon's Historical Imagination*. Stanford: Stanford University Press, 1988.
- BOWERSOCK, GLEN W.: The vanishing paradigm of the fall of Rome. *Bulletin of the American Academy of Arts and Sciences* 49, 1996.
- BRAUDEL, FERNAND – SPOONER, FRANK: *Prices in Europe from 1450 to 1750*. *Cambridge Economic History of Europe* 4, 1967.
- CASSIUS DIO: *Historia Romana*
- CASSON, LIONEL: New Light on Maritime Loans: P. Vindob. G 40822. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 84, 1990.
- CHASTAGNOL, ANDRÉ: Les modes d'accès au Sénat romain au début de l'Empire. Remarques à propos de la table claudienne de Lyon, *Bulletin de la Société Nationale des Antiquaires de France* 1971.
- CHRISTENSEN, ARNE SØBY: *Cassiodorus, Jordanes, and the History of the Goths. Studies in a Migration Myth*. Copenhagen: Museum Tusculanum Press, 2002.
- CONOLE, P. – MILNS, R. D.: Neronian Frontier Policy in the Balkans: The Career of Ti. Plautius Silvanus. *Historia* 32:2, 1983.
- Corpus Inscriptionum Latinarum*
- DAUGE, YVES-ALBERT: *Le Barbare, Recherche sur la conception romaine de la barbarie et de la civilisation*, Collection Latomus 176, Bruxelles: Revue des Études Latines, 1981.
- DE CALLATAY, FRANCOIS: The Graeco-Roman economy in the super long-run: lead, copper, and shipwrecks. *Journal of Roman Archaeology* 18, 2005.
- DE LA HOZ MONTOYA, JOAQUÍN: Aproximación a la escala de la circulación monetaria en tiempos de Nerón. *Annali dell'Istituto Italiano di Numismatica* 54, 2008.
- DE LAET, SIGFRIED J.: *Études sur l'organisation douanière chez les Romains, surtout à L'Époque du Haut-Empire*. Rijksuniversiteit te Gent, Werken

- uitgegeven door de Faculteit van de Wijsbegeerte en Letteren 105, Brugge: Thorin, 1949.
- DE LIGT, LUUK – TACOMA, LAURENS E. (eds.): *Migration and Mobility in the Early Roman Empire*. SGSH 23/7, Leiden: Brill, 2016.
- DE ROMANIS, FEDERICO: Commercio, metrologia, fiscalità. Su P. Vindob. G 40.822 verso. *Mélanges d'archéologie et d'histoire de l'École française de Rome* 110, 1998.
- DE ROMANIS, FEDERICO: Playing Sudoku on the Verso of the 'Muziris papyrus'. *Journal of Ancient Indian History* 27, (2010–11) 2012.
- DEMANDT, A.: *Der Fall Roms. Die Auflösung des römischen Reiches im Urteil der Nachwelt*. München: Beck, 1984.
- DUNCAN-JONES, RICHARD: *Money and Government in the Roman Empire*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
- DYER, C. H.: The Identity of Babylon in Revelation 17–18. *Bibliotheca Sacra* 144, 1987.
- ECKARDT, HELLA – MÜLDNER, GUNDULA – LEWIS, MARY: People on the move in Roman Britain. *World Archaeology* 46:4, 2014.
- FELDMAN, LOUIS H.: Some Observations on Rabbinic Reaction to Roman Rule in Third Century Palestine. In idem: *Studies in Hellenistic Judaism*. Leiden: Brill, 1996.
- FELDMAN, LOUIS H.: Rabbinic insights on the decline and forthcoming fall of the Roman Empire. *Journal for the Study of Judaism in the Persian, Hellenistic and Roman Period* 31:3, 2000.
- FLETCHER, RICHARD: *The Barbarian Conversion. From Paganism to Christianity*. Berkeley – Los Angeles: University of California Press, 1999.
- GARNSEY, PETER: *Roman Citizenship and Roman Law in the Late Empire*. Oxford: Oxford University Press, 2004;
- GARNSEY, PETER: *Roman Citizenship and Roman Law in the Late Empire*, Oxford: Oxford University Press, 2006.
- GEARY, PATRICK J.: *A nemzetek mítosza. Európa népeinek születése a középkorban*. Duró Gábor ford. Budapest: Atlantisz, 2014.
- GIRARD, J.-L.: Interpretatio romana. Questions historiques et problèmes de méthode. *Revue d'Histoire et de Philosophie Religieuses Strasbourg* 60:1 (, 1980.
- GREY, CAM: The *ius colonatus* as a model for the settlement of Barbarian prisoners-of-war in Late Roman Empire? In Ralph W. Mathisen – Danuta Shanzer (eds.): *Romans, Barbarians, and the Transformation of the Roman World*. Farnham: Ashgate, 2011.

- GRIFFIN, MIRIAM T.: The Lyons Tablet and Tacitean Hindsight, *Classical Quarterly* 32, 1982.
- GRUEN, E. S.: *Culture and National Identity in Republican Rome*. Itahaca: Cornell University Press, 1992.
- GRÜLL TIBOR: „Non extincta lues”. Az Antoninus-kori járvány. *Ókor* 14:3, 2015.
- GRÜLL TIBOR: *50 dolog, amit nem képzeltél volna a rómaiakról*. Pozsony–Budapest: Kalligram, 2013.
- GRÜLL TIBOR: *Áruló vagy megmentő? Flavius Josephus élete és művei*. Pozsony–Budapest: Kalligram, 2010.
- GRÜLL TIBOR: Kelet Nyugaton: A Kelet gazdasági, kulturális és vallási befolyása a Római Birodalom nyugati felében. *Ókor* 10:3, 2011.
- GRÜLL TIBOR: Pax Romana – alulnézetben: Hogyan látták a zsidók a „római békét”? *Ókor* 9, 2010.
- HANDLEY, MARK A.: *Dying on Foreign Shores: Travel and Mobility in the Late Antique West*. JRA Suppl. 86. Portsmouth, RI: Journal of Roman Archaeology, 2011.
- HARRAUER, HERMANN – SIJPESTEIJN, PIETER JOHANNES: Ein neues Dokument zu Roms Indienhandel. P. Vindob. G 40822. *Anzeiger der philosophisch-historische Klasse der Österreichischen Akademie der Wissenschaften* 122, 1985.
- HARRISON, JAMES R.: Paul’s “indebtedness” to the Barbarian (Rom 1:14) in Latin west perspective. *Novum Testamentum* 55, 2013.
- HEATH, GORDON L.: The church fathers and the Roman Empire. In: Stanley E. Porter, Cynthia Long Westfall (eds.): *Empire in the New Testament*. Eugene, OR: Pickwick, 2011.
- HEDRAGER, LOTTE: Empire, frontier and the barbarian hinterland: Rome and northern Europe from AD 1–400. In M. Rowlands, Mogens T. Larsen, Kristian Kristiansen (eds.): *Centre and periphery in the ancient world*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.
- HONG, SUNGMIN – CANDELONE, JEAN-PIERRE – PATTERSON, CLAIR C. – BOUTRON, CLAUDE F.: Greenland ice evidence of hemispheric lead pollution two millennia ago by Greek and Roman civilizations. *Science* 265:5180, 1994.
- HORATIUS, *Carmina*
- HORBURY, WILLIAM: *The Jewish War under Trajan and Hadrian*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
- HOWGEGO, CHRISTOPHER: Coin circulation and the integration of the Roman economy. *Journal of Roman Archaeology* 7, 1994.

- Inscriptions antiquae du Maroc II: Inscriptions latines*, Paris 1982, #94.
BORHY LÁSZLÓ ford.
- JORDANES: *Getica. A gótok eredete és tettei*. Kiss Magdolna ford. Budapest: L'Harmattan, 2005.
- IUVENALIS, *Satirae*
- JOHNSON, ALAN: Revelation. In Frank E. Gaebelin (ed.), *Hebrews-Revelation*. The Expositor's Bible Commentary vol. 12, Grand Rapids: Zondervan, 1981.
- JONGMAN, WILLEM: A Golden Age. Death, Money Supply and Social Succession in the Roman Empire. In: Lo Cascio, Elio (ed.): *Credito e moneta nel mondo romano: atti degli Incontri capresi di storia dell'economia antica: Capri, 12-14 ottobre 2000*. Bari: Edipuglia, 2001.
- JORDAN, DAVID: *Gibbon and his Roman Empire*. Urbana, IL: University of Illinois Press, 1971.
- JUSZTINOSZ, *I. Apologia*
- KERESZTES, PAUL: The Constitutio Antoniniana and the persecutions under Caracalla. *American Journal of Philology* 91, 1970.
- KLASSEN, YLVA: Migration and integration in the Roman World. *Talanta* 42-43, 2010-11.
- KLEE, MARGOT: *Grenzen des Imperiums. Leben am römischen Limes*. Stuttgart: Theiss, 2006.
- KOSELLECK, REINHARD: *Az aszimmetrikus ellenfogalmak történeti-politikai szemantikája*. Budapest: Józsefvég, 1997.
- LAMBERT, DAVID: The barbarians in Salvian's *De gubernatione Dei*. In: Mitchell, Stephen- Greatrex, Geoffrey (eds.): *Ethnicity and Culture in Late Antiquity*. London: Duckworth, The Classical Press of Wales, 2000.
- Laudatio Turiae, Inscriptiones Latinae Selectae* 8393, II. 25. Adamik Béla ford. In: NÉMETH GYÖRGY (ed.), *Ércnél maradóbb... A görög és római történelem forrásai*. Budapest: Corvina, 1998.
- LAWRENCE, RAY: *The Roads of Roman Italy. Mobility and Cultural Change*. London - New York: Routledge, 1999.
- LEE, A. D.: Warfare and the State. In P. SABIN, H. VAN WEES, H. WHITBY (eds.): *The Cambridge History of Greek and Roman Warfare, vol. II. Rome from the Late Republic to the Late Empire*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- LEVINE GERA, DEBORAH: *Ancient Greek ideas on speech, language, and civilization*. Oxford: Oxford University Press, 2003.

- Liebeschuetz, J.H.W.G.: *Barbarians and Bishops: Army, Church and State in the Age of Arcadius and Chrysostom*. Oxford: Oxford University Press, 1990.
- LIEBESCHUETZ, J.H.W.G.: *Barbarians and Bishops: Army, Church and State in the Age of Arcadius and Chrysostom*. Oxford: Oxford University Press, 1990.
- LUND-HANSEN, ULLA: *Römischer Import im Norden. Warenaustausch zwischen dem römischen Reich und dem Freien Germanien während der Kaiserzeit*. Copenhagen: Kongelige Nordiske Oldskrifteselskab, 1987.
- MACMULLEN, RAMSAY: *Soldier and Civilian in the Later Roman Empire*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1963.
- MACMULLEN, RAMSEY: *Enemies of the Roman Order: Treason, Unrest, and Alienation in the Empire*. London: Routledge, 1992.
- MALMENDIER, ULRIKE: *Societas publicanorum. Staatliche Wirtschaftsaktivitäten in den Händen privater Unternehmer*. Köln - Wien: Böhlau, 2002.
- MANN, JOHN C.: *The Frontiers of the Principate. Aufstieg und Niedregang der Römischen Welt II*. 1 New York - Berlin: W. de Gruyter 1974.
- MANNING, J. G.: Rome's imperial economy: twelve essays. *Mediterranean Historical Review* 29:2, 2014.
- MATHISEN, RALPH W.: Peregrini, barbari, and cives Romani: Concepts of citizenship and the legal identity of barbarians in the later Roman Empire. *American Historical Review* 111:4, 2006.
- MAUREEN, CAROLL: 'The Insignia of Women': Dress, Gender and Identity on the Roman Funerary Monument of Regina from Arbeia. *Archaeological Journal* 169:1, 2012.
- McKITTERICK, R. – QUINAULT, R. (eds.): *Edward Gibbon and Empire*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
- McLAUGHLIN, ROUL: *Rome and the Distant East: Trade Routes to the Ancient Lands of Arabia, India and China*. New York: Bloomsbury, 2010.
- MEYER, JØRGEN CHRISTIAN: *Roman Coins as a Source for Roman Trading Activities in the Indian Ocean*. BAR International Series 1593. Oxford: Archaeopress, 2007.
- MILLAR, FERGUS: Emperors, frontiers and foreign relations, 31 BC to AD 378. *Britannia* 13, 1982.
- MITCHELL, LYNETTE G.: *Panhellenism and the Barbarian in Archaic and Classical Greece*. Swansea: The Classical Press of Wales, 2007.
- MÓCSY ANDRÁS: Tampius Flavianus Pannoniában. *Archaeológiai Értesítő* 93, 1966.

- MOMIGLIANO, ARNALDO: Gibbon's Contributions to Historical Method. *Historia* 2, 1954.
- MOMIGLIANO, ARNALDO: How to reconcile Greeks and Trojans. In idem: *On Pagans, Jews and Christians*. Middletown, CT: Wesleyan University Press, 1987.
- MORLEY, NEVILLE: *Trade in Classical Antiquity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- MOSCHEK, WOLFGANG: *Der Limes, Grenze des Imperium Romanum*. Darmstadt: Primus, 2010.
- MULZAC, K.: The "Fall of Babylon" Motif in the Books of Jeremiah and Revelation. *Journal of the Adventist Theological Society* 8:1-2, 1997.
- NICOLAIDIS, A. G.: Hellenikos-Barbarikos: Plutarch on Greek and Barbarian Characteristics. *Wiener Studien* 20, 1986.
- NOY, DAVID: *Foreigners at Rome: Citizens and Strangers*. London: Duckworth, 2000.
- OVIDIUS, *Ars amatoria*
- PARCHAMI, ALI: *Hegemonic Peace and Empire. The Pax Romana, Britannica, and Americana*. London - New York: Routledge, 2009.
- PARKER, GRANT: Ex oriente luxuria: Indian commodities and Roman experience. *Journal of the Economic and Social History of the Orient* 45:1, 2002.
- PERCY, JOHN – DACRE BALSDON, VYVIAN: *Romans and Aliens*. London: Duckworth, 1979.
- PETIT, PAUL: *La Paix Romaine*. Paris: Presses Universitaires de France, 1967. (*Pax Romana*. Berkeley – Los Angeles: University of California Press, 1976.
- PIGANIOL, ANDRÉ: *L'empire chrétien (325-395)*. Paris: Presses Universitaires de France, 1947.
- Plinius, *Naturalis historia*
- POHL, WALTHER: Perceptions of barbarian violence. In: Drake, H.A.: (ed.): *Violence in Late Antiquity: Perceptions and Practice*. Burlington, VT - Aldershot, Ashgate, 2006.
- PROPERTIUS
- RATHBONE, DOMINIC: The 'Muziris' papyrus (SB XVIII 13167): financing Roman trade with India. *Bulletin de la Société archéologique d'Alexandrie* 46, 2000.
- RECKFORD, KENNETH J.: Some Appearances of the Golden Age. *Classical Journal* 54:2, 1958.
- Res gestae divi Augusti*

- RIGSBY, KENT J.: Two Danubian Epitaphs. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 126, 1999.
- RUTENBURG, JEANNE – ECKSTEIN, ARTHUR M.: The Return of the Fall of Rome. *International History Review* 29, 2007.
- SALVIANUS, *De gubernatione Dei* V. 8. Borzsák István ford.
- SALZMAN, MICHELE RENEE: Symmachus and the „barbarian” generals. *Historia* 3, 2006.
- SARNOWSKI, TADEUSZ: Barbaricum und ein Bellum Bosporanum in einer Inschrift aus Preslav. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 87, 1991.
- SCHALLMAYER, EGON: *Der Limes: Geschichte einer Grenze*, 3. Auflage, München: Beck, 2011.
- SCHEIDEL, WALTER – FRIESEN, STEVEN J.: The Size of the Economy and the Distribution of Income in the Roman Empire. *Journal of Roman Studies* 99, 2009.
- SCHEIDEL, WALTHER: Human mobility in Roman Italy I: the free population. *Journal of Roman Studies* 94, 2004.
- SCHEIDEL, WALTHER: Human mobility in Roman Italy II: the slave population. *Journal of Roman Studies* 95, 2005.
- SCHILLINGER-HÄFELE, UTE: Claudius und Tacitus über die Aufnahmen von Galliern in den Senat, *Historia* 14, 1965.
- SERVIUS, *ad Aeneidem*
- SESTON, WILLIAM – EUZENAT, MAURICE: Un dossier de la chancellerie romaine: La Tabula Banasitana. Étude de diplomatique. *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* 115, 1971.
- SHARP, CAROLYN J.: “Take Another Scroll and Write”: A Study of the LXX and the MT of Jeremiah’s Oracles against Egypt and Babylon. *Vetus Testamentum* 47:4, 1997.
- SHERIDAN, JAMES J.: The Altar of Victory – Paganism’s Last Battle. *L’Antiquité classique* 1966.
- SHERWIN-WHITE, ADRIAN NICHOLAS: *The Roman Citizenship*. Oxford: Clarendon Press, 1939.
- SHERWIN-WHITE, ADRIAN NICHOLAS: The tabula of Banasa and the Constitutio Antoniniana. *Journal of Roman Studies* 63, 1973.
- MACDOWALL, SIMON: *Adrianople AD 378: The Goths Crush Rome’s Legions*. Oxford: Osprey, 2001;
- SMITH, R. R. R.: Simulacra Gentium: The Ethne from the Sebasteion at Aphrodisias. *Journal of Roman Studies* 78, 1988.
- SOGNO, CRISTIANA: *Q. Aurelius Symmachus: A Political Biography*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press, 2006.

- JILEK, SONJA (ed.): *Grenzen des Römischen Imperiums*. Mainz: Verlag Philipp von Zabern, 2006.
- STANLEY, FARLAND H.: Geographical mobility in Roman Lusitania: an epigraphical perspective. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 82, 1990.
- SUETONIUS, *Nero*.
- SYME, RONALD: *Tacitus*, vols. I-II, Oxford, Clarendon, 1958.
- SZÉKELY MELINDA: *Kereskedelem Róma és India között*. Szeged: JATEPress, 2008.
- Tabula Banasitana*, *ALlannée épigrphique* 1971.
- TACITUS, *Annales*
- TACITUS, *Annales*. II. 63.1. Borzsák István ford. Tacitus összes művei I-II. Magyar Helikon – Európa, 1970.
- TAKÁCS LEVENTE: *A római földmérés*. Máriabesnyő: Attraktor, 2014.
- TCHERNIA, ANDRÉ: Le commerce maritime dans la Méditerranée romaine. In: Pomey, Patrice (ed.): *La Navigation dans l'antiquité*. Paris: Edisud, 1997.
- TEMIN, PETER: The economy of the early Roman Empire. *Journal of Economic Perspectives* 20:1, 2006.
- TENNEY, FRANK: Race Mixture in the Roman Empire. *American Historical Review* 21:4, 1916.
- TIBULLUS
- TOMBER, ROBERTA: *Indo-Roman Trade: from Pots to Pepper*. London: Routledge, 2012.
- VANDERHOOF, DAVID STEPHEN: *The Neo-Babylonian Empire and Babylon in the Latter Prophets*. Harvard Semitic Museum Monographs 59. Atlanta, GA: Scholars Press, 1999.
- VELLEIUS PATERCULUS, *Historiae*
- VEYNE, PAUL: *Le pain et le cirque. Sociologie historique d'un pluralisme politique*. Paris: Le Seuil, 1976.
- VEYNE, PAUL: The Hellenization of Rome. *Diogenes* 106, 1979.
- VITTINGHOF, FRANZ: Zur Rede des Kaisers Claudius über die Aufnahme von 'Galliern' in den römischen Senat (CIL XIII, 19668 = Dessau 212. und Tacitus, Ann. II, 24), *Hermes* 82., 1954.
- VOLTERRA, EDOARDO: La Tabula Banasitana: a proposito di una recente pubblicazione. *Bullettino dell'Istituto di Diritto Romano* 16, 1974.
- WALLACE-HADRILL, ANDREW: The Golden Age and sin in Augustan ideology. *Past & Present* 95, 1982.

- WALLACE-HADRILL, ANDREW: To Be Roman, Go Greek Thoughts On Hellenization At Rome. *Bulletin of the Institute of Classical Studies* 42:S71, 1998.
- WEILER, J.: Orbis Romanus und Barbaricum. *Carnuntum Jahrbuch*. 1963–64., 1965.
- WEINSTOCK, STEFAN: Pax and the Ara Pacis. *Journal of Roman Studies* 50:1-2, 1960.
- Wells, Peter S. (ed.): *Rome beyond its Frontiers: Imports, Attitudes and Practices*. JRA Supplementary Series 94. Portsmouth, RI: Journal of Roman Archaeology, 2013.
- WENGST, KLAUS: *Pax Romana, Anspruch und Wirklichkeit. Erfahrungen und Wahrnehmungen des Friedens bei Jesus und im Urchristentum*. München: Kaiser, 1986.
- WHITE, LYNN JR. (ed.): *The Transformation of the Roman World: Gibbon's Problem after Two Centuries*. Berkeley: University of California Press, 1966.
- WIERSCHOWSKI, LOTHAR: *Fremde in Gallien – 'Gallier' in der Fremde*, Historia Einzelschriften 159. Stuttgart: Steiner, 2001.
- WOLFRAM, HERWIG: *The Roman Empire and Its Germanic Peoples*. Berkeley – Los Angeles, University of California Press, 1997.
- WOLFRAM, HERWIG – POHL, WALTER (eds.): *Einleitung oder Überlegungen zur origo gentis: Typen der Ethnogenese*. Wien: Akademie der Wissenschaften, 1990.
- WOMERSLEY, DAVID P.: *Gibbon and the 'Watchmen of the Holy City': The Historian and His Reputation, 1776–1815*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- WOMERSLEY, DAVID P.: *The Transformation of The Decline and Fall of the Roman Empire*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988;
- WOOLF, GREG: Roman Peace. In: RICH, JOHN – SHIPLEY, GRAHAM (eds.): *War and Society in the Roman World*. New York: Routledge, 1977.
- WOOLF, GREG: World-systems analysis and the Roman Empire. *Journal of Roman Archaeology* 3, 1990.

FERWAGNER PÉTER

A migráció és a rasszizmus történelmi összefüggései Franciaországban

ABSZTRAKT

A 2015. januári és a 2015. novemberi párizsi merényletek szó szerint sokkolták a francia társadalmat. A megdöbbentő események óta folyamatos és heves viták zajlanak a valójában már évtizedek óta jelenlévő migrációs problémáról, a bevándorló közösségek integrálásának módszereiről, de legfőképpen a felmerülő biztonsági kockázatokról. Franciaország azon európai államok közé tartozik, amelyek területén napjainkban már több tucat nép fiai és leányai élnek együtt, a francia társadalomba való integrálódásuk folyamata pedig különböző sebességgel halad. Tudjuk jól, hogy a bizonytalan gazdasági helyzet nehezíti, akadályozza ezt a folyamatot, ráadásul a többségi társadalom részéről ilyen körülmények között gyakrabban hangzanak el megbélyegző nyilatkozatok azok ellen, akik már amúgy is nehéz anyagi helyzetben vannak. A megbélyegzés, s a vele kéz a kézben járó kiközösítés kedvez a megbélyegzett közösség befelé fordulásának, ami a további elkülönülés előtt könnyíti meg az utat.

KULCSSZAVAK

Franciaország, együttélés, integráció, kiközösítés, merénylet, megbélyegzés, migráció, társadalom, többségi társadalom

ABSTRACT

Terrorist attacks of January and November 2015 have literally shocked French society. Since the astonishing events there are current and intense debates about the decades old migration problem, the methods of integration of immigrant communities, and mostly the occurring security issues. France is one of the European states, where dozens of national minorities living country-wide, their integration process into the French society is in a very different level. It is well known, that the insecure economic situation counterworks this process, moreover there will be more likely stigmatizing statements on behalf of the majority against those who are still in a difficult situation. Stigmatiza-

tion and excommunication helps communities to be introverted, that leads to further separation.

KEYWORDS

coexistence (symbiosis), France, integration, extortion, assassination, stigma, migration, society, majority society

A bevándorló közösségek megőrzésének régi hagyományai vannak Franciaországban. Talán Arthur Gobineau 1853-ban napvilágot látott *Essai sur l'inégalité des races humaines* (Tanulmány az emberi fajok egyenlőtlenségéről) című munkájáig érdemes visszanyúlni, mely megvetette a magát „tudományosnak” tartó rasszizmus alapjait.¹ A XIX. században ugyanis a faji különbségekkel, s különösen a feketékkel szembeni előítéletek széles körben elterjedtek voltak, egyes szerzők pedig meg is próbáltak tudományos „értéket” kölcsönözni a fajoknak. Gobineau is közéjük tartozott. Hatalmas művében különböző jellegzetességeket írt le (bőrszín, hajszín, hajforma, koponyaforma stb.), amit összefüggésbe hozott a fizikai, intellektuális és erkölcsi tulajdonságokkal. Elmélete megvetette a fajok vagy emberi csoportok szigorú rangsorba sorolásának alapjait.

Később további elméleti művekkel gazdagodott az irányzat a francia nacionalizmus prókátora, Maurice Barrès és a francia szélsőjobboldaliság atyja, Charles Maurras munkássága nyomán, akik nem csupán antiszemiták és királpártiak voltak, de Maurras még Pétain marsall Vichy-Franciaországával is szimpatizált.² Barrès a francia nacionalista mozgalom szellemi vezéréként a földet és a holtakat dicsőítette, az első világháború alatt pedig a „szent nemzeti egység” (*union sacrée*) hírnöke volt. Maurras pedig elítélt mindent, ami felborítja a hagyományos rendet, s gyűlölt mindenkit, akit az „örök Franciaország” szétzüllesztése ügynökének tartott (köztársaságiak, szocialisták stb.). Közéjük tartoztak természetesen az idegen bevándorlók, a „jöttmentek” is, akiktől meg kell védeni az államot, mivel ők – a zsidókkal, protestánsokkal és szabadkőművesekkel együtt – a saját, nem pedig a nemzet érdekeit tartják elsődlegesnek. Maurras egyébként ellenezte a gyarmatosítást, mert az elfordítja az erőket a legfőbb fenyegetés, Németország felől, de helytelenítette a köztársasági Franciaország asszimilációs gyarmatpolitikáját is, mely valamiféle

1 Joseph Arthur de Gobineau: *Essai sur l'inégalité des races humaines*. 1–6. köt. Firmin-Didot et Cie, Paris, 1853–1855.

2 Olivier Dard – Michel Grunewald – Michel Leymarie – Jean-Michel Wittmann (szerk.): *Maurice Barrès, la Lorraine, la France et l'étranger*. Peter Lang, Bern, 2011.; Ludassy Mária: *Fehér jakobinizmus. Charles Maurras és az Action française*. Kávé, Budapest, 1999.

absztrakt egyetemesség nevében rá akarta kényszeríteni a francia kultúrát olyan népekre, amelyeknek megvolt a saját maguk kultúrája. Gondolatai olyan nagy jelentőségű nacionalistákra is hatottak, mint például az algériai Ferhat Abbász, aki az 1920-as évek elején a társadalom egységét előtérbe helyező ún. „integrált nacionalizmus” (*nationalisme intégral*) nevében az *Action française* mintájára megalapította az *Action algérienne*-t.³

1945 után a második világháború alatti széleskörű francia kollaboráció keserű tapasztalata a rasszizmus képviselőit egy időre teljesen marginalizálta. De ahogy kirobbantak a gyarmati háborúk előbb 1946-ban Indokínában, majd pedig 1954-ben Algériában, a rasszizmus nemcsak visszatért, hanem egyenesen a rivaldafénybe került. Mindenki ismeri Jean-Marie Le Pen nevét, aki 1956-ban 27 évesen lett szélsőjobboldali képviselő a párizsi nemzetgyűlésben, s harcolt az indokínai és az algériai háborúban is. Utóbbi során mind a mai napig nem kellően tisztázott, milyen szerepet játszott a felkelők ellen alkalmazott kínzásokban. De megemlíthetők a Sidos fivérek, akik a világháború alatt még aktívan kollaboráltak a nációkkal, majd 1949-ben másokkal együtt megalapították az Ifjú Nemzet elnevezésű szervezetüket.⁴ Ezen aktivisták némelyike aztán csatlakozott a Titkos Hadsereg Szervezetéhez (OAS), ahhoz az 1961 februárjában alapított terrorszervezethez, mely „Francia-Algéria” megtartásáért küzdött. Az önálló csoportok laza halmazát alkotó decentralizált szervezetben ideológiailag heterogén tagok tevékenykedtek. Voltak közöttük monarchisták, tradicionalista katolikusok, ultranacionalisták, fasiszták és nyílt rasszisták is. Egy dologban viszont teljes volt az egység: nem válogattak az eszközökben és a módszerekben.⁵ Tevékenységük „gyümölcse” több ezer halott, akik az algériai háború utolsó szakaszában elkövetett bestiális merényleteikben veszítették életüket.⁶

Figyelemre méltó, hogy a *Charlie Hebdo* és általában a sajtó ellen mostanság elkövetett támadások mennyire emlékeztetnek az OAS által annak idején

3 Politikai pályafutását lásd: J. Nagy László: *Ferhat Abbász – A mindig túlhaladott demokrata?* Mediaterrán Világ, 8. 2008. 29–33.

4 Tevékenysége ma már csak internetes jelenlétre korlátozódik. [http://www.jeune-nation.com/\(letöltés 2016. március 1.\)](http://www.jeune-nation.com/(letöltés 2016. március 1.))

5 J. Nagy László: *Az algériai háború 1954–1962*. Universitas Szeged Kiadó, Szeged, 2010. 249–250.

6 De Gaulle tábornok az emlékirataiban 12 ezer „férfiról, nőről és gyermekről”, valamint a „rendfenntartó erők több száz tagjáról” tesz említést. Charles de Gaulle: *A reménység emlékiratai. I. Az újjászületés 1958–1962*. Gradus ad Parnassum, Szeged, 2003. 95. A szakirodalom ellenben 2000–3000 áldozatról tud. Rémi Kauffer 1700–2000-re, Guy Pervillé ennél valamivel magasabbra becsüli az áldozatok számát. Rémi Kauffer: *OAS. La guerre franco-française d’Algérie*. In: Mohammed Harbi – Benjamin Stora (szerk.): *La guerre d’Algérie, 1954-1964. La fin de l’amnésie*. Robert Laffont, Paris, 2004.; Guy Pervillé: *La guerre d’Algérie: combien de victimes?* In: Harbi – Stora (szerk.): *La guerre d’Algérie...* i. m.

végrehajtott akciók jellegére. A *Charlie Hebdo* 2015. január 7-én meggyilkolt munkatársai közül Georges Wolinski és Cabu a karikaturista pályáját éppen az algériai háború végén kezdte. Ekkor erősödött meg antimilitarizmusuk, ami aztán a rajzaikban is testet öltött. Később ezek az újságírók olyan lapoknál dolgoztak, amelyek fittyet hánytak a bevett morális szabályokra, továbbá erős antikolonializmus jellemezte őket. Mint oly sokszor, a mostani támadások éppen azok ellen irányultak, akik az idegenekhez, a bevándorlókhoz szellemi értelemben a legközelebb álltak.

A rasszizmus megnyilvánulásai mindazonáltal folyamatosak az 1960-as évektől. 1961. október 17-én Párizsban a világháború alatt a Bordeaux környéki zsidók deportálásában szerepet játszó Maurice Papon rendőrprefektus által vezetett „mélyen rasszista” rendfenntartó erők feltehetően több száz algériait gyilkoltak meg egy békés tüntetésük megtorlásaképpen.⁷ Ilyen vérengzést Párizs a kommün óta nem élt át. Az akció válasz volt arra, hogy a nemzeti felszabadító háborút irányító FLN a párizsi rendőrök közül a megelőző időszakban 47-et megölt, 140-et pedig megsebesített.⁸

Az algériai háború 1962. márciusi befejeződése után a magrebiekkel, de különösen az algériaiakkal szembeni ellenérzések paradox módon tovább erősödtek. Ez a kiközösítés még a *harkikat*, a francia hadseregben harcoló algériai származású katonákat és a családtagjaikat is érintette, holott ők az algériai háború alatt Franciaországért küzdöttek. Amikor a franciák távoztak Észak-Afrikából (ez a migráció egyedül 1962-ben 800 ezer embert érintett!), nagyrészüket hátrahagyták, nem engedték Európába költözni, minek következtében a független Algériában bosszúból lemészárolták őket (több tízezen vesztették életüket).⁹ Akiket mégis áttelepítettek Franciaországba (1962 végén kb. 25 ezren voltak), azokat katonai felügyelet alatt álló táborokba zsúfolták, s megfélemeztek róluk. De Gaulle elnök álláspontja egyébként az volt, hogy a „francia muszlimok”, vagyis a francia állampolgárságú algériaiak nem fogadhatók be ugyanolyan módon, mint a túlparton élő európai származású lakosság. Ők csak „menekültek” lehetnek, akik előtt „csak akkor nyithatjuk ki a kapunkat, ha a legnagyobb veszélynek vannak kitéve”.¹⁰ A harkik helyzete csak az 1970-es években változott valamelyest gyermekeik tiltakozásának hatására.

7 Jean-Luc Einaudi: *La bataille de Paris. 17 octobre 1961*. Seuil, Paris, 2001.

8 Jean-Paul Brunet: Police Violence in Paris, October 1961: Historical Sources, Methods, and Conclusions. *The Historical Journal*, 51. évf., 1. sz. (2008. március) 195–204.

9 Charles-Robert Ageron: *Le drame des harkis en 1962*. Vingtième siècle. Revue d'histoire, 42. sz. (1994. 2. sz.) 3–6.; Uő.: *Le „drame des harkis”*. Mémoire ou histoire? Vingtième siècle. Revue d'histoire, 68. sz. (2000. 4. sz.) 3–15.

10 Chantal Morelle: *Les pouvoirs public français et le rapatriement des harkis en 1961–1962*. Vingtième siècle. Revue d'histoire, 83. sz. (2004. 3. sz.) 109–119.

Ekkorra a bevándorlás társadalmi problémává változott, ami azonban nem volt ismeretlen a franciák számára. A bevándorlók hullámai a XIX. század közepe óta több alkalommal borították be Franciaországot, mely az ipari forradalomnak köszönhetően munkáskezek százezreire tartott igényt. Eleinte zömmel lengyelek, belgák, olaszok, spanyolok és portugálok érkeztek, az első világháború alatt pedig mind nagyobb számban a gyarmati lakosság. Ténylegesen ekkor, az első világháború alatt szembesült igazán a francia nép azzal, hogy mit jelent a gyarmatbirodalom. Egy szerző utóbb ezt írta:

„Arabok és berberék és tunéziaiak, négerék és mórok és szomáliak, hovák és szakalavák és betszileók, annamiták és óceániaiak és kreolok a régi gyarmatokról mind ott voltak, a birodalom pedig egycsapásra életre kelt. A halványan érzékelt absztrakciók hús-vér valósággá váltak és a háborús érzelmek által elcsigázott Franciaországot izgalomba hozta az érdeklődés. Nehéz visszaidézni ezt az érzelmi tüzet és átérezni, mennyire zihált és remegett Franciaország az újonnan magához ölelt gyarmatai látványától.”¹¹

1930 környékén egyedül a párizsi régióban hetvenezer észak-afrikai muszlim közösség élt és dolgozott, de a bolsevik forradalom után ideérkező 50 ezres orosz emigráció sem elhanyagolható.¹² A második világháború után és az újjáépítés, valamint a felívelő gazdasági növekedés idején minden korábbinál nagyobb szükség lett a munkaerőre, ezért a kormányok nem haboztak bevándorlókat toborozni, mi több, az immigráció szervezésében élen jártak (olaszok, a Franco- és a Salazar-féle diktatúra elől menekülő spanyolok és portugálok, jugoszlávok, törökök). Sokan jöttek Vietnamból az indokínai háború után,¹³ de az igazi tömeg az algériai háborút követően érkezett. 1954-ben, a konfliktus kezdetén kb. 200 ezer algériai élt Franciaországban, számuk az 1960-as években azonban gyors növekedésnek indult: 1962–1975 között 350 ezerről 700 ezerre emelkedett!¹⁴ Ezt megkönnyítette, hogy 1947 óta az algériaiak szabadon mozoghattak a Földközi-tenger két partja között. Ezt a szabadságot 1962 után is fenntartották és egyre nagyobb számban érkeztek nők és gyerekek. Folyamatosan nőtt a tunéziaiak és a marokkóiak létszáma, valamint látványosan emelkedett a volt fekete-afrikai gyarmatokról érkező diá-

11 Stephen H. Roberts: *History of French Colonial Policy*. II. P. S. King & Son, London, 1929. 605.

12 James E. Hassell: *Russian Refugees in France and the United States Between the World Wars*. Transactions of the American Philosophical Society. Volume 81, Part 7. 1991. 25.

13 Lam Thanh Liem – Jean Mais: *La diaspora vietnamienne en France un cas particulier: la région parisienne*. Bulletin EDA, 207. sz. 1995. <http://eglasie.mepasie.org/divers-horizons/1995-10-16-la-diaspora-vietnamienne-en-france-un-cas> (letöltés: 2016. február 29.)

14 <http://www.histoire-immigration.fr/histoire-de-l-immigration/le-film> (letöltés: 2016. február 29.) Összehasonlításképpen: a francia lakosság létszáma 1970 körül érte el az 50 milliót.

kok és munkások száma is. Ezen a ponton fontos, hogy teljesen egyértelműek legyünk: a bevándorlást az 1950-es, 1960-as évek Franciaországában (és Nyugat-Európában) mindenekelőtt az *olcsó, képzetlen munkaerő iránti nyugati igény* ösztönözte. Ez találkozott a vendégmunkás érdekével, akinek pedig készpénzre volt szüksége, amelyet hazaküldhetett a származási országába. Az persze más kérdés, hogy a kormányok hamar elveszítették az ellenőrzésüket e tömeges bevándorlás felett, a sokaság jelentős része munkavállalási engedély nélkül lépett az ország területére.

Annak ellenére, hogy a bevándorlók túlnyomó többsége vidéki környezetből jött, Franciaországban mindössze 6%-uk választotta hivatásának a mezőgazdaságot, kétharmaduk inkább a bányászatban és az iparban (főként a nehéziparban és az építőiparban) helyezkedett el betanított vagy segédmunkásként. 12%-uk, főleg a nők, különböző szolgáltató iparágakban (házimunkák, kereskedelem, vendéglátóipar, stb.) vállaltak munkát. Az amúgy is lakásgondokkal küszködő Franciaországban a bevándorlók méltatlan körülmények között voltak kénytelenek élni. Ekkor indultak robbanásszerű növekedésnek a marseille-i, a lyoni és különösen a párizsi bádogvárosok, melyek lakóinak kétharmada algériai és portugál volt. Csak nagy nehezen sikerült felszámolni őket az 1970-es évek közepére.

Ekkorra a bevándorlók helyzete a két évtizednyi szakadatlan gazdasági konjunktúra után bekövetkező válság és a vele együtt járó munkanélküliség hatására gyökeresen megváltozott. Már nem volt szükség annyi munkáskézre, mint korábban, így 1974-ben a kormány véget vetett a szabad bevándorlásnak. Megváltozott a bevándorlókhoz való viszonyulás is, teret nyert a xenofóbia. Sokak szemében az idegenek lettek a bűnbakok a problémákért. A társadalmi-gazdasági nehézségek idején, az 1970-es években elsősorban az észak-afrikaiak ellen elszaporodtak a rasszista támadások. Egyes városokban, például Marseille-ben, szabályos „embervadászatok” zajlottak. Nem véletlen, hogy 1972. július 1-jén a Nemzetgyűlés egyhangúlag szavazta meg az első rasszizmusellenes törvényt, ezzel egy időben pedig megalakultak az első emberjogi és a bevándorlókat védő civil szervezetek. Ekkoriban vették kezdetüket az első tiltakozások a bevándorlók részéről éhségstrájkok, kisebb tüntetések formájában.

A kormányzat politikája arra irányult, hogy rábírja a vendégmunkásokat a hazatérésre, ez a törekvés azonban kudarcot vallott. Sőt a családegyesítési program keretében 1976-tól ismét engedélyezték az otthon maradt feleség és gyerekek Franciaországba költözését. A magrebi, török, jugoszláv és más férfi bevándorlók, akik addig a külvárosi bádogvárosokban éltek, családjaikkal együtt városi bérházakba telepedtek át. A nehézségeket fokozta, hogy az 1970-es

évek közepén ismét növekedésnek indult a politikai menekültek száma (az 1976-ban még 18 500 fős létszám 2005-ben 47 ezer főre ugrott). Eleinte főleg Vietnamból, Kambodzsából, Laoszból érkeztek, később már a világ minden sarkából. Egyes városrészek képe teljesen átalakult, például Párizs XIII. kerülete valóságos kínai városnegyeddé („China town”) vált. Jogállásuk rendezése azonban egyre problematikusabbá vált, mivel a kormány fő célja továbbra is a bevándorlás korlátozása maradt. Ennek az lett a következménye, hogy a menekültek jelentős része nem kapott tartózkodási engedélyt, s papírok nélkül, illegálisan tartózkodott az országban.

Az 1980-as évtized elejére a francia társadalom megértette, hogy a bevándorlók végleg az országban fognak maradni, s nem térnek haza. Intézkedéseket vezettek be, hogy megkönnyítsék e közösségek társadalmi integrációját. Mindez azonban nem tüntette el az idegenellenességet, mely helyenként elviselhetetlenné vált. A bevándorlók által lakott lakótelepeken magasba szökött a munkanélküliség, a lakóingatlanok lepusztultak, terjedt a bűnözés. A szegregáció az iskolákban is megjelent, ami növelte a kitaszítottság-érzést.

Egy új nemzedék, az egykori algériai bevándorlók és harkik leszármazottai a köztársasági egyenlőség eszméje nevében együtt vették fel a harcot a diszkrimináció és a rasszizmus ellen az 1983-as egyenlőségért indított menet során, amely az első nagy tiltakozó megmozdulás volt e közösségek részéről. A demonstrációt az előzte meg, hogy 1983 elején egy autógyári sztrájk nyomán a szocialista kormány néhány minisztere a többségükben bevándorló sztrájkolókat azzal vádolta meg, hogy „integristák” (iszlám fundamentalisták) manipulálják őket.¹⁵ Nyáron összecsapások kezdődtek Lyon egyik külvárosában rendőrök és fiatal bevándorlók között, utóbbiak közül egy férfi súlyosan megsérült. Az erőszak elharapózott: a belügyminisztérium adatai szerint csak ebben az évben öt magrebi vált rasszista indíttatású gyilkosságok áldozatává, emberjogi szervezetek szerint viszont 21. Ekkor két pap a lyoni fiataloknak azt ajánlotta, hogy Martin Luther King és Gandhi módjára indítsanak tiltakozó menetet, amelynek során megfogalmazhatják a követeléseiket (pl. a külföldiek szavazati jogát). Az 1500 km-es, egész Franciaországot átszelő menet végén Párizsban százezren vonultak az utcára. Az eseményt azóta filmekben, dalokban is feldolgozták. Ez a nagyszabású demonstráció felkavarta az állóvizet. Új szabályokat vezettek be (például a tíz évre szóló tartózkodási engedélyt) és különböző szervezetek alakultak, olyanok, mint a rasszizmus, az antiszemitizmus és általában mindenféle diszkrimináció ellen harcoló SOS

15 Erről és az iszlám franciaországi jelenlétéről bővebben lásd: Gilles Kepel: *Les banlieues de l'Islam. Naissance d'une religion en France*. Seuil, Paris, 1987.

Racisme, mely közel állt a szocialista párthoz. Az antirasszizmus a francia ifjúság egy része számára fontos alapértékké vált.

Ugyanakkor ezzel párhuzamosan a Le Pen vezette szélsőjobboldali Nemzeti Front szilárdan megvetette a lábát a politikai arénában, ami a választási eredményekben is megmutatkozott. 1983 őszén egy helyhatósági választáson a Nemzeti Front több mint 16%-ot szerzett az első fordulóban, mire a jobbközép RPR összefogott vele, így pedig a második fordulóban legyőzték a baloldal jelöltjét. Akkoriban, a szocialista kormányzás idején ez hatalmas port vert föl. A következő évben a Front az európai parlamenti választásokon tíz helyet szerzett (11,4%). Mint Gazdag Ferenc rámutat, mindez „azt jelezte, hogy a rasszista, s a bevándorlókat és a vendégmunkásokat támadó Nemzeti Front politikai követelései (a bűnözés visszaszorítása, a munkanélküliség és a személyes szabadságot veszélyeztető tendenciák) valóságos társadalmi igényekkel találkoztak, különösen az észak-afrikai államokból bevándoroltak által sűrűn lakott dél-franciaországi területeken”.¹⁶ Mindennek ellenére Franciaország a 80-as évek közepére végképp sokszínű, multikulturális társadalommá vált, hiszen 1982-ben hivatalosan 3 680 000 bevándorlót tartottak nyilván, ami a lakosság 7%-át tette ki.¹⁷ A terjedő és kézzelfogható idegenellenesség ellenére mégis hatalmas megdöbbenést keltett, hogy 1986-ban egy algériai származású 22 éves diákot a középiskolások és egyetemisták egyetemi reform elleni tüntetése után a motoros rendőrök brutálisan meggyilkoltak.¹⁸

Három évvel később került a lapok címlapjára a „fátyolügy”. Az történt ugyanis, hogy három középiskolás lány fátyolban jelent meg vidéki iskolájukban. Az esemény ráirányította a figyelmet a fátyolviselésre, holott Franciaországban a muszlim nők közül tényleg csak nagyon kevesen hordták ezt a ruhadarabot. Arra mindenesetre alkalmas volt az eset, hogy felszítsa az iszlámellenességet. Ehhez persze hozzájárult az is, hogy az 1990-es években a másod-, harmadgenerációs bevándorló fiatalok körében egyesek radikalizálódtak: a velük szemben megnyilvánuló diszkrimináció (például az 1993-ban elfogadott, a bevándorlás lehetőségét tovább korlátozó Pasqua-törvény¹⁹) hatására egyre többször hivatkoztak eredeti identitásukra, miközben francia identitásuk háttérbe szorult.²⁰

16 Gazdag Ferenc: *Franciaország története 1945–1995*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1996. 210.

17 A Magrebből érkezők számát a nyolcvanas évek közepén 1,4 millióra taksálták. Uo. 269.

18 Natalie Prévost: *La mort indigne de Malik Ousseine*. B. Barrault, Paris, 1989.

19 A jogszabály kimondta, hogy a tartózkodási engedéllyel Franciaországban élő külföldi szülőktől született gyermeknek a nagykorúságát elérve előzetesen kérnie kell a francia állampolgárságot, azt automatikusan nem kapja meg. Ezzel az 1889 óta érvényben lévő gyakorlatot szüntették meg. A törvényt öt év múltán hatályon kívül helyezték.

20 A franciaországi iszlám radikalizmus térhódításának okairól és a „fátyolügyről” lásd: Gilles Kepel: *Dzsihád*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2007. 324–343.

Ezek a fiatalok azonban meglehetősen kényes helyzetbe kerültek, amikor látogatába hazautaztak szüleik, nagyszüleik szülőhazájába, amelyet soha nem láttak, s ahol franciának tekintették és szintén kiközösítették őket. Franciaországban megkérdőjelezték a francia identitásukat, például 2001 októberében a Stade de France-ban kifütyülték a nemzeti himnusz az Algéria–Franciaország labdarúgó mérkőzés előtt, ugyanakkor felháborodtak, amikor araboknak, *beur*öknek (a francia argóban „arab” jelentésű *reubeu* szóból származik), magrebieknek titulálták őket. Érdekes szociológiai jelenségnek lehetünk tanúi: ezek a közösségek „köztes” állapotba kerültek, sehol sem érezték magukat igazán otthon, származásuk Európában is, eredeti hazájukban is problémát okozott a számukra.

Ez a meg hasonlottság talán 2005-ben érte el a csúcspontját. Ebben az évben egy magyar bevándorló fia, Nicolas Sarkozy akkori belügyminiszter ígéretet tett arra, hogy „megtisztítja a városokat a csőcseléktől”. Október 27-én Párizs egyik elővárosában, Clichy-sous-Bois-ban két magrebi származású fiatal életét vesztette egy transzformátorházban, ahová az őket üldöző rendőrök elől menekültek. Haláluk berobbantotta a lőporos hordót. Lázadások törtek ki, zavargások kezdődtek, melyek három héten át tartottak a francia városokban. Ketten meghaltak, háromezer embert letartóztattak, több mint tízezer gépkocsit felgyújtottak. Az összecsapások során – az algériai háború óta először – kihirdették a szükségállapotot, ami ezeknek a lázadásoknak tisztán posztkoloniális jelleget kölcsönzött.

Az események hátterében a nemzetközi helyzet változásai is meghúzódtak. 1995. július 25-én két algériai férfi egy párizsi metrómegállóban gyilkos merényletet hajtott végre megölve nyolc embert és megsebesítve 117-et. Az akciót a Fegyveres Iszlám Csoport vállalta magára, mely évek óta kíméletlen harcot vívott az algériai rendfenntartó erőkkel az észak-afrikai országban.²¹ Ennek a kegyetlen polgárháborúnak az 1990-es években több mint 150 ezer halálos áldozata volt, többségük ártatlan civil. A merénylet azoknak a fiatal bűnözőknek voltak a tipikus példái, akiket a szélsőséges iszlamisták behálóztak és arra használtak, hogy merényleteket kövessenek el a szerintük „istentelen” algériai hatóságokat támogató Franciaországban.²² A merényletek arra mindenképpen alkalmasak voltak, hogy hónapokra megteremtsék a félelem légkörét.

A radikalizálódás másik forrását a megoldatlan palesztin–izraeli konfliktus jelentette. Egyeseket teljesen a hatalmába kerített ez a súlyos nemzetközi prob-

21 Kepel: *Dzsiháád*. i. m. 502–518.

22 Tramor Quemeneur: *Racisme et terrorisme. Points de repères et données historiques*. 2015. január 8. – <http://www.ecoledeslettres.fr/actualites/education/racisme-et-terrorisme-quelques-donnees-historiques-pour-aborder-le-massacreperpetre-a-charlie-hebdo/> (letöltés: 2015. november 15.)

léma, olyannyira, hogy egyébként is zavaros személyes identitásuk közepette még egyfajta virtuális palesztin identitást is felvettek. A szentföldi viszonyokat megpróbálták a francia viszonyokra is alkalmazni először az első palesztin *intifáda* (1987–1993), majd a második intifáda (2000–2005) során. Az izraeli kormányzati politika bírálata, a cionizmusellenesség az antiszemitizmus irányába csúszott el, egyeseknél pedig eljutott egészen a második világháborús holokauszt tagadásáig (Robert Faurisson, Serge Thion, Alain Soral, Dieudonné). Roger Garaudy, az egykori kommunista parlamenti képviselő, akit 1970-ben kizártak a pártjából, 1982-ben felvette az iszlámot és az 1990-es években megjelent írásaiban azt állította, a holokauszt csupán a cionizmus találmánya, hogy így segítsék elő Izrael expanzióját a Közel-Keleten.²³

A legnagyobb hatása azonban kétségkívül a 2001. szeptember 11-i New York-i és washingtoni merényleteknek, majd az ezek után következő afganisztáni és iraki háborúknak, legújabbán pedig a líbiai és szíriai harcoknak volt. Ezek a konfliktusok alapjaiban befolyásolták a franciák bevándorlókhoz való viszonyulását. Bin Ládén vált a „negatív muszlim hőssé”, miközben olyan „pozitív muszlim hősök” is feltűntek, mint a francia válogatottnak 1998-ban világbajnokságot nyerő Zinedine Zidane, vagy a népszerű színész, Jamel Debbouze és Gad Elmaleh. Különösen a labdarúgók diadala jelentett sokat a rasszizmus visszaszorítása terén: Zidane mellett a csapat nagy része idegen gyökerekkel rendelkezett, ami egyébként már a korábbi évek francia sztárjai esetében is igaz volt (Raymond Kopa, Michel Platini). Általában is elmondható, hogy a francia futball története szorosan összefonódott a bevándorlással.²⁴ A szeptember 11-i merényletek nyilvánvalóan befolyásolták a 2002-es francia elnökválasztások eredményeit. Ekkor meglepetésre Jean-Marie Le Pen bejutott a második fordulóba, az ott megszerzett 17%-os eredménye pedig hozzájárult a „rasszista Franciaország” képének elterjedéséhez odahaza és külföldön egyaránt. De a szélsőjobb elleni tiltakozó mozgalomról se feledkezzünk meg: két millióan vonultak utcára.

A szeptember 11-i támadások kétségkívül felerősítették az iszlámellenességet, az iszlámofóbiát. Általánosan ismertek voltak Theo Van Gogh holland rendező élesen rasszista megnyilvánulásai, munkái. Nagy feltűnést keltett, hogy 2004. november 2-án egy marokkói származású fiatal meggyilkolta. Még egy év sem telt el és a dán *Jyllands-Posten* című lap leköszölt egy tucat Mo-

23 Roger Garaudy: *Les mythes fondateurs de la politique israélienne*. La Vieille Taupe, Paris, 1996. – <http://www.vho.org/aaargh/fran/livres3/RGMythes.pdf> (letöltés: 2016. február 23.)

24 Paul Dietschy: *Football et immigration en France* – <http://www.histoire-immigration.fr/des-dossiers-thematiques-sur-l-histoire-de-l-immigration/football-et-immigration-en-france> (letöltés: 2016. március 1.)

hamed-karikatúrát, miután egy szerző azon panaszkodott, hogy Van Gogh halála óta milyen nehéz illusztrátort találni az ilyen típusú munkákhoz. A karikatúrák nemzetközi botrányt váltottak ki, amelyet a fundamentalista szervezettek alaposan kihasználtak. A lap társukkal való szolidaritás jeleként és a szólásszabadság védelmében számos újság publikálta a rajzokat. Franciaországban a *Charlie Hebdo* 2006. február 6-án közölte őket, mire az Iszlám Válas Francia Tanácsa tiltakozott, eredménytelenül.

A hetilapot ezek után számos bíráló érte, a jobboldallal való kokettálással vádolták, különösen a lapigazgató, Philippe Val Sarkozyhez való közeledésére utalva (Val később a France Inter rádió elnöke lett). Tovább szaporodtak a bírálatok, amikor 2011-ben ismét Mohamedről közöltek egy rajzot az egyik lap szám címlapján. Novemberben Molotov-koktéllal támadtak a szerkesztőség épületére, így néhány hónapra a *Libération* fogadta be a munkatársakat. Ettől kezdve a *Charlie Hebdo* újságírói rendőri védelem alatt álltak, bár abból ők maguk is rendszeresen gúnyt űztek. Pedig figyelmeztető lehetett, hogy 2013-ban az Arab-félszigeti al-Kaida halálra ítélte a főszerkesztőt, Charbot. A következmények ismertek.

Az erőszak, a terror megnyilvánulásának magyarázata lehet, hogy az utóbbi években a bevándorló közösségek társadalmi helyzete nem javult. Fentebb hivatkoztam a kiváló francia szociológus-történész, Gilles Kepel *Les banlieues de l'Islam* (Az iszlám külvárosai) című könyvére, amelyet a nyolcvanas években a franciaországi muszlim bevándorló közösségekben elvégzett rendkívül alapos szociológiai kutatás és terepmunka után írt meg. 25 évvel e könyv kiadása után, 2010–2011-ben munkatársaival megismételte a kutatást, hogy lássa, mennyiben változott a helyzet. A kutatási helyszínek a 2005-ös zavargások két emblematikus pontja, Clichy-sous-Bois és Montfermeil voltak. Az előbbiben 33, az utóbbiban 20% az idegen állampolgárságúak számaránya. Az eredményeket *Banlieue de la République* (A köztársaság külvárosa) címmel tette közzé.²⁵ Ebben Kepel megállapítja, hogy a bevándorló közösségek körében intenzívebbé vált a vallásgyakorlat, ami egyebek mellett abban nyilvánul meg, hogy többen és rendszeresebben látogatják a mecseteket, a férfiak szinte kivétel nélkül betartják a *ramadán* havi böjtöt és kiterjedt a rituális módon elkészített, ún. *halal* élelmiszerek fogyasztása, illetve szigorúbban betartják az ezzel összefüggő tilalmakat, mint korábban. Jellemző, hogy Clichyben a muszlim diákok alig látogatják az iskolai menzákat, aminek nem az az elsődleges oka, hogy azok drágák, hanem az, hogy ott nem *halal* ételeket szolgálnak fel. Annak idején a bevándorlók első nemzedékei még beíratták gyermekeiket a men-

25 <http://www.banlieue-de-la-republique.fr/> (letöltés: 2015. szeptember 21.)

zára, s legfeljebb annyit kértek tőlük, hogy ne egyenek disznóhúst. Ezek a gyerekek felnőttként és szülőként már nem is veszik igénybe az ő gyermekeik számára a menza szolgáltatásait, mert ott nem fogyaszthatók *halal* ételek. Ezt a távolságtartást Kepel nyugtalanítóan tartja: „Megtanulni együtt étkezni az iskola asztalánál az egyik módja a jövőbeli együttélés megtanulásának a köztársaság asztalánál.” Az iszlám pozíciói leginkább azért tudtak megerősödni Kepel szerint, mert „kompenzáció” gyanánt szolgál a muszlim bevándorlók szociális, politikai és gazdasági kirekesztettség-érzésével szemben. A kiüresedett vagy egyenesen eltűnt köztársasági értékek helyét az iszlám értékek vették át, ami a bevándorló közösségek körében a közpolitikák komplett kudarcára utal. A bevándorlók által lakott városnegyedek változatlanul elhanyagoltak, s mindennél többet mond, hogy olyan régen elfelejtett járványok ütöttek fel a fejüket bizonyos környékeken, mint a tuberkulózis. Rendkívül magas a munkanélküliség (Clichyben 22,7%, Montfermeilben 17,5%, miközben az Île-de-France régióban 11%), általános a nyomor és tömegesen maradnak ki a gyerekek az iskolából. Hiába próbál meg a közhatalom mindent (a városi újjáépítésekre, rekultivációra százmilliókat költöttek), Kepel szerint ez nem elég. Az állam a szociális feladatai ellátására csak részben képes. Inkohereus a foglalkoztatáspolitikája, a tömegközlekedés nem elégíti ki a külvárosi igényeket, így a leghátrányosabb helyzetben lévő környékek lakossága nem tud eljutni a távolabb lévő munkahelyekre. A kutató a megoldást az oktatás fejlesztésében látja, ami esélyt kínál a gazdasági és társadalmi integrációra. Támaszkodni kellene a bevándorlók elitjére, amelynek tagjait képviselői, polgármesteri, főhivatalnoki, rendőri stb. tisztségekhez lehetne juttatni. Ha sikerülne a legrosszabb hírű környékek bevándorlói körében középosztályt teremteni, össze lehetne egyeztetni a muszlim identitást és a köztársasághoz való ragaszkodást.²⁶

Az utóbbi évtizedben a gazdasági válság és a súlyos társadalmi problémák közepette a bevándorlókkal szembeni ellenségesség változatlanul jelen van, ami veszélyezteti a köztársasági alapértéknek tekintett állampolgári egyenlőséget. Folyamatosan napirenden vannak az iszlámmal kapcsolatos előítéletek, valamint a Franciaország gyarmati múltjával kapcsolatos viták. Az európai integráció előrehaladásával a probléma nem enyhült, mivel az 1994-es schengeni döntés és az 1996-os amszterdami szerződés komoly akadályokat állított a bevándorlás elé. Az áradatot feltartóztatni azonban nem tudta. A bevándor-

26 A könyv kivonatát lásd: Gilles Kepel – Leyla Arslan – Sarah Zouheir: *Banlieue de la République*. Résumé. Institut Moutaigne, Paris, 2011. – http://www.institutmontaigne.org/res/files/orderfile/banlieue_republique_resume_institut_montaigne%20%281%29.pdf (letöltés: 2015. szeptember 21.)

lók jelenlétével Franciaországnak és Európának hosszú távon kell számolnia, a négy „i” (immigráció, iszlám, identitás és az idegenektől való félelem) keveredése és vegyülése a rasszizmusnak a jövőben is táptalajt biztosíthat. S nemcsak Franciaországban.

Felhasznált irodalom

- AGERON, CHARLES-ROBERT: *Le drame des harkis en 1962*. Vingtième siècle. Revue d'histoire, 42. sz. (1994. 2. sz.) 3–6.; Uő.: Le „drame des harkis”. Mémoire ou histoire? Vingtième siècle. Revue d'histoire, 68. sz. (2000. 4. sz.) 3–15.
- Banlieue De La République. – <http://www.banlieue-de-la-republique.fr/>
- BRUNET, JEAN-PAUL: *Police Violence in Paris*, October 1961: Historical Sources, Methods, and Conclusions. The Historical Journal, 51. évf., 1. sz. (2008. március) 195–204.
- DARD, OLIVIER – GRUNEWALD, MICHEL – LEYMARIE, MICHEL – WITTMANN, JEAN-MICHEL (SZERK.): *Maurice Barrès, la Lorraine, la France et l'étranger*. Peter Lang, Bern, 2011.
- DE GAULLE, CHARLES : *A reménység emlékiratai*. I. Az újjászületés 1958–1962. Gradus ad Parnassum, Szeged, 2003. 95.
- DE GOBINEAU, JOSEPH ARTHUR: *Essai sur l'inégalité des races humaines*. 1–6. köt. Firmin-Didot et Cie, Paris, 1853–1855.
- DIETSCHY, PAUL: *Football et immigration en France*. – <http://www.histoire-immigration.fr/des-dossiers-thematiques-sur-l-histoire-de-l-immigration/football-et-immigration-en-france>
- EINAUDI, JEAN-LUC: *La bataille de Paris*. 17 octobre 1961. Seuil, Paris, 2001.
- GARAUDY, ROGER: Les mythes fondateurs de la politique israélienne. La Vieille Taupe, Paris, 1996. <http://www.vho.org/aaargh/fran/livres3/RGMythes.pdf>
- GAZDAG FERENC: *Franciaország története 1945–1995*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1996. 210.
- HASELL, JAMES E.: *Russian Refugees in France and the United States Between the World Wars*. Transactions of the American Philosophical Society. Volume 81, Part 7. 1991. 25.
- J. NAGY LÁSZLÓ: *Az algériai háború 1954–1962*. Universitas Szeged Kiadó, Szeged, 2010. 249–250.
- J. NAGY LÁSZLÓ: *Ferhat Abbász – A mindig túlhaladott demokrata?* Mediterrán Világ, 8. 2008. 29–33.

- KAUFFER, RÉMI: OAS. *La guerre franco-française d'Algérie*. In: HARBI, MOHAMMED – STORA, BENJAMIN (szerk.): *La guerre d'Algérie, 1954-1964. La fin de l'amnésie*. Robert Laffont, Paris, 2004.;
- KEPEL, GILLES: *Dzsihád*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2007. 324–343.
- KEPEL, GILLES: *Les banlieues de l'Islam*. Naissance d'une religion en France. Seuil, Paris, 1987.
- LIEM, LAM THANH – MAÏS, JEAN: *La diaspora vietnamienne en France un cas particulier: la région parisienne*. Bulletin EDA, 207. sz. 1995. – <http://eg-lasie.mepasie.org/divers-horizons/1995-10-16-la-diaspora-vietnamienne-en-france-un-cas>
- Le film: deux siècles d'histoire de l'immigration en France – <http://www.histoire-immigration.fr/histoire-de-l-immigration/le-film> (letöltés: 2016. február 29.)
- LUDASSY MÁRIA: *Fehér jakobinizmus*. Charles Maurras és az Action française. Kávé, Budapest, 1999.
- MORELLE, CHANTAL: *Les pouvoirs public français et le rapatriement des harkis en 1961–1962*. Vingtième siècle. Revue d'histoire, 83. sz. (2004. 3. sz.) 109–119.
- PERVILLÉ, GUY: *La guerre d'Algérie: combien de victimes?* In: HARBI – STORA (szerk.): *La guerre d'Algérie...* i. m.
- PRÉVOST, NATALIE: *La mort indigne de Malik Oussekkine*. B. Barrault, Paris, 1989.
- ROBERTS, STEPHEN H.: *History of French Colonial Policy*. II. P. S. King & Son, London, 1929. 605.
- QUEMENEUR, TRAMOR: *Racisme et terrorisme. Points de repères et données historiques*. 2015. január 8. – <http://www.ecoledeslettres.fr/actualites/education/racisme-et-terrorisme-quelques-donnees-historiques-pour-aborder-le-massacreperpetre-a-charlie-hebdo/>

Az elmúlt év migrációs nyomásának kiváltó okai és forrásai

ABSZTRAKT

Az európai politikai vitákat és a közbeszédet több mint egy éve uraló menekültkérdést megjelenítő orgánumokban és híradásokban, a kezelés módjainak, a lehetséges cselekvési alternatívák mérlegelése mellett többnyire csak érintőlegesen kerül felszínre a „honnan és miért” kérdése. Véleményem szerint ahhoz, hogy a probléma nagyságát, valószínű kimenetelét érdemben képesek legyünk megítélni, a Közel-Kelet és Észak-, illetve Közép-Afrika gondjainak sommás összefoglalásán – *miszerint a különböző fegyveres cselekmények, valamint az életfeltételek romlása a migráció eredendő oka és ebből következően ezek megoldása önmagában képes megszüntetni azt* – túllépve, némileg távolabbról célszerű szemügyre venni mi is az, ami kétségtelenül szokatlan módon felbolydította Európa, az Európai Unió, ebből a szempontból csendesnek mondható életét.

KULCSSZAVAK:

Észak és Közép-Afrika, Európa, kényszmigráció, Közel-Kelet, menekültügy, migrációs politika, válságövezet

ABSTRACT

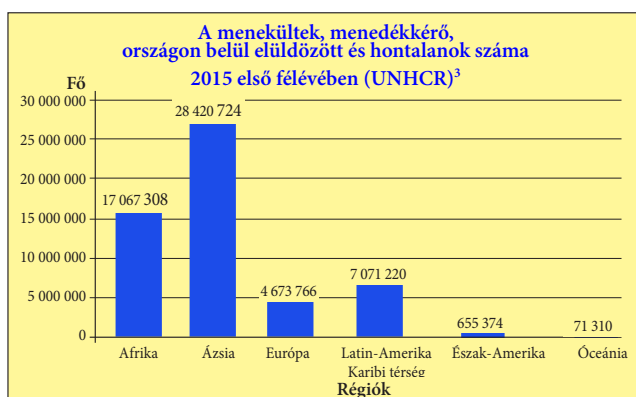
The migration question that dominates the European political debates and common speech for more than a year, appears in the media mostly in accordance with treatment and possible actions, but rarely connected with the questions of “from where” and “why”. In my opinion, to estimate the real significance of the problem’s volume and possible results, we have to step over summarizing the Middle Eastern and African crises as different armed conflicts and the decreasing level of standard of living are the origins of the mass migration therefore the solution is in solving these problems, but we have to look over these phenomena from a bigger distance to see what has changed Europe’s and the EU’s quiet life.

KEYWORDS:

crisis zone, Europe, forced migration, Middle East, migration policy, North and Central Africa

Ha az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának 2015 első felére vonatkozó adatait¹ vizsgáljuk, egy - *szóhasználatuk szerint* - soha nem látott, közel 58 millió fős tömegre lelünk, akik valamiképpen „mozgásban” vannak a világban. Státuszuk ugyan különböző, hiszen lehetnek menekültek, menedékkérők, országukban erőszakkal elűldözöttek és hontalanok, de az közös bennük, hogy élethelyzetük alapvetően megváltozott. Ha a Főbiztosság mandátumán kívüli hasonló helyzetűeket is számba vesszük, a becsült szám közelít a 60 millióhoz. Ezt a számot a föld 2016 január elsejére becsült 7,4 milliárdos népességéhez viszonyítva kimondható, hogy a föld lakosságának 8 százaléka van valamilyen formában korábbi életéből kizökkenve. Még szemléletesebben, mintha Magyarországon 800 ezer menekült, menedékkérő, elűldözött és hontalan élne.

Az összesített számadatot régiókra lebontva azt tapasztalhatjuk, hogy a kérdésben leginkább érintett Ázsia és Afrika. Előbbi lakosságának száma meghaladja a 4 milliárdot, utóbbi az 1 milliárdot². A valamivel több, mint 500 milliós Európa érintettsége az előző kettőhöz viszonyítottan nem mondható erősnek, bár kétség kívül a következetes migrációs politikát folytató Észak-Amerikához nem mérhető. Az azonban több-kevesebb biztonsággal kijelenthető, hogy ez a 4,7 milliós szám a nyár végi, kora őszi időszak Európát megcélzó tömeges migráció ellenére sem emelkedett a népesség az arányos 8 százalék fölé.

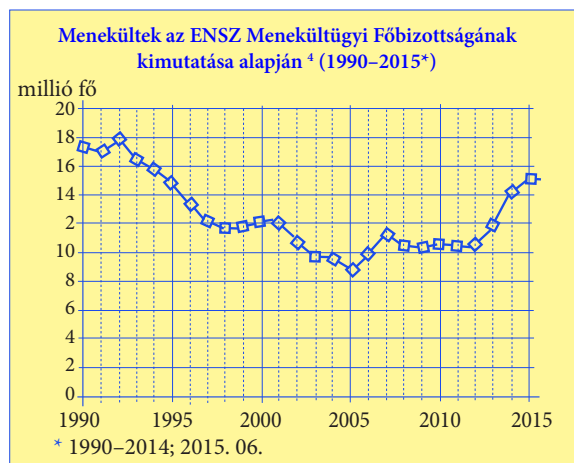
1 UNCHR Mid-Year Trends 2015 – <http://www.unhcr.org/56701b969.html> (letöltve: 2016. február 28.)

2 https://hu.wikipedia.org/wiki/Országok_népesség_szerinti_listája (letöltve: 2016. február 26.)

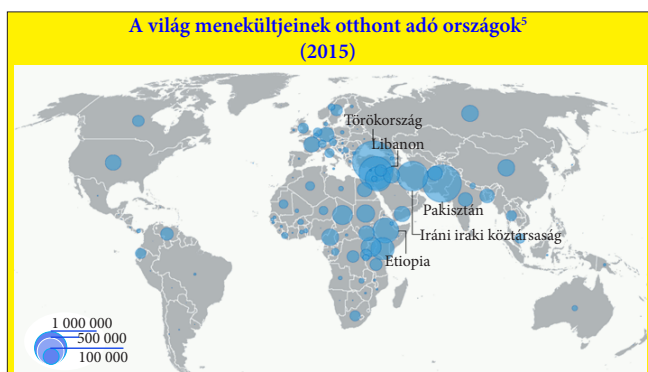
3 Adat UNCHR Mid-Year Trends 2015 – <http://www.unhcr.org/56701b969.html>, 16. oldal, diagram a szerzőtől (letöltve: 2016. február 28.)

Ugyancsak az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának kimutatása szerint a '90-es évek eleje óta csökkenést, majd kisebb változások mellett, lényegében stagnálást mutató menekült-adatok, a 2012. évtől dinamikusan nőni kezdtek és 2015 közepére elérték a 15 milliót. Vagyis rövid három és fél év alatt csaknem 5 millióval nőtt. A trend és az ok – *nevezetesen Afganisztán, Mali, Dél-Szudán, Szomália mellett főként a szíriai, majd az ukrajnai válság* – tehát már évekkel ezelőtt ismert volt, ám a probléma kiterjedtsége még nem jelentett kihívást Európa számára.

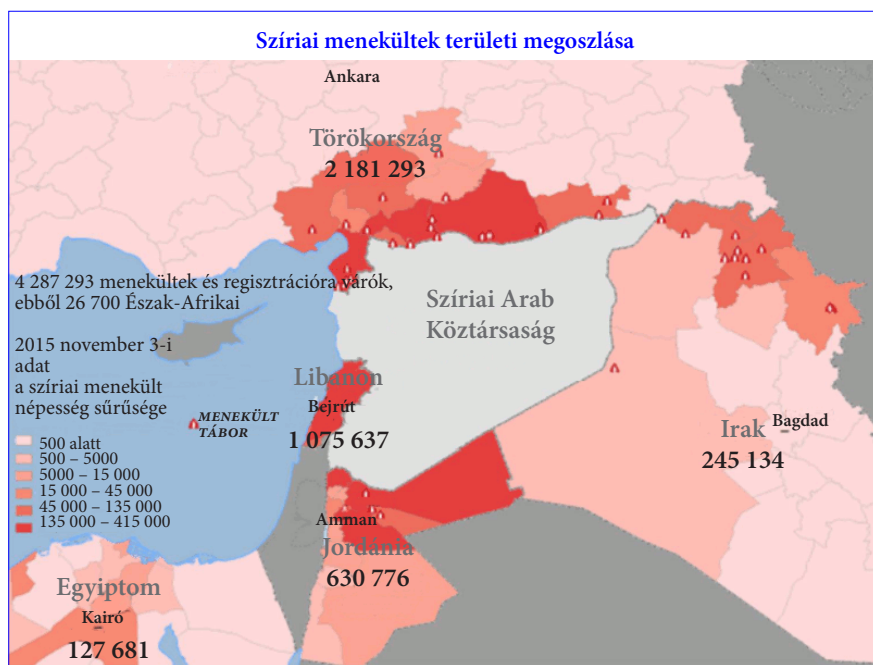
A kiterjedtség alatt itt és most azt értem, hogy a válságövezetből menekülők ebben az időszakban nem távolodtak el túlságosan korábbi lakhelyüktől.

4 UNCHR Mid-Year Trends 2015. – <http://www.unhcr.org/56701b969.html> – 4. oldal (letöltve 2016. február 28.)

Bár csak az öt legnagyobb befogadó ország került kiemelésre, a térképen kifejezetten jól érzékelhető, hogy a menekültek a fent említett országokkal szomszédos országokban lettek, feltehetően átmenetinek gondolt otthonra. A kiváltó ok a személyes létezés feltételeinek megkérdőjeleződése. Nevezetesen a fegyveres konfliktus, politikai, vallási üldöztetés, gazdasági, a biológiai lét fenntartásának ellehetetlenülése előli menekülés. Mindhárom ok „és/vagy” kapcsolatban áll egymással és közvetlenül az életet fenyegeti. Ugyanakkor a válságok kezdetén fennálló remény, miszerint a helyzet belátható időn belül normalizálódik, nem űzte túl messzire az érintetteket.

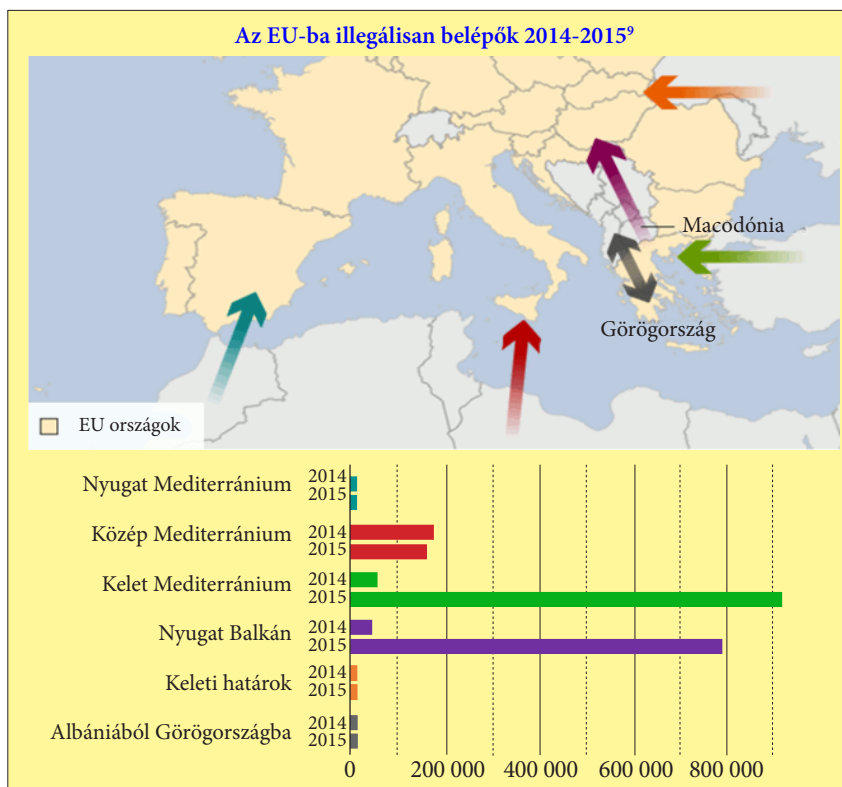
A legnagyobb és egyben Magyarországot leginkább érintő származási ország Szíria 4,2 milliónyi menekültjének (2016 márciusában ez a szám 4,8 millió⁵) zöme öt szomszédos államban lett menedékre.

Az évekig tartó átmeneti lét azonban kikezdte az érintettek türelmét és a tavalyi év folyamán az európai országok szemszögéből stabilnak gondolt helyzetben változás állt be. Az állandósult bizonytalanság, a menekülttábori lét nehézségei arra ösztökélték elsősorban a fiatalabb korosztályhoz tartozó és ezért vélhetően vállalkozóbb szellemű férfiakat, hogy a nagyobb biztonságot

5 <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> (letöltve: 2016. március 27.)

és a letelepedés esélyét nyújtó Európai Unióban keressék helyzetükre a megoldást⁶.

Mint az a BBC által közzétett diagramból is kiderül, az Európai Uniót célzó migráció hat útvonalának többségén lényegi változás nem történt. A Földközi-tenger keleti térségében és vele szoros összefüggésben a Nyugat-Balkán útvonalain azonban egy év leforgása alatt megtöbbszöröződött az útra kelők száma. Az adott régió legnagyobb kibocsátó állama Törökország, ahol a kétmilliót meghaladó számú szíriai menekülttömeg egy jelentős része feladva a visszatérés reményét, az EU-ba sikeresen bejutott fiatalokat egyre nagyobb számban kezdte el követni. Egyfajta öngerjesztő folyamat alakult ki annak el-

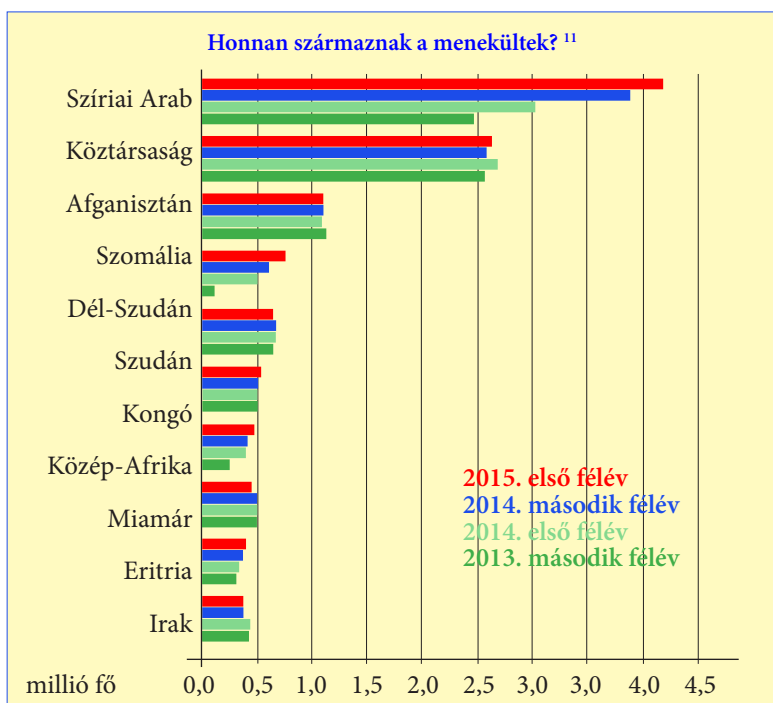
6 <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> (letöltve: 2016. március 27.)

7 <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911> (letöltve: 2016. február 24.)

lenére, hogy a szinte akadálytalan áramlást 2015 őszétől az érintett államok több-kevesebb sikerrel igyekeztek megfékezni⁸.

A nyugat-balkáni útvonalon létrehozott határzárak, ismételten bevezetett határellenőrzések kezdetben eltérítették, majd ha lassan is, de mérsékelték a migránsok számát. Jelenleg a görög–török, görög–macedón, horvát–szerb, magyar–szerb, magyar–horvát, horvát–szlovén, magyar–osztrák és német–osztrák határzárak és fokozott határellenőrzések együttesén kell valamilyen módon átjutniuk azoknak, akiket az elkeseredettség útnak indított. Az EU és Törökország megállapodása azon túlmenően, hogy lakóhelyükhöz közel kívánja kezelni a migráció kérdését, a korábbi kaotikus helyzethez képest várhatóan rendezett viszonyokat is teremt a kérdésben.

Az EU-ba irányuló menekülthullám összetételében a legnagyobb létszámot a szíriai konfliktus elől menekülők teszik ki. Azonban a menekültek összetételében továbbra is jelentős arányt képviselnek az Afganisztánból és Afrikából kényszerűen távozók.

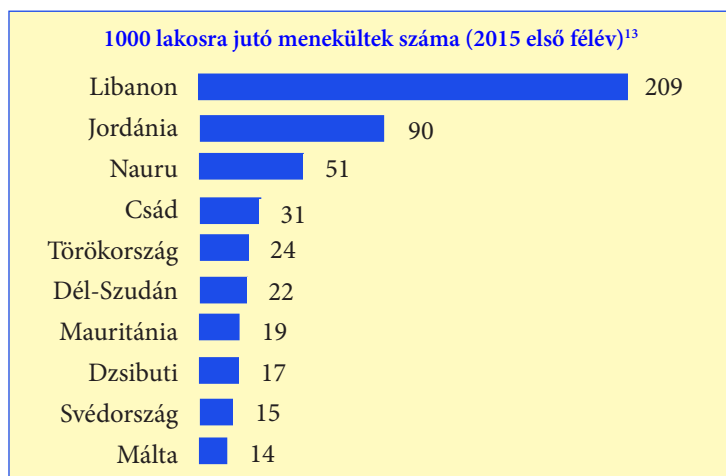
8 <http://storymaps.esri.com/stories/2015/refugee-crisis/> (letöltve: 2016. február 24.)

9 UNCHR Mid-Year Trends 2015 – <http://www.unhcr.org/56701b969.html>, 6. oldal (letöltve: 2016. február 28.)

Jóllehet konkrét számuk – *talán Dél-Szudán kivételével* – az elmúlt négy évben jelentős változást nem mutat, az a hatás, ami a szíriaiakat kimozdította ideiglenes helyzetükből esetükben is felléphet, és tömeges megjelenésük Európa határainál fokozhatja a nyomást a célszázadokon. Ugyanakkor a Földközi-tenger olyan természetes akadály, amely nem egyszerűen megnehezíti, de rendkívül kockázatos is teszi a cél elérését. Az elmúlt év híradásaiban rendre megjelenő tömeges vízbefulladások képei ellenére a kockázatvállalási kedv – *bár szezonálisan változást mutat* – alig mérséklődött. A mediterrán térség államai parti őrségeinek erőfeszítései ellenére ezek¹⁰ veszítik életüket a túlsúlyolt tengeri alkalmatosságok elsüllyedésekor, zömében a Földközi-tenger középső medencéjében.

Szót kell ejteni arról is, hogy a menekültek milyen terhelést jelentenek az őket befogadó országok számára.

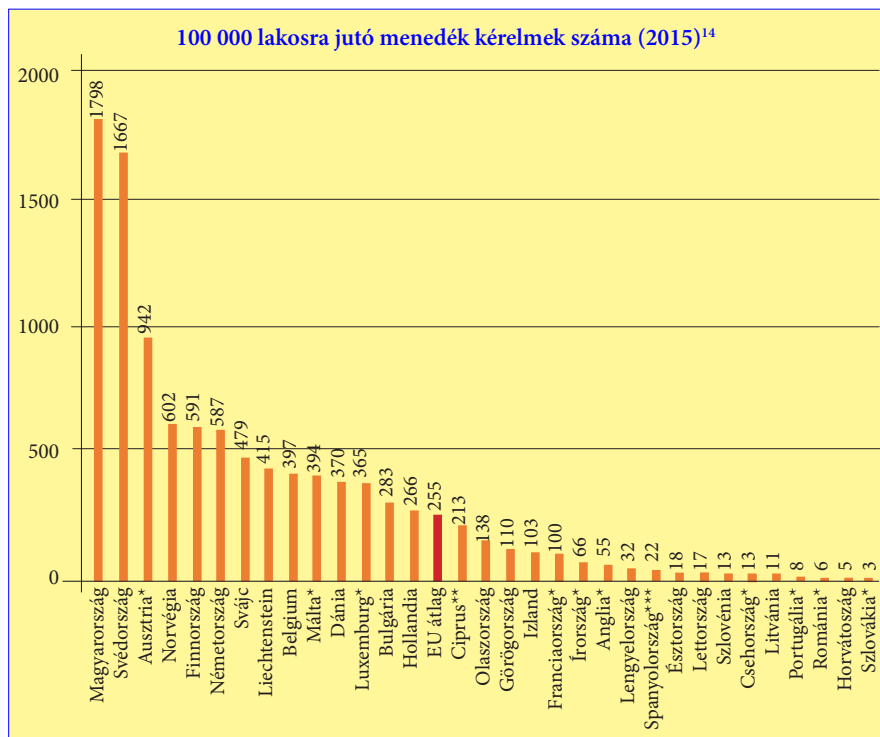
Ha a tíz legérintettebb országot vizsgáljuk, akkor ezer lakosra vetítve a legnagyobb teher Libanonra hárul, ahol gyakorlatilag minden ötödik ember menekült. A tízes listán két Európai Unió tagállam található: Svédország és Málta. Az egyikük kiemelt célszág, a másikuk pedig a tengeri átkelés legközelebbi célpontja.

10 2015 augusztusáig több mint 2800 áldozat volt, év végére 3770 – <http://storymaps.esri.com/stories/2015/refugee-crisis/> (letöltve: 2016. február 28.), illetve <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911> (letöltve: 2016. február 24.)

11 UNCHR Mid-Year Trends 2015 – <http://www.unhcr.org/56701b969.html>; 8. oldal (letöltve: 2016. február 28.)

Más összevetésben a benyújtott menedékkérelmeket – *nem a befogadott menekültek számát, hanem a benyújtott menedékkérelmeket* – a lakosság számához viszonyíthatjuk.

Hazánk ebben a rangsorban kiugróan magas számmal vezeti a listát. Az EU átlagának hétszeresét meghaladó menekültkérelem elbírálását kell elvégeznie, mely nyilvánvalóan messze meghaladja a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal normál működésre tervezett kapacitását, még ha az megfelelő tartalékokkal is számolt megalakulásakor.

Az EU-átlag felett elhelyezkedő országok ugyanakkor többségükben a klasszikusan célországnak tekintettek közül kerül ki. Németország, Svédország, Belgium, Norvégia, Hollandia, Luxemburg, Dánia vagy éppen Ausztria a vándorlás vágyott végállomásai voltak, és valószínűleg lesznek is a közeli jövőben. Érdekes azonban, hogy az úgynevezett tranzit országokban benyújtott kérelmek, Magyarország és Bulgária kivételével elmaradnak ettől az átlagtól.

12 <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911> (letöltve: 2016. február 24.)

Görögországban, Horvátországban, Szlovéniában, de még Olaszországban is az átlag alatti kérelemszám a jellemző. Ezek az országok - és még hozzájuk kell sorolnunk Szerbiát és Macedóniát - inkább csak átutazó állomásai voltak az elmúlt év eseményeinek, semmint végpontjai.

Ha a kiváltó okok felől közelítjük a menekült áradatot és a lehetséges további fejleményekre koncentrálunk, akkor a menekülttáborokkal zsúfolt és kétség kívül nagy terhet viselő Szíriát övező országok helyzetét, elsősorban a Szíriai polgárháború szemszögéből kell vizsgálnunk.¹³

Bár a polgárháború frontvonalai az elmúlt évek során szinte áttekinthetetlenül változtak, az első mintegy két és fél évben két nagyobb térség alakult ki. Míg az ország északi részét a felkelők tartották kézben, addig a déli és nyugati területeken a damaszkuszi kormány fennhatósága érvényesült, és bár folyamatos harci tevékenység zajlott, a „hátszág” viszonylagos nyugalmat élvezett. Az elmúlt év közepén azonban az Iszlám Állam megerősödése és a különféle felkelő csoportok aktivitásának növekedése miatt az eddig még élhető északi országrész folyamatos csatározások színhelyévé vált, ahonnan a lakosság, ha csak teheti, menekül. Élethelyzetük tarthatatlanná vált, ha maradnak is, szembesülniük kell a közszolgáltatások hiányával és a tulajdonképeni éhezéssel. Mozgásuk azonban a folyamatosan változó frontvonalak miatt korlátozott.

A déli és nyugati területeken már a konfliktus kirobbanását követő rövid időszak alatt „megtelt”, nagyjából kétszer annyian élnek ott, mint azt megelőzően. Ez a tény már önmagában is nehézségeket okoz a normális élet megszervezésében, de ha figyelembe vesszük a polgárháború hatását a gazdaság teljesítőképességére, kijelenthető, hogy az életfeltételek folyamatos romlásával kellett és kell a továbbiakban is számolni. Több mint két és fél év távlatából nézve csak a közeli napok eseményei - *az Iszlám Állam visszaszorítása* - adnak reményt a kilátástalannak is tekinthető helyzet változására. Azonban nem lehet biztosan állítani, hogy akik már elszánták magukat a távozásra, azok ezeknek az eredményeknek a fényében megváltoztatják-e álláspontjukat. Különösen, ha terrorcselekményekkel kell esetleg szembesülniük.

Az Iszlám Állam ellen irányuló koalíciós, illetve részben a felkelőket is sújtó orosz légicsapások hatásfoka talán nem megkérdőjelezhető, de sajnos az életfeltételek további romlásához nagyban hozzájárul.

Az tehát, hogy több mint négy millió lakos elhagyta az országot, nem lehet meglepő. A kérdés igazából az, hogy az északi országrész még meglévő népes-

13 <http://orientalista.hu/osszefoglalo-a-sziriai-menekult-kerdesrol/>, és <http://gepnarancs.hu/2015/09/101884/> (letöltve: 2016. február 26.)

sége, a helyzet bármilyen normalizálódása ellenére a maradás, vagy a távozás mellett dönt-e, ha a harcok csillapultával ismét megnyílik az út számára. Ugyanezt a kérdést fogalmazhatjuk meg az ország más területein élők esetében is, ha nem sikerül rövid időn belül az elfogadható létfeltételeket biztosítani számukra.

Vissza kell térnünk ahhoz a problematikához is, hogy akik már viszonylagos biztonságban vannak, miért indultak, indulnak tovább. Azt kockázat nélkül állíthatjuk, hogy a szíriai helyzetről fentebb elmondottak nem kecsegtetnek olyan közeli megoldással, mely türelemre intené őket, de van néhány olyan további tényező is, mely a már fentebb tárgyalt öngerjesztő, követő hatást nem képes kioltani.

Mint láttuk, az elmenekültek nagyobb része Törökországban lelt ideiglenes otthonra. Jobbára azért, mert ez az ország közvetlenül a harcokkal leginkább terhelt északi területek mellett fekszik és ide vezetett a legrövidebb út a veszélyeztetettség elől. Bár a török hatóságok kezdetben kifejezetten jóindulattal viszonyultak a menekültek beáramlásának kérdéséhez, hiszen a szír felkelők törekvései nem voltak ellenükre, a szír oldalon élénkülő kurd fegyveres tevékenység felélesztette a fenyegetettség érzetét, attól tartván, hogy az saját területekre is áttevődik és a török-kurd viszonyban fennálló viszonylagos nyugalmat felborítja. Ez 2014 őszén, a határ menti Kobani város ostromakor be is következett. A török hatóságok tétlenül szemlélték a város ostromát, sőt kezdetben megakadályozták a menekülő kurdokat a határon történő átkelésben, mely elvezetett oda, hogy több éves nyugalmat követően ismételten összecsapások vannak a kurd és török erők között. Mindez természetesen kihatott a határ közelében elhelyezett szíriai menekültek biztonságérzetére is. Emellett a korábban szívesen látott menekülőktől a török hatóságok – ha nem is feltétlenül felvállalt módon – igyekeznek megszabadulni, ha csak lehet.

Ezzel összefüggésben ellátásuk folyamatosan romlott, az élelmezésüket felvállaló ENSZ WFP alig több mint 50%-uk szükségleteinek kielégítését biztosítja 2015 őszétől, és nekik is harmadával kevesebb jut. Kényszerű csökkentésről van szó, ugyanis a donor államok kezdeti felajánlásaik teljesítésében szűkmarúaknak bizonyultak. A térség önkormányzatai is szűkös forrásokat tudnak csak biztosítani erre a célra. Várhatóan az EU-török megállapodásban foglalt hat milliárd eurós keretösszeg már elegendő lesz ellátásukra. .

A menekült lét nehezedő feltételei megalapozták tehát az elindulás gondolatát, azonban a hova kérdése továbbra is nyitottnak volt mondható. Az irányt a 2015 januárjában hivatalba lépő Ciprasz kormány jelölte ki az érintettek számára. A korábbi görög kormány arra törekedett, hogy a leghatározottabban felügyelje a görög-török határszakaszt és megakadályozza az illegális határát-

lépést. Ennek megnehezítése érdekében a szárazföldi határra falat is épített. Az új kormány álláspontja szerint azonban antihumánusnak ítélte ezt a szigorú és felszámolta a rendőri fellépést a határon átjutókkal szemben, ezzel mintegy utat nyitva az Európai Unió országai felé. A könnyítés nem maradt következmények nélkül.

További lökést adott a menni vagy maradni dilemmával foglalkozók számára, hogy Németország meglehetősen engedékenynek bizonyult a menedékkérelmek terén és csak hosszú idő után mérte fel annak pozitív visszacsatoló jellegét. A már bejutottak úgymond hírért vitték ennek, melyben az internetes fórumok és közösségi oldalak is nagy szerepet játszottak. További ok volt a családdegysítés intézménye is, ami a bátrabb fiatalabb korosztályok követését tette lehetővé.

Igazságtalan lenne azonban, ha csak Németország felelősségére tennénk a hangsúlyt. A schengeni határok átjárhatósága azt a feltételezést erősítette, hogy elég csak az EU területére lépni és megnyílik az út a hőn óhajtott célországok bármelyikének elérésére. Megfogalmazható, hogy a határőrizet ellátó országok hatásai korántsem voltak felkészülve arra az áradatra, ami szinte hónapok alatt lehetetlen helyzetet teremtett például a magyar–szerb határ szinte teljes hosszában. Egyszerűen nem voltak meg sem a személyi, sem a technikai feltételei a napi több ezres számú határátlépés kezelésének, a menekültek azonosításának, a kérelmek befogadásának, az irányított elhelyezés és ellátás kialakításának. Mindez azt üzent, hogy az út ugyan hosszú, fáradságos és nem veszélytelen, de teljesíthető és eredménnyel kecsegtet.

Végül említést kell tenni az embercsempészek szerepéről is, akik több esetben is terror szervezetekkel együttműködve tevékenykednek.¹⁴ Szinte a semmiből és nagyon rövid idő alatt épültek ki azok az útvonalak, melyek szinte biztos megérkezést ígértek. A több ezer kilométer megtétele a többség számára az ismeretlen keresztül az ismeretlenbe vezető utat, komoly kihívást jelentett. Az embercsempészek az ezzel a kihívással együtt járó kockázat csökkentésére jelentettek ígéretet. Jóllehet sokan pénzüktől és értékeiktől megfosztva az országút mellett maradtak, vagy éppen az emlékezetes módon, légmentesen lezárt teherautóban fulladtak meg, a velük útra vállalkozók száma nem csökkent.

Zárásul. Az életét mentő menekültek célkitűzései várhatóan nem fognak jelentősen változni. A célországokba történő eljutás nehezedő feltételei, a kiutasítások számának növekedése, a családdegysítés intézményének korlátozása, a határok lezárása és fokozott ellenőrzése, a rendezett viszonyok kialakítása

14 Besenyő János: *The Islamic State and its human trafficking practice*; Strategic Impact (No. 3/2016: (60) pp. 15–21. (2016) – http://cssas.unap.ro/en/pdf_periodicals/si60.swf (letöltve: 2016. november 14.)

csökkenteni fogja ugyan az áradatot, de az alapvető kérdéseket önmagában nem oldja meg.

A legfontosabb kérdésben a közeli napokban megoldás született¹⁵. Törökország a vízumliberalizáció és a csatlakozási tárgyalások felgyorsításáért cserébe vállalta, hogy erőfeszítéseket tesz a migrációs hullám megfékezésére. Az EU kötelezettséget vállalt arra, hogy 6 milliárd eurót biztosít a törökországi menekültek ellátására. Egyúttal megszületett az eu–török visszafogadási megállapodás, melynek keretében visszaküldhető Törökországba az a menedékkérő, aki nem kapott menekült státuszt az EU-ban, és ezzel párhuzamosan a török hatóságok megakadályozzák, hogy a határokon illegális úton migránsok lépjenek az unió területére.

A nyugat-balkáni folyosó tehát lezárul. Ugyanakkor maradtak még olyan teendők, melyekben ugyancsak közös erőfeszítésekre van szükség. Hogy csak a két legsürgetőbbet említsük, a szíriai polgárháború vége után a lehető leggyorsabban meg kellene teremteni a hazatérés lehetőségét és mind a szárazföldön, mind a Földközi-tengeren fel kell lépni az embercsempész-hálózatok tevékenységével szemben.

Felhasznált irodalom

BESENYŐ JÁNOS: *The Islamic State and its human trafficking practice*;

Strategic Impact (No. 3/2016: (60) 2016 – http://cssas.unap.ro/en/pdf_periodicals/si60.swf

Európai Bizottság: Hat alapelv az EU és Törökország közötti együttműködés továbbfejlesztéséhez a migrációs válság kezelése érdekében, sajtóközlemény, Brüsszel, 2016. március 16. – http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-830_hu.pdf

Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts, BBC News, 4 March 2016. – <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911> (letöltve: 2016. február 24.)

Országok népesség szerinti listája. – https://hu.wikipedia.org/wiki/Országok_népesség_szerinti_listája

Összefoglaló a szíriai menekült kérdésről. – <http://orientalista.hu/osszefoglalo-a-sziriai-menekult-kerdesrol/>

Syria Regional Refugee Response, Inter-agency Information Sharing Portal. – <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>

15 www.europa.eu/rapid/press-release_IP-16-830_hu.pdf. (letöltve: 2016. március 28.)

Syria: Epicenter of a Deepening Refugee Crisis, ESRI. – <http://storymaps.esri.com/stories/2015/refugee-crisis/>

Syrian Refugees Inter-Agency Regional Update. – <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/documents.php>

Szűcs TAMÁS: *Miért most jönnek? – A migrációs válság okai kilenc pontban.*
– <http://gepnarancs.hu/2015/09/101884/>

UNCHR Mid-Year Trends 2015. – <http://www.unhcr.org/56701b969.html>

NAGY MIKLÓS

Migráció és terrorizmus

**Adalékok a 2015. novemberi párizsi terrortámadások
társadalmi-politikai hátteréhez**

ABSZTRAKT

A Charlie Hebdo című satirikus lap és a párizsi kóser élelmiszerbolt elleni 2015. januári véres merényletek után tíz hónappal ismét radikális iszlamisták támadtak a francia főváros hat helyszínén, amely 130 áldozatot követelt. A titkosszolgálatok, amelyeknek az év folyamán legalább hat terrorista merényletet sikerült megakadályozniuk, ezúttal tehetetlenek voltak. Tévesnek bizonyult azon titkosszolgálati feltételezés, miszerint az iszlám terrorszervezet inkább saját szervezetének megszilárdítását, mint a Nyugat elleni támadások megszervezését tekintené elsődleges céljának.

KULCSSZAVAK:

Charlie Hebdo, etnikum, Európa, Franciaország, generáció, Iszlám Állam, mártír, öngyilkos merénylet, propaganda

ABSTRACT

Ten months after the bloody assassinations were committed against the satirical paper Charlie Hebdo and a kosher grocery in Paris on January 2015, radical Islamists attacked again on six scenes in the capital of France causing deaths of 130 people. Secret services - which were able to prevent at least six terrorist attacks during the year - were powerless in this case. The assumption made by secret services turned to be wrong. It was stated that the priority goal of the Islamic terrorist group was rather to firm its own organization then it may prepare attacks against the Western world.

KEYWORDS:

Charlie Hebdo, Ethnicity, Europe, France, generation, Islamic State, martyr, propaganda (public relations), suicide bombing,

A merényletek elkövetésének sajátos módja is hozzájárult azok eredményes végrehajtásához. Az öngyilkos „kamikaze” akciók ilyen módozataival eddig inkább az afganisztáni, az iraki és a szíriai válságövezetekben lehetett találkozni. Az egymással közel egy időben zajló terrortámadások során egyszerre alkalmazták a lőfegyverek és a saját testre szerelt robbanóanyagok pusztító erejét. A célpontok pontos kiválasztása mellett az áldozatok véletlenül kerültek célkeresztjükbe, az egyértelmű cél minél több személy kegyetlen elpusztítása volt. A kamikaze akció alapvető szándéka az volt, hogy az elkövetők mártírként haljanak meg. Nyilvánvaló volt az egyes helyszíneken tevékenykedő terroristák közötti kapcsolat, ahogyan a Charlie Hebdo elleni merényletet elkövető Kouachi fivérek, illetve a kóser üzletben túszoikat gyilkoló Amedy Coulibaly között.¹ A szakértők az ún. „mumbai” modellt látták a párizsi merényletek során megvalósulni, ahol pakisztáni szélsőségesek egy luxusszállodában hasonló módszerrel végeztek 175 emberrel 2008-ban.² A franciaországi merényletek elkövetői közül többen is harcoltak Szíriában az Iszlám Állam terrorszervezet katonájaként, majd Európába visszatérve kamatoztatták ott szerzett tapasztalataikat. A Bataclan szórakozóhelyen magát felrobbantó algériai származású, de Franciaországban született Ismael Mostefai 2013 őszén távozott Szíriába, ahol megfelelő kiképzést kapott a terrorakciók elkövetéséhez.³ A szír fegyveres csoportokban harcoló európaiak közül franciák vannak a legtöbben, mintegy 700 fő, őket a britek követik 400 fővel, majd a németek 270 fővel.⁴

Milyen okok vezethettek egy éven belül egy újabb, még véresebb terrorista merénylethez Európa szívében? A novemberi merényletek kitervelésének szálai egyértelműen Brüsszel Molenbeck negyedéhez vezetnek, amely eddig a legtöbb – mintegy 400-500 fundamentalistát – adott az iszlám kalifátusnak, akik közül körülbelül 130-an visszatértek Belgiumba. A helyenként 80%-os muszlim többségű negyed kiváló szervezkedési lehetőséget biztosít azon muszlim vallású második, harmadik generációs fiatalok számára, akik nem tudtak a többségi társadalomba integrálódni és erőteljesen hatott rájuk a közösségtudatra építő iszlám ideológia. A merényletek megszervezését nagymértékben elősegítette Belgium bonyolult adminisztratív rendszere, valamint az a tény, hogy Brüsszel hat rendőri szervének összemiőbb számban vannak jelen a fegyverkereskedelem központjának számít. A gettósodás ezen térségekben együtt jár a magas munkanélküliséggel, alacsony iskolázottsággal, a bűnözés terjedésével. A több-

1 Jacques Follorou: Un attentat „complexe” inédit sur le sol français, in. Le Monde 15–16 novembre 2015; 11. o.

2 Keresztes Imre: A biztonság szertefoszlott illúziója in HVG 2015. XI. 21. 7. o.

3 Sur la piste des tueurs (Enquête), in. Le Point 2015 november 19. 49. o.

4 HVG 2015. november 21. 9. o

ségi társadalomba történő integrálódás kudarca okozta frusztráció ösztönzi az etnikai közösségbe való visszahúzódást, a muzulmán kultúra és szokások újra felfedezését.⁵ Nem véletlen az, hogy ezen beilleszkedési nehézségekkel küzdő fiatalokra erőteljesen hat a közösségtudatra építő iszlám ideológia. A fiatal muszlimok radikalizálásában meghatározó szerepet játszott a szélsőséges imámok mecsetekben folytatott, leplezetlenül uszító propagandája.

A szélsőséges iszlamisták számára Franciaország liberális és republikánus hagyományokra épülő értékrendje is ideológiai kihívást jelent, amelynek fontos alapértéke a laicitás elve. Az iszlám fundamentalizmussal szemben az állam és egyház szétválasztására alapozott köztársasági hagyomány a vallást a magánélet szférájába utalja, egyben biztosítja annak szabad gyakorlatát. A köztársasági rendszer felekezeti semlegessége egyik jelképének számít az ingyenes, kötelező, világi oktatás rendszer. Emlékeztet, hogy 1989 őszén a Párizs melletti Creil középiskolájában az iszlám kendő viselésének iskolai engedélyezéséről folytatott vita az oktatás „laicitása” elvének megvédésére sorakoztatta fel a köztársasági hagyomány védelmezőit. A francia Államtanács állásfoglalása ugyan kezdetben az oktatási intézmények vezetőire kívánta bízni annak eldöntését, hogy az adott vallási szimbólum mennyiben sérti a felekezeti semlegesség elvét. A 2004 tavaszán elfogadott ún. „fátyoltörvény” azután egyértelműen megtiltotta a tanulók vallási hovatartozását feltűnő módon kifejező vallási jelképek használatát. A „fátyoltörvény” kiegészítésének tekinthető 2010-es ún. „burkatörvény” pedig pénzbüntetéssel sújtja a muszlim nők által viselt teljes testet eltakaró öltözet, a „burka”, illetve a csak a szemet szabadon hagyó „nikab” közterületen történő viseletét. A törvény alkalmazása az iszlám közösségben komoly felháborodást váltott ki. A Franciaország területén élő muszlim közösség jogainak sérelmeként értelmezett laicitás köztársasági elve ugyancsak hozzájárult Párizs szélsőséges iszlamista célponttá válásához.

A francia Libération cikkírói felhívják a figyelmet arra, hogy a terrortámadások a jóléti társadalomnak a radikális iszlamisták által elfogadhatatlannak tartott liberális erkölcsisége, kulturális nyitottsága, kozmopolitizmusa ellen is irányultak. A merényletek áldozatai legfőképpen ezen szellemiséget reprezentáló fiatal generációból kerültek ki, akiket „Bataclan nemzedéknek” aposztrofálnak.⁶ Hangsúlyozzák azt a tényt, hogy a januári Charlie Hebdo szerkesztősége elleni támadáshoz hasonlóan a demokratikus társadalomra jellemző

5 Ádám Péter: i.m. 4. o.

6 Laurent Joffrin: Tolérance és Didier Péron: La jeunesse qui trinque, in.: Libération, 16 novembre, 2015; 2–3. o.

tolerancia, a toleráns franciák ellen követtek el merényletet. Jóllehet a satirikus lap szerkesztőségének áldozatai egy másik, idősebb generációhoz tartoztak, ugyanúgy azt a libertárius eszmeiséget képviselték, mint a X–XI. párizsi kerületek fiatal közössége.⁷ A szerzők a terrorcselekmények helyszíneinek kiválasztásában is ezen szándékot feltételezik. Véleményük szerint a Stade de France elleni támadásnál nem csupán az ott megmérkőző két ország – Franciaország és Németország – ellen, hanem maga a sport, az általuk hedonistának tekintett tömegszórakoztatás ellen is felléptek. Egy olyan francia válogatott által szimbolizált sportág „temploma” ellen követtek el támadást, amelynek etnikai sokszínűsége Franciaország nyitottságának jelképe. A terroristák által megtámadott párizsi szórakozónegyed kiválasztása is tendenciózus volt, mivel a Canal Saint Martin-el szomszédos negyed jellemzője a fiatalok, a bevándorlók gyermekei vagy éppen a jól szituált, nonkonformista értelmiségiek (bobos) által szívesen látogatott szórakozóhelyek sokasága. Valójában egy általuk dekadensnek tekintett kultúrát, hedonistának minősített életmódot reprezentáló helyszínek közössége vált a terrorizmus ártatlan céltáblájává. A Bataclan koncertterem szórakozni vágyó fiatal nézői ezt a generációt képviselték.⁸ A terrorcselekményeket magára vállaló Iszlám Állam nevű terrorszervezet által kiadott közleményben a „kalifátus katonáiként” dicsőítették azon elkövetőket, akik tulajdonképpen ugyanehhez a fiatal generációhoz tartoztak.

Nyilvánvalóan a közel-keleti térséghez kötődő, gyarmattartói múltból eredeztethető kapcsolatoknak is közvetett szerepük volt abban, hogy Párizs egy éven belül másodszor is az iszlám terrorizmus elsődleges célpontjává vált. A Franciaországgal szembeni ellenségesség az 1916 májusában megkötött Sykes-Picot egyezményig vezethető vissza, amelyben Anglia és Franciaország megegyezett az Oszmán birodalom közel-keleti tartományainak egymás közötti felosztásáról, amely szerint Mezopotámia és Arábia nagyobbik része angol, míg Szíria, Moszul környéke, Kurdisztán, Örményország egy része francia érdekszférába kerül. Anglia és Franciaország közel-keleti mandátumterületeinek elosztását azután az „arab Trianonnak” nevezett 1920. áprilisi San Remo-i konferencia szentesítette. A francia mandátumterületnek számító Szíriában három állam létrehozására került sor, leválasztva abból Libanon területét. A szír állam kialakítására irányuló francia politika komoly konfliktusok forrása volt a térségben, Sarraïl kormányzó elhibázott intézkedései felkelésekhez, véres megtorlásokhoz vezettek. Az 1936-ban Szíriával és Libanonnal kötött szerződésben a francia kormány 3 év elteltével megadta volna a függet-

7 Didier Péron: i.m. 3. o.

8 Didier Péron: i.m. 3. o.

lenséget a két országnak, amit azonban a francia parlament – a közel-kelethez fűződő francia katonai érdekek miatt – nem ratifikált.⁹ A második világháború végén Franciaország igyekezett megtartani befolyását Szíriában, azonban az ide vezényelt francia csapatokkal szemben felkelések, utcai harcok bontakoztak ki. Az ENSZ közvetítésének köszönhetően azután 1946 decemberében távoztak a francia haderők a térségből. Franciaország ezután is Libanon integrálásának, a levantei keresztények védelmezőjének, Izrael állam szövetségesének számított a térségben.¹⁰ Franciaország az iraki és az afganisztáni háborúban ugyan még nem vett részt, de az arab tavasz eseményeit követően egyre inkább aktivizálódik a térség háborús konfliktusaiban. 2013 augusztusában Párizs volt a legfőbb szorgalmazója a saját népe ellen vegyi fegyvert alkalmazó Damas-i vezetés elleni megtorlásoknak. Az iszlám szélsőségesek ellen Nigériában és Maliban folytatott katonai fellépés mellett 2014 szeptembere óta az USA szövetségeseként Franciaország is részt vállal az Iszlám Állam nevű terrorszervezet iraki, majd szíriai bázisai elleni légitámadásokban. Az említett közel-keleti francia szerepvállalásnak is szerepe lehetett abban, hogy a szélsőséges iszlamisták elsődleges európai céltáblájává vált. Nem véletlen, hogy a párizsi Bataclan szórakozóhely egyik terrorista támadója azzal „igazolta” elkövetett cselekményét, hogy az csak válasz mindarra, amelyet „...Franciaország tett Szíriában”. A merénylet időzítésében feltételezhetően szerepet játszottak azon katonai vereségek is, amelyeket az ISIS a terrorcselekményeket megelőző hónapokban elszenvedett. A szír-török átkelőhely, Tell-el Abadj elfoglalásával sikerült megakadályozni a kalifátus Törökországon keresztül jövő utánpótlását, ugyanígy sikerült elvágni az iraki Moszult a terrorszervezet fővárosától, Rakkától. Emellett a szövetségesek bombázásainak eredményeként tudtak súlyos csapást mérni a szélsőségesek fő bevételi forrásának számító kőolajkutakra. Az amerikai légitámadások miatti bosszúként végrehajtott nyilvános lefejezésekhez hasonlóan a nyugat elleni megtorlásként foghatók fel a párizsi merényletek is, amelyeknek egyértelmű célja a lakosság megfélemlítése.¹¹

A nemzetközi terrorizmus szakértői felhívják a figyelmet az al-Káida és az abból 2013-ban kivált Iszlám Állam terrorszervezet közötti rivalizálásra. A két franciaországi merénylet esetében a januári Charlie Hebdo elleni támadást elkövető al-Káida jemeni szárnyának fegyveresei 12 embert öltek meg, amely szervezet a novemberi ISIS által irányított párizsi vérfürdőt követően egy héttel újra francia érdekszférában támadott. A volt francia gyarmat, Mali fővárosában,

9 J. Nagy László: *Az arab országok története a XIX–XX. században*, Eötvös Kiadó, Budapest, 1997, 60. o.

10 Benjamin Barthe: *La France, ce pays que les djihadistes aiment haïr*, in.: *Le Monde*, 15–16 décembre 2015; 3. o

11 Keresztes: i.m. 8–9. o.

Bamakóban elkövetett túszejtő akció, illetve a terroristák 19 áldozata megint csak arra utal, hogy Franciaország mindkét terrorszervezet célkeresztjében van. A 2013 óta Maliban állomásozó több mint 3000-es francia haderőnek akkor még sikerült visszaszorítania a szélsőséges iszlamistákat. Az al-Kaida helyi erői talán éppen a párizsi merényletek keltette hangulatot kihasználva indították újra terrorcselekményeiket. A Nyugat elleni harcot egyaránt hirdető al-Kaida és ISIS hasonló propaganda és elkövetési módszerekkel – leginkább véres tömeggyilkosságokkal – próbál magának újabb radikális híveket toborozni. Mindkét terrorszervezet jelentősen épít elrettentést célzó propagandájában a közösségi oldalakra. Mindez nyilván a nyugati kormányok provokálását célozza annak érdekében, hogy megtorló válaszreakcióik tovább radikalizálják a muszlimokat.¹²

A terrorista merényletek időzítésében nyilvánvalóan szerepet játszottak a decemberi párizsi klímacsúcs (COP 21), illetve a regionális választások előkészületeinek figyelemelterelő körülményei is. Nem véletlen, hogy a merényletek után három héttel sorra kerülő regionális választásokon történelmének legjobb eredményét érte el az a Nemzeti Front, amely igazolva látta iszlám- és bevándorló ellenességre építő propagandáját. A francia kormány ugyan szigorú szükségintézkedéseket hozott a merényleteket követően az ideiglenes határelenőrzés visszaállításával, a szükségállapot bevezetésével, a szélsőséges iszlám hitszónokok kiutasításával. Ezen határozott fellépés erősítette François Hollande mélyponton lévő népszerűségét és a „köztársasági összefogás” révén sikerült elhárítani annak a veszélyét, hogy Marine Le Pen szélsőjobboldali pártja régiós elnöki posztokat nyerjen.

Komoly vitát váltott ki a francia közvéleményben azon alkotmánymódosítási javaslat, amely megfosztja francia állampolgárságuktól az országban született, de terrorizmus vádjával elítélt kettős állampolgárokat. Az alkotmánymódosítás elleni tiltakozás vezetett Christiane Taubira igazságügyminiszter lemondásához, aki a köztársasági értékek megsértésének minősítette a javaslatot.

Következtetések

Nem bizonyítható az a közvéleményben is elterjedt nézet, miszerint a párizsi terrorcselekmények elkövetői a mostani menekültek közül kerültek volna ki, a terrorizmus tehát nem közvetlen okozati következménye a jelenlegi migrációnak. Nem vitatható azonban az a vélemény, hogy az illegális menekülthullám jelen-

¹² Keresztes Imre: *Heti terror* in. HVG XI. 28.; 23. o.

tősen növeli a terrorizmus veszélyének kockázatát. A párizsi merényletek elkövetői is azt a tételt bizonyítják, hogy a demokrácia ellenségei leginkább a demokráciában születettek, az abba integrálódni képtelen társadalmi csoportok közül kerülnek ki.

A bevándorlás tekintetében alapvetően befogadó francia közvéleményben erőteljes aggodalom tapasztalható annak negatív következményei miatt. Nem véletlenül vált a 2014. évi francia könyvpiac bestsellerévé Eric Zemmour „Le suicide français” (A francia öngyilkosság) című könyve, ami a nemzetállam hanyatlását, a francia köztársasági értékek pusztulását a muszlimok tömeges bevándorlásával hozza összefüggésbe. Fátumszerűnek tekinthető a 2015-ös sikerkönyv, Michel Houellebecq „Behódolás” című társadalmi pamfletje megjelenésének időpontja, ami véletlenül éppen a Charlie Hebdo elleni merénylet napjára esett. A szerző politikai provokációnak is minősíthető felvetése szerint az iszlám fundamentalista párt nyeri meg a választásokat 2022-ben. A könyv a Franciaország iszlamizálódásának egy alapvetően békés, önkéntes alternatíváját vázolja fel. Jóllehet fikcióról van szó, de felveti annak elméleti kérdését, hogy mit tud kezdeni Franciaország és Európa a hatalomra került vallási radikalizmussal.

Felhasznált Irodalom:

- ÁDÁM PÉTER: *Az integráció „hajótöröttjei”* in.: Szabadpart – <http://www.szabad.part.hu/33/33>
- BARTHE, BENJAMIN: *La France, ce pays que les djihadistes aiment hadr*, in.: Le Monde, 15-16 décembre 2015.
- CSICSAI MÁTÉ: *Brüsszeli gócpont* in. HVG 2015. XI. 21.
- FOLLOROU, JACQUES: *Un attentat „complexe” inédit sur le sol français*, in. Le Monde 15–16 novembre 2015.
- J. NAGY LÁSZLÓ: *Az arab országok története a XIX–XX. században*, Eötvös Kiadó, Budapest, 1997, 60. o.
- KERESZTES IMRE: *A biztonság szertefoszlott illúziója* in. HVG 2015. XI. 21.
- KERESZTES IMRE: *Heti terror* in. HVG XI. 28.
- LABBÉ, CHRISTOPHE – LEPLONGEON, MARC – RECASENS, OLIVIA – DELATTRE, MÉLANIE: *Sur la piste des tueurs (Enquête)*, in. Le Point 2015 november 19. – http://www.lepoint.fr/societe/attentats-a-paris-sur-la-piste-des-tueurs-16-11-2015-1982080_23.php
- JOFFRIN, LAURENT: *Tolérance és Didier Péron: La jeunesse qui trinque*, in: Libération, 16 novembre, 2015

Szír menekültek Törökországban

ABSZTRAKT

Nagyvonalú „nyitott-ajtó” elnevezésű politikájának is köszönhetően Törökország ad otthont a közel-keleti térség legtöbb szír menekültjének. Az ENSZ adatai alapján ez a szám meghaladta az 1,7 millió főt. Azonban még a regisztrálatlan szír menekültek vélhetően nagy száma miatt még nagyobb lehet az arányuk. A szír menekültek számának növekedése Törökország területén komoly kihívás elé állítja Törökország befogadóképességét. A török döntéshozók a szír konfliktus kezdetén arra számítottak, hogy az gyors megegyezéssel fog véget érni, ezért nem gördítettek akadályokat az egyre nagyobb hullámokban érkező szír „vendégek” elé. Azonban a konfliktus már az ötödik évében tart, és semmilyen jel nem utal arra, hogy az csillapodna. Egyre több menekült érkezik Törökországba, a visszatérés akár csekély reménye nélkül. Ebből tisztán kivehető, hogy hosszabb távú megoldást kell találni erre a problémára.¹

KULCSSZAVAK:

befogadóképesség, konfliktus, menekülttábor, nyitott ajtó, regisztráció, szír menekült, Törökország

ABSTRACT

Among other reasons, due to its liberal, so-called „open-door” politics Turkey hosts the most Syrian refugees. According to the related statistics provided by the UN, there are more than 1.7 million refugees in the Country.

However this number may grow because of the refugees who have not been registered yet. Growth of the number of Syrian refugees in the territory of Turkey means a serious challenge for the Country’s capacity. The Turkish decision-makers expected a quick end in the beginning of the Syrian conflict. This was the reason why they did not set a bar against the „guests” who have

---

¹ Afad Baskanligi: *Türkiyedeki syriyeli kadınlar raporu*, 2014., Ankara, 214–223.

been streaming in heavier and heavier waves. The conflict has already been in the fifth year and there are no signs for mitigation. More and more refugees have been arriving to Turkey with no hope of return to their home. Considering the above mentioned, it is obvious finding a long-term solution for the problem is needed.

KEYWORDS:

capacity, conflict, open door, refugee camp, registration, syrian refugee, Turkey

A szíriai tüntetések 2011. március – 2011. május között kezdődtek. Ekkor 252 szíriai menekült élt Törökországban. A szíriai rezsim 2012. januárjától intenzív bombázások alá vett több nagyvárost is. Ezt követően nagyságrendekkel nőtt a Törökországba menekülő szíriai menekültek száma, mely 2012. májusára 28 ezerre, 2013. májusára 351 ezerre, 2014. májusára pedig 747 ezerre emelkedett Törökországban. Egyelőre nem mutatja semmi azt, hogy kevesebben menekülne el Szíriából a jövőben. A legtöbb regisztrált menekült a dél-kelet anatóliai tartományokban él, de a regisztrálatlan menekültek nagy valószínűséggel a gazdaságilag fejlettebb nyugat-anatóliai nagyvárosokban élnek, ahol könnyebben találnak megélhetési lehetőséget. A török kormány dollár-milliárdokat költött már eddig is a táborokban létesítendő iskolákra, és egyéb olyan intézményekre, mint a kórházak. De ahogy növekszik a harcok intenzitása, annál több szír menekülte lehet számítani Törökországban, mely a török kormányt nagy kihívások elé fogja állítani.²

A szíriai és török kormány 1998-ban kezdett közeledni egymáshoz, amikor a szír rezsim felhagyott a török kormány elleni támadásokat végrehajtó Kurd Munkáspárt (PKK) támogatásával. A török kormány megnyitotta határait a szírek előtt a 2011-es demonstrációkat követően, amikor a konfliktus elharpódzott. A szíriai menekültek nagy aránya a dél-kelet-anatóliai tartományokban etnikai és vallási feszültségekhez vezet. A török alevik hasonlóságokat mutatnak a szíriai alevitákkal azzal kapcsolatban, ahogy gyanús tekintenek a szunnitákra, és ez kiélezheti a jövőben a térség vallási-etnikai ellentéteit. Ha a szíriai konfliktus nem csendesedik, akkor a szír menekültek többsége továbbra is Törökországban fog maradni, vagy megindul Európa felé.³

2 Ataman Hakim: *Mülteci mi, sığınmaci mi, misafir mi?*, Görüs Dergisi, 2015, 88, Istanbul, 12–32.

3 Icduygu Ahmet: *Türkiye, nereye kadar bir göç ülkesi?*, Koc Üniversitesi görüs dergisi, göç ve mültecilik sayıyı, 2015, 88, Ankara, 45–53.

Mindent összevetve relatíve nagy számukhoz mértén rendkívül alacsony a sírek hozadéka gazdasági, politikai, szociális téren. A sír menekültek Törökország lakosságának kevesebb, mint 1%-át teszik ki, míg Jordániában az arányuk 8%, Libanonban 21%. Ezt a képet azonban árnyalja, ha megnézzük, hogy ez a szám a lakosság arányában drasztikusan nő a dél-kelet-anatóliai 5 régióban. Kilisben a 75 ezer menekült a lakosság 59%-át adja, Gaziantepben a 188 ezer 10,5%-ot, Sanliurfában a 177 ezer 10%-ot, Hatayban a 133 ezer 9%-ot, Mardinban a 47 ezer 6%-ot.⁴

A távolabbi múltban a volt Oszmán Birodalom területén élő muszlim közösségeket fogadtak be, akik általában a Balkánról menekültek. Szaddam Husszein elől elmenekülő csaknem félmillió kurdnak is menedéket biztosítottak. A külföldiek nemzetközi védelméről szóló törvényt 2013-ban hozták meg, és 2014 áprilisában lépett hatályba. Egy intézményt hoztak létre, ez a Bevándorlásiügyi Általános Igazgatóság, mely a Belügyminisztérium irányítása alatt alkalmazza az említett törvényt. A törvénynek köszönhetően minden menedékkérő kaphat tartózkodási engedélyt Törökország bármely tartományában, kivéve Hatayt (ahol túl nagy az etnikai-vallási probléma) és Sirnakot, ahol a PKK terrorakciók és az általános szegénység megakadályozná a menekültek beilleszkedését. A kormány síriai állampolgárok ezreinek adott már állampolgárságot. A házasság lett a leginkább bevett módja annak, ha valaki állampolgárságot akar szerezni Törökországban. A sír gyermekek is megkaphatják a török állampolgárságot, akik ott születtek, illetve akik 5 évnél tovább tartózkodnak Törökországban, azok is igényelhetnek török állampolgárságot. Ez leginkább a 2011-ben elmenekült 8000 embert érintheti jövőre.⁵

A legnagyobb problémát mégis az jelenti, hogy korlátozottak a munkavállalási engedélyek a sír menekülteknek, a regisztrálatlanoknak egyenesen lehetetlen, ezért ezek élék fel tartalékaikat, és ha kifogynak mindenből, nagy valószínűséggel elindulnak Európa felé. A török munkaerőpiacot ezért meg kell nyitni a sírek számára, amely azonban további feszültségekhez vezethet a munkanélküliségtől szenvedő országban. A dél-keleti tartományokban nagyban változhat a felekezeti-etnikai összetétel a szunnita arabok javára, mely feszültségekhez vezethet az addig Alevi és Alevita többséggel, melyek szekulárisak, és általában Bassar El-Assad rezsimjét támogatják, és akkor a kurd problémát még nem is említettük.⁶

4 Ugyanott (továbbiakban: Uo.) 65.

5 Oytun Osman: *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri Raporu*, Orsam-Tesev rapor no: 195, 2015., Ankara, 67–75.

6 Uo.: 77.

2013 elejéig a sírek többsége a Törökország által fenntartott befogadó állomásokon élt, azonban napjainkban többségük a nagyobb városokban húzza meg magát. Néhányuk ott lakó családtagjaira támaszkodik, mások saját tartalékaikat élék fel. A munkavállaláshoz való joguk korlátozása arra sarkallja többségüket, hogy a feketepiacon dolgozzanak. Nem ritkán vállalhatatlan körülmények között, rendkívül alacsony fizetségért kell számunkra elképzelhetetlen körülmények között dolgozniuk. A török lakosság pedig egyre inkább aggodalmának ad hangot a sír menekültek egyre nagyobb aránya miatt a törökországi városokon belül. A sírek Törökországban való tartózkodása egyre inkább meghosszabbodik.⁷

A törökök sok esetben a bérleti díjak drágulásáért és a növekvő munkanélküliségért is őket hibáztatják. A török kormánynak nagy pénzügyi kihívással kell szembenéznie, mivel ez idáig nagyjából 5 milliárd dollárt emésztett fel a menekültek ellátása, melynek mindössze 3%-át állta a Nemzetközi Közösség. A török kormány a krízis kezelését a nemzeti szervezetre, az AFAD-ra bízta, mely a befogadó állomásokon dolgozott mindenféle távlati stratégia vagy közvetlen irányítás nélkül. A török menekültpolitika éveken át olyan emberek befogadását részesítette előnyben, akik török származásúak vagy legalábbis török kultúrával rendelkeztek. A formális bevándorlási lehetőségek ezeknek a csoportoknak álltak nyitva. A menekültpolitika azonban továbbra is földrajzi megkötésekkel működik. Ezek szerint csak az Európából érkezők számíthatnak menekültekénti elismerésre, míg a nem európai állampolgárok mindössze átmeneti védelmet kapnak. Törökország tehát sokat tehet még azért, hogy fejlessze a menekültpolitikáját. A kettős eljárás megváltoztatása elkerülhetetlennek látszik.⁸

A török kormányzatnak a földrajzi megkötést ki kell terjeszteni az Európán kívüli harmadik országokra. Ezen kívül felül kell vizsgálni a Letelepedési törvényt (2006), amely csak olyan embereknek helyez kilátásba Törökországban való letelepedést, akik török származásúak vagy török kultúrájúak. Általánosságban a sír menekült krízist humanitárius krízisként kellene kezelni. Törökországnak újra meg kell határozni a sír menekültek státuszát, és ezentúl az integrációjukra kell koncentrálniuk, hogy csökkentsék a török lakosság ellenük irányuló ellenszenvét. Ahogy egyre több sír érkezik Törökországba, úgy csökkennek a rájuk fordítható források. A külföldi NGO-kkal való együttműködés erősítése is elkerülhetetlen, ha Törökország sikeresen szeretne kikerülni

7 Icduygu A., Aysen Ü.: *Negotiating mobility, debating borders: Migration diplomacy in Turkey-EU relations*, in: *New border and citizenship politics*, eds.: Helen S., Sabine R., 2015., London, 43–52.

8 Uo.: 65.

ebből a krízisből. A szír menekültválság továbbá megmutatja a mai nemzetközi menekültügy határait. Törökország eddig meglehetősen nagyvonalúan felelt a szír menekültek jelentette kihívásra, de az ő kapacitásuk sem korlátlan. Ha a helyzet nem változik, a Nemzetközi Közösségnek sokkal hatásosabb, előrelátó választ kell adnia széleskörű együttműködést megvalósítva. A polgárháború kitörése óta a szír civil lakosság csaknem fele lakhelyet változtatott. 2015 márciusára körülbelül 7,6 millió volt a Szíriában élő belső menekültek száma. Közel 3,5 millió menekült távozott Törökországba, Libanonba és Jordániába. A tényleges számok azonban ennél jóval magasabbak lehetnek, mivel a menekültek nagy része regisztrátlanul tartózkodik a régió Szíriával szomszédos államaiban.⁹

A szír menekültek helyzete Törökországban az alábbi okok miatt is figyelmet érdemel: A menekültek bevándorlása hatással van a fogadó társadalomra. Habár a befogadó közösségek barátságosan álltak eddig a menekültekhez, kikövetkeztethető, hogyha tovább növekszik a sírek száma, ez bizonyos közösségekben ellenérzést fog szülni a sírekkel szemben. Ez bizonyára kihatással lehet Törökország politikai, társadalmi és gazdasági stabilitására is. A menekültek továbbá Törökországon keresztül mennek tovább Európába. Tagadhatatlan, hogy a török menekültpolitika nagy változásokon ment keresztül az elmúlt években. Az 1920-as évektől több menekülthullám is érkezett Törökországba, ezek többsége „török eredetű és kultúrájú” volt. Az 1980-as évektől olyan menekültek is bevándoroltak Törökországba, akiknek sem török eredetük, sem pedig török kultúrájuk nem volt. A globalizáció is közrejátszott ebben, amely arra sarkallta a leszakadó régiókban élőket, hogy a megbízhatóbb gazdasági, politikai, szociális térbe menjenek, és ehhez Törökország ideális áthaladási útvonalat jelentett számukra. Az afgán, iraki és iráni konfliktusok, és a kegyetlen bánásmód – főleg a kisebbségekkel – hozzájárva az általános közbiztonság teljes hiányát, illetve a Szovjet Birodalom széthullása, melyek arra sarkallták ezeket az embereket, hogy menedéket és munkalehetőséget keressenek Törökországban.¹⁰

Továbbá a növekvő gazdasági prosperitás és a politikai stabilitás Törökországban motiválta a külföldieket, leginkább a szakembereket és a diákokat, hogy átmeneti vagy állandó munkát vállaljanak Törökországban. Az elmúlt két évtizedben a Törökországba irányuló legális és illegális migráció során a bevándorlók némelyikének Törökország volt az úti célja, mások a továbbuta-

9 Ahmet Icdygu: *Syrian refugees in Turkey: The long road ahead*, Migration Policy Institute 2015 April, Washington DC, 56–64.

10 Uo.: 75–78.

záshoz használták fel Törökországot tranzit útvonalnak. Az 1990-es évek közepétől több mint fél millió illegális migráns (többségük a Közel-Keletről, Ázsiából és Afrikából) használták Törökországot átutazás céljára Európába. Fél millióan pedig illegálisan dolgoztak a gazdaság különböző szektoraiban. 1989-ben több mint 350 ezer török érkezett Bulgáriából. Fél millió kurd menekült el Irakból az 1991-es Öböl Háború idején. Több mint 1,3 millió szír állampolgár pedig a jelenlegi konfliktus következményeként érkezett Törökország területére.¹¹

2014. júliusában 218 847 regisztrált menekült volt az ország 22 befogadó állomása közül valamelyiken. 1 milliónál is többen pedig a városi területeken éltek a Government Agency for Disaster Management (török rövidítése: AFAD) szerint. A többi nem európai menedékkérőt a csaknem 50 darab városi központban osztották el országszerte, ahol a menekültügyi eljárásuk végéig kell tartózkodniuk. A szír menekülteknek jól felszerelt befogadó állomások állnak rendelkezésükre a szír-török határ mentén. A befogadó állomásokra való belépésre limitált lehetőségei vannak a nemzetközi segélyszervezeteknek, azok így főként a török hatóságok által kerülnek ellenőrzésre. A táborok építését, szervezését, fenntartását kizárólagosan az AFAD végzi.¹² Az AFAD a török miniszterelnök közvetlen irányításával végzi mindennapi munkáját, együttműködve a törökországi vöröskereszttel. Az AFAD összesen mintegy 22 befogadó állomást üzemeltet Törökország 10 tartományában. 6 állomás mobil konténerekkel ellátott, 16 pedig lényegében sátoztábor. A sátrak és konténerek mellett a befogadó állomásokon megtalálhatóak iskolák, dzsámik, piacok, egészségügyi pontok, játszóterek, TV-szobák, mosóhelyiségek. Az AFAD biztosítja a víz- és áramellátást a táborokban.¹³

A Kilis tartományban elhelyezkedő Öncüpinar táborban 2063 konténert biztosítanak a 10 252 szíriai menekültnek. Ezen felül az AFAD biztosítja az internet és telefon hozzáférést, illetve ivóvizet. A gyerekek részére 6 játszótér építettek. Az állomáson kiépítették a bankszolgáltatásokat, valamint biztosítottak óvodai helyeket is a menekültek gyermekei részére. Ezenkívül edzőtermeket létesítettek. 2 dzsámi és 174 tanterem áll rendelkezésre a 11 795 szíriai gyermeknek. A menekültek biztonsága érdekében 14 ellenőrző torony és 98 biztonsági kamera a nap 24 órájában figyel a tábor rendjére. Angelina Jolie színésznő is meglátogatta a tábor az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság (továbbiakban: UNHCR) képviselőjében. Ennek ellenére a nem kor-

11 Yasar Adnan Adanali: *The politics of Space: Imagining Syrian refugee Camp sin Turkey*, Trialog 112/113, 1–2/2013, 43–54.

12 Soner Cagaptay: *The impact of Syria's refugees on Souther Turkey*, Policy Focus 130, 2014 july, 231–244.

13 Uo.: 253–261.

mányzati szereplők (továbbiakban: NGO-k) nem vehetnek részt az állomás életében. A menekültek elkezdték átalakítani életterüket a saját igényeik szerint, hamar alkalmazkodtak az új körülményekhez. Az ágyakat például nemcsak alvásra használják, hanem a ruhák szárítására, játzóterek kialakítására, és kis piacok létesítésére is. Kereskedelmi tevékenységek megindulása is megfigyelhető a táboron belül.

A beléptető rendszeren keresztül mennek a kártyáikkal a menekültek, melyek ujjlenyomatukkal vannak ellátva, mindent fémdetektorral néznek át, amit bevisznek a táborba. A török kormány 2011 áprilisában nyitotta Hatay tartományban az első menekülttábor, azóta 22 menekülttábor működik az országban. Számos iskola van a táborban, az első az Oliva általános iskola és óvoda volt. Mintegy 2225 tanuló jár napi rendszerességgel az itteni iskolák valamelyikébe. A szírek kezdeményezésére nemileg elkülönült osztályokba.¹⁴

A szírek 85%-a a befogadó állomásokon kívül él. Eddig mintegy félmillió szír menekültet láttak el török kórházakban. 200 ezren dolgoznak legálisan Törökországban. 35 000 szír gyermek született Törökországban. Törökország 4,5 milliárd dollárt költött a szír menekültek ellátására. Szociális problémák az alábbiak miatt mélyülhetnek el a közeljövőben:

- Eltérő kultúra és nyelv, valamint az életmód nehezíti a beilleszkedésüket.
- A gyermekmunka terjedése aggasztó méreteket öltött.
- Továbbtanulási lehetőségük rendkívül csekély.

A szír menekültek hatása Törökországra az alábbiakban foglalható össze:

- A konfliktus kezdetén a határ menti településeken éltek, majd kezdtek szétszóródni a török nagyvárosokban.
- Sokan üzletelnek a házasságokkal.
- Fiatal szír férfiak részvétele a drogkereskedelemben aggasztó méreteket öltött.
- Fiatal szír nők részvétele a prostitúcióban.
- Fiatal gyermekek korlátozott lehetősége az iskolához, mivel nincsenek arab nyelvű iskolák, illetve ha vannak is, a családok inkább dolgozni küldik gyermekeiket.

Gazdasági hatások:

- Bérleti díjak drasztikus emelkedése. A török bérlőknek nehezebb lesz alkalmas bérleményt találni. A szírek nagyobb összeget tudnak fizetni, ezért sok esetben ők kapják meg a bérleményeket a törökök helyett.

---

¹⁴ Uo.: 272.

- Olcsó illegális munkaerőt használnak az iparban, a mezőgazdaságban, kiszorítva ezzel a törököket. A határ menti településeken sok török ember vesztette el a munkahelyét az olcsó szír munkaerő miatt.
- Korábbi nagybefektetők is érkeztek Törökországba, akik önálló érdekelt-ségeiket nyitják meg Mersinben, mely kikötővel is rendelkezik. Az aleppói jó kapcsolatokkal rendelkező kereskedőréteg most a török termékeket terjeszti a Közel-Keleten. Kiskereskedők is megnyitották saját pékségüket, boltjaikat, cipőüzleteiket a török nagyvárosokban.
- A csempészet létező jelenség volt korábban is, de a szíriai konfliktus miatt egyre nagyobb méreteket ölt.
- A városok másképp reagáltak a szír menekültekre. 220 000 regisztrált szír menekült él Gaziantepben. A valóságban 280 000 szír lehet ott. Isztambul után itt a legmagasabb a számuk. A szír menekültek integrációjához hozzájárul Gaziantep fejlődő gazdasága. A gaziantepi kereskedők nem az olcsó munkaerőre apellálnak, hanem azt sürgetik, hogy legálisan dolgozhassanak a szír menekültek, hogy hosszabbban tudjon stabilizálódni a helyzetük. A gazdasági növekedés és stabilitás mindannyiuk érdeke. A jól növekvő gazdaságban eltűnnek a felekezeti ellentétek. 150 000 regisztrált szír menekült él Sanliurfa városában. Családi kapcsolatok sokasága szövi át az életet már régtől fogva. Sok problémát jelent, hogy a török férfiak elhagyják családjukat, hogy elvegyenek egy szír nőt feleségül. 84 000 menekült él Kilisben, ami a várost negatívan érintette, mert exportja Szíria felé 30 millió dollárról visszaesett 10 millió dollárra. A török népesség nem nézi jó szemmel az arabok túlsúlyát.¹⁵

A szír menekültek török gazdaságra gyakorolt hatásának legvitatottabb oldala, hogy a szírek túlnyomó többsége rendkívül alacsony bérért dolgozik, és alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik. Kutatások kimutatták, hogy a szír nők mintegy 64%-a általános iskolai vagy semmilyen végzettséggel rendelkezik. Ezen belül az írni és olvasni tudók aránya 21%. További problémát jelent a feketepiacon elszivárgott adók kiesése a gazdaságból, továbbá az albérletek illetve az élet minden területén megfigyelhető drágulás. A szír menekültek beáramlásában leginkább érintett dél-kelet-anatóliai régióban végzett kérdőíves felmérések mind azt mutatják, hogy a gazdasági problémák legfőbb okának a lakosság többsége, mintegy 70%-a a szíreket gondolja. Ennek ellenére úgy látszik, hogy a lakosság a problémák ellenére segítő kezet képes nyújtani a rászoruló szíreknek, így mintegy 60%-uk szívesen segít szír bajbajutottakon, ha teheti.

15 Oytun Orhan: *Effects of the Syrian refugees on Turkey*, Orsam Report no: 195, 2015 január, Ankara, 134–152.

Másrészről a közel-keleti kereskedelmet jól ismerő aleppói szír befektetők komoly gazdasági potenciállal bírnak manapság Törökországi üzleteikkel. További gazdaságélénkítést jelent, hogy a szír menekültek ellátására biztosított javakat a török kereskedőktől szerzik be. Mersin Földközi-tenger mentén fekvő kikötője ideális központként szolgál a Törökországban megtermelt javak külföldi, elsősorban öböl-menti államok részére való exportjának. A szír kereskedők így újra részt vehetnek a közel-keleti kereskedelmi és gazdasági életben Törökországban megtermelt termékeikkel.¹⁶

Annak ellenére, hogy a szír munkások elképzelhetetlenül alacsony munkabérért kénytelenek dolgozni török munkáltatóiknak, a termelésre viszont pozitív hatással van az olcsó munkaerő. A szír kisvállalkozások (pékség, cipőbolt, stb.) is növelték a török gazdaság termelékenységét. A Törökországban élő szírek továbbá a napi politika részét képezik. A pozitív fogadtatás ellenére a társadalom bizonyos csoportjaiban megjelentek a szír menekülteket elutasító emberek. Tovább rontja a helyzetet, hogy az illegális kábítószer kereskedelemben egyre nagyobb számban vesznek részt szír fiatalok, néhány térség biztonsági helyzetét rossz irányba befolyásolva. A szír fiatalok nagy része nem részesül semmilyen oktatásban, amely további biztonsági problémákat vetít előre a jövőre nézve. Az egészségügyi intézmények kapacitásbővítése is elkerülhetetlennek látszik a szír kezelték tömegei miatt. A lakosság nem nézi jó szemmel a jórészt ingyen kezelt szír menekülteket, hiszen kezelésüket a török állampolgárok adójából biztosítja a kormányzat. A legfontosabb problémát mégis a felnövekvő generációk oktatásban való részt nem vétele jelenti. A törökországi szír menekült gyermekek 0-18 éves korosztályában a befogadó állomásokon élő fiatalok 53%-a, míg az állomásokon kívül élők közül 49%-a vesz részt valamilyen oktatásban.¹⁷

Az 1994-es menekültügyi törvény előtt csak néhány dokumentum szabályozta a harmadik országbeli állampolgárok Törökországba való érkezését, távozását, maradását és tartózkodását anélkül, hogy foglalkoztak volna a menekültjoggal vagy a munkavállalási joggal. Két jogi dokumentum gondoskodott a törökországi menekültekről. Az első az 1934-es Letelepedési Törvény, amely a török eredetű és kultúrájú menekülteket részesítette előnyben.

Évtizedekig a török eredetű menekültek maradtak a jogi rendszer kulcs elemei. A második az 1951-es Genfi Konvenció és az 1967-es Kiegészítés a menekültek helyzetéről. Törökország mindkét dokumentumot aláírta, de azoknak

16 Uo.: 162–165.

17 Oytun O: *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri Raporu*, Orsam-Tesev rapor no: 195, 2015., Ankara 87–93.

földrajzi megkötései vannak. Menekült státuszt csak az Európából érkezőknek ad. Ennek következtében a menekültek nagy többségét, mivel azok nem voltak török eredetűek vagy kultúrájúak, illegálisnak határozták meg. Csaknem minden nem európai menedékkérőnek nem engedélyezték, hogy Törökországban maradjon, még azután sem, hogy menekült státuszért folyamodott.¹⁸

A fél millió menekült Észak-Irakból 1991-ben arra sarkallta Törökországot, hogy újraértelmezze a menekültügy jogi és adminisztratív rendszerét. Így az 1994-es Törvény a Menedékjogról, amely a 2013-as Törvény a Külföldiekről és a Nemzetközi Védelemről, világosan szabályozta a törökországi menekültkénti elismerés iránti kérelmek útját, fenntartva a földrajzi megkötést az 1951-es Genfi Konvencióból. Ennél fogva a legtöbb nem európai menedékkérőnek nem engedélyezték, hogy Törökországban maradjon. Ehelyett a törvény átmeneti védelmet biztosított a számukra. A menekültügyi eljárás során a kérelmezőknek korlátozott hozzáférést biztosítottak az egészségügyi, oktatási és más szociális ellátásokhoz, illetve a munkaerőpiachoz. Nem adtak továbbá világos határt az ideiglenes védelem időbeli korlátjához.

A török menekültügy lassan kezdi elismerni menekültként az olyan migránsokat, akik kívül esnek a „török eredet és kultúra” paraméterein. A hazai és nemzetközi kritikák ellenére, azonban a török kormány ugyanezt a földrajzi megkötést alkalmazta a menekültügyre a legfrissebb jogalkalmazásában. A gyakorlatban azonban a szír menekülthullámok az elmúlt 5 évben, és az elismert menekültek letelepítésének nehézségei ennek a korlátozásnak a fenntartását veszélyeztetik. Néhány jel azonban arra utal, hogy a török menekültügy mélyreható változásokon megy keresztül. A 2000-es évek elején az Európai Unióhoz (továbbiakban: EU) való közeledés részeként a török bevándorláspolitikával kapcsolatos jogalkotás számos pontjának felülvizsgálatát eredményezte. Az EU-ba való felvétel előszobájában Törökországnak harmonizálnia kell jogalkotását az EU számos területével. 2005 márciusában a kormány kijelölte a feladatokat, meghatározta azokat a lépéseket, amely alapján a török joggyakorlatot össze kell egyeztetni az EU direktívaival a menekültügy területén. A törvénykezés az alábbi törvényeket szabályozza:

A külföldiek munkavállalásáról szóló törvény (száma: 4817) 2003-ból, amely lehetővé tette a dolgozó bevándorlóknak, hogy könnyebben igényelhesenek munkavállalási engedélyt Törökországban. A Külföldiekről és a nemzetközi védelemről szóló törvényt 2013 áprilisában fogadta el a parlament.

18 Icdygu A.: *Türkiye, nereye kadar bir göç ülkesi?*, Koc Üniversitesi görüş dergisi, göç ve multecilik sayıy, 2015, 88, Ankara, 67–69.

Ez vezetett be néhány olyan törvényt, mely reformjaival biztosított Törökországnak egy olyan modern és hatékony rendszert, mely összhangban áll az európai szttenderdekkel. A törvény kihangsúlyozza a menekültek integrálásának fontosságát. A legfontosabb újítása, hogy nem korlátozza a menekültkénti elismerést Törökországban azokra a személyekre, akik „török eredetűek és kultúrájuk.” A szír menekülthullámok arra kényszerítették a hatóságokat, hogy új válaszokat adjanak a menekültek igényeire. Ennek eredményeként a kormányzat új adminisztratív és jogi dokumentumokat készített, ideértve egy új Átmeneti védelem szabályozásnak nevezett dokumentumot. Azonban Törökország még mindig átmeneti védelemben részesíti a nem török származású menedékkérőket, ide értve a síreket. Korlátozott lehetőségeikkel a sírek évek óta bizonytalanságban élnek, a síriai konfliktus pedig egyre inkább elhúzódik, hazatérésük így egyre bizonytalanabbá válik.¹⁹

Az elhúzódó konfliktus miatt elkerülhetetlennek látszik további nagyszámú szír állampolgár további menekülése Szíriából. A fogadó közösség reakciója az érkezőkre nagyban hozzájárul integrációjuk sikerességéhez. Néhány esetben a konfliktus előre borítékolható. A Szíriával szomszédos Hatay tartomány nagyszámú Alawita közössége ellenzi a szunnita menekültek nagyarányú letelepedését a városaikban. A síriai kurdok szívesebben telepednek le törökországi kurd közösségekben, míg a törökök szívesebben fogadják a síriai türkméneket. A jelenlegi liberalizációs változások a török migrációs politikában – kikényszerítve az EU és a szír menekültválság által – ellentmondásosnak bizonyult. A liberálisabb menekültpolitikát szorgalmazók szembe találták magukat a nacionalista, elutasító ellenzőkkel, akik a jelenlegi trendre támaszkodva könnyedén támasztják alá álláspontjukat az embertömegek látán. Ahogy Törökország felkészül az újabb, Szíriából érkező menekült hullámokra, úgy válik világossá, hogy Törökország nem rendelkezik korlátlan forrásokkal a menekültek befogadására. A szír menekültválság egy precedens nélküli eset, mely nagyban nehezíti Törökországot, hogy jogilag és pénzügyileg menedzselje azt. Nincsen sem hazai, sem pedig olyan nemzetközi jogi környezet, mely segítene számára a kríziskezelésben. Továbbá a krízis nem egyszeri incidens, hanem egy hosszabb távú válság, amit túl bonyolult megoldani csupán az EU intézményein keresztül. A török politikában az alábbi hangsúlyos változás lehetséges: Törökország feloldja a földrajzi korlátozását a Genfi Konvenciónak, így nemcsak a török származású és kultúrájú embereknek teszik elérhetővé a nemzetközi védelmet. A jogi környezet megváltoz-

19 Ayse Sebnem Tunc: *Mülteci davranisi ve toplumsal etkileri: Türkiye’deki syriyelilere iliskin bir degerlendirme*, Tesam Akademi Dergisi – Turkish Journal of Tesam Academy, 2015. 2., 33–42.

tatása még jelenleg is folyamatban van. A szír menekültválság végső soron kikényszerítette a török menekültpolitika változását.²⁰

Felhasznált Irodalom:

- ADANALI, YASAR ADNAN: *The politics of Space: Imagining Syrian refugee Camp sin Turkey*, Trialog 112/113, 1–2/2013, 43–54.
- BASKANLIGI, AFAD: *Türkiyedeki syriyeli kadınlar raporu*, 2014., Ankara
- CAGAPTAY, SONER: *The impact of Syria's refugees on Souther Turkey*, Policy Focus 130, 2014 july, 231–244.
- HAKIM, ATAMAN: *Mülteci mi, sığınmacı mı, misafir mi?*, Görüş Dergisi, 2015, 88, İstanbul, 12–32.
- ICDUYGU, AHMET: *Syrian refugees in Turkey: The long road ahead*, Migration Policy Institute 2015 April, Washington DC
- ICDUYGU A. – AYSAN Ü.: *Negotiating mobility, debating borders: Migration diplomacy in Turkey-EU relations*, in: *New border and citizenship politics*, eds.: Helen S., Sabine R., 2015., London, 43–52.
- ORHAN, ORHAN: *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri Raporu*, Orsam-Tesev rapor no: 195, 2015., Ankara 87–93.
- ORHAN, OYTUN: *Effects of the Syrian refugees on Turkey*, Orsam Report no: 195, 2015 january, Ankara, 134–152.
- SEBNEM TUNC, AYSE: *Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki syrielilere ilişkin bir değerlendirme*, Tesam Akademi Dergisi – Turkish Journal of Tesam Academy, 2015. 2., 33–42.

---

20 Uo.: 53–61.

**BOLDIZSÁR DÓRA – NÉMETH KORNÉL –
PETROVSZKI LÁSZLÓ – SZEKERES TAMÁS**

**Határozás:
a 2015. szeptember 15-i hét**

ABSZTRAKT

A 2016/2017-es akadémiai év őszi félévében az SZTE ÁJTK politikatudomány mesterszakos hallgatók azt a feladatot kapták, vizsgálják meg, hogyan számol be a Magyar Nemzet, a Népszabadság, a Magyar Hírlap és a Népszava a határozásról.¹

Mind a négy hallgató egy-egy újságot és az abban megjelent cikkeket elemezte. A Magyar Idők azért maradt ki a listából, mert a nyitótanulmány vizsgálati időszakába ez a lap még nem került be, így ez az eredmények pontatlanságához vezetett volna. További kutatási lehetőséget jelent e napilap bevonása is az elemzésbe, mely a jelen tanulmánynak nem témája.

KULCSSZAVAK

bevándorlás, gazdasági bevándorló, határsértő, határzár, menedékkérő, menekültügy, migráció, napilap

ABSTRACT

During the autumn semester of the 2016/2017 academic year, the SZTE ÁJTK Political Science master's graduate students undertook some investigations about the Magyar Nemzet, Népszabadság, Magyar Hírlap and the Népszava newspapers' attitude of the towards the border closure. All the four students analyzed a newspaper and articles published there. The Magyar Idők was left out of the list because this paper was not mentioned in the investigation, since it wasn't included at the launch of the study period, thereby would have led to inaccuracies in the results. Another possibility of research is the inclusion of this daily newspaper in the analysis, which is not the subject of the current paper.

¹ A 2015. évi CXL. törvényről és annak hatásáról. – <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a1500140.TV> (letöltés: 2016. szeptember 10.)

KEYWORDS:

asylum seeker, closed borders, economic migrant, frontier guard, immigration, invader, migration, newspaper

A 2015. szeptember 15-i határzárás – a Népszabadság hasábjain; SZEKERES TAMÁS

A Népszabadságban megjelent cikkek közül a 2015. szeptember elseje és huszonnyolcadika közt megjelent migrációs válsággal foglalkozó írásokat tekintettem át, kiszűrve azon cikkeket, melyekben a szeptember 15-i határáttörés is szóba került. Az így kapott hét cikket külön-külön elemeztem a bevándorlási krízishez, a kormány intézkedéseihez, a migránsokhoz és a szeptember 15-i eseményekhez való hozzáállás, azzal kapcsolatos vélemény alapján. Ebben kiindulópontként a szóhasználatot vizsgáltam, ugyanis politikai véleményt tükrözhet az, hogy az országba érkezőket az egyes szerző menekültként, határsértőként vagy gazdasági bevándorlóként említi.

Válság és kudarc – publicisztika²; ODZE GYÖRGY

migráció	2
bevándorlás	1

„A vízágyúzás és a könnygáz aztán mindig jó téma a világon mindenütt, a televíziók szeretik, mert látványos, különösen, ha még egy terhes asszony is van a környéken, és hát terhes asszonyokat ilyen környéken mindig találni.” – csak utal az eseményekre, beilleszti a kormányzati kommunikációt sok oldalról kritizáló felsorolásba a migrációs válság témáját. A szerző szerint a kormány minden nemzetközi ügyben szükségtelen bonyodalmakba keveredik és verebést szenved. A kommunikációs ballépésekre példaként hozza fel az örmény baltás gyilkos ügyét, a Goodfriend-ügyet, a keleti és a déli nyitás témáját, valamint a kutatás szempontjából a lényegét, a bevándorlási krízist. Az írás középpontjában a kormányzati kommunikáció áll, a fent említett témák kezelésének hibáit emeli ki a cikk írója.

2 Odze György: Válság és kudarc. – Népszabadság. 2015. 09. 24. szám – <http://nol.hu/velemenyn/valsag-es-kudarc-1564999> (letöltés: 2016. szeptember 10.)

A kerítés szentsége – kommentár³; FEKETE GY. ATTILA

illegális migráció	1
határsértő	2
migráns	1
menekült	1
bevándorló	1

„Röszkénél néhány napja még a karhatalom és a TEK elit erői állják útját a határátkelő megnyitását követelő tömegnek.” – szintén csak utalás a már ismert tényekre, a jogi határázár következtetlenségeit veszi sorra az írás, beemelve a röszkei eseményeket is, de csak egy mondat erejéig. A cikk a jogszabály azon ellentmondásaira világít rá, melyek szerint, ha egy határsértő a már megépített kerítésen keresztül érkezik az országba, akkor bíróság elé kerül és kiutasítják az országból, azonban ha egy olyan határszakaszt lép át, ahol még nincs kerítés, akkor a magyar hatóságok az osztrák határhoz szállítják, ahonnan szabadon továbbmehet.

Megint Armageddon – jegyzet⁴; HORVÁTH GÁBOR

migráció	1
menekültügy	1
menekült	1
menedékkérő	1

„Mi most azzal járulunk hozzá Európa jobb jövőjéhez, hogy a határra érkező szíriai vagy akármilyen családokat szétválasztjuk, a nők a karon ülő gyerekekkel beljebb jöhetnek, mert hát irgalmasak vagyunk, de a férfiak nem. Ha őrvöngeni kezdenek, lefűjjük őket könnygázzal, átlövünk Szerbiába vízágyúval.” – itt sem kapunk tájékoztatást az eseményekről, csak egy momentumot ragad ki a szerző, hogy azzal erősítse meg véleményét a kormány migránspolitikájával kapcsolatban. A cikkíró szerint a kormány a valószínűleg súlyosabb problémaként igyekszik feltüntetni a migrációt, hogy a megjátszott vészre adott hatékony válasszal Orbán Viktor nagyobb súlyú szereplőként tűnhessen

3 Fekete Gy. Attila: A kerítés szentsége. – Népszabadság. 2015. 09. 21. – <http://nol.hu/velemenya/kerites-szentsége-1564303> (letöltés: 2016. szeptember 10.)

4 Horváth Gábor: Megint Armageddon. – Népszabadság. 2015. 09. 19. – <http://nol.hu/velemenya/megint-armageddon-1563985> (letöltés: 2016. szeptember 10.)

fel az Európai politikai porondon, azonban a kerítés a szerző szerint nem csak nem megfelelő megoldás, és nemcsak hazánk megítélésén ront, hanem egyenesen emberek halálához vezet.

Rontás - jegyzet⁵; A szerk.

migráció	1
menekültügy	2
menekült	1

„Gyalázat, el nem múló szégyen, amelyet még a dédunokáink is érezni fognak e hónapok miatt, amelyek a tegnapi napon tetőztek.” – csak az időpontra utal, erős hangvételi írás, az egész országot ostromozza a röszkei események miatt. A szerző embertelenséget, közönyt és ostobaságot emleget, és – a többi írással ellentétben – nem Orbán Viktort teszi felelőssé az eseményekért, hanem az egész magyar társadalmat, melyből kiveszett a könyörület, a kormányfő pedig kihasználja ezt. Ezáltal válik Magyarország a legrosszabb helyé a kontinensen.

Százával érkeznek a menekültek a horvát határra – hírösszefoglaló⁶

migráció	1
migráns	8
menekült	2
bevándorló	1
illegális migráns	1
illegális bevándorló	1

„A politikus távozása után az addig a határkaputól, illetve a migránsok által szerdán megostromolt kapu helyett állított gyorstelepítésű drótakadálytól alig 20 méterre álló szerb rendőrsorfal is feloszlott, és csak néhány szerb rendőr maradt a helyszínen.” – visszautal az eseményekre, MTI hírek összeollózva az

5 A szerkesztő jegyzete: Rontás. – Népszabadság. 2015. 09. 16. – <http://nol.hu/velemenyn/rontas-1563417> (letöltés: 2016. szeptember 10.)

6 Hírösszefoglaló: Százával érkeznek a menekültek a horvát határra. – Megjelent: 2015. 09. 17. – <http://nol.hu/belfold/mar-200-menekultet-fogtak-baranyaban-1563767> (letöltés: 2016. szeptember 17.)

aktuális helyzetről a horvát, illetve a szerb határon. Képet kapunk a rendőrségi intézkedésekről a magyar-horvát határ baranyai szakaszán, a migránsok gyülekezéséről a határ túloldalán, illetve a horvát hadsereg készülődéséről a határvédelemre. Az MTI tudósításából kiderül, hogy üres és csendes a röszkei határátkelő szerb oldala, ahová a szerb védelmi miniszter is kilátogatott.

Belgrádban is csíp a röszkei könnygáz – kommentár⁷; FEHÉR RÓZSA

migráció	1
menekült	3

„Tiltakozó jegyzéket küldött Szerbia szerda este Magyarországnak azért, mert a magyar hatóságok szerb területen is könnygázt vetettek be, de így reagált a szerb kormány arra is, hogy a magyar rendőrök rátámadtak a Szerbiai RTV újságíróira.” – Szerbia migrációs politikájával foglalkozik az írás, kiemelten kezelve a magyar kisebbség helyzetét, illetve a belpolitikára is kitékint, a határ megtámadása a cikk felütésében jelenik meg a tiltakozó jegyzék kapcsán, a továbbiakban nem szerepel. A szerb kormány kifogásolta a magyar intézkedéseket a migrációs válság kapcsán, kritikával illették a határzárát, azonban ez a koncepció gondot okoz a magyar kisebbség számára, ugyanis a vajdasági magyar politikusoknak Budapesttel és Belgráddal is jó viszonyt kell fenntartaniuk, de egy ilyen esetben ez nehezen kivitelezhető.

A kormány még pénzt is adna a menekültek ellen az EU-nak – kommentár⁸; FEKETE GY. ATTILA

migráció	4
menekült	6
gazdasági bevándorló	1

7 Fehér Rózsa: Belgrádban is csíp a röszkei könnygáz. – <http://nol.hu/kulfold/belgradban-is-csip-a-roszkei-konnygaz-1563751> (letöltés: 2016. szeptember 17.)

8 Fekete Gy. Attila: A kormány még pénzt is adna a menekültek ellen az EU-nak. – <http://nol.hu/belfold/a-keresztenyi-kotelessegre-is-emlekeztette-szijasjartot-az-eu-biztos-1563661> (letöltés: 2016. szeptember 15.)

„Később azonban már kissé indulatosan jegyezte meg a magyar biztonsági erőket ért szerdai rőszkei támadással összefüggő politikusi nyilatkozatokra és sajtóbeszámolókra utalva, hogy „bizarr és megdöbbentő”, amint magukat tekintélyes vezető politikusoknak tartó megszólalók is azok oldalára álltak, akik órákon keresztül kövekkel dobálták a magyar rendőröket. Szijjártó szerint, ha a szerdai események megismétlődnek, azért azokat is felelősség terhelni majd, akik ezeket a bizarr és megdöbbentő nyilatkozatokat tették. Leszögezte: „Olyan embereket, akik kövekkel támadnak a magyar rendőrökre, soha nem engedünk belépni Magyarországra területére, még átutazókként sem.” – véleményközlő megjegyzésekkel megtűzdelt tudósítás Dimitrisz Avramopulosz migrációs ügyekért, uniós belügyekért és uniós polgárságért felelős biztos, Szijjártó Péter és Pintér Sándor sajtótájékoztatójáról. A külgazdasági és külügyminisztert idézve kerülnek szóba a rőszkei események. Az uniós biztos elismerését fejezte ki az uniós külső határ védelmében tett magyar erőfeszítésekért, bár azonnal leszögezte: a módszereket illetően nem mindenben ért egyet a magyar kormánnyal. Szijjártó Péter egy közös európai erő felállítását javasolta a migráció kezelésére, valamit kritikával illette európai politikusok által a rőszkei események kapcsán tett nyilatkozatokat. Pintér Sándor az együttműködés fontosságát hangsúlyozta, valamint leszögezte, hogy Magyarország megvédi területét, polgárait és az uniós külső határait.

A már nem működő Népszabadságban teljes leírást nem kapunk a rőszkei eseményekről, csak utalásokat, melyek negatív színben tüntetik fel a kormányt, annak kommunikációját, a migrációs válságra adott válaszait, vagy éppen a teljes magyar társadalmat. A témát érintő cikkek között találunk számos véleményközlő cikket, azonban a nem annak szánt írások is politikai színezetet kaptak, mindegyik cikkben kritika éri a kormány menekültügyi politikáját, különösképpen a határzár kapcsán negatívak a megnyilatkozások, a rőszkei „ostromra” adott hatósági reakálás pedig egyértelműen elhibázott volt a Népszabadság szerzői szerint.

A szeptember 15-i eseményekkel foglalkozó cikkekben a hazánkba érkezőket legtöbbször a „menekült” kifejezéssel írják le, illetve gyakran szerepel a „migráns” fogalom is, bár utóbbit a „Százával érkeznek a menekültek a horvát határra” című híresszefoglalóban használják sokszor, ennek háttérben az állhat, hogy ennél a hírnél a szöveg gerincét MTI tudósítások adják, az MTI pedig következetesen a „migráns” elnevezést használja. A folyamatot, a magyar határ engedély nélküli átlépését legtöbbször a „migráció” kifejezéssel illetik a szerzők.

	Válság és kudarc	A kerítés szentsége	Megint Armageddon	Rontás	Százával érkeznek a menekültek a horvát határra	Belgrádban is csíp a rőszkei könnygáz	A kormányt még pénzt is adna a menekültek ellen az EU-nak	Összesen
migráció	2	–	1	1	1	1	4	10
bevándorlás	1	–	–	–	–	–	–	1
illegális migráció	–	1	–	–	–	–	–	1
menekültügy	–	–	1	2	–	–	–	3
határsértő	–	2	–	–	–	–	–	2
migráns	–	1	–	–	8	–	–	9
menekült	–	1	1	1	2	3	6	14
bevándorló	–	1	–	–	1	–	–	2
menedékkérő	–	–	1	–	–	–	–	1
illegális migráns	–	–	–	–	1	–	–	1
illegális bevándorló	–	–	–	–	1	–	–	1
gazdasági bevándorló	–	–	–	–	–	–	1	1

A 2015. szeptember 15-i határzárás a Népszava hasábjain – BOLDIZSÁR DÓRA

A Népszava soraiból egyértelműen kirajzolódik a magyar kormánypárttal való egyet nem értés. A cikkek szerzői igyekeznek kritizálni a kormány menekültválsággal kapcsolatos tevékenységét, ezt azonban mérsékelt hangnemben teszik. Nincsenek éles támadások, a cikkek leginkább objektív módon töreksenek korrekt, józan hírösszefoglalásokra. A szerzők legtöbb esetben empátiájukat fejezik ki a menekültekkel kapcsolatban, ezzel is óvatosan támadva a kormány álláspontját.

A továbbiakban igyekszem megvizsgálni a cikkekben előforduló menekült-kifejezéseket, azok leggyakrabban megjelenő formáit, jelzős szerkezeteit, valamint jelentéstartalmát.

Kimaradt Európából Magyarország⁹

KIFEJEZÉSEK:

SZEMÉLY		FOLYAMAT	
menekült	8	migráció	2
„migráns”	1	menekültválság	2
menekülő	4		
menedékkérő	5		
bevándorló	1		

„Röszkénél és Tompánál alakítottak ki olyan áteresztési pontokat, ahol a »migránsok« benyújthatják menedékkérelmüket és meg is várhatják ezek elbírálását.”

Talán ez a legérdekesebb kifejezésforma, amivel a cikkek elemzése során találkoztam. A *migráns* fogalmát amúgy sem alkalmazzák gyakran a Népszava szerzői, ha igen, akkor is idézőjelben, ezzel is jelezve, hogy ez nem az ő megszólítási módjuk. A cikkek szerzői ugyanis inkább az általánosabb *menekült* kifejezést alkalmazzák, talán azért, mert a migráns szónak már magában is negatív a vonzata, míg a menekültnek semleges.

„Ezek az emberek, akik itt átrontanak, átcsörtetnek Magyarországon – ebben a mélyen empátikus hangvételben beszélt Orbán a háborúk, terror elől menekülőkkel (bár a kormányfő ezt a kis jelentéktelen körülményt is rendre tagadni igyekszik beszédjeiben).”

A szerzők minden alkalmat megragadnak, hogy negatív kritikát fogalmazzanak meg a kormánypárttal vagy a kormányfővel szemben. Az *átrontó, átcsörtető emberek* jelzős szerkezet nyilván nem tartozik a menekült-fogalom szinonimái közé, az újság ezt amúgy sem a saját megfogalmazásaként tette közzé.

„A háború és éhezés elől menekülőket a világot uraló igazságtalan társadalmi-gazdasági rend kényszeríti migrációra – jelentette ki Ferenc pápa hétfőn két egyházi rádióknak adott interjújában. Az egyházfő szerint az öregedő Európát a bevándorlók tarthatják életben.”

A Népszava cikkíróira jellemző, hogy szimpatizálnak a menekültekkel való együttérzést jelentő kifejezésekkel (pl. *háború és éhezés elől menekülők*), ezért sokat idéznek menekülteket támogató vezetőktől, politikusoktól, szakértőktől.

9 Népszava: Kimaradt Európából Magyarország. – <https://nepszava.hu/cikk/1069860-kimaradt-europabol-magyarorszag> (letöltés: 2016. szeptember 15.)

„Németország nem váltott irányt a menekültválságban követett politikájában, továbbra is betartja emberiességi és jogi kötelezettségeit, így változatlanul fogadja a területére érkező menedékkérőket.”

Érzelkelhető a szerzők német-menekültpolitika iránti elköteleződése. Ugyanakkor a cikk vége felé közeledve az amúgy is semleges hangvételű *menekült* kifejezést felváltja a még barátságos *menedékkérő* megfogalmazás.

Európa távolodik¹⁰

KIFEJEZÉSEK:

SZEMÉLY		FOLYAMAT	
menekülő	1	menekültügy	1
bevándorló	1	migráció	1
menekült	2	népmozgás	1
		iszlamisztáció	1

„(...) fegyverrel építik a kerítést, hogy a hivatalos adatok szerint a befogadó állomásokon tartózkodó 1330 menekült ellen védelmezze az országot az iszlamisztáció ellen (majd kétszázezren meglehetősen nyomorban átvonultak rajtunk)”

Érdekes párhuzamot von a szerző a kormánypárt és a saját álláspontja között. Míg a kormány iszlamisztációnak nevezi a napjainkban zajló migrációs folyamatot, addig a szerző pont ennek az ellenkezőjét látja: *majd kétszázezren meglehetősen nyomorban átvonultak rajtunk*. Ugyanazon fogalomnak tehát számtalan olvasata lehet. Sokszor szubjektív, hogy melyiket hogyan értelmezzük

„A pápa: a háború és éhezés elől menekülőket a világot uraló igazságtalan társadalmi-gazdasági rend kényszeríti migrációra, az öregedő Európát a bevándorlók tarthatják életben. Orbán Viktor pedig azt: „A magyarok nem akarják, hogy a világméretű népmozgás megváltoztassa az ezeréves, keresztény kultúrájú Magyarországot.”

Ismét megjelennek a pápa menekülteket védelmező szavai, ebben az esetben épp a kormány ellentétes nézőpontjával párhuzamba állítva, természetesen a szerző által az előbbivel egyetértve. Először jelenik meg a *népmozgás* kifejezés, rögtön jelzős szerkezetbe állítva (*világméretű*), mértékének súlyosságát nyomatékosítva.

10 Népszava: Európa távolodik. – <https://nepszava.hu/cikk/1069862-europa-tavolodik> (letöltés: 2016. szeptember 15.)

Miért éppen Európába? – A migráció okai¹¹

KIFEJEZÉSEK:

SZEMÉLY		FOLYAMAT	
menedékkérő	2	menekültáradat	2
nem-megélhetési bevándorló	1	menekültkérdés	1
menekült	12	menekültválság	2
		menekülthullám	1
		migráció	2
		menekültügy	1
		menekvés	1

A cikk jelentős része az elmúlt öt év külpolitikai eseményeivel próbálja feltárni a jelenleg fennálló menekülthelyzet okait. Ezt ugyan legtöbbször objektív történelelemeléssel teszi, ugyanakkor sokszor felszínre törnek szubjektív érzelmi megnyilvánulások is.

„Német életet akarnak – mondta a magyar miniszterelnök az Európába érkező menedékkérőkről. Ők viszont, akik mindenüket hátrahagyva, egy szál ruhában és egy kis hátizsákkal, zsebükben egész eddigi életük munkájának pénzzé tett ellenértékével vágnak neki a végeláthatatlan, szám-talan veszélyt rejtő gyalogútnak, vagy lélekvesztőkön a Földközi-tengernek, azt mondják, pusztá életüket mentik.”

Teljes mértékben menekültbarát megfogalmazás, talán kissé túlzottan. A szerző ismételten egyértelmű ellentétbe helyezkedik a kormánypárti kijelentésekkel; érzelmekkel próbál hatni.

„Nem megélhetési bevándorlók ők, valóban a pusztá életükért menetelnek, kivétel nélkül olyan országokból érkeznek, amelyek elhúzódo háborúk, törzsi, faji, vallási állandósult konfliktusok színhelyei.”

A rengeteg menekült kifejezés után először jelenik meg egy konkrétabb fogalom: nem-megélhetési bevándorló, amely valójában a gazdasági bevándorló fogalmának tagadása, azaz politikai bevándorlót feltételez. A szerző nem írja le, hogy pontosan milyen szűkebb körre vonatkoztatja, ezért arra lehet következtetni, hogy a jelenleg fennálló menekülthelyzet minden tagjára érti.

11 Népszava: Miért éppen Európába? – A migráció okai. – <http://nepszava.hu/cikk/1069944-miert-eppen-europaba---a-migracio-okai> (letöltés: 2016. szeptember 15.).

Horvát rendőröket fegyvereztek le a magyarok¹²

KIFEJEZÉSEK:

SZEMÉLY		FOLYAMAT	
menekülő	5	menekültáradat	1
menekült	18	tömeges migráció	1
migráns	15	tömeges bevándorlás	1
„migráns”	1		
„illegális migráns”	1		
bevándorló	7		
„bevándorló”	1		
illegális bevándorló	6		
„illegális határsértő”	1		

A több oldalon keresztül történő hírösszefoglalás teljes mértékben objektív tudósításokon alapszik, nincsenek érzelmi megnyilvánulások a szerzők részéről, pusztán a száraz tényekre hagyatkoznak. Szinte folyamatos a menekült-migráns fogalmak váltakozása, néhány apró kitéréssel, amikor is igen ritkán használt szókapcsolatok kerülnek terítékre.

„Azokat az »illegális határsértőket« akik nem kérnek Szlovéniában menedékjogot, a hatóságok visszatoloncolják Horvátországba.”

„Kovács Zoltán elmondta, a magyar hatóságok a szerb határszakaszon alkalmazott eszközökkel megpróbálják elejét venni, hogy »illegális migránsok« tömegei az országon keresztül ellenőrzés nélkül jussanak az unió belsejébe.”

Az illegális határsértők és az illegális migránsok kifejezések valóban ritkán használt jelzős szerkezetek, pont ezért furán hangzanak. Az illegális előtagot legtöbbször a bevándorló fogalmával kapcsolják össze. Sőt, maga a határsértés cselekménye már feltételezi az illegalitást, ezért a jelző használata itt teljesen felesleges. Azonban mivel idézőjelben elhelyezett szerkezet, valószínű, hogy maguk a szerkesztők is gúnynak szánták.

„Arendőr-főkapitányság szóvivőjének közlése szerint a bevándorlók az zöld határon át kisebb csoportokban folyamatosan érkeznek Magyarországra, ahol a rendőrök elfogják őket.”

A cikk írói a bevándorlók-kifejezés idézőjelbe tételekor arra gondolhattak, hogy a zöld határon átjutó bevándorlók mégsem annyira bevándorlók, hiszen

12 Népszava: Horvát rendőröket fegyvereztek le a magyarok. – <http://nepszava.hu/cikk/1070275-horvat-rendoroket-fegyvereztek-le-a-magyarok-fotok> (letöltés: 2016. szeptember 16.)

egyenesen a rendőrök karjaiba futnak, aminek leggyakoribb következménye az előző országba való visszatoloncolásuk. Ez tehát nem több némi iróniánál.

„Orbán Viktor az interjúban azt is állította, hogy a magyar hatóságok már fogtak terroristát.”

A szövegkörnyezet egyáltalán nem azonosítja a terrorista fogalmát a menekültével, csupán jelzi, hogy a menekültek között terroristák is elfordulnak.

Ma kinek szólunk be?¹³

KIFEJEZÉSEK:

SZEMÉLY		FOLYAMAT	
bevándorló	3	migráció	1
migráns	6	menekülthelyzet	1
menekült	1	menekültprobléma	1
		migránskérdés	1

„Minden napra jut a keménykedő nyilatkozatokból is, hiszen az a külföldi politikus, aki kritikusan szól Orbán Viktor miniszterelnökről, vagy bírálja a magyar kormány hozzáállását a menekülthelyzet kezelésére, azonnal és kökeményen megkapja a magáét Szijjártótól. A diplomácia feje többször is lehazugozta külföldi kollégáit, de voltak olyanok is, akiket alkalmatlannak, képmutatónak vagy esztelennek nevezett.”

Ezzel az idézettel lehet legjobban összefoglalni a cikk tartalmát. Éles külpolitikai szóváltásokról van szó, azonban a szerzők ellenzéki státusából kifolyólag jó humorérzékkel tudták tálni a külföldi politikusok és Szijjártó Péter csatározásait. Nem marad kérdés az sem, hogy a szerzők kinek a kárára mutatják be az említett történéseket, ugyanis, mint kiderült, ők maguk sem értenek egyet a migránshelyzet jobboldali kezelésével. Ennek bemutatására néhány példa:

„Románia emberként fog bánni a migránsokkal, nem pedig úgy, mint magyar szomszédjaink, akik botokkal terelik és sorszámmal látják el őket – állította Victor Ponta román kormányfő, melyet »nettó hazugságnak« nevezett Szijjártó.”

Ketten még második világháborús párhuzamot is megkíséreltek vonni a menekülthelyzet hazai kezelésével kapcsolatosan:

13 Népzsava: Ma kinek szólunk be? – <http://nepzsava.hu/cikk/1070376-ma-kinek-szolunk-be> (letöltés: 2016. szeptember 19.)

„Gianni Pittellának hétfőn Röszkén elhangzott szavai szerint »a szögesdrótot látva úgy érezte magát, mintha visszatért volna Hitler idejébe«, ám Szijjártó szerint ez már »túlmegy a jó ízlés minden határán.«

„Faymann osztrák kancellár azt is közölte: kontinensünk legsötétebb korszakának emlékét idézi, amikor menekülteket vonatra helyeznek abban a hitben, hogy teljesen máshova fognak majd utazni. Szijjártó szerint azonban Werner Faymann »ámokfutása minden tűréshatáron túlmegy.«

Terroristákat keres a rendőrség¹⁴

KIFEJEZÉSEK:

SZEMÉLY		FOLYAMAT	
migráns	1		
menekült	4		

„Szerdán az M1 állította, hogy körözött és azonosított terroristát emeltek ki a magyar rendőrökre támadó migránsok közül Röszkén.”

Rávilágít arra, hogy a migránsok körében terrorizmus vádjával terhelt személyek is előfordulnak, közelebbi összefüggésbe nem hozza a két fogalmat.

„Így csak kétségeim vannak, hogy igaz-e, amit bejelentenek. Ha pedig még csak keresnek valakit, aki még nincs meg, akkor honnan tudjuk, hogy terrorista?”

A fenti sorok a kormány intézkedései ellen szólnak, azokban pedig felmerül a két fogalom (menekült és terrorista) tisztázásának szükségessége. Itt már közelebb kerül egymáshoz a két kifejezés, feltételezhető, hogy a kormány nem választja szét élesen a kettőt.

„Amúgy – tudom, ezzel csaknem egyedül vagyok –, de az a szakmai véleményem, akadhat egy-egy terrorista a menekültek között, de csoportos átszivárgásról biztosan nem beszélhetünk.”

Végül tisztázásra és teljes elkülönítésre kerülnek a fogalmak (menekült és terrorista), azonban ez nem kormányoldalról történik meg, hanem Tarjányi Péter, biztonságpolitikai szakértő szavai alapján.

14 Népszava: Terroristákat keres a rendőrség – <http://nepszava.hu/cikk/1070390-terroristakat-keres-a-rendorseg> (letöltés: 2016. szeptember 19.)

A tragédiára reagálnak¹⁵

KIFEJEZÉSEK:

SZEMÉLY		FOLYAMAT	
embertárs	1	menekültkérdés	1
		európai tragédia	1

„Bálint András, a Radnóti Színház igazgatója azt mondta: „Aki ebben a városban él, nem csukhatja be a szemét és mindarról, ami itt és a magyar határ mentén történik embertársainkkal, arról nem lehet nem beszélni.”

A szolidaritás a színházak részéről is megmutatkozik. Igaz, hogy az eddig általam olvasott Népszava-cikkek többsége mind baráti hangnemben nyilatkozik a menekültekről, ám eddig még nem találkoztam az *embertárs* megfogalmazással, amely talán minden más kifejezés közül a leginkább empátiával teli.

„A színház dolga, hogy erre reagáljon, ezt az európai tragédiát a színházak valamilyen módon fogják ábrázolni – tette hozzá.”

A sorokból nem derül ki, hogy az *európai tragédiaként* megfogalmazott menekülthelyzet valójában ki számára tragédia – vajon a kontinens vagy a menekültek számára? Valószínűleg ez mindenki tragédiája. Erre akar rávilágítani az előadás címe is:

„Az Átriumban este kilenctől »Menekülök velük én is – Elfogadás vagy kirekesztés?« címmel a menekültkérdésről szerveznek egy estét, beszélgetéssel, történetekkel.”

Törvényerőre emelt törvénytelenység¹⁶

KIFEJEZÉSEK:

SZEMÉLY		FOLYAMAT	
migráns	3	bevándorlás	1
menekülő	2	migrációs helyzet	1
bevándorló	1	illegális határátlépés	1
menekült	1		
menedékkérő	1		

15 Népszava-MTI információ: A tragédiára reagálnak. – <https://nepszava.hu/cikk/1070379-a-tragediara-reagálnak?print=1> (letöltés: 2016. szeptember 19.)

16 Népszava: Törvényerőre emelt törvénytelenység. – <http://nepszava.hu/cikk/1070313-torvenyerore-emelt-torvenytelenseg/> (letöltés: 2016. szeptember 19.)

„És bár az utóbbi hónapokban mindenki számára világossá vált, hogy a menekülők megpróbálnak minél gyorsabban átjutni nyugat felé – következésképp semmiféle identitásunkat nem fenyegetik –, hiába van ezzel a nyilvánvaló ténnyel a magyar társadalom tisztában, a tömegpszichózis kirekeszti a tényeket.”

A szerző próbál rávilágítani arra, hogy a magyar társadalom menekültkérdéssel kapcsolatos kirekesztő hozzáállása egy az egyben a kormánypropaganda eredménye.

„Nem elég, hogy kriminalizálják a menekülőket, de a velük szemben lefolytatott bírósági eljárásból kutyakomédiát csinálnak.”

Kifejezetten érződik a cikkíró kormányoldallal ellentétes, inkább menekültpárti állásfoglalása. Észrevehető a Népszava-cikkekben, hogy amikor a szerzők a menekültekkel való empátiájukat szeretnék éreztetni, legtöbbször a *menekülő* fogalmát alkalmazzák.

Orbán rettenetesen káros lesz Európára¹⁷

KIFEJEZÉSEK:

SZEMÉLY		FOLYAMAT	
menekült	2		

„A lap szerint Orbán Viktort külföldön bírálják, hazájában viszont egyre többen támogatják, amiért lecsapott a menekültekre.”

A Népszava cikkeiben gyakorta előfordul a menekültek áldozatként való bemutatása, főként a magyar kormány akcióival szemben.

Orbán célja egyértelmű volt¹⁸

KIFEJEZÉSEK:

SZEMÉLY		FOLYAMAT	
menekült	5	menekültkérdés	1
		menekültügy	1

17 Népszava: Orbán rettenetesen káros lesz Európa számára. – <http://nepszava.hu/cikk/1070325-orban-rettenetesen-karos-lesz-europa-szamara/> (letöltés: 2016. szeptember 19.)

18 Szász Tibor: Orbán célja egyértelmű volt. – Népszava. 2015. 09.19. – https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Nepszava_2015_09/?query=orb%C3%A1n%20c%C3%A9lja%20egy%C3%A9rtelm%C5%B1%20volt&pg=265&layout=s (letöltés: 2016. szeptember 15)

„Rossz hír a magyar kormány számára, hogy két hét alatt ezekben az alapvetően konzervatív és keresztény országokban egyetlen olyan véleménnyel sem találkoztam, amelyik egyetértett volna azzal, ahogy a menekültügyet kezeljük.”

A szerzők itt már felülemelkednek saját szubjektivitásukon, mely szerint teljességgel elutasítják a magyar kormány menekültpolitikáját, hiszen itt már kifejtik, hogy a környező országok ugyanígy vélekednek.

„Míg mi szép lassan (azaz épp ellenkezőleg: rohamtempóban) az egész országot körbekerítjük, Németországban és Svájcban gyűjtést szerveztek a menekültek javára.”

Magyarország és néhány nyugati állam menekültpolitikájának egymással való szembeállítás, egyfajta példamutatás a nyugati országok részéről. A cinizmus egyértelműen érzékelhető.

„A menekültek számára Magyarország legfeljebb tranzitország és senki sem akar itt huzamosabb időt eltölteni. Hazánknak viszont égetően szüksége lenne jó szakemberekre és a menekültek között bizonyára szép számmal akadnak ilyenek.”

A magyar menekültpolitikával szemben egy alternatív lehetőség felkínálása a szerző részéről.

Magyarország szégyenfolt lett¹⁹

KIFEJEZÉSEK:

SZEMÉLY		FOLYAMAT	
menekült	12	menekültválság	4
menekülő	1	menekültügy	1
gazdasági bevándorló	1	migráció	3
		menekültkérdés	1

„Így jutottunk el a menekültválságig, amikor a Charlie Hebdo szerkesztősege elleni január eleji támadás másnapján Orbán összekapcsolta az Európába igyekvő menekülteket a terrorizmussal és kijelentette, hogy ezért veszélyes a migráció, ezért kell leállítani.”

Ami már egyszer elhangzott. A magyar kormány nem tesz különbséget a kifejezések között, így kerülnek összekapcsolásra a *menekült*, a *terrorizmus* és a *migráció* fogalmai, amely egy igen erős, tényeket hanyagoló túlzásnak minősíthető. A magyar társadalomban pedig könnyű előidézni az idegengyűlöletet.

19 Népszava: Magyarország szégyenfolt lett. – <http://nepszava.hu/cikk/1070520-magyarorszag-szegyenfolt lett> (letöltés: 2016. szeptember 15.).

„Erre reagálva beindították a kommunikációs kampányt az említett Charlie Hebdoval, jött a rosszízű plakátkampány, ami előtt külföldön teljesen értetlenül álltak, mert látták a tömény idegenellenességet.”

Újabb ellentét a magyar kormány és a nyugati országok között a menekültkérdés kezelése kapcsán.

„Valóban kezd a közhangulat abba az irányba tolni, hogy tegyünk különbséget menekült és gazdasági bevándorló között.”

A cikkekben többször szóba került már a fogalmi tisztázás szükségessége. Ez azonban természetes, hiszen viszonylag egy új európai jelenség kellős közepén állunk, ahol tényleg nem mindegy, hogy életüket mentve háború elől menekülőkről, vagy csupán jobb élet reményében menekülő gazdasági bevándorlókról van-e szó. A jog értelmében ugyanis az előbbieknél mindig elsőbbséget kellene élvezniük.

„Ez itt az én hazám...” – Nem szűnik az áradat²⁰

KIFEJEZÉSEK:

SZEMÉLY		FOLYAMAT	
menekült	1		

Orbán bekerítené Európát is²¹

KIFEJEZÉSEK:

SZEMÉLY		FOLYAMAT	
menekült	13	menekültügy	3
bevándorló	2	tömeges népvándorlás	1
menedékkérő	1	tömeges bevándorlás	1
		tömeges migráció	1
		illegális belépés	2
		illegális bevándorlás	1
		migrációs válság	2
		menekültválság	1
		migránsválság	1
		menekültkérdés	1

20 Népszava: „Ez itt az én hazám...” – Nem szűnik az áradat. – <http://nepszava.hu/cikk/1070517-ez-itt-az-en-hazam---nem-szunik-az-aradat> (letöltés: 2016. szeptember 15.)

21 Népszava: Orbán bekerítené Európát is. – <http://nepszava.hu/cikk/1070666-orban-bekeritene-europat-is> (letöltés: 2016. szeptember 15.)

„Újra kell gondolni egy sor szabályt, intézményt az EU-ban, de addig is a tagállamoknak maguknak kell védekezniük a brutális erejű fenyegetéssel szemben.”

Érzékelhető a kormány túlzó hangvételű migrációs propagandája, amely a magyar társadalom megfélemlítését célozza meg.

„A kormányfő szerint immár egyértelmű, hogy tömeges népvándorlással állunk szemben. Európa pedig nemhogy tárva-nyitva hagyta az ajtókat, hanem meghívókat is küldözgetett – fogalmazott.”

Először kerül elő a tömeges népvándorlás szószerkezete, amely immáron nagyobb méretű társadalmi folyamatokat feltételez.

„Orbán szerint a krízis kezelésében működik a kerítés, hiszen a szerb-magyar határon szinte teljesen visszaesett az illegális belépés.”

„A hirdetést a magyar kormány adta fel, az arab és angol nyelvű üzenet lényege: senki ne próbáljon meg illegálisan belépni Magyarország területére, mert az bűncselekmény.”

A kormány minden követ (hazai és külföldi követ egyaránt) megmozgatott, hogy megállítsa a határához érkező menekültáradatot. Közkedvelt kifejezésévé vált az *illegális belépő* fogalma, amely nem teljesen tükrözi a tényeket, a menekültek java ugyanis csupán átutazó Magyarország területén, nem pedig bennmaradó.

„Victor Ponta közölte: fenntartja Magyarországgal kapcsolatos álláspontját, miszerint Magyarország menekültkérdésben tanúsított magatartása szégyen Európa számára.”

Magyarország menekültpolitikája továbbra is kiveri a biztosítékot Európa többi országában.

Összesített táblázat			
SZEMÉLY		FOLYAMAT	
menekült	79	menekülthelyzet	1
menekülő	13	menekültválság	9
menedékkérő	9	menekültügy	7
bevándorló	15	menekültprobléma	1
„bevándorló”	1	menekültkérdés	5
migráns	25	menekülthullám	1
„migráns”	2	menekültáradat	3
„illegális migráns”	1	migráció	9
„illegális határsértő”	1	migrációs helyzet	1
illegális bevándorló	6	migrációs válság	1
nem-megélhetési bevándorló	1	tömeges migráció	2

Összesített táblázat			
SZEMÉLY		FOLYAMAT	
gazdasági bevándorló	1	tömeges népvándorlás	1
embertárs	1	tömeges bevándorlás	2
		bevándorlás	1
		illegális bevándorlás	1
		illegális belépés	2
		illegális határátlépés	1
		migránskérdés	1
		migránsválság	1
		menekvés	1
		népmozgás	1
		iszlamizáció	1
		európai tragédia	1

Összegzésként elmondhatom, hogy a Népszava cikkírói mindvégig igyekeztek korrekt képet adni a napjainkban zajló társadalmi folyamatokról. Objektivitásuk ellenére cikkeikből leszűrhető, hogy melyik állásponton állnak, arról persze nem is beszélve, hogy vannak közvetlenül véleménynyilvánító írásaik, amelyek sokkalta szubjektívebb hangot ütnek meg. Ezekben jut leginkább kifejeződésre a menekültekkel való empátiájuk, valamint a kormány menekültügyi intézkedéseinek teljes elutasítása.

Mivel ellenzéki lapról van szó, nem meglepő, hogy nyilatkozóik, interjúalanyaik nem kormányoldaliak, inkább ellenzéki vagy független politikusok, közgazdászok, szakértők. De előszeretettel idéznek bárkitől (európai képviselőktől egészen a pápáig), akik egyetértenek nézőpontjukkal. A kormánypártiak számára pedig burkolt célzások és rejtett gúnyok kiolvashatók a szerzők soraiból.

A Népszava írói mindvégig gyengédebb *menekült*-megfogalmazásokra törekcszenek. Szinonimái esetén gyakran alkalmaznak idézőjelet, főként, ha olyan kifejezésekről van szó, melyeket ők személy szerint nem használnának (például túlbonyolított jelzős szerkezetek vagy durvább menekült-fogalmak esetén). Egyszerű megfogalmazásokra törekcszenek velük kapcsolatban. A táblázatban található bonyolultabb kifejezések legtöbbször nem az ő tollaiból származnak, hanem általában valamely idézettjüktől.

A táblázatból kiolvashatók leggyakrabban használt menekült-fogalmaik: *menekült*, *migráns*, *bevándorló*. Ugyanakkor gyakran használják a *menekülő* és *menedékkérő* kifejezéseket is, főként, amikor a velük szembeni együttérzésükre helyeznek hangsúlyt. Fontos megemlíteni, hogy maguk a szerzők szinte egyáltalán nem használnak jelzős szerkezetben menekült-fogalmakat. A jel-

zős szerkezetek legtöbbször idézettjeiktől származnak, ugyanúgy, mint a nagyobb számban előforduló *migráns* kifejezés is.

A 2015. szeptember 15-i határozás – a Magyar Nemzet hasábjain; Petrovszki László

Tanulmányomban kvalitatív és kvantitatív módszereket egyaránt használtam. Megszámláltam, milyen kifejezéseket használtak a szerzők megjelent cikkekben a népességmozgás folyamatának leírására, valamint annak résztvevőire. A számszerűsítés után megvizsgáltam, hogy milyen jelzős szerkezetben, szöveggörnyezetben jelennek meg ezek a szereplők.

Megpróbáltam feltárni azokat a visszatérő motívumokat, amik egységesen megfigyelhetők a Magyar Nemzet cikkeiben a migráció kérdéskörével kapcsolatban.

*Álmok helyett tapasztalatok*²²

FOLYAMAT	db	SZEMÉLY	db
migráció	11	menekült	4
menekültválság	1	migráns	9
bevándorlás	2	bevándoroltak	1
embercsempészet	1	bevándorlók	1
		tömegek	1

Visszatérő motívum, hogy a szerzők differenciálni próbálnak a menekült és a migráns fogalma között. Előbbi általában pozitívabb hangsúllyal, míg az utóbbi inkább negatív társításokkal.

„A migráció két mozgatórugója a könnyebb megélhetés reménye és az élet fenntartásának reménytelensége. A menekült az életét menti, és a veszély elmúltával hazatér.”

A menekülés és migráció folyamatát azonban összekapcsolják, a menekültválság következménye a migráció megindulása.

„Számára a háború csupán siettető ok egy olyan döntés meghozatalára”

A migrációt összetett, globális problémának írják le, amely legfőbb okai humanitárius természeti katasztrófák.

22 Németh György: Álmok helyett tapasztalatok. – Magyar Nemzet. 2015. 09. 10. – <https://mno.hu/velemenym/almok-helyett-tapasztalatok-1303841> (letöltés: 2016. szeptember 20.)

„A migráció java akkor jön, amikor a globális felmelegedés okozta környezeti problémák és a miattuk kirobbanó háborúk teszik reménytelenné a lét-fenntartást”

A szerző próbál egy teóriát alkotni, hogy baloldali ideológiák követői, hogyan is állnak hozzá a migráció kérdéséhez. A migráció támogatóinak egyik legfőbb érve a munkaerő ilyen formájú beáramlása.

„A migránsok ugyanis „olyan tetterős fiatal, dolgozni vágyó emberek, akik készek arra, hogy kezükbe vegyék sorsukat, elszántak arra, hogy egy jobb jövőt hozzanak létre, hiszen ez az elkötelezettségük hozta őket idáig”. Magyarország történelmi lehetősége, a valódi kérdés az, hogy közülük miként lehetne minél többet itt tartani, letelepíteni és integrálni.”

A „fehér büntudat” egy, a nyugati gyarmatosító országokból importált eszme, mely a szerző szerint szintén motiválja a baloldali véleményvezéreket.

„A fehér embert és a benne megtestesülő történelmi rosszat a saját hazájába történő bevándorlással és a bevándoroltak arányának növelésével kell felszámolni.”

Az összes publikáció között a legnyersebb megfogalmazás a fenti idézet. Több sztereotípiát is megjelenik az iszlámmal és a muszlimokkal kapcsolatban, valamint a migráció célját is hódításnak tekinti.

„A bevándorlók számával és asszonyainak méhével akarja elérni azt, amit a fegyverek erejével nem sikerült, hogy európai városok minaretjeinek tornyaiból hirdessék: az egyedüli isten Allah, és Mohamed az ő prófétája”

A menekültek iránt, nem csak ebben a publikációban, megjelenik a szolidaritás, de fontosnak tartják, hogy a migráns már nem érdemes erre a szolidaritásra.

„A politikai elnyomás vagy háború miatt pusztán életét vagy szabadságát mentő menekültet segíteni kell, csak az a kérdés, hol végződik a menekült, és hol kezdődik a migráns.”

Mindenki szír²³

FOLYAMAT	db	SZEMÉLY	db
bevándorlás	2	menekült	3
megszállás	1	bevándorló	5
migránsügy	1	terrorista	1
		migráns	2

23 Körmeny Zsuzsanna: Mindenki szír. – Magyar Nemzet. 2015. 09. 12. – <https://mno.hu/vezercikk/mindenki-szir-1304022> (letöltés: 2016. szeptember 20.)

Ismét megjelenik a bevándorló/migráns és a menekültek közötti felosztás kérdése. Itt a szerző már részben önreflexál is, hisz kiemeli, hogy a kategorizálás nem vezet sehova.

„Az idő sürget, Európa megosztott. A hozzánk érkezők nem megosztottak, mi osztjuk fel őket politikai, gazdasági menekültekre és bevándorlókra, mert nagyon szeretünk kategorizálni, fontoskodni, átgondolni egyrészt és másrészt, hovatovább és mindazonáltal, vagyis tehetetlenkedni akkor, amikor már tenni kellene valamit.”

„A bevándorlók egyszerűbben oldják meg kérdéseiket, talán mert egy élére állított életben minden hamarabb eldől. Náluk mindenki szír. Szír és menekült.”

Nem konkrétan azonosítják a bevándorlókat terroristákkal, csak felvetik, hogy lehetnek köztük.

„Akikről naponta hangzik el biztonsági szakértőktől: semmi garancia nincs arra, hogy nincsenek köztük terroristák.”

Egy jelzős szerkezet a bevándorlásra, ami azt indikálja, hogy a bevándorlás csak a muzulmán vallású embereket jelenti.

„mozlim bevándorlás”

„Ma még mindenki szír, de ha nem leszünk egységesek mind hazai, mind összeurópai szinten, holnap mindenki sírni fog.”

A nagy európai migránspingpong²⁴

FOLYAMAT	db	SZEMÉLY	db
migrációs hullám	1	bevándorló	8
iszlamizálódás	2	tömegek	2
		menekült	3
		határátlépők	1
		migráns	2

A bevándorló megkapja az illegális jelzőt, nem hajlandóak betartani a törvényeinket, vagyis nem tekinthetőek menekültnek.

„Az illegális bevándorlók ugyanis nem hajlandóak e törvényeknek engedelmeskedni, nem akarják magukat ott regisztráltatni, ahol beléptek az Európai Unió területére.”

„Vitatható, hogy minden most útra kelő és ideérkező bevándorló menekült lenne.”

24 Megajda Gábor: A nagy európai migránspingpong. – Magyar Nemzet. 2015. 09. 13. – <https://mno.hu/hetvegimagazin/a-nagy-europai-migranspingpong-1303968> (letöltés: 2016. szeptember 20.)

A menekült definíciójába nem tartozhat az bele, aki a jólét reményében több biztonságos országon át utazik például Németország felé.

„Egyedül Németország számít menedékhelynek, ahol a háború, a politikai üldöztetés közvetlen fenyegetése már nem érinti őket? E kérdésekre az a válasz, hogy sokan, talán a többség nem háborús menekült, hanem a jólét reményében érkezik Európába.”

Megjelenik az illegális határátlépő fogalma, ami megfeleltethető az illegális bevándorlónak.

„A projekt sikerét nyugodtan elkönnyvelhetjük, hiszen mára annyira legyengítették a nemzetállamok szuverenitását, hogy már az is vita tárgya, egy állam megvédeheti-e határait az illegális határátlépőkkel szemben.”

A szerző szerint a nyugat-európai zsidóság az iszlamizálódás hatására, ami összeköthető a bevándorlás folyamatával, egyre többen vándorolnak ki Izrael területére.

„A nyugat-európai zsidók nem véletlenül vándorolnak ki mind nagyobb számban Izraelbe: az iszlamizálódó Európa napról napra egyre elviselhetetlenebb helyé válik számukra.”

„A migráció szétfeszítheti az uniót”²⁵

FOLYAMAT	db	SZEMÉLY	db
népvándorlás	3	bevándorlók	10
népmozgás	1	tömeg	5
belső migráció	1	migráns	2
migrációs helyzet	1	menedékkérők	1
migránskérdés	1	menekült	3
migráció	1	kiutasítottak	1
bevándorlás	1	elvándorlók	1
		rászorulók	1

A migráció okai mögött nemcsak a háború áll, hanem ökológiai események is. Az események együttállása indítja meg a népvándorlást. A népvándorlás többször megjelenik az interjú során.

„Ebben világosan előre jelezték, hogy a globális felmelegedés tömeges népmozgáshoz vezet majd. Szíriában például már a polgárháború kitörése előtt megkezdődött a belső migráció, a szárazság hatására tömegek költöztek a városokba. A kiváltó okok tehát környezeti, egyben gazdasági-

25 Buzna Viktor: A migráció szétfeszítheti az uniót. – Magyar Nemzet. 2015. 09. 16. – <https://mno.hu/belfold/a-migracio-szetfeszitheti-az-uniot-1304227> (letöltés: 2016. szeptember 20.)

ak és politikaiak. Afrika valósággal forrong, szinte mindennap villannak fel kisebb háborúk, többségük például közvetlenül is összefügg a vízhiánnyal. A népvándorlás másik kiváltó oka, ami a környezeti változások negatív hatásaira rakódik rá, a térség belpolitikai változásai, eseményei.”

A bevándorló és menekült kérdése itt is megjelenik, ugyanis hiába tekinthető heterogénnek a beáramlók tömege, vallási tekintetben az interjúalany egységesnek tekinti őket.

„Amint a bevándorlók valamelyik hangadója az Allah akbar! jelszót kezdte kiabálni, az addig heterogén, különböző országokból érkezett tömeg egységgé kovácsolódott össze. Csak remélni lehet, a hangadó nem egy szélsőséges szervezet embere volt a menekültek között.”

Itt jelenik meg a legfontosabb biztonsági motívum. Amíg mi igyekszünk őket politikai alapon szétválasztani menedékkérőkre és bevándorlókra, egy vallási jelszó hirtelen egységet teremt.”

Új időszámítás²⁶

FOLYAMAT	db	SZEMÉLY	db
tömeges bevándorlás	1	menekült	1
		benyomulók	1
		migráns	1
		átutazók	1

A benyomulókat, ami a bevándorló fokozott formájának tekinthető, nem az európai jogállami rendszer, hanem annak jóléti vonulata csábítja.

„Az illegális benyomulókat eddig is korlátozták volna mindenféle előírások, de azok egy csöppet sem izgatták őket. Európa nagyszerűségeiből a jogállamiság rendje amúgy is nagyon kevésbé vonzza a jelentős részüket.”

Szeptember 15. után, a szigorúbb határátlépési szankciók után, a szerző szerint részben növekedhet a határvédelem ereje.

„Korábban a magyar jogszabályok minimális akadályt sem jelentettek az illegális átvonulóknak.”

A szerző számít a Magyarországot érő nyugati kritikákra, akik tehetetlenségükben az egyedüli alternatívát kínáló magyar kormányt bírálják.

„A forrongó migránsok számíthatnak majd a magyar kormányt és a magyarokat rendszeresen gyalázó nyugatiak erkölcsi, anyagi támogatására, akik a saját tehetetlenségük okozta frusztrációjukat vezetik le szidalmazásunkkal.”

26 Sütő-Gidró-Katona-Markotay: Új időszámítás a határon. – Magyar Nemzet. 2015. 09. 16.

Az iszlám terjesztése a migránsok célja²⁷

FOLYAMAT	db	SZEMÉLY	db
menekülni	1	migráns	5
		menekült	6

Az interjúalany elfogult (egyiptomi kopt keresztény), a legszélsőségebb teóriákat vallja a migrációról.

„Mélyen egyetértek Orbán Viktor intézkedéseivel, mert az Európát elárasztó migránsok nem menekültek, a gazdag arab országok küldik őket földrészünkre, hogy a kontinenst is mohamedán hitre térítsék – mondta lapunknak adott interjújában dr. Youssef Khalil, a Magyarországi Kopt Ortodox Egyház vezetője.”

Az ő véleménye szerint senki nem menekült az ide érkezők közül, hiszen a gazdag arab országok, melyek közelebb vannak a krízispontokhoz, menedéket szolgálhattak volna számukra.

„Azok, akik most Európába jönnek, valójában nem menekültek. Ha azok lennének, mehetnének Szaúd-Arábiába, az emirátusokba, Katarba, azokba az országokba, amelyek dúskálnak a pénzben.”

Bezárásra érett a debreceni tábor²⁸ – hír

migráns	1
menekült	1

Európa ébredése²⁹

FOLYAMAT	db	SZEMÉLY	db
népvándorlás	1	migráns	1
bevándorlás	1	tömeg	1
beáramlás	1	bevándorló	1

27 Velkei Tamás: Az iszlám terjesztése a migránsok célja. – Magyar Nemzet. 2015. 09. 17. – <https://mno.hu/belfold/az-izlam-terjesztese-a-migransok-celja-1304680> (letöltés: 2016. szeptember 20.)

28 Szabó Zsolt-Markotay Csaba: Bezárásra érett a debreceni tábor. – Magyar Nemzet. 2015. 09. 18. – <https://mno.hu/belfold/bezarasra-erett-a-debreceni-tabor-1304849> (letöltés: 2016. szeptember 20.)

29 Veczán Zoltán: Európa ébredése. – Magyar Nemzet. 2015. 09. 24. – <https://mno.hu/velemeney/europa-ebredese-1305797> (letöltés: 2016. szeptember 20.)

A szerző szerint a liberális ideológia és annak képviselői a hibásak a bevándorlás elharapózása miatt. A korábbi, szerinte sikertelen betelepítési kísérletek is csak azt igazolják, hogy az iszlám integrációja kudarcra ítélt.

„De a szemetelés, a követelőzés, a rőszkei kődobálás, gyújtogatás képei egyre több embert ébresztettek rá arra, hogy a migránsok tömegeit nem kizárólag jámbor fogorvosok alkotják. Bármit akarjon is elhitetni róluk a liberális média és politika. Az a politika, amely nyugaton évtizedekig a saját választópolgárain végzett emberkísérletet a bevándorlók befogadásával, bizonygatva, hogy igenis létrehozható a vegetáriánus farkas, a megszelídített „euroiszlám” – és minden kudarcnál az őshonos választópolgárok előítéletességét okolta a várt eredmény elmaradásáért.”

A liberális értékek szerinte nagyobb veszélyben vannak, mint a keresztény-konzervatív emberek életvitelére. Szerinte korábban ezért szimpatizáltak az iszlámmal radikális jobboldali pártok (Jobbik 2014 előtt).

„Egy iszlamizált Európában éppúgy állni fognak a székesegyházak – még ha a mecsetek árnyékában is –, ahogy állnak Aleppóban és Damaszkuszban mind a mai napig, hiszen az iszlám megtűri a keresztény vallású „hitleneket”. Ami először el fog tűnni, az Amsterdam számos marihuána és hasis árusító coffeshopja, Zürich és Hamburg bordélyházai, a londoni melegfelvonulások és az eurovíziós Conchita Wurstok, a melegházasság szivárványos álmai pedig végleg elenyésznek – tegyük hozzá, éppen ezért gondoltak sokan tisztítótűzként az iszlámra a kelet-európai radikális jobboldalon.”

Apokaliptikus víziók nélkül³⁰

FOLYAMAT	db	SZEMÉLY	db
bevándorlás	9	bevándorló	2
letelepedés	1		
átvándorlás	1		

A bevándorlás nem először kerül a politika fősodrába, de amikor bekerül, akkor biztos van mögötte uszító szándék.

„Már évtizedek óta előtérben van az európai politikában a bevándorlás és a multikulturalizmus kérdésköre. Itthon a kettős állampolgárság kapcsán 2004-ben megtapasztalt Nagy Demokratikus Uszítás után több, mint egy évtizeddel

30 Ungár Péter: Apokaliptikus víziók nélkül. – Magyar Nmezet. 2015. 09. 30. – https://mno.hu/velemenyl/apokaliptikus-viziok-nelkul-1306693?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201710 (letöltés: 2016. szeptember 20.)

most érte el újra a magyar belpolitika ingerküszöbét, most válik a bevándorlás kérdése az egyik meghatározó belpolitikai kérdéssé.”

A folyamatot nem bevándorlásként, csupán átvándorlásként jellemzi.

„nem bevándorlási, hanem csak átvándorlási válság”

Pozitív felhanggal említi a bevándorlást és a betelepítést, mely Magyarország története során többször sikeresen alkalmazott eszköz volt.

„Ráadásul a bevándorlás és a letelepedés nem idegen a hazai gyakorlattól, hiszen Magyarország történelme telis-tele van eltérő kultúrájú népcsoportok sikeres integrációjának történetével, legyenek ezek kunok, hajdúk, bunyevácok vagy svábok.”

A kontroll nélküli bevándorlást azonban nem támogatja, csakis az állam által irányított változatát, ahogy a korábbi történelmi példákban is történtek.

„A liberális oldal elkötelezett híveit szemmel láthatólag hidegen hagyja a tény, hogy a tömeges, kontroll nélküli bevándorlás először is a globális egyenlőtlenségek bebetonozását okozza.”

„De a bevándorlás nem alapvetően és nem minden esetben rossz, bár kontroll nélkül mindig káros. Mértékkel, állami kontroll alatt, szabályozottan és mederbe szorítva ugyanakkor szolgálhatja a nemzet érdekét.”

	Műfaj	Legtöbbször használt kifejezés a folyamatra ³¹	Legtöbbször használt kifejezés a folyamat részvevőire ³²	Pozitív vagy negatív hangvételű-e? (negatív–inkább negatív–semleges–inkább pozitív–pozitív) ³³
Álmok helyett tapasztalatok	publicisztika	migráció (11)	migráns (9)	negatív
Mindenki szír	publicisztika	bevándorlás (2)	bevándorló (5)	negatív
A nagy európai migráns-pingpong	publicisztika	iszlamizálódás (2)	bevándorló (8)	negatív
„A migráció szétfeszítheti az uniót”	interjú	népbevándorlás (3)	bevándorló (10)	inkább negatív

31 A 2014–2015-től kezdődő Európát célzó népesség mozgásra használt kifejezések

32 A 2014–2015-től kezdődő Európát célzó népesség mozgás részvevőire használt kifejezések

33 Szubjektív megítélésem alapján az adott cikk milyen hangvételben fogalmaz a 2014–2015-től kezdődő Európát célzó népesség mozgás folyamatáról és annak részvevőiről

	Műfaj	Legtöbbször használt kifejezés a folyamatra ³¹	Legtöbbször használt kifejezés a folyamat részvevőire ³²	Pozitív vagy negatív hangvételű-e? (negatív–inkább negatív–semleges–inkább pozitív–pozitív) ³³
Új időszámítás	kommentár	tömeges bevándorlás (1)	menekült (1), benyomulók (1), migráns (1), átutazók (1)	inkább negatív
Az iszlám terjesztése a migránsok célja	interjú	menekülni (1)	menekült (6)	negatív
Bezárásra érett a debreceni tábor	hír		migráns (1), menekült (1)	semleges
Európa ébredése	publicisztika	bevándorlás (1), beáramlás (1), népvándorlás (1)	migráns (1), menekült (1), tömeg (1)	inkább negatív
Apokaliptikus víziók nélkül	publicisztika	bevándorlás (9)	bevándorló (2)	semleges

*Összefoglaló táblázat a 2015. 09. 10–2015. 09. 30. között
a Magyar Nemzetben megjelent cikkekről*

A Magyar Nemzet cikkeiben nem tárgyalta ki részletesen a 2015. szeptember 15-i határszigorítás hatásait. Inkább a migrációval, mint problémakörrel, tágabb értelemben foglalkozott. Visszatérő motívum, hogy megpróbálják meghatározni a migráns/bevándorló és a menekült fogalmak közötti különbséget. A bevándorlóhoz inkább negatív fogalmakat társítanak, míg a menekültekkel enyhe szimpátia érezhető. A jelzős szerkezetek ritkák, leginkább az „illegális” (4) szó figyelhető meg a bevándorlás/bevándorló után. A migráció folyamatára pesszimistán tekintenek, többször kritika éri a liberálisok és baloldaliak álláspontját. A Fidesz, mint kormánypárt nem kerül konkrétan megnevezésre és kormányzati személyek sem (kivételesen Orbán Viktor), de érezhető az egyetértés kormánypárti nézetekkel.³⁴ Simicska Lajos és a Fidesz szakítása jól megfi-

³⁴ „A migráció szétfeszítheti az uniót”: „A jelenséget elsőként felvető és cselekvő magyar kormányt viszont igen sokszor bírálják, pedig a magyar lépések az EU érdekeit is szolgálják a nemzeti érdekeken túl.”

gyelhető ezekben a cikkekben: a Magyar Nemzet szerkesztősége megmaradt jobboldalinak, de már nem feltétlen híve a Fidesz kormányának.³⁵

A legnegatívabb hangvétellel az egyiptomi kopt kereszténnyel készített interjú (Az iszlám terjesztése a migránsok célja) rendelkezik, ahol több olyan toposz előkerül a migrációról, amely inkább szélsőséges körökben tapasztalható. Pozitív hangvételű cikk nem található, inkább semleges. Az „Apokaliptikus víziók nélkül” című publicisztika felméri a migráció pozitív és negatív hatásait, valamint pozitív és negatív módját, próbál értéksemleges képet alkotni.

A Magyar Nemzet a migráció kérdésében megtartotta a Magyarországon jobboldali-konzervatív körökre jellemző nézeteket, azonban mentes a szélsőséges fogalmazásoktól, nem használ sértő és gúnyoló jelzőket. Igyekszik egy kritikus, józan képet kialakítani magáról, amely egyértelműen nem baloldali, de nem is bízik túlzóan a kormány megoldásaiban, nem értékeli túl annak intézkedéseit.

A 2015. szeptember 15-i határozás – a Magyar Hírlap hasábjain; Németh Kornél

Az utóbbi időben Magyarországon és ezáltal a magyar médiában is kiemelt fontosságú téma a menekültválság. Így van ez a Magyar Hírlap esetében is. Az újság által a 2015-ös törvénymódosítások és a szeptemberi határátöréssel kapcsolatosan megjelentetett cikkeket elemeztem. A szövegekben a népességmozgás folyamatára, valamint annak résztvevőire használt kifejezéseket gyűjtöttem, majd számoltam össze. Ezután a hozzájuk tartozó jelzős szerkezeteket is megvizsgáltam, majd a szöveget egyben értelmeztem, hogy megállapíthassam a teljes cikk jelenséghez való viszonyát. A fogalmakat és az ezekből képzett jelzős szerkezeteket két külön oszlopba gyűjtöttem ki, mert többször is előfordult, hogy egyes kifejezések csak bizonyos jelzőkkel ellátva fordultak elő a szövegben, illetve hogy a jelzőktől az eredeti fogalommal ellentétes többletjelentést kaptak.

A Magyar Hírlap a megadott időszakban 12 cikkében említi meg a 2015. szeptember 14-i törvénymódosítást vagy a szeptember 15-i határátörést. Ezek az írások a megjelenés napja szerint sorba rendezve, műfajukkal együtt a következők:

35 Európa ébredése: „Jelzésértékű, hogy köztük vannak a jobboldali magyar kormányok ádáz kritikusai is (Konrád György, Heller Ágnes), valamint az a Kertész Imre, aki már tavalyelőtt megjelent könyvében figyelmeztetett arra, hogy a liberális Európa az iszlám korlátlan beáramlásának következtében felszámolja önmagát.”

Cím	Megjelent	Műfaj
Egyre nő a feszültség a Keletinél	2015.09.03.	Hír
„Ha mindenkit beengedünk, Európa is tönkremehet”	2015.09.07.	Hírösszefoglaló
Orbán Viktor: Nem akarunk káoszt, védjük az országot	2015.09.15.	Hírösszefoglaló
Kormánydöntés: Kerítés épül a magyar-román határon is	2015.09.16.	Hír
Egyre növekvő feszültség, ezeket állított meg a határzár	2015.09.16.	Hírösszefoglaló
Ostromállapotok a déli határunknál	2015.09.17.	Hírösszefoglaló
„Csak megcsináljuk, amit már Demszkyék korábban beígértek”	2015.09.17.	Interjú
„Egyedül mi tartjuk be a szabályokat”	2015.09.18.	Hír
Ezrek jöttek át este a horvát szakaszon, de épül a határzár	2015.09.19.	Hír
Orbán Viktor: A bevándorlásban nincs téli szünet	2015.09.22.	Hírösszefoglaló
Kiss László: Migránsvarázs	2015.09.24.	Jegyzet
Orbán: Első a görög határ védelme	2015.09.24.	Hír

Mint látható, a cikkek műfaja a legtöbb esetben hír vagy hírösszefoglaló, de van köztük interjú és jegyzet is. A cikkek tartalma alapján elmondható az újságról, hogy nézeteiben inkább a kormányt támogatja. Szinte mindig szinonimaként használja a következő szavakat: migráns, bevándorló, illegális bevándorló, megélhetési bevándorló, gazdasági bevándorló, határsértő, illegális határsértő és hasonló. Ez alól legtöbbször csak az kivétel, ha valaki, akit szó szerint idéznek, különbséget tesz valamely két szó jelentése között. Ilyen esetekben a teljes cikk következetesen az idézettel azonos módon használja a szavakat. A következőkben sorra veszem a használt kifejezéseket és jelzőket cikkenként.

Egyre nő a feszültség a keletinél

FOGALOM	db	JELZŐS SZERKEZET	db
Migráns	2	Illegális migráns	1
Bevándorló	1	Illegális bevándorló	2
Migráció	–	Migrációs kampány	1

FOGALOM	db	JELZŐS SZERKEZET	db
		Illegális migráció	1
		Migrációs nyomás	1
Menekült	1	–	–
Bevándorlás	–	Illegális bevándorlás	1

A cikk a Keleti Pályaudvaron összegyűlt menekültek helyzetéről szól. Szinonimaként használja a fenti fogalmakat, kivéve a befejezésben, ahol különbséget tesz a „legálisan érkezők” és az „illegális bevándorlók” közt. Érdeemes még megfigyelni, hogy a szerző a cikk elején a vasútállomáson fennakadást okozó tömeg egészére az „illegális bevándorló” kifejezést használja, a közepén viszont megemlíti, hogy azért vezettek el rendőrök egyes „menekülteket” onnan, mert lejárt a tartózkodási engedélyük.

„Ha mindenkit beengedünk, Európa is tönkremehet”

FOGALOM	db	JELZŐS SZERKEZET	db
Bevándorlás	2	Tömeges bevándorlás	1
		Illegális bevándorlás	1
Menekült	–	Menekültügyi helyzet	1
Migráció	–	Illegális migráció	1
Határsértő	3	–	–
Határátlépés	–	Illegális határátlépés	1

Sokáig gondolkoztam azon, hogy mi a cikk műfaja. A hír minden szükséges elemét tartalmazza, és összefoglalja az aktuális információhoz kapcsolódó korábbi történéseket és nézőpontokat, így a hírösszefoglaló kézenfekvő volt, de annyira erősen szelektálja az egyes politikai oldalak cselekvéseit és indoklásait, hogy a kormányoldalt szinte csak pozitív kicsengéssel említi, míg az ellenzékét kizárólag rossz színben tünteti fel. Végül azért döntöttem mégis a hírösszefoglaló mellett, mert nem véleményezi az ellenzékét, ezt az olvasóra hagyja, csak tényeket közöl. A kifejezéseket a fent bemutatott mintához igazítva következetesen és jól használja.

Orbán Viktor: Nem akarunk káoszt, védjük az országot

FOGALOM	db	JELZŐS SZERKEZET	db
Népmozgás	–	Világméretű népmozgás	1
Határátlépés	–	Illegális határátlépés	1
Migráció	–	Migrációs helyzet	1
Bevándorlás	–	Bevándorlási helyzet	1
Migráns	1	–	–
Bevándorló	–	Illegális bevándorló	1

Ez, a határok jelenlegi helyzetéről szóló hírösszefoglaló véleményem szerint valamennyivel árnyaltabban mutatja be a történeteket és a politikai szereplők hozzáállását, mint az előző. Érdekes megjegyezni, hogy a korábbiakban pozitív kicsengéssel jelent meg Orbán Viktor és az osztrák kancellár várható találkozása, ez a cikk viszont, ami már a megbeszélés után jelent meg, épphogy említi a történeteket, amelyek vélhetően rossz fényben tüntetnék fel a miniszterelnököket.

Kormánydöntés: Kerítés épül a magyar–román határon is

FOGALOM	db	JELZŐS SZERKEZET	db
Bevándorlás	–	Tömeges bevándorlás	4
		Bevándorlási helyzet	1
Migráció	–	Migrációs válsághelyzet	1
		Migrációs helyzet	1
„Menedékjogi elismerést kérők”	1	–	–
Migránshelyzet	1	–	–
Bevándorló	1	–	–
Menedékkérő	1	–	–
Migráns	2	–	–
Határsértő	1	–	–
Bevándorlógyerek	1	–	–

Ez a cikk tartalmilag kiemelten fontos, mert részletesen leírja, hogy az új törvények alapján mikor és miért lehet elrendelni a migrációs válsághelyzetet. Nagyon változatosan, de szinonimaként használja a fenti kifejezéseket mind a helyzet, mind a menekültek esetében. Kivétel ez alól a szöveg eleje, ahol a jelenség megnevezéseként háromszor szerepel egymás után a „tömeges bevándorlás” kifejezés.

Egyre növekvő feszültség, ezeket állította meg a határzár

FOGALOM	db	JELZŐS SZERKEZET	db
Migráns	5	–	–
Bevándorló	1	Illegális bevándorló	4
Migráció	–	Migrációs helyzet	1
		Migrációs válság	1
		Migrációs nyomás	1
Külföldi	1	–	–
Tiltakozó	1	–	–
Ember	1	–	–
Várakozó	1	–	–
Menekült	1	Politikai menekült	1
Migránsáradat	1	–	–

A cikk minden eddigénél jobban szelektálja az egyes oldalakhoz köthető híreket, sőt, a szóhasználat is következetes, nem minden kifejezés szinonimája a többinek. A „politikai menekült” megnevezés például kizárólag azokra vonatkozik, akik a hivatalos határátkelőhelyeken beadják kérelmüket. Érdeemes megfigyelni a „migráns” és az „illegális bevándorló” kifejezések előfordulásának kiemelkedő számát. Bár a menekültválsághoz közvetlenül nem köthető, érdemesnek tartom még megemlíteni, hogy Gyurcsány Ferencet a cikk a „bukott miniszterelnök” jelzővel illeti.

Ostromállapotok a déli határunknál

FOGALOM	db	JELZŐS SZERKEZET	db
Migráns	6	Felfegyver(ke)zett migráns	3
		Erőszakos migráns	2
		Illegális migráns	1
Migráncsoport	1	–	–
Bevándorló	1	Feldühödött bevándorló	1
		Agresszív bevándorló	2
		Erőszakos bevándorló	1
„Masszív agresszív népvándorlási kihívás”	1	–	–
Migráció	–	Migrációs probléma	1

A cikkben rendszeresen előfordultak több jelzővel is ellátott kifejezések, mint például az „erőszakos, felfegyverzett migránsok” ez esetben a táblázatban az egyszerűsítés kedvéért két jelzőt külön vettem, mintha a szövegben az állt volna.

na, hogy „erőszakos migránsok és felfegyverzett migránsok”. Szeptember 17-e egyébként az első olyan nap a megfigyelt időintervallumban, amikor a vizsgált témában a Magyar Hírlap két cikket is lehozott. Ennek oka az volt, hogy a Röszkénél feltorlódott menekültek az ezt megelőző napon áttörték a határt. A táblázatban megjelenő jelzőket a szövegkörnyezet még negatívabb jelentéssel ruházza fel. Ha valaki az egész menekültválságról csak ezt a cikket olvasná el, könnyen gondolhatná, hogy egy félig szervezett barbár hadsereg támadja az Európai Unió határait.

„Csak megcsináljuk, amit már Demszkyék korábban beígértek”

FOGALOM	db	JELZŐS SZERKEZET	db
Bevándorlás	3	Bevándorlási hullám	1
Migráció	1	–	–
Bevándorló	2	–	–

A Tarlós-interjú csak részben foglalkozik a témával, kevés új információt tudunk meg. A cikkben a szóhasználat és a szövegkörnyezet is sokkal semlegesebb, mint a korábbi írások esetében, annak ellenére, hogy Tarlós István is nagyrészt egyetért a kormány döntéseivel.

„Egyedül mi tartjuk be a szabályokat”

FOGALOM	db	JELZŐS SZERKEZET	db
Határsértő	1	–	–
Bevándorlás	1	–	–
Migráns	2	–	–
Krízis	1	–	–
Migránsügy	1	–	–
Migráció	1	–	–
Határátlépés	–	Illegális határátlépés	1

A cikk egy beszámoló az azt megelőző kormányinfón elhangzottakról. Változatosan fordulnak elő benne a kiemelt szavak, de a jelentéstartalmukban itt sincs különbség.

Ezrek jöttek át este a horvát szakaszon, de épül a határzár

FOGALOM	db	JELZŐS SZERKEZET	db
Bevándorlás	1	–	–
Határátlépő	–	Illegális határátlépő	1
Migráns	6	Illegális migráns	1
Migráció	–	Tömeges migráció	1
Bevándorlás	1	Illegális bevándorlás	1
Bevándorló	–	Illegális bevándorló	2

A cikk arról számol be, hogy több dunántúli megyére is kiterjesztik a válság-helyzetet. Az előző kapcsolódó írásukban megjelenő változatosság helyett itt a „migráns” szó markáns többségével találkozhatunk. A kiemelt szavak ebben a cikkben is szinonim fogalmakként szerepelnek.

Orbán Viktor: A bevándorlásban nincs téli szünet

FOGALOM	db	JELZŐS SZERKEZET	db
Bevándorlás	3	Illegális bevándorlás	2
Migráció	1	–	–
Népvándorlás	–	Tömeges népvándorlás	2
	–	Népvándorlási áradat	1
Bevándorló	3	Gazdasági bevándorló	1
	–	Illegális bevándorló	1
Migránsválság	1	–	–
Menekült	–	Háborús menekült	1
Bevándorlásügy	1	–	–
Menekültügy	2	–	–
Krízis	1	Migrációs krízis	1
Migránskérdés	1	–	–

A cikk a honvédelmi törvény módosításának parlamenti vitáját és annak körülményeit írja le. A szóhasználat változatos és a kifejezések jelentésének háttértartalma nagyon széles skálán mozog, mivel a baloldali ellenzék teljesen más szavakat használ, mint a kormánypártok vagy a Jobbik képviselői. Érdekes megfigyelní például, hogy a „menekült” kifejezés magában nem szerepel a szövegben, a „háborús menekült” szerkezetet viszont Orbán Viktor hasz-

nálja, bár lehet úgy is értelmezni a szöveget, hogy az a hazánkba érkezőkre egyáltalán ne vonatkozzon. A cikk írója itt is a „bukott miniszterelnök”-ként említi Gyurcsány Ferencet. További érdekesség, hogy a szöveg egy olyan közvéleménykutatási eredményt is közzétesz, amely a 888.hu rendelésére készült, és alátámasztja a kormány állítását, miszerint a menekültek elutasítása nem áll kapcsolatban a rasszizmussal.

Kiss László: Migránsvarázs

FOGALOM	db	JELZŐS SZERKEZET	db
Migránsozás	5	–	–
Migránsmenetelés	1	–	–
Migránsbánat	1	–	–
Nyomorult	–	Okostelefonos nyomorult	1
Bevándorló	1	–	–
Szíriai	1	–	–
Üldözöttek	1	–	–
Migráns	2	–	–
Migráció	1	–	–

A Migránsvarázs című cikk véleményem szerint az egyetlen olyan témába vágó írás az adott időintervallumból, amely véleményközlő. A migráns szót rengeteg alkalommal, érdekes formákban és toldalékokkal használja. A következő megjelenő változatok, valamint ragozott alakjaik voltak a „kedvenceim” a szövegben: Migránsozás, migránsmenetelés, migránsbánat. A cikk az elejétől a végéig ironikus és személyeskedő. Erre példaként kiemelném a következő mondatokat: „Csaknem elsírja magát az okostelefonos nyomorultak láttán a puttóarcú és -eszű Vadai Ágnes, a főnöke meg, a magyarság, no meg a külföldi forgatócsoportok – a bajaiak nem biztos, hogy ott vannak – nem kis épülésére, permanens show-műsort rendez a határkerítésnél. Maga is szíriai menekült lesz, s ha kell, zsoltárokat, de ha az segít, kuplétát ad elő, s a Mondja, kedves Bimzensteinné, hol dolgoztat ön? kezdetű örökzöld ritmusára egészségmegőrző tornát rögtönöz az ezer kilométeres sétában eltunyult bevándorlóknak. Előtte persze derék, rendszeresen bérválkozó, igaz keresztény módjára örökre fogad néhány szíriait, s a vörös keresztet, életmentő hordóval – amelyben nem rum van, hanem a borászatról szóló, elvesztettnek tudott szakdolgozata – a nyakában az éhhalál torkából szabadít ki embertömegeket. Majd velük és Katus társaságában kollektíve nézik a sunyi gázóra könyörtelen

számlálóját. Közben persze velük is lehet orbánviktorozni, hitlerezni, rasszistázni, idegengyűlölőnépezni is”.

Orbán: Első a görög határ védelme

FOGALOM	db	JELZŐS SZERKEZET	db
„Belépni akarók”	1	–	–
Bevándorló	1	Gazdasági bevándorló	1
Menekült	3	–	–
Krízis	1	–	–
Menekültválság	2	–	–
Migráns	4	–	–
Bevándorlás	–	Tömeges bevándorlás	1
Migránsválság	1	–	–

A cikkben a magyar kormány érdekének nemzetközi népszerűsítéséről és ennek visszhangjáról esik szó. A változatosság a kiemelt szavak terén a cikk terjedelmén kívül ismét annak tudható be, hogy több, különböző álláspontot támogató politikai vezető véleményét is idézik.

Az összes cikket együtt elemezve megfigyelhető, hogy a leggyakrabban használt kifejezés a menekültekre általában a „migráns”. A kifejezés a 12-ből 9 cikkben szerepel, van olyan szöveg is, amelyben 12 alkalommal fordul elő a jelzős szerkezetekkel együtt. Ezzel szemben az „ember” szó csak egy alkalommal, az *Ostromállapotok a déli határunknál* című cikkben vonatkozik kimondottan a menekültekre. A többi hasonló jelentésű szó általában ennek a szinonimájaként jelenik meg, kivétel amikor a cikkírónak meg kell különböztetnie az érkezők egy csoportját a többitől, vagy az ellenzéki vélemény is megjelenik.

Példa erre, amikor az *Egyre növekvő feszültség, ezeket állított meg a határzár* című cikk írója különbséget tesz azok között, akik a kijelölt átkelőn szeretnének átjönni, és akik a kerítésen próbálnak átmászni. Véleményem szerint általában (ha a jelzős szerkezet magában semleges is lehetne, akkor) a kifejezések a szöveggörnyezet miatt negatív értelmet kapnak. A cikkek következetesen alig használják továbbá a „menekült” szót az érkezőkre, egyes cikkekben csak az képez ez alól kivételt, ha éppen azt kívánja bizonyítani a szöveg, hogy a határon várakozókat miért nem menekültek. Erre egy többször előforduló érv az, hogy már sok biztonságos országon átjöttek, így igazából már nincs mi elől menekülniük, csak a jobb élet reményében utaznak tovább.

Több cikkben is megjelenik a magyarországi ellenzék véleménye, amelyről az újság vagy azt a következtetést vonja le, hogy a menekültek oldalán állnak, vagy

azt, hogy igazából a kormánnyal értenek egyet, és csak azért ellenzik a kormány politikáját, mert minden ellen tiltakoznak, amit Orbán Viktor mond, függetlenül attól, hogy mi jó az országnak, vagy a választópolgároknak.

Magára a jelenségre használt szavak a cikkekben szintén érdekesek: világmeretű népmozgás, népvándorlás, modern kori népvándorlás, európai népvándorlás, migrációs helyzet, bevándorlóhullám (valamint az utolsó előtti cikkben migránsmenetelés és migránsbánat, de ez a szöveg már csak a műfajából kiindulva is másképpen értelmezendő). A rendőröket, határőröket rendszerint pozitív jelzőkkel illetik, az újság szerint ők mindig tisztességesen, emberségesen és arányosan lépnek fel az érkezőkkel szemben. Az Európai Unió és annak szervei ezzel ellentétben sokszor negatív hangvétellel szerepelnek, a cikkek többször is azt állítják, hogy nem tudják megvédeni a határokat és szándékosan hallgatják el egyes jogszabályok részleteit, például a Schengeni egyezmény azon rendelkezését, hogy a határokon az ellenőrzés bármikor visszaállítható. Ha időrendi sorrendben olvassuk a cikkeket, feltűnhet, hogy az újság szerint az EU és annak tagállamai (vagy azoknak népszerű politikusai) az idő elteltével sorra arra jutnak, hogy mégiscsak Magyarország kezeli megfelelően a helyzetet.

A szeptember 15-i határáttörést volt olyan cikk, ami ostromnak nevezte, valamint az erről leginkább szóló hírből (Ostromállapotok a déli határunknál) azt is megtudhatjuk, hogy a határsértők szervezeten támadtak a magyarokra, a szerb rendőrök pedig nem kívántak segíteni a rend helyreállításában. A migránsok az újság állítása szerint két gyereket is átdobtak a kerítésen. Természetesen a magyar határvédelem itt is arányosan járt el, a vízágyúkat és a páncélozott járműveket is csak a rend helyreállításának érdekében vetették be.

Összességében megállapíthatjuk, hogy az újság véleményét csak egy cikkben közölt, ott is a humor és az ironia eszközeit felhasználva. A megjelenített kép viszont egyértelműen a kormányt tünteti fel pozitívnak, előrelátónak, megfontoltnak, annak ellenére, hogy ügyelnek több szemlélet (még ha nem is részletes, gyakran tartalmilag megválogatott) megjelenítésére.

Felhasznált irodalom:

A 2015. évi CXL. törvényről és annak hatásáról. – <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a1500140.TV>

A szerkesztő jegyzete: Rontás. – Népszabadság. 2015. 09. 16. – <http://nol.hu/velemen/rontas-1563417>

- BARANYA RÓBERT: *Egyre nő a feszültség a Keletinél.* – Magyar Hírlap. 2015. 09. 03. – http://magyarhirlap.hu/cikk/34420/Egyre_no_a_feszultseg_a_Keletinel
- BARANYA RÓBERT: *Ostromállapotok a déli határunknál.* – Magyar Hírlap. 2016. 09. 17. – http://magyarhirlap.hu/cikk/35559/Ostromallapotok_a_deli_hatarunknal
- BARANYA RÓBERT: *Ezrek jöttek át este a horvát szakaszon, de épül a határzár.* – Magyar Hírlap. 2016. 09. 19. – http://magyarhirlap.hu/cikk/35748/Ezrek_jottek_at_este_a_horvat_szakaszon_de_epul_a_hatarzar
- BUZNA VIKTOR: *A migráció szétfeszítheti az uniót.* – Magyar Nemzet. 2015. 09. 16. – <https://mno.hu/belfold/a-migracio-szetfeszitheti-az-uniot-1304227>
- FEKETE GY. ATTILA: *A kerítés szentsége.* – Népszabadság. 2015. 09. 21. – <http://nol.hu/velemenya-a-kerites-szentsege-1564303>
- FEKETE GY. ATTILA: *A kormány még pénzt is adna a menekültek ellen az EU-nak.* – <http://nol.hu/belfold/a-keresztényi-kotelessegre-is-emlekeztette-szijjartot-az-eu-biztos-1563661>
- FEHÉR RÓZSA: *Belgrádban is csíp a röskei könnygáz.* – <http://nol.hu/kulfold/belgradban-is-csip-a-roszkei-konnygaz-1563751>
- G. JUHÁSZ JUDIT: *Egyre növekvő feszültség, ezreket állított meg a határzár.* – Magyar Hírlap. 2016.09.16. – http://magyarhirlap.hu/cikk/35466/Egyre_novekvo_feszultseg_ezreket_allitott_meg_a_hatarzar
- Hírösszefoglaló: Százával érkeznek a menekültek a horvát határra. – Megjelent: 2015. 09. 17. – <http://nol.hu/belfold/mar-200-menekultet-fogtak-baranyaban-1563767>
- HORVÁTH GÁBOR: *Megint Armageddon.* – Népszabadság. 2015. 09. 19. – <http://nol.hu/velemenymegint-armageddon-1563985>
- JOBBÁGYI ZSÓFIA: „Csak megcsináljuk, amit már Demszkyék korábban beígértek.” – Magyar Hírlap. 2015. 09. 17. – http://magyarhirlap.hu/cikk/35551/Csak_megcsinaljuk_amit_mar_Demszkyek_korabban_beigertek
- KISS LÁSZLÓ: *Migránsvarázs.* – Magyar Hírlap. 2016.09.24. – <http://magyarhirlap.hu/cikk/36137/Migransvarazs>
- KÖRMENDY ZSUZSANNA: *Mindenki szír.* – Magyar Nemzet. 2015. 09. 12. – <https://mno.hu/vezercikk/mindenki-szir-1304022>
- MEGAJDA GÁBOR: *A nagy európai migránspingpong.* – Magyar Nemzet. 2015. 09. 13. – <https://mno.hu/hetvegimagazin/a-nagy-europai-migranspingpong-1303968>

MH-összeállítás: „Ha mindenkit beengedünk, Európa is tönkremehet.” – Magyar Hírlap. 2015.09.07. – http://magyarhirlap.hu/cikk/34669/Ha_mindenkit_beengedunk_Europa_is_tonkremehet

NÉMETH GYÖRGY: *Álmok helyett tapasztalatok*. – Magyar Nemzet. 2015. 09. 10. – <https://mno.hu/velemen/almok-helyett-tapasztalatok-1303841>

Népszava: Európa távolodik. – <https://nepszava.hu/cikk/1069862-europa-tavolodik>

Népszava: „Ez itt az én hazám...” - Nem szűnik az áradat. – <http://nepszava.hu/cikk/1070517-ez-itt-az-en-hazam---nem-szunik-az-aradat>

Népszava: Horvát rendőröket fegyvereztek le a magyarok. – <http://nepszava.hu/cikk/1070275-horvat-rendoroket-fegyvereztek-le-a-magyarok-fotok>

Népszava: Kimaradt Európából Magyarország. – <https://nepszava.hu/cikk/1069860-kimaradt-europabol-magyarorszag>

Népszava: Magyarország szégyenfolt lett. – <http://nepszava.hu/cikk/1070520-magyarorszag-szegyenfolt-le>

Népszava: Ma kinek szólunk be? – <http://nepszava.hu/cikk/1070376-ma-kinek-szolunk-be>

Népszava: Miért éppen Európába? - A migráció okai. – <http://nepszava.hu/cikk/1069944-miert-eppen-europaba---a-migracio-okai>

Népszava: Orbán bekerítené Európát is. – <http://nepszava.hu/cikk/1070666-orban-bekeritene-europat-is>

Népszava: Orbán rettenetesen káros lesz Európa számára. – <http://nepszava.hu/cikk/1070325-orban-rettenetesen-karos-lesz-europa-szamara/>

Népszava: Terroristákat keres a rendőrség – <http://nepszava.hu/cikk/1070390-terroristakat-keres-a-rendorseg>

Népszava: Törvényerőre emelt törvénytelenység. – <http://nepszava.hu/cikk/1070313-torvenyerore-emelt-torvenytelenseg/>

Népszava-MTI információ: A tragédiára reagálnak. – <https://nepszava.hu/cikk/1070379-a-tragediara-reagálnak?print=1>

ODZE GYÖRGY: *Válság és kudarc*. – Népszabadság. 2015. 09. 24. szám – <http://nol.hu/velemen/valsag-es-kudarc-1564999>

ÖRY MARIANN: *Orbán: Első a görög határ védelme*. – Magyar Hírlap. 2015. 09. 24. – http://magyarhirlap.hu/cikk/36144/Orban_Elso_a_gorog_hatar_vedelme

PINDROCH TAMÁS: *Orbán Viktor: Nem akarunk káoszt, védjük az országot*. – Magyar Hírlap. 2015. 09. 15. – http://magyarhirlap.hu/cikk/35359/Orban_Viktor_Nem_akarunk_kaoszt_vedjuk_az_orszagot

- PINDROCH TAMÁS: *Kormánydöntés: kerítés épül a magyar–román határon is.* – Magyar Hírlap. 2016. 09. 16. – http://magyarhirlap.hu/cikk/35469/Kormanydontes_kerites_epul_a_magyarroman_hataron_is
- PINDROCH TAMÁS: „Egyedül mi tartjuk be a szabályokat.” – Magyar Hírlap. 2015. 09. 18. – http://magyarhirlap.hu/cikk/35646/Egyedul_mi_tartjuk_be_a_szabalyokat
- PINDROCH TAMÁS: *Orbán Viktor: A bevándorlásban nincs téli szünet.* – Magyar Hírlap. 2015. 09. 22. – http://magyarhirlap.hu/cikk/35942/Orban_Viktor_A_bevandorlasban_nincs_teli_szunet
- SÜTŐ – GIDRÓ – KATONA – MARKOTAY: *Új időszámítás a határon.* – Magyar Nemzet. 2015. 09. 16.
- SZABÓ ZSOLT – MARKOTAY CSABA: *Bezárásra érett a debreceni tábor.* – Magyar Nemzet. 2015. 09. 18. – <https://mno.hu/belfold/bezarasra-erett-a-debreceni-tabor-1304849>
- SZÁSZ TIBOR: *Orbán célja egyértelmű volt.* – Népszava. 2015. 09.19. – https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Nepszava_2015_09/?query=orb%C3%A1n%20c%C3%A9lja%20egy%C3%A9rtelm%C5%B1%20volt&pg=265&layout=s
- VECZÁN ZOLTÁN: *Európa ébredése.* – Magyar Nemzet. 2015. 09. 24. – <https://mno.hu/velemenyeuropa-ebredese-1305797>
- VELKEI TAMÁS: *Az iszlám terjesztése a migránsok célja.* – Magyar Nemzet. 2015. 09. 17. – <https://mno.hu/belfold/az-islam-terjesztese-a-migransok-celja-1304680>

HORVÁTH SÁNDOR

Baptista segítség a 2015-ös migrációs válság idején

ABSZTRAKT

A migráns krízishelyzet kezelése, a határzár kiépítése, a magyar határ folyamatos védelme 2015 nyara óta foglalkoztatja a hatóságokat és civil szervezeteket. Miközben a migránsválságnak számos arca és vetülete van, a humanitárius megfontolások vitathatatlanok. A menekültkérdésben a 2015. év folyamán kialakult bel- és külföldi politikai természetű polémiára utalva elmondható, hogy ebben a krízishelyzetben, minden kormányzati és nem kormányzati szereplőnek megvolt a maga szerepe, így a Baptista Szeretetszolgálatnak is. Az alapító okiratban megfogalmazott célunkhoz és küldetésünkhöz híven („Jézus Krisz-

Fotók: Fehér Bertalan

tus szeretetparancsa alapján segítsen a rászorulókon itthon és külföldön”) végeztük munkánkat a migrációs kihívások során 2015-ben.

KULCSSZAVAK:

adományozók, Baptista Szeretetszolgálat, civil szervezet, humanitárius segítség, krízishelyzet, migráció, támogatók

ABSTRACT

Handling the migrant crisis, building the border fence and the continuous defence of the state border are the most significant problems for authorities and non-governmental organizations since the summer of 2015. As the crisis has many faces and aspects, humanitarian ideas are inevitable. According to the domestic and foreign polemic of 2015, we can state that every government and non-government organization has its role in this crisis, as the Hungarian Baptist Aid, too. Faithfully to our basic mission (to help every people with needs in the world), we have conducted our job during the migration crisis in 2015.

KEYWORDS:

Baptist Charity Service (Hungarian Baptist Aid), crisis situation, donors, humanitarian aid, NGO, migration, supporters

A Baptista Szeretetszolgálat professzionális segélyszervezetté nőtte ki magát az elmúlt két évtizedben és fontos, hogy betöltse küldetését. A 2015-ös menekültkrízis során a segítségnyújtás fókuszja elsősorban az elesettekre, az életkoruknál vagy állapotuknál fogva veszélyeztetett csoportokra, azaz a gyermekekre, a nőkre, idősekre és betegekre koncentrálódott. A segítségnyújtás – egyes megnyilvánulási formáit, módozatait tekintve – főként egészségügyi ellátásból, élelmiszer- és nem élelmiszer típusú ivóvíz adományozásból, baba-mama mobil egység üzemeltetéséből, higiéniai csomagok adományozásából, mentőszolgáltatás, szaniter és irodai konténerek biztosításából, játékok, takarók, sátrak, hálósákok és használt ruhák osztásából tevődött össze. Elmondható, hogy a Baptista Szeretetszolgálat munkatársai, magyar és külföldi önkéntesei a krízishelyzet kialakulásától kezdődően folyamatosan a „frontvonalon” segítették a szükségben lévő menekülteket egy tucatnyi helyszínen, nemcsak Magyarországon, hanem Szerbiában és Horvátországban is. Az angol, amerikai, svéd, holland, görög, dán, német partnerekkel közösen a Baptista Szeretetszolgálat mintegy 180 millió forint értékben hajtott végre humanitárius egészségügyi és segélyprogramokat, többek között a téli krízis időszakban is.

Magyarországon végrehajtott segítségnyújtás

Budapest: Nyugati Tranzit Zóna, Keleti Tranzit Zóna, „CSÁO-k” (Baptista Integrációs Központ Menekülteket és Oltalmazottakat Befogadó Családok Átmeneti Otthonai);

Vidéken: szegedi vasútállomás, röszei zöldhatár; kiskunhalasi és szentgotthárdi menekült tábor;

Budapesten a Karitatív Tanács¹ döntésének megfelelően a Baptista Szeretetszolgálat főként a Nyugati pályaudvar mellett kialakított ideiglenes tranzit zónában nyújtott segítséget. Érkezőkor a helyszínen jelen volt a Magyar Vöröskereszt², a Házi Gyermekorvosok Egyesülete³, később a Mikszáth Gyógyszertár Alapítvány⁴, a Migration Aid⁵ civil szervezet és sok-sok jó szándékú civil ember a Baptista Szeretetszolgálat önkéntesei mellett. A gyors helyzetfelmérést követően megszületett a döntés 2 db konténer kihelyezéséről az azonnali élelmiszer, ivóvíz adományok, valamint a gyermeknek szóló programok biztosítása mellett. Az egyik konténer orvosi rendelőként, míg a másik gyógyszerárként szolgált céljainkat. A Baptista Szeretetszolgálat egészségügyi területen dolgozó szakemberei egyeztettek és megállapodtak a fent nevezett – jogi személyiséggel rendelkező – szervezetekkel a segítségnyújtás módjáról. A közös cél a szakszerű és biztonságos betegellátás és gyógyszerkezelés megvalósítása volt. Az együttműködés olyannyira sikeresnek volt mondható, hogy például pár nap múlva az egész országra kiterjedő gyógyszerellátást onnan biztosítottuk a Keleti pályaudvartól a dél-keleti határszélen segítő önkéntesekig. Az orvosi szolgáltatás mellett szükségesnek láttuk egy „baba-mama” mobil egység felállítását is, amely a csecsemők és kisgyermekek fürdetésére, etetésére, öltöztetésére szolgált. A Nyugati Tranzit Zóna mellett a Keleti Tranzit Zónában igény szerint folyt a főként élelmiszerek, ivóvízes palackok, babatápszerek és babaételek, a higiénia csomagok és játékok osztása. A szerb-magyar határszakaszon, a röszei zöldhatár mentén főként élelmiszer, ivóvíz, babatápszert és babaétel, higiénia csomagok, sátrak, takarók, hálósákok, használt ruhaneműk osztása történt meg helyi önkénteseink segítségével, valamint az orvosi sátrak mellett egy kihelyezett mentőautó személyzete látott el 24 órás szolgálatot. Kiskunhalason a helyi baptista szervezeten keresztül folyt a menekülttábor támogatása, míg a nagy menekülthullámot megelőző időszakban Szegeden közel 300 ezer forint értékű

1 Karitatív Tanács: karitativtanacs.kormany.hu/; 2000. augusztus 4-én alakult meg.

2 <http://www.vorosskereszt.hu/>

3 <http://www.hgye.hu/>

4 <http://www.mikszathgyogyszertar.com/>

5 <http://www.migrationaid.net/>

adománnyal támogattuk a szegedi vasútállomáson menedékkérőket ellátó önkéntesek munkáját. A segélyszervezet három furgonja vizet, élelmiszert, higiéniai eszközöket, pelenkát, gyümölcsöt vitt a helyszínre, amit a szegedi vasútállomáson várakozó menekültek között osztottak szét. A Szentgotthárdi Transzit Zónában baptista felajánlású szaniter konténereket helyeztünk el az eseti segélyezés mellett.

Családok átmeneti otthona

Az eseti segítségnyújtáson túl a Baptista Szeretetszolgálat több mint egy éve nyitotta meg az országban jogszerűen tartózkodó menekült családok számára az úgynevezett Baptista Integrációs Központ Menekülteket és Oltalmazottakat Befogadó Családok Átmeneti Otthonait (CSÁO)⁶, amelyek otthonot biztosítanak az átmenetileg országunkban menekültként, vagy oltalmazottként tartózkodók számára. A Családok Átmeneti Otthonainak és az úgynevezett „kiléptető háznak” a megvalósítása egy speciális program, ami azért is különleges, mert ilyen korábban nem létezett Magyarországon. A Baptista Szeretetszolgálat alapelve szerint a tevékenysége során sem politikai, sem vallási szempontból nem tesz különbséget és munkatársainak meggyőződése az, hogy a szükségnek nincsen bőrszíne, faja, fajtája vagy nemzete, és az elmúlt húsz évben a menekülttáborokban járva, háborúk és katasztrófák helyszínén tevékenykedve megtapasztalták, hogy ez mennyire igaz.

6 <http://szocialis.baptistasegely.hu/intezmeny/baptista-integracios-kozpont-menekulteket-es-oltalmazottakat-befogado-csaladok-atmeneti-otthona-ii>

A CSÁO⁷-k egyébként egyfajta hídszerepet látnak el a menekülttábori ellátás és az önfenntartás között, hiszen az ott lakó családoknak bevételeik függvényében hozzá kell járulniuk ellátásuk költségeihez, térítési díjat fizetnek, az elfogyasztott étel alapanyagait maguk szerzik be. A CSÁO-kban a segélyszervezet alapvetése szerint „valódi” menekülteknek nyújtanak oltalmat és menedéket, azaz olyanok élhetnek a Baptista Szeretetszolgálat két intézményében az állami támogatás lehetőségével, akik valóban életüket mentve, háborús zónákból érkeztek. A 2015-ös év folyamán közel 150 főt látott el az intézmény. Az állandó ellátottak létszáma fölött a budapesti pályaudvarokon (ideiglenes tranzit zónákban) kialakult krízishelyzet „csúcs” időszakában esti jelleggel további 1-2 éjszakai befogadásokra is sor került. Ez a projekt is jól bizonyítja: ha születik egy értékes vízió, amely jó szívvvel, tudással és megfelelő anyagi forrással egészül ki, és ha mindenki azt teszi, ami a dolga, akkor a csoda megtörténhet! Ami megvalósult, azt szeretnénk megőrizni, sőt, fejleszteni, mert mindenkinek meg kell értenie a mondás lényegét: „Az marad meg számodra, amit másoknak adsz”.

Tisztelet a Hősöknek program

A határon végrehajtott segélyszállítás során kollégáink számtalan alkalommal szemtanúi voltak a magyar katonák és rendőrök kiváló helytállásának és annak is, hogy olykor-olykor a hosszú szolgálati órák során ők is segítséget szen-

7 A CSÁO-k magyar gyermekvédelmi intézmények, működésüket az 1997. évi XXXI-es számú, úgynevezett gyermekvédelmi törvény szabályozza. Ezzel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a nemzetközi egyezményekkel összhangban a menekülteket és az oltalmazottakat a magyarországi menekültügyi törvény alapján ugyanazok a jogok illetik meg, mint a magyar állampolgárokat, kivéve, hogy az országgyűlési választásokon nem szavazhatnak. A Baptista Szeretetszolgálat 2014 májusában nyitotta meg a Családok Átmeneti Otthonait, azóta ez a tevékenység nemzetközi elismertségre tett szert hazánkban a Helsinki Bizottság, a Menedék Egyesület és az UNHCR, azaz az ENSZ menekültügyi főbiztosságának szerepvállalása mellett.

vedtek. A szeretetszolgálat „Tisztelet a Hősöknek” programján keresztül főként ivóvízzel, frissítő italokkal és az alapellátást kiegészítő csomagolt, nem romlandó élelmiszerek adományozásával támogatta a határon szolgáló magyar katonákat, rendőröket. A 2015. év elején indult programot Pál apostol kétezer éves szavai ösztönözik: „Kérünk titeket, hogy becsüljétek meg azokat, akik értetek fáradoznak”. A program célja, hogy még szélesebb körben kiterjessze a megbecsülés, a tisztelet és elismerés kultúráját, ahol a társadalom felől a lehető legnagyobb köszönet illeti azokat, akik nem ritkán az életüket kockáztatják a közfeladatok ellátásért és a haza szolgálatáért. A program jelmondata: „Ők készek meghalni érted. Te mit teszel meg értük?”

Szerbiában – Horvátországban végrehajtott segítségnyújtás

SZERBIA: HORGOS, MAGYARKANIZSA, SZABADKA („DZSUNGEL”), SID.

HORVÁTORSZÁG: TOVARNIK, OPATOVAC, SLAVONSKI BROD.

Szerbiában és Horvátországban a szerbiai és horvát baptista szervezetekkel közösen vettünk részt a segélyezésben főként a magyarországi határzár kiépítését követő időszakban. Szerbiában a krízis elején a Horgos környéki zöldhatár mentén, a magyarkanizsai tábor környékén és a szabadkai „dzsungel” – egykori téglagyár – területén folytak a segélyezések, majd később, amikor a menekültek megváltoztatták az útvonalat Horvátországon és Szlovénián keresztül Németország felé, akkor Sid (szerb-horvát határ) környékére tevődött át a segítségnyújtás központi helyszíne. A Baptista Szeretetszolgálat többek

között tárgyalásokat folytatott a szabadkai polgármesteri hivatal szociális ügyekért felelős vezetőjével a segítségnyújtás lehetőségeiről, módjairól.

Horvátországban, kezdetben a tovarniki határátkelőhely környékén, majd az opatovaci regisztrációs tábor megnyitását követően a regisztrációs táborban regisztrált segélyszervezetként voltunk jelen a horvát baptista szervezettel közösen. A táborban a segélyezési feladatokat több helyszínen és formában hajtottuk végre, így többek között a regisztrációra váró, a regisztrációs folyamaton résztvevő, valamint a táborban ideiglenesen lakó menekültek elhelyezési körleteiben. Magyar és külföldi önkénteseink főként éjszakai műszakokban hajtották végre feladataikat, melyek leginkább az élelmiszer és nem élelmiszer típusú adományok, higiénias csomagok, frissítő italok, gyümölcsök, takarók, hálózások, használt ruhák, babatápszer formulák és egyéb kiosztásából álltak. Akadtak azonban „rendkívüli” feladatok is: például amikor a kisgyermekek ellátásával, vagy az elveszett gyerekekkel kellett foglalkozni, de sokszor a szétszakított családok tagjait kellett megkeresni. Amikor az opatovaci tábor befogadó képessége (3-4000 fő) kevésnek bizonyult a tél közeledtével, a horvát hatóságok egy új téliesített tábort (9-10 000 fő) építettek ki Slavonski Brod-ban, ahol a baptista önkéntesek folytatták a segélyezési feladatokat egészen az év végéig.

Adományozók – támogatók

A válságkezelésben nem tudtunk volna eredményesen részt venni a magyar és nemzetközi magánszemélyek és szervezetek által felajánlott anyagi és természetbeni adományok, támogatások, valamint a lelkes önkéntesek segítségével. A Baptista Szeretetszolgálat nem kapott állami támogatást a fenti feladatok végrehajtásához, mindezek ellenére közel 180 millió forint értékben sikerül végrehajtani humanitárius, egészségügyi és segélyezési programot a 2015. év folyamán. A támogatást és az önkéntes munkában való részvételt ezúton is köszönjük! Az egyik kiemelt támogatást – mintegy 85 millió forint értékben –

repülővel egyenesen az USA-ból küldték. A Baylor Scott & White Health⁸ elnevezésű, az Egyesült Államokban, Texas államban bejegyzett szervezet a magyarországi Baptista Szeretetszolgálattal való együttműködésben szíriai menekülteknek és magyarországi rászorultaknak egészségügyi és orvosi eszközöket, babatápszert, fertőtlenítőszert és almalevet tartalmazó segélyszállítmányt küldött. Az adományt a texasi gyülekezetekben és az ottani kórházszövetségnél egy hét alatt gyűjtötték össze. Az adomány egy részét a segélyszervezet önkéntesei a horvátországi és a szerbiai menekültekhez, az adomány másik részét pedig magyarországi rászorultakhoz, idősek otthonaiba, gyermekotthonokba és kórházakba juttattuk el.

Támogatóink: Baylor Health (USA), Human Bridge (Svédország), Samaritan's Purse (USA), Anglikán misszió, A21 Campaign (Görögország), Tearfund UK (Anglia), Baptist World Aid (USA), GZB (Hollandia), Embrace Stichting (Hollandia), Respond24 (USA), valamint számos magyarországi cég, civil szervezet és számos magánszemély.

Útravaló: tanulságok – javaslatok

A válságnak még nincs vége Európában, és lehetnek még kihatásai Magyarországra is. Visszatekintve a 2015-ös évre, le kell vonni a tanulságokat ahhoz, hogy fejleszteni tudjuk a kapacitásainkat. A viszonylag gyorsan kialakuló migrációs válság Magyarországon váratlanul érte a segélyszervezeteket. Az országon átvonuló nagyszámú embertömegnek sokféle arca volt, amikor főként fiatalok, máskor kisgyermekes családok és öregek jöttek. A menekültek zöme

⁸ <http://www.baylorscottandwhite.com>

háború sújtotta országból érkezett, vállalva bizonytalan és veszélyes tengeri utat, az áldozattá válás esélyét az embercsempészek és bűnözők miatt, valamint kockáztatva a saját és családjuk életét a „túlélés”, a jobb élet reményében.

Magyarországon – és Európában is – a migrációs válság „átpolitizálódott” és ez által a krízishelyzet kezeléséért felelős kormányzati szervek, a rendőrség, a katonaság főként az ország védelmi feladataira koncentráltak, míg a humanitárius segítségnyújtási feladatokra és a nem kormányzati szervezetekkel történő koordinációra kevesebb hangsúlyt fektetett. Ennek lett az eredménye, hogy rengeteg jó szándékú civil ember önállóan és koordinálatlanul vett részt a segélyezésben. Folytatva a fenti gondolatmenetet, a szervezetlenül összegyűjtött adományok egy része sajnos kárba veszett, illetve a további sorsuk ellenőrizhetetlen. Összegzésként elmondható, hogy a segélyezési feladatok elvégzéséhez magas színvonalú logisztikai háttér és professzionális segélyezési csapat szükséges, ezért ezeket a feladatokat csak a professzionálisan működő segélyszervezetek képesek magas színvonalon és átláthatóan végrehajtani.

Felhasznált irodalom

<http://www.baylorscottandwhite.com>

<http://www.hgye.hu/>

<http://www.migrationaid.net/>

<http://www.mikszathgyogyszertar.com/>

<http://szocialis.baptistasegely.hu/intezmeny/baptista-integracios-kozpont-menekulteket-es-oltalmazottakat-befogado-csaladok-atmeneti-otthona-ii>

<http://www.voroskereszt.hu/>

A migrációs nyomás kezelésének rendőrségi tapasztalatai¹

ABSZTRAKT

Az elmúlt években a hazánkat érintő illegális migrációs folyamatokra a leg-erőteljesebb hatással Koszovó gazdasági és munkaerő piaci helyzete, továbbá a szír válság elhúzódása, illetve Afganisztán, valamint kisebb mértékben a közel-keleti térség és Afrika migrációt kibocsátó hatása volt. A korábban kiemelkedő kockázatú észak-afrikai migrációs útvonal mellett a bevándorlók körében egyre népszerűbbé vált a nyugat-balkáni útvonal is.

Magyarország 2007. december 27-től teljes jogú schengeni tagállam. A schengeni csatlakozást követően a Szlovéniával, Ausztriával, illetve Szlovákiával közös határok schengeni belső határrá váltak, ugyanakkor az Ukrajnával, Romániával, Szerbiával, Horvátországgal közös schengeni külső határ ellenőrzését a közösségi szabályok szerint kell végrehajtani. Az Alaptörvény szerint az államhatár rendjének védelme az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv feladata.

KULCSSZAVAK:

Alaptörvény, államhatár, illegális migráció, Koszovó, , migráció útvonal, Nyugat-Balkán, szír válság, schengeni tagállam

ABSTRACT

In the recent years, the greatest effects on the illegal migration processes concerning Hungary were Kosovo's economic situation, the protraction of the Syrian crisis, and the Afghan and African emigration towards Europe. Besides the earlier significantly risky North African route, the Balkan route became more popular amongst migrants. From December 27, 2007, Hungary is a full member of the Schengen Convention. After joining the Convention, the

¹ Az előadás, illetve a tanulmány belső használatra készült anyagokra épül, azok publikálható részeit felhasználásával készült, amelyek forrásai nem jelölhetők meg.

borders with Austria, Slovenia and Slovakia became internal Schengen border, as the borderlines with Ukraine, Romania, Serbia and Croatia have to be controlled like external borders according to the EU regulations. Due to the Basic Law of Hungary, the defence of the state borders is the duty of the organization established for general law enforcement.

KEYWORDS:

Basic Law, illegal migration, Kosovo,, migration path, state border, Schengen Member State, Syrian crisis, Western Balkans

A nyugat-balkáni migrációs útvonalon mozgó illegális migránsok száma 2014. évben egy, a februártól nyár közepéig tartó visszaesését követően, szeptembertől folyamatosan emelkedett. Az említett folyamatok a külső határon, a Csongrád és a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén éreztették leginkább hatásukat. A külső határon elfogottak többsége koszovói, szír és afgán állampolgár volt. Az intézkedés alá vont személyek jellemzően a zöldhatáron léptek be illegálisan és közülük a rendőrség által fogatósított eljárások során 2014. évben 31 342 fő menedékkérelmet terjesztett elő. 2014. augusztustól drasztikusan megnőtt a zöldhatáron kiskorú gyermekekkel érkező koszovói családok száma, melynek következtében az így érkezett gyermekek száma az év végére elérte a 7925 főt.

Az illegális határátlépések legnagyobb részére Csongrád megyében került sor, az összes illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmény 61%-át itt derítették fel. A 2014. év második felében a koszovóiak tömeges megjelenésével drasztikus növekedés volt megfigyelhető mindkét szerb határszakasszal érintett megyében. Ki kell emelni, hogy a mélységben Budapesten, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Pest megyében is erőteljes volt a migrációs nyomás.

A koszovói állampolgárok tömeges illegális belépése a szerb határszakaszra a korábbinál is nagyobb méreteket öltött, a naponta elfogottak száma 2015 januárjában 1000, majd 2015. február elején 1500 fő fölé emelkedett. Ennek következtében 2015. januárban az illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmények száma 15 366, ami közel annyi, mint a teljes 2012. évi illegális migrációs adat.

A külső határon 2014-ben felfedett 45 092 tiltott határátlépésből 44 709 esetben befelé, jellemzően a zöldhatáron követték el vagy kísérelték meg elkövetni a jogsértő cselekményt. A tiltott határátlépést a koszovói állampolgárokon kívül leggyakrabban afgán, szír, palesztin, iraki, albán, pakisztáni, török, iráni és bangladesi állampolgárok követték el.

Ezzel párhuzamosan emelkedett a hazánkat illegálisan elhagyni szándékozók száma a schengeni belső határon. A Magyarország területére illegálisan érkező külföldiek a határátlépésük után lényegében elfogatták magukat, majd menekültstátusz iránti kérelmet nyújtottak be, és a menedékkérelem elbírálásának ideje alatt leginkább Ausztria felé igyekeztek továbbutazni. Jellemzően a Budapest–Győr–Hegyeshalom–Bécs út- és vasútvonalat részesítették előnyben. Elsősorban a családos koszovóiak magas száma miatt jelentek a nagyobb csoportos elfogások. Több, Ausztria felé tartó nemzetközi vonaton is előfordult, hogy a tiltott határátlépést megkísérlők száma 40-80 fölött volt (2015. januárjában, egy esetben 231 főt szállítottak le Győrben). A jelenség visszaszorítása érdekében 2015. februártól a Keleti pályaudvaron a nemzetközi vonatokra történő felszállást megelőzően a vasúti peronoknál rendőri ellenőrzés került bevezetésre, amely hatására a napi 100 fő feletti létszámról 20-30 főre csökkent az vonatokról előállított illegális migránsok száma. A vasúton történő utazás mellett továbbra is az M1-es autópálya maradt az illegális migránsok fő mozgási iránya.

Az embercsempész szervezetek 2014-ben leginkább a mélységi területen és a szerb határszakaszon voltak aktívak, de minden viszonylatban befelé irányuló illegális migrációval összefüggésben növekedés volt tapasztalható tevékenységükben. Módszereiket folyamatosan hozzáigazították a nagyszámú illegális migránsok megjelenéséhez, tevékenységükben az ország területére történő bejuttatás mellett a másodlagos migráció elősegítése egyre jelentősebb szerepet kapott.

A Rendőrség a kialakult helyzetet a megfelelő átcsoportosítások végrehajtásával, saját erővel, a jogszabályokban meghatározottak szerint tudta kezelni.

A magyar-szerb határszakaszon elhelyezkedő két megyei rendőr-főkapitányságra 2014-ben összesen – a migrációs helyzettől függően –, heti váltásban 8 és 40 fő közötti számban hatósági ügyintéző került megerősítő erőként vezénylésre más megyékből, illetve az idegenrendészeti hatósági ügyintézők mellett a határőrizeti feladatok ellátására a Készenléti Rendőrség és a megyék állományából heti váltásban 35-96 fő.

A határszakaszon a korábban is alkalmazott stabil és mobil hőkamerák mellett, a 2014-ben uniós forrásból létesített helikopterbázison 6 hónapig az Európai Unió pályázaton nyert költségvetésből bérelt helikopter látott el szolgálatot.

Szeged Határrendészeti Kirendeltség előállítói befogadó kapacitását 2014. év őszén új előállító helyiségek kialakításával és sátrak biztosításával kellett megnövelni, illetve még ezen kapacitás bővítése ellenére is a nagyszámban elfogott koszovói állampolgárokat a szükséges eljárás lefolytatása érdekében

többször kellett átszállítani a Békés, valamint a Szabolcs-Szatmár-Bereg, illetve a Hajdú-Bihar MRFK idegenrendészeti hatóságához.

2015. február 4-től a rendőrség kiskunhalasi objektumában központi előállító és meghallgató bázist alakítottak ki, amely tovább növelte az előállításra és visszatartásra rendelkezésre álló 24 órás időtartamban az ügyintézési és elhelyezési kapacitást. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatallal való együttműködés keretében kivételes esetben koszovói családok kerültek átszállítására a BÁH Budapesti és Pest Megyei Regionális Igazgatóságához, ahol a rendőrségi feladatokat a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság és a BRFK hajtotta végre.

2015. február 8-án a Röskei határátkelőhely mellett, bérelt hangár épületben 400-500 fő befogadására alkalmas őrzött gyűjtőpont került megnyitásra. A gyűjtőpont működtetésének célja a Szeged HRK zsúfoltságának enyhítése, az elfogott illegális migránsok elsődleges elhelyezése, az alapadatok rögzítése, az oda előállított személyek koordinált továbbszállítása volt. Az új objektum miatt megnövekedett őrzési és kíséresi feladatok végrehajtására további rendőri erők kerültek vezénylésre.

A szerb határszakaszon a migrációs nyomásban a 2015. február 9-i belgrádi találkozót követően érezhető csökkenés következett be. Elsőként lényegesen kisebb, 400-600 fős elfogásokat regisztráltunk naponta a korábbi 1200-1300 fős napi elfogás helyett, majd február vége felé a napi elfogások száma 150-200 fő közé csökkent. Az elfogottak közt egyre kevesebb volt a koszovói, azonban az afgán, a szír és az iraki elkövetők száma folyamatosan nőtt.

2015. február 18-án a Budapestről Németországba tartó nemzetközi vonatokon az illegális migráció elleni fellépés jegyében megkezdődött a magyar-osztrák-német közös vasúti járőrszolgálat végrehajtása.

A koszovói állampolgárokkal kapcsolatos helyzetre a 2015. február 19-én aláírt megállapodás adott megoldást, miszerint a koszovói állampolgárokat Magyarországról Koszovó és Metohia adminisztratív vonaláig a magyar hatóságok (Rendőrség) Szerbia területén átszállíthatják a szerb fél által biztosított felvezetéssel. Az első – megállapodás szerinti – toloncolás 2015. március 25-én 35 fő koszovói személy vonatkozásában valósult meg.

A külső határon a befelé irányuló tiltott határátlépések száma folyamatosan nőtt, azonban a migrációs hullámok érkezése teljességgel kiszámíthatatlanná vált, egy-egy nap váratlanul nagy számban érkeztek tiltott határátlépők, majd a következő napon csökkent az elfogások száma. Különösen jellemző volt ez Bács-Kiskun megyében. Április végétől újra 40-60 fős csoportok is érkeztek.

Ebben az időszakban az afgán, a szír, az iraki és a pakisztáni személyek száma volt a meghatározó, de az afrikai államokból is egyre nagyobb számban érkeztek.

Külső határon 2015. január 01. és május 25. között a befelé irányuló tiltott határátlépések száma 47 721 volt, (további 821 főt jelzésünkre a túloldali szervek fogtak el). A szerb határszakaszon 47 317 fő illegálisan belépő személy elfogására került sor május 24-ig.

Mélyiségi ellenőrzés során elfogott, Nyugat-Európába illegálisan távozni akaró személyek száma 7732 fő. Ebből elsődleges migrációban érintett személyek száma 1251 fő volt.

2015. év közepétől új jelenséggé vált megfigyelhető, hogy – elsősorban az arab országokból, főként Szíriából érkezők esetében – az elfogást követően nem kívántak menekültkérelmet benyújtani az elfogott illegális migránsok. A meghallgatásokon egyértelművé vált, hogy Svédországba szeretnének eljutni oly módon, hogy ujjlenyomatuk ne szerepeljen semmilyen európai nyilvántartásban. Céljuk az volt, hogy a kitoloncolásukat követően addig próbálkozhassanak újra a magyar-szerb határszakaszon illegálisan átlépni, míg esetleg nem sikerül elfogás és ujjlenyomattvétele nélkül eljutni a célországba, ahol ujjlenyomat nyilvántartás híján nem tudják majd beazonosítani, hogy mely tagállamba lehet visszatoloncolni vagy Dublini eljárás keretében visszaadni őket. A meghallgatást végző kollégák elmondása alapján nagyon jól felkészítik a migránsokat az embercsempészek, kiválóan ismerik az uniós szabályozás vonatkozó részeit.

A jelenség következménye, hogy a rendőrség idegenrendészeti őrizetbe vette az érintett külföldieket és a szerb fél részére visszafogadásra ajánlotta fel. A kitoloncolásig idegenrendészeti őrizetbe vett személyeket rendőrségi őrzött szállásokon kellett elhelyezni, amelyek azonban folyamatosan telítve voltak. Szabad férőhelyeket csak a toloncolásokkal lehetett biztosítani, ezek üteme azonban nagymértékben függött a szerb féltől.

Az illegális migráció elleni hatékonyabb fellépést, az elfogott személyek kitoloncolását a menedékjoggal történő visszaélés továbbra is akadályozta. A BÁH által a nyílt befogadó állomáson elhelyezett, illetve oda útba indított személyek jelentős számban a befogadó állomásokra meg sem érkeztek, vagy onnan rövid időn belül megpróbálták az Európai Unió más tagállamaiba továbbutazni.

Az illegális bevándorláshoz kapcsolódó jogellenes cselekmények száma Magyarországon 2015. január 01. és július 31. között 687%-kal növekedett 2014. év azonos időszakához képest, az esetek száma 15 998-ról 125 849-re nőtt.

2015. harmadik negyedére a migránsok – számuk növekedésével – érezhetően egyre türelmetlenebbé váltak, azonnal tovább akartak utazni Nyugat-Európába, főként Németországba. Sérelmezték a „hosszas” (egyébként jogszerrű) idegenrendészeti és menekültügyi eljárást, az uniós és magyar jogszabá-

lyokat (elutasították a regisztrációt) nem voltak hajlandók tudomásul venni, a befogadó állomásokat elhagyták, így az eljárás alól kivonták magukat. Az intézkedés alá vont személyek közül az agresszívebb magatartás a szírekre volt a legjellemzőbb. Ezt támasztják alá a Keleti pályaudvaron, a bicskei vasútállomáson, az M1 autópályán történtek és a röszei hangárból való kitörések is.

Ebben az időszakban a magukat szírnek valló személyek számaránya, különösen a Németországból érkezett nyilatkozatok hatására 70-80%-ra nőtt.

A Rendőrség a helyzet kezelése érdekében jelentősen növelte a magyar-szerb határszakaszon szolgálatot teljesítő járőrök, idegenrendészeti ügyintézők számát, új technikai eszközöket (stabil és mobil hőkamerákat) állított rendszerbe, az előállítói befogadó kapacitást új előállító helyiségek kialakításával növelte, továbbá két őrzött gyűjtőpontot hozott létre, az idegenrendszerei őrizetek növekvő számának figyelembevételével új ideiglenes őrzött szállásokat jelölt ki.

Az egyre bonyolultabb feladatok koordinálására 2015. május 15-től Határrendészeti Operatív Törzs kezdte meg a munkáját, majd 2015. augusztus 27-től Országos Törzsként működött tovább, amely összehangolta a rendőrségi tevékenységet és összeköttetést biztosított az együttműködő szervezetekkel, különösen a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatallal.

Az elfogott, előállított személyek elhelyezése érdekében Röske és Ásotthalom közelében három gyülekező hely került kialakításra, ahonnan folyamatos volt a személyek beszállítása a röszei és a kiskunhalasi gyűjtőpontokra, valamint a békéscsabai meghallgató központba. Mindezek mellett a kiskunhalasi és a röszei gyűjtőpont befogadóképessége is bővítésre került 1500-1500 férőhelyre.

A Rendőrség saját intézkedésein túl igyekezett felhasználni a nemzetközi együttműködés lehetőségeit. Szerb viszonylatban, Rösken és Kelebián folyamatos volt, illetve jelenleg is folyamatos a FRONTEX által szervezett műveletek végrehajtása. 2015 augusztusától elindult a magyar-szlovák vasúti járőr-szolgálat is.

A Rendőrség erőfeszítéseket tett a szerb-magyar közös határmenti járőr-szolgálat hatékonyabbá tételére. A rendőrség a szerb-macedón határszakaszra 2015. június 29-től szeptember 20-ig havi váltásban 10 fő magyar rendőrt és 4 mobil hőkamerát, valamint 1 járőrautót delegált megerősítésként.

Augusztus végére a magyar-szerb határszakaszon naponta több ezer illegálisan érkező személy ügyének intézése, a személyek elhelyezése, ellátása, szállítása már jelentős nehézségekbe ütközött annak ellenére, hogy a jogszabálmódosítás következtében emelkedett az előállítást követő ügyintézésre rendelkezésre álló visszatartás időtartama.

A migrációs helyzet kezelésével kapcsolatos feladatokat koordináló központi operatív törzs felállításáról szóló 23/2015. (IX. 11.) BM utasítás alapján a Belügyminisztérium Nemzeti Veszélyhelyzetkezelési Központjában 2015. szeptember 14-én 8 órától Központi Operatív Törzs kezdte meg működését.

A magyar–szerb határszakaszon szeptember 15-ét megelőzően a zöldhatár őrizete a két érintett megyei rendőr-főkapitányságra vezényelt megerősítő erők alkalmazásával valósult meg. Összhangban az ideiglenes biztonsági határzár megépítésével és a Készenléti Rendőrség Határrendészeti Igazgatóság létrehozásával a határrendészeti kirendeltségek első vonalában a határőrizeti feladatokat az új ideiglenes szervezeti egység vette át a két megye és a Magyar Honvédség állományának bevonásával. A járőrözési rendszerben bevethető állomány létszámát növelte az esküt tett tiszthelyettes próbaidős állomány alkalmazása is.

Ásotthalom–Bački Vinograd, Röske–Horgoš közúti és Röske–Horgoš autópálya határátkelőhelyek 2015. szeptember 15-én ideiglenesen lezárásra kerültek, majd 2015. szeptember 16-án kihirdetésre került a két röszkei határátkelőhelyre vonatkozóan a részleges határzár elrendeléséről szóló 50/2015. (IX. 16.) BM rendelet is.

A Röske–Horgoš közúti határátkelőhelyen a szerb oldalon rekedt bevándorlók 2015. szeptember 16-án megpróbálták áttörni a határzarat és rendőri intézkedések, valamint kényszerítő eszközök alkalmazásának sorozatára került sor.

A rendőrség állománya mindvégig szakszerűen, határozottan, az indokolatlan kényszerintézkedéseket elkerülve, a kialakult helyzetnek megfelelően intézkedett, amellyel kivívta a magyar lakosság szimpátiáját, elismerését.

A hármas szintű védelem (jogi, technikai, élő erő) megteremtése új fejezetet nyitott az illegális bevándorlás kezelésében. A határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár kialakítását, az új jogszabályi környezet hatálybalépését és a Készenléti Rendőrség Határrendészeti Igazgatóság feladat végrehajtásának 2015. szeptember 15-i megkezdését követően a szerb határszakaszról szinte azonnal a horvát határszakaszra terelődött az illegális migráció útvonala, ahol több mint 185 000 illegális bevándorló érkezett hazánkba egy hónap alatt.

Ásotthalom közúti határátkelőhely 2015. szeptember 19-én, Röske–Horgoš autópálya határátkelőhely pedig szeptember 20-án újra megnyílt. Röske–Horgoš közúti határátkelőhely újranyitására később, 2015. október 22-én 11.00 órakor került sor. A korábban kihirdetett részleges határzár elrendelésének módosítására 2015. szeptember 20-án aláírták az 51/2015. (IX. 20.) BM rendeletet.

A horvát határszakaszon a zöldhatár őrizete a három illetékes megyei rendőr-főkapitányság feladata, amelyhez a Készenléti Rendőrség csapatszolgálati

századait, a megyei rendőr-főkapitányságok ideiglenes csapatszolgálati századait és a Magyar Honvédség erőit vették igénybe.

2015. szeptember 15-ét követően a szerb határszakaszon és az ország mélyégi területein drasztikusan visszaesett az elfogások, ezzel párhuzamosan az embercsempészek száma is, akik addig aktívan részt vettek az illegális bevándorlók jogellenes szállításában az országon belül.

A magyar–horvát zöldhatár október 17-én bekövetkezett lezárását követően a déli határainkat elkerülő migrációs útvonal Szlovénia felé fordult és vezetett tovább Nyugat-Európa irányába. Biztonsági okból az ideiglenes biztonsági határzárral nem rendelkező magyar–szlovén határszakaszon szükségessé vált a határellenőrzés ideiglenes visszaállítása 2015. október 18-án.

Murakeresztúr-Kotoriba (Kotor) vasúti határátkelőhely, Gyékényes–Koprivnica (Kapronca) vasúti határátkelőhely, valamint a Magyarbóly–Beli Manastir (Pélmonostor) vasúti határátkelőhely esetében a részleges határzár elrendeléséről szóló 55/2015. (X.16) BM rendelet alapján, október 17-én került bevezetésre személy- és járműforgalom korlátozása.

Szerb viszonylatban, Röszkén és Kelebián is folyamatos voltak a FRONTEX által szervezett műveletek, amelynek keretében 2015-ben 479 fő vendégiszt teljesített szolgálatot.

A szárazföldi műveletek légi támogatásaként a FRONTEX egy magyar helikopter alkalmazását közösen finanszírozta hazánkkal 2015. szeptember 14. és november 13. között, napi 3 óra időtartamban. A Készenléti Rendőrség az illegális bevándorlás kritikus időszakában folyamatosan két helikoptert biztosított a légi támogatási feladatok végrehajtásához. Egy lengyel helikopter egy hónapos időtartamú delegálása Szegeden 2015. október 6-tól november 5-ig, egy civil cégtől bérelt merevszárnyú felderítő repülőgép hazánkba történő telepítése pedig 2015. november 23-tól december 22-ig valósult meg.

Az egyes törvények Magyarország államhatárának hatékonyabb védelmével és a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXLII. törvény módosította a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvényt. A honvédség állománya tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet esetén a menekültként elismerés iránti kérelmek regisztrálásában és az ehhez kapcsolódó feladatok ellátásában történő részvételre volt tervezve, azonban a hatékony határőrizet és a tranzitzőnák alkalmazása nem tette szükségessé ez irányú alkalmazásukat, ezért a határőrizeti feladatok ellátásában, közös járőrszolgálatban vettek részt.

A Visegrádi Négyek határrendészeti vezetőinek 2015. október 1-jén és 2-án megtartott prágai találkozásán a szlovák, a cseh és a lengyel fél rendvédelmi

erők Magyarországra történő delegálására tett felajánlást. Ennek alapján október 20-tól 50 fő szlovák, november 1-től 50 fő cseh rendőr és november 5-től 43 fő lengyel határőr megkezdte a magyar–szerb határon a közös szolgálatel látást a Készenléti Rendőrség szakmai irányításával.

Az illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmények száma a 2015. évben 598%-kal nőtt, 61 664-ről 430 607-re emelkedett a 2014. év adataihoz képest. 2015-ben Magyarország schengeni külső határain 391 384 fő került elfogásra befelé irányuló illegális határátlépés miatt, ebből a magyar–szerb határszakaszon 204 523 fő, a magyar–horvát határszakaszon 185 634 fő. 2015. szeptember 15-ét követően a szerb határszakaszon és az ország mélységi területein drasztikusan visszaesett az elfogások száma, míg szeptember 14-én éjfélig több mint 199 000 fő lépett át illegálisan a magyar–szerb határszakaszon, addig az azt követő időszakban december 31-ig mintegy 4700 fő érkezett.

2016. január hónapban az illegális migrációs folyamatok alakulásában – a korábbi időszakhoz hasonlóan – a legjelentősebb szerepet a nyugat-balkáni útvonalon illegálisan érkező személyek számának folyamatos növekedése játszotta.

Az embercsempészek és az általuk szállított illegális migránsok folyamatosan keresik az új útvonalakat, tesztelik a Rendőrség határőrizeti rendszerét, rendszeresen kisebb-nagyobb csoportokban kísérelnek meg átjutni Magyarország schengeni – elsősorban Szerbiával közös – külső határán.

Jelentős gondot okoz, hogy a magyar–szerb államhatáron telepített határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár mellett vezető földút rendőrségi járművekkel, valamint több helyen gyalogosan is – különösen csapadékos időjárási körülmények között – járhatatlan.

Problémát jelent, hogy a szerb fél a magyar–szerb zöldhatár lezárását követően szinte azonnal a visszafogadási egyezmény szerinti felajánlásokra elutasító, illetve az eljárási határidő meghosszabbítását kérő válaszokat küldött annak ellenére, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok megküldésre kerültek, esetenként több alkalommal is.

BÍRÓ ÁKOS

Magyarország tükre a határzár után, a mértékadó arab sajtóban

ABSZTRAKT

E sorok írója a 2015 szeptember 15. és október 31. közötti időszakban vizsgálta a Magyarországgal kapcsolatos híreket néhány fontosabb, nagy tömegekhez eljutó, és ezért mértékadónak tekintett arab sajtóban. Fontos szempont volt, hogy a Magyar Honvédség részvétele milyen módon jelenik meg, és hogyan minősítik katonáink tevékenységét a szerkesztők, milyen üzenetet juttatnak el olvasóikhoz hazánkról és katonáinkról. Az alábbi orgánumok online kiadásai kerültek áttekintésre: *Al-Ahram* (Egyiptom),¹ *Al-Watan* (Szíria),² *Al-Jazirah* (Szaúd-Arábia),³ *Al-Khaleej* (Egyesült Arab Emirátusok),⁴ és az *Al-Dustour* (Jordánia).⁵ Igyekeztem az említett oldalakon megjelent cikkekhez tartozó kommentfolyamokat is vizsgálni, ahol ez egyáltalán elérhető és lehetséges volt, mert bizonyos mértékben használható indikátorai lehetnek egyfajta közhangulatnak.

Általában elmondható, hogy a legtöbb kiadványban nem véleménycikkekben vagy szerkesztői jegyzetekben, hanem hírügynökségi jelentések tényszerű továbbközlésében, de legtöbbször a főoldalon jelentünk meg. A preferált hírügynökségek elsősorban az AFP, a Reuters, és ritkábban a Russia Today vagy az ASHA, illetve természetesen a katarai Al-Jazeera. A cikkek többsége egyszerű fordítása az eredeti hírközlésnek, de még abban az esetben is, ha több jelentésből szerkesztettek meg egy nagyobb összefoglaló cikket, akkor az is az eredeti forrás szövegezését követte, hozzáadott szerkesztőségi véleményt jellemzően nem tartalmaztak. A vizsgált újságokkal kapcsolatban el kell mondani, hogy ezek a szinte végtelen terjedelmű arab nyelvű sajtó olyan kiadványai, melyek fölött erős az állami kontroll, ez pedig kizárja, hogy kifejezetten uszító módon, támadólag lépjenek fel, valamilyen Magyarország vagy a magyar hatóságok (így a honvédség vagy a rendőrség) ellen írá-

1 <http://www.ahram.org.eg/> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

2 <http://alwatan.sy/> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

3 <http://www.al-jazirah.com/> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

4 <http://www.alkhaleej.ae> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

5 <http://www.addustour.com/> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

nyuló tevékenységre felhívó közleményeket jelentessenek meg. Az ilyen jellegű felhívásoknak megvoltak és megvannak a maga fórumai, jellemzően a Facebookon és más közösségi felületeken, melyeket az iszlamista szélsőségesek előszeretettel használnak, de ezeknek a vizsgálata és megfigyelése lehetőségeimet már csak területi okokból is jelentősen meghaladja.

KULCSSZAVAK:

Al-Ahram, Al-Dustour, Al-Jazirah, Al-Khaleef, Al-Watan, állami kontroll, forrás, hírközlés, hírügynökségi jelentések, közhangulat, sajtó

ABSTRACT

The writer of these lines reviewed the news related to Hungary between 15 September and 31 October 2015, in some of the important Arab media outlets that reach a major part of the population and therefore considered to be influential. It was important to see how the participation of the Hungarian Defense Forces appeared and how the editors value our soldiers' activity, what message they send to their readers about our country and our soldiers. The following online publications were under revision: *Al-Ahram* (Egypt), *Al-Watan* (Syria), *Al-Jazirah* (Saudi Arabia), *Al-Khaleej* (United Arab Emirates), and *Al-Dustour* (Jordan). I also tried to look through the comments of articles, where it was possible, since these should be used as indicators of the public opinion. Generally speaking, most publications are not published in analyses or editorial notes, but in the factual release of news agency reports, mostly on the main page. Preferred news agencies are primarily AFP, Reuters, and rarely Russia Today or ASHA, and of course Qatar's Al-Jazeera. Most of the articles are a simple translation of the original newscast, even if they have edited a comprehensive summary from multiple reports, they followed the original source wording, with no added editorial comments. With regard to the papers investigated, it should be said that there is strong control of the state over the almost infinite Arabic-language press releases, which excludes the opportunity of negative comments on Hungary or Hungarian authorities (such as the Hungarian Defense Forces or the police). Such callouts have their own forums, typically on Facebook and other community sites, which are used by Islamist extremists as well, but they are far beyond the scope of my investigation and observation.

KEYWORDS:

agency reports, Al-Ahram, Al-Dustour, Al-Jazirah, Al-Khaleef, Al-Watan, communications, news, press, public opinion, state control, source

Egyiptom (*Al-Ahram*)

A határzár bevezetésének közlése után⁶ a legnagyobb, 1875-ben alapított, 1 000 000 példányban megjelenő egyiptomi napilap tárgyilagosan közli, hogy a magyar parlament engedélyt adott a hadsereg bevetésére,⁷ megemlíti, hogy a rendőrök jogosítványaival megegyező jogokat kaptak a katonák, és hogy a „*radikálisan nacionalista*” Jobbik segítségével sikerült a szavazás. Az MSZP tartózkodását nem említik, a hír tulajdonképpen az AFP közlés átvétele.⁸

Szeptember 21-én közlik, hogy a magyar kormány hirdetési megjelentek a libanoni lapokban; ezeket a dán kormány intézkedéseihez hasonlítják, idézik a legfontosabb tartalmakat, a határátlépéshez kötődő megemelt büntetési tételeket, de megemlíti azt is, hogy a kormány egyéb intézkedései, különösen a „röszkei összecsapás” kemény kritikákat kapott világszerte. Az információk forrása itt is az AFP.⁹

Azt követően, hogy a migránsok¹⁰ közlekedési iránya megváltozott, és a szerb-magyar határ vonala után a horvát-szerb, majd a horvát-magyar és a horvát-szlóven határra tevődött át, rendszeresen közölték az újabb rekordszámokat.¹¹ A horvát-magyar diplomáciai csörtéről csak keveset említenek, de a cikk Magyarországra nézve talán inkább pozitív, Horvátországra nézve pedig inkább negatív.¹²

Szeptember 23-án közlik, hogy az Ausztriában megtalált „halálkamion” kapcsán Magyarországon öt, Bulgáriában egy letartóztatásra került sor. Nem bocsátkoznak találgatásokba azzal kapcsolatban, hogy az utasok még Magyarország, vagy már Ausztria területén hunytak el.¹³

Október 2-án a következő szalagcímmel jelent meg egy cikk: **A magyar egyház hálát ad Istennek, hogy a kormány kívül tartja a migránsokat.**¹⁴ Annak ellenére,

6 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/141546/World/International/Hungary-shuts-its-border-to-migrants.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

7 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/0/142062/World/0/Hungary-authorises-govt-to-use-army-in-migration-c.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

8 <http://english.ahram.org.eg/NewsRio/142062.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

9 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/8/142042/World/Region/Hungary-places-ads-in-Lebanese-press-warning-off-m.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

10 Itt meg kell jegyeznem, hogy az Al-Ahram inkább használja a migráns [*migrant*] kifejezést, mint a menekültet [*refugee*].

11 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/143307/World/International/Over-,migrants-enter-Hungary-in-new-record.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

12 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/141878/World/International/Croatia-to-continue-to-take-migrants-to-Hungary-bo.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

13 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/139182/World/International/Austrias-death-truck-migrants-dead-in-an-hour.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

14 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/151895/World/International/Hungarian-church-thanks-God,-government-for-fendin.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

hogy a cím tendenciózusnak tűnhet, a cikk eredeti forrása a Reuters. Juhász Andrásra, a Református Egyház szegedi esperesére hivatkoznak benne, így idézve szavait: „*Hálásak vagyunk Istennek, hogy országunknak olyan kormánya van, mely a haza és a nemzet védelmét istenadta feladatának tekinti, miközben a testvéri szeretetet gyakorolja azokkal szemben, akik hazánkba érkeznek. Tudjuk, hogy a legtöbb migráns olyan országokból érkezett, melyek Jézus Krisztus és a kereszténység nyílt ellenségei, és melyekben a keresztényeket üldözik hitükért.* Azok, akik ide érkeznek talán nem vettek részt ebben, de elég, ha nem szólaltak fel ellene, vagy eltűntek, miközben itt az emberi jogaik elismerését követelik.” Ez az idézet igen negatív konnotációval bír, mert a szélsőségesek által oly sűrűn hangoztatott „keresztesek vs. muszlimok” szembenállás képét erősítik, a nyilatkozót pedig a „magyar egyház vezetőjeként” írják le, ami nem igaz, de adhat egy olyan mellékízt a fenti szavaknak, hogy ez egyfajta hivatalos álláspont. Korábban is volt arra példa, hogy Miniszterelnök úr szavait oly módon közvetítették az olvasók felé,¹⁵ hogy úgy tűnhetett, mintha Magyarország egy új keresztes védőbástya szerepében kívánna tetszelegni. Ugyanakkor azt is megemlétték még, hogy Juhász szerint az egyház segítő tevékenységet is folytatott a már Magyarországra érkezett menekültek ellátása körül.

Október 3-án közlik (AFP forrásból) Szíjjártó Péter felszólalását az ENSZ közgyűlésén,¹⁶ és megállapítják, hogy Magyarország az orosz beavatkozás mellett van, felszólítva a nemzeteket, hogy Oroszországgal együtt keressenek megoldást a szíriai helyzet rendezésére. Ugyanitt megemlézik, hogy Magyarország igen jó viszonyt ápol Oroszországgal, és hogy katonákat küldtünk Észak-Irakba, „*a kurd harcosok megsegítésére az IS elleni harcban*”.¹⁷ Ennek inkább olyan értelme van, mintha a Honvédség a Peshmerga harcosok oldalán aktívan részt venne a harcokban, miközben a hivatalos magyar álláspont az, hogy nem harcoló alakulatot küldtünk ki, mely a kurd fegyveres erők tagjainak kiképzésével foglalkozik majd.

Október 16-án jelent meg az Al-Ahram weboldalán egy kifejezetten Magyarországgal foglalkozó cikk, melyben tárgyilagosan közlik a horvát-magyar határzár tényét, viszont megemlézik a legális belépés és a menekültkérelem beadásának lehetőségét, annak fenntartását, és a két tranzitzőna kialakítását is. Tárgyilagos, korrekt cikk, alapja a Reuters közlése.¹⁸ Ugyanakkor szintén ezen a napon jelent meg egy AFP hivatkozással ellátott cikk, melynek

15 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/8/139563/World/Region/Refugees-threaten-Europes-Christian-roots,-says-Hu.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

16 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/151998/World/International/At-UN,-Hungary-calls-for-cooperation-with-Russia.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

17 “The Orban government has enjoyed warm relations with Russia and has sent troops to Iraq to help Kurdish fighters combat IS.”

18 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/161076/World/International/Hungary-to-seal-off-border-with-Croatia-from-midni.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

címe: „Az iszlám sohasem volt Európa része” – idézet Orbán Viktortól. Nem véleményez, gyakorlatilag pontos fordítással részleteket közölnek Miniszterelnök úr korábbi beszédeiből, és ezzel zárják a cikket: „Magyarország kerítésépítési gyakorlata és a migránsokkal való bánásmódja, mely komoly összecsapásokat is eredményezett a magyar rendőrség és a migránsok között, éles kritikákat kapott többektől, így Ban Ki Moon ENSZ főtitkártól is.”¹⁹

A horvát-magyar határ lezárása után Magyarország szinte teljesen kikerül a migránsválság témaköréből az Al-Ahram felületén, azt teljesen Németország, Ausztria, Szlovénia és Horvátország uralja, hazánk csak mellékmondatokban szerepel olyankor, amikor a migránsokat átengedő, és egyöntetűen pozitívnak minősített horvát, szlovén, és osztrák gyakorlattal szemben migráns- és iszlámellenes gyakorlatra kell negatív példát hozni. Erre az utolsó példa október 28-án volt, amikor a Faymann-Juncker találkozóról számoltak be, „Európában nincs helye kerítéseknek” címmel.²⁰

Szíria (Al-Watan)

Az Al-Watan egy magántulajdonban álló szíriai napilap, mely a kormányzó Baath párt, és egyben Bassár el-Aszad elnök szócsöveként tekinthető, annak ellenére, hogy annak nem hivatalos lapja,²¹ tulajdonosa ugyanis Rami Makhlúf, el-Aszad elnök unokatestvére.²² Ennek ellenére ugyancsak meglehetősen tárgyilagosnak bizonyult, amennyiben nem olvastam olyan, Magyarországgal foglalkozó cikket, melynek szövegezése kifejezetten negatívan interpretálta volna a hazánkban zajló eseményeket.

Bár ez a megállapítás feltétlenül igaz a közölt hírekre nézve, azonban igyekeztek azokat olyan (egyébként az egész nemzetközi médiát bejárta) képekkel illusztrálni, melyek kellően tüzelhetik a közhangulatot, mert a magyar hatóságokkal kapcsolatba kerülő menekülteket következetesen olyan élethelyzetekben ábrázolják, melyben alávetettnek, olykor kifejezetten megaláztattnak tűnnek.

Ilyen például a bicskei vasútállomáson feleségét és gyermekét a sínekre vető migránsról, illetve a kerítés alatt átbújó férfi megbilincseléséről készült képsoro-

19 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/161051/World/International/Islam-was-never-part-of-Europe-Hungarys-Orban.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

20 <http://english.ahram.org.eg/NewsContentMulti/162111/Multimedia.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

21 A szíriai kormánypárt hivatalos lapja az Al-Baath.

22 Dany Badran: *Democracy and Rhetoric in the Arab World*; In: The Journal of the Middle East and Africa, Vol. 4. / 1 2013.

zatok, melyeken az is látszik, ahogy felesége és gyermeke zokogva könyörög az intézkedést foganatosító rendőröknek; ezek több más orgánumban megjelent cikk illusztrációjaként is megjelentek.²³ Természetesen a média sajátja, hogy a leglátványosabb, az olvasó figyelmét leginkább felkeltő képeket használja illusztrációjaként, de amíg pl. az Al-Ahram e tekintetben is kiegyensúlyozott, az Al-Watan kifejezetten a legnegatívabb képekkel operál.²⁴ Nem egyértelmű ugyanakkor, hogy ennek olyan célja van-e, hogy Magyarország ellen szítsa a közhangulatot vagy inkább egyfajta elrettentésként alkalmazzák konzekvensen az ilyen típusú képanyagok közlését.

Kiváló példa minderre az alábbi kép; a Honvédség fegyveres katonáinak sorfala előtt lehajtott fejjel elhaladó, hidzsábot viselő szír asszony képe tipikusan olyan beállítás, mely képes lehet magyarellenes érzelmeket kiváltani az olvasóból.²⁵

A képhez tartozó cikk egyébként tényszerű híreket közöl, megemlítve a tartalékosok behívását is, és azt, hogy Magyarország „diplomáciai szóváltásba keveredett” horvát és szerb szomszédaival a határok lezárása okán.

2016. szeptember 16-án hosszú és részletes cikk jelent meg arról, hogy Magyarország egyre keményebben érvényesíti a gyakorlatban is mindazokat az elveket, melyeket a válság eleje óta hangoztat.²⁶ Részletesen közlik az illegális határátlépéssel kapcsolatos új törvényeket, a vonatkozó büntetési tételeket. Szeptember 23-án megemlítik, hogy számos EU és NATO tisztviselő szerint (itt valószínűleg Javier Solana nyilatkozatára gondolnak) Magyarország nemzetközi egyezmények sorozatát szegi meg, és hozzáállása a menekültkérdéshez nem tolerálható. Korábban volt több említés is a kormány kampányáról,

23 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/139654/World/International/Hungary-shuts-border-crossing-after-migrants-escape.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

24 <http://alwatan.sy/archives/20316> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

25 <http://alwatan.sy/archives/20725> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

26 <http://alwatan.sy/archives/19873%20/2015/09/16/> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

melyben óriásplakátokon üzent magyar nyelven a menekülteknek, ennek a megítélése pedig egységesen rossz. Tekintve, hogy csak szeptember-októberi cikkeket vizsgáltam, ezek mind visszautalások korábbi eseményekre, de rendre előkerülnek, és rendkívül kártékonyak, mert egy amúgy tárgyilagos módon szövegezett neutrális cikk végkicsengését is megváltoztathatják.

Összességében a szír és az egyiptomi sajtó nem foglalkozik különösebben Magyarország szerepével, sokkal inkább a folyamat egészének egy elemeként, a menekültek útvonalának egyik fontos állomásaként említik, legtöbbször olyan összefoglaló cikkekben, melyek általános információt adnak arról, hogy mi az aktuális helyzet. Kifejezetten hazánkkal foglalkozó cikkek a fenti témákban kerültek csak publikálásra a lapok online kiadásaiban. Kimondottan negatív visszhangja csak az óriásplakát kampánynak volt, illetve László Petra esetének, mely minden egyes általam vizsgált lapban megírásra került, és hazánkra nézve igen káros volt, a cikkhez tartozó kommentek írói a legmarkánsabb véleményeket fogalmazták meg, sokszor erősen általánosítva Magyarországgal kapcsolatban is.²⁷

Egyesült Arab Emírátságok (Al-Khaleej)

Az Al-Khaleej az egyik legolvasottabb lap az Emírátságokban, legalábbis példányszámát tekintve. Az újság pragmatikus, jól szerkesztett, a gazdaság híreivel az előtérben. November elsején például beszámol a magyar és finn gazdasági miniszter látogatásáról, jóval nagyobb terjedelemben, mint amennyit a menekültkérdésnek rendel. Ez utóbbi cikk hangneme és kicsengése Magyarországra nézve kifejezetten pozitív, egy nappal korábban azonban közöltek egy hosszú cikket a menekülthelyzet általános állapotáról, részletesen taglalva benne Orbán Viktor szokásos pénteki rádióinterjúját, melyből kiemelték, hogy a Miniszterelnök a muszlim emberek beérkezését az európai és a keresztény kultúrára nézve veszélyes jelenségnek tartja, és tőle telhetőleg tesz is ellene.

Itt is részletesen ismertetik László Petra esetét, melyet az európai értékek lábbal tiprásaként értékel a cikk szerzője.²⁸ Megemlítik ugyan Uszáma Abdul Mohszen végül jóra fordult sorsát is, de inkább arra hívják fel a figyelmet, hogy ez az eset látható jele a felkorbácsolt arab- és muszlimellenes hangulatnak; bár Európa kitarja kapuját, mégis önnön értékeit, szabadságesszméit látják devalválódni. A szerző fél, hogy mi várhat még a menekültekre, ha a szél-

27 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/140008/World/International/Hungarian-TV-journalist-fired-for-tripping-up-flee.aspx> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

28 <http://www.alkhaleej.ae/alkhaleej/page/3113e5c4-1a8f-4ffc-9e8c-723ba385f75a> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

sőjobb és általában a jobboldal tovább erősödik, a baloldal pedig gyengül, majd megemlíti, hogy az európai politikai térkép jelentősen átrajzolódhat a közeljövőben, vélhetően az ausztriai és a horvát választásokra célozva ezzel.

Magyarországra nézve különösen érdekes az a szakasz, melyben az oszmán hódítás emlékével próbálják magyarázni az ellenségesnek tekintett magyar politikát. Megemlíti azt is, hogy a kormánypárt gyakorlatilag teljhatalommal irányítja az országot, a baloldali ellenzék gyenge és erőtlen, az idegengyűlölet szításában pedig a kormány együttműködő partnere a Jobbik, mely még keményebb menekültellenes politikát követel. Tudósítottak a röszkei eseményekről is, részletesen megemlítve a külföldi – negatív – reakciókat, melyek a magyar rendőrség eljárását bírálták.²⁹ A illusztrációként használt kép ugyancsak rendkívül negatív konnotációval bír, amennyiben egy véres, talán ugyancsak sérült menekült apát ábrázol a készenléti sorfal előtt:

Egy későbbi cikk ugyanakkor arról tudósít, hogy a menekültek áramlása Horvátország felől csak erősödött az elmúlt időszakban, és hogy a hatóságok célja az, hogy a legrövidebb időn belül tovább szállítsák a menekülteket Ausztria irányába, tehát más a gyakorlat, mint a politikai retorika. Ugyanezt vélik igaznak a többi posztkommunista államra nézve is, és utalnak arra, hogy a menekültellenes szövegek sokkal inkább szólnak a belföldi választóknak, mint maguknak a menekülteknek, de volt olyan véleménycikk is, mely a kelet-európai államokat – beleértve hazánkat is – explicite rasszizmussal és iszlámellenséggel vádolta.³⁰

29 <http://www.alkhaleej.ae/alkhaleej/page/055ba161-cc08-44d8-8933-7b8e60ba47fd> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

30 <http://www.alkhaleej.ae/studiesandopinions/detailedpage/d1dec568-b04b-47f0-a819-af4a330492fc> (letöltve: 2016. augusztus 05.)

A horvát-magyar zöldhatár lezárása után általánosságban az a jelenség figyelhető meg, hogy amiként ezzel együtt az illegális határátlépések száma drasztikusan lecsökkent, úgy párhuzamos módon Magyarország is kikerült a migránskérdéssel foglalkozó cikkekből, általában csak mintegy mellékesen említik meg, az új viszonyok, az új útvonalak részletes tárgyalásával egyidejűleg. Ettől kezdve a cikkek már sokkal inkább szólnak Horvátországról és Szlovéniáról, az Európa szívébe irányuló új balkáni útvonalról.

Szaúd-Arábia (*Al-Jazirah*)

Az Al-Jazirah egy népszerű, terjedelmes újság Szaúd-Arábiában, a négy legfontosabb napilap egyike. 1960-ban alapították, és a szaúdi sajtó többi eleméhez hasonlóan kifejezetten konzervatív, és erősen kötődik a mindenkori szaúdi vezetéshez. Érdekes, hogy Magyarország csak marginálisan került említésre korábban, azonban október 17-én a horvát-magyar határzár létrejöttéről tudósítottak igen tárgyilagosan, október 30-án pedig Orbán Viktor rádióinterjúban adott nyilatkozatát mutatták be részletesen, kiemelve azt a részt, melyben a miniszterelnök kétségbe vonta az Unió nyugati kormányfőinek migránsokat beengedő gyakorlatát, mivel választópolgári felhatalmazás nem létezik. Kiemelték továbbá, hogy a magyar kormányfő határozottan ellenzi az általa értelmetlennek tartott kvótarendszert, és megtagadja, hogy Magyarország egyetlen menekültet is visszafogadjon, mert a magyar álláspont szerint ezek az emberek Görögországban léptek először az Unió területére. A cikk tárgyilagosságnak mondható, de tekintve, hogy sem korábban, sem később nem jelentek meg részletes elemzések a Magyarországon előállott válsághelyzetről, ha az olvasó csak ennyit tud meg hazánkról, könnyen értelmezheti úgy, hogy a magyar kormány egyszerűen nem tanúsít kellően emberséges magatartást a menekültekkel szemben.

Jordánia (*Al-Dustour*)

A népszerű jordán napilapban inkább csak gazdasági és sportesemények kapcsán, valamint egy lehetséges új, Jordániába repülő WizzAir járat miatt kerülünk említésre. Érdekes módon még a szeptemberi, migránskérdéssel foglalkozó cikkekben is alig merül fel Magyarország, egyszerűen mint az útvonal egyik állomása szereplünk csak néhányszor. Az egyetlen részletes cikk ugyan csak László Petra esete, melyet a közismert fényképekkel illusztrálva adtak

közre, de semmiféle kommentárral nem látták el. A horvát-magyar határ lezárása után Magyarország teljesen kikerül a hírekből.

Összességében kijelenthető, hogy a kerítés felépítése abban a tekintetben is elérte a hatását, hogy az arab média sokkal kevésbé foglalkozott hazánkkal az útvonal megváltozása után. A Miniszterelnök kijelentéseire határozottan odafigyelnek, és azokat szinte mindenhol közlik is, azonban ezeknek a közléseknek sincsen fenyegető éle, talán csak annyiban, hogy a muszlim menekültekre potenciális veszélyként tekintő kormányfő álláspontja potenciálisan sértő értelmet is nyerhet. Bár maguk a lapok nem minősítik az elhangzottakat, nem mulasztják el hozzáfűzni, hogy ezeket a kijelentéseket a nyugat-európai politikusok (pl. Jean-Claude Juncker vagy Werner Faymann) xenofóbnak és muszlimellenesnek tartják, ez pedig mindenképpen negatív konnotációval látja el a magyar miniszterelnök szavait. A magyar álláspontot támogató európai kormányfők megnyilatkozásai alig kerülnek említésre, az egységesnek tűnő V4 álláspont pedig szinte láthatatlan.

Nem találtam a Dublin III. rendelet értelmében foganatosított visszaküldések lehetőségével részletesen foglalkozó cikkeket sem; megemlítik ugyan Angela Merkel azon kijelentését, hogy a korábban hangoztatottakkal ellentétben mégsem tudnak mindenkit befogadni, hogy lesznek elutasított menekültkérelmek, azonban ezek lehetséges jövőbeli implikációja, a potenciális konfliktushelyzetek még nem kerülnek szóba, a migránskérdéssel foglalkozó cikkeket a horvát határzár után a szerb-horvát-szlovén-osztrák-német határszakaszokon zajló események, és az Égei-tengeren rendszeresen bekövetkező emberi tragédiák uralják.

Az egyik legfontosabb vizsgálati szempontom a Magyar Honvédség és a magyar katonák tevékenységének interpretációja volt. E tekintetben megállapítható, hogy a vizsgált sajtótermékekben egyszerű tényközlésként került említésre a honvédség szerepvállalása, és a magyar katonák tevékenységét ezekben a cikkeken semmiféle kritika nem érte, de a képanyag a korábban bemutatott implicit módon okozhatott bizonyos károkat, még ha csak ideiglenesen is.

Mint korábban említettem, az arab sajtó általam vizsgált online kiadásainak cikkei nem kommentelhetőek, vagy a kommentekhez nem könnyű hozzáférni, ahhoz pl. az Al-Ahram oldalán regisztráció volt szükséges. Mivel mindenképpen szerettem volna valamilyen módon a „nép hangjának” egyfajta összegzését is bemutatni, így egyéb fórumokon is igyekeztem olyan posztokat találni, melyekben Magyarország említésre került. Ezeknek a fórumoknak a száma végtelen, és az alábbi gyűjtés inkább csak a vizsgált néhány poszthoz kapcsolódó vélemények rövid összegzésének tekinthető, relevanciája talán

csak annyi lehet, hogy az adott blogok és cikkek olvasóiból milyen reakciókat váltott ki egy-egy intézkedés. Magyarország jellemzően az alábbi események kapcsán került (minden esetben negatív kontextusban) említésre:

- ☐ Külföldi és belföldi óriásplakát-kampány
- ☐ László Petra esete (Még a határzár előtti esemény, de később is rendszeresen visszatérő toposz.)
- ☐ Menekültekkel szembeni általános rossz bánásmód, rossz élelmezés, rossz ellátás
- ☐ A röszkai „összecsapás”

A kommentek nagy része valójában értékelhetetlennek tűnik, sokszor egyszerű átkozódások ezek, melyre az arab nyelvben változatos lehetőségek állnak rendelkezésre. Sok közülük tényszerűen „a magyarok”-ról beszél, „a magyarokat” szidalmazza, de olyan felhívásra nem bukkantam, mely egészen konkrét fenyegetésként lenne értékelhető. Az átkozódások egy része vallási töltetű, a magyarokra mint „hitetlenekre” utal vissza, de ez sem tekinthető különlegesnek, az arab nyelv és az iszlám kultúra szoros összefonódásából fakad. Pozitív kicsengésű kommentárt alig találni, de egy-egy kommentelő megemlíti, hogy végeredményben mégiscsak szabad az út Németország felé, és találtam néhány olyan kommentet is, amely visszautalt arra, hogy a nyár folyamán számos magyar ember segítette a menekülteket élelmiszeradományokkal.

Úgy gondolom, hogy ha ezeket az orgánusokat olvasta valaki, minden tárgyilagosságuk mellett sem kaphatott pozitív képet Magyarországról, vagy a hatóságok által alkalmazott intézkedésekről. A nemzetközi média ezekben a napokban nem tartotta magát távol az akkoriban oly elterjedt *Hungary-bashing*-től, és az arabul olvasó tömegekhez eljutó média szintén csatlakozott ehhez a trendhez, ami lehetséges, hogy komoly károkat okozott az olvasók körében, és feltételezhető, hogy a cikkek és a képanyag hazánk elismertségét csökkentették ezekben az országokban.

Felhasznált Irodalom:

At UN, Hungary calls for cooperation with Russia, AFP, Saturday 3 Oct 2015
– <http://english.ahram.org/NewsContent/2/9/151998/World/International/At-UN,-Hungary-calls-for-cooperation-with-Russia.aspx>

Austria's death truck: 71 migrants dead 'in an hour', AFP, Saturday 29 Aug 2015 – <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/139182/World/International/Austrias-death-truck--migrants-dead-in-an-hour.aspx>

Croatia to continue to take migrants to Hungary border: PM, AFP, Saturday 19 Sep 2015 – <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/141878/World/International/Croatia-to-continue-to-take-migrants-to-Hungary-bo.aspx>

DANY BADRAN: *Democracy and Rhetoric in the Arab World*; In: The Journal of the Middle East and Africa, Vol. 4. / 1 2013.

EU, Austria agree 'fences have no place in Europe' – <http://english.ahram.org.eg/NewsContentMulti/162111/Multimedia.aspx>

Hungarian church thanks God, government for fending off migrants, Reuters, Friday 2 Oct 2015 – <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/151895/World/International/Hungarian-church-thanks-God,-government-for-fendin.aspx>

Hungarian TV journalist fired for tripping up fleeing migrants, Reuters , Wednesday 9 Sep 2015 – <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/140008/World/International/Hungarian-TV-journalist-fired-for-tripping-up-flee.aspx>

Hungary authorises govt to use army in migration crisis, AFP, Monday 21 Sep 2015 – <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/0/142062/World/0/Hungary-authorises-govt-to-use-army-in-migration-c.aspx>

Hungary authorises govt to use army in migration crisis, AFP, Monday 21 Sep 2015 – <http://english.ahram.org.eg/NewsRio/142062.aspx>

Hungary places ads in Lebanese press warning off migrants, AFP, Monday 21 Sep 2015 – <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/8/142042/World/Region/Hungary-places-ads-in-Lebanese-press-warning-off-m.aspx>

Hungary shuts border crossing after migrants escape, AFP, Friday 4 Sep 2015 – <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/139654/World/International/Hungary-shuts-border-crossing-after-migrants-escap.aspx>

Hungary shuts its border to migrants, AFP, Tuesday 15 Sep 2015 – <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/141546/World/International/Hungary-shuts-its-border-to-migrants.aspx>

Hungary to seal off border with Croatia from midnight, Reuters, Friday 16 Oct 2015 – <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/161076/World/International/Hungary-to-seal-off-border-with-Croatia-from-midni.aspx>

Islam was ‘never part of Europe’: Hungary’s Orban, AFP, Friday 16 Oct 2015
– <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/161051/World/International/Islam-was-never-part-of-Europe-Hungarys-Orban.aspx>
Over 10,000 migrants enter Hungary in new record, AFP, Thursday 24 Sep 2015 – <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/9/143307/World/International/Over-,-migrants-enter-Hungary-in-new-record.aspx>
Refugees threaten Europe’s Christian roots, says Hungary’s Orban, Reuters, Thursday 3 Sep 2015 – <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/8/139563/World/Region/Refugees-threaten-Europes-Christian-roots,-says-Hu.aspx>

Fontosabb honlapok:

<http://www.ahram.org.eg/>
<http://alwatan.sy/>
<http://www.al-jazirah.com/>
<http://www.alkhaleej.ae>
<http://www.addustour.com/>

Arab nyelvű források:

<http://alwatan.sy/archives/19873%20/2015/09/16/>
<http://alwatan.sy/archives/20316>
<http://alwatan.sy/archives/20725>
<http://www.alkhaleej.ae/alkhaleej/page/055ba161-cc08-44d8-8933-7b8e60ba47fd>
<http://www.alkhaleej.ae/alkhaleej/page/3113e5c4-1a8f-4ffc-9e8c-723ba385f75a>
<http://www.alkhaleej.ae/studiesandopinions/detailedpage/d1dec568-b04b-47f0-a819-af4a330492fc>

Menekültek a magyar sajtóban

ABSZTRAKT

Jelen tanulmány egy éves időkeretben, 2015 februárjától 2016 februárjáig vizsgálja az országosan terjesztett minőségi napilapokat. A vizsgálat témája a migráció. A kutatásba négy, akkor még létező, országosan terjesztett napilap cikkei kerültek. A Népszabadság, a Népszava, a Magyar Hírlap és a Magyar Nemzet tény- és véleményközlő írásai rendkívül széles, de egyben némiképp szűk látókörű képet festettek le a folyamatról, az eseményekről. Széleset abban az értelemben, hogy az adott időszakban történt összes eseményről beszámoltak. És szűk látókörűt annak köszönhetően, hogy reguláris és irreguláris migrációról nincs szó.¹

KULCSSZAVAK:

tájékoztatás, gazdasági, Illegális, menekült, migráns, bevándorló, népvándorló, határsértő, Magyar Hírlap, Magyar Nemzet, Népszava, Népszabadság

ABSTRACT

Current research examines quality, countrywide distributed daily papers following their one year period between February 2015 and February 2016. Topic of the research is migration.

Articles of four dailies - which existed that time - are used in the research. The topic related fact- and opinion reports of the “Népszabadság”, the “Népszava”, the “Magyar Hírlap” and the “Magyar Nemzet” depicted a wide-rang-

¹ A Népszabadságban egy alkalommal (egy publicisztikában: Nagy Boldizsár: *Értelmetlen és ember-telen a dublini rendszer* – 2015. március 14.), a Népszavában egy mini-interjúban (Válaszol: Gyulai Gábor, a Magyar Helsinki Bizottság menekültügyi programvezetője, 2015. szeptember 4.), a Magyar Nemzetben egy háttérmagyarázatban (Molnár Dániel: *Tálas: Már rég az integrációról kellene beszélni*, 2015. június 24.) és egy publicisztikában (Cseresnyés Ferenc: *Az európai menekültpolitika elbizonytalanodása*, 2015. július 24.) jelennek meg a helyes kifejezések.

ing and, in the same time somehow narrow-minded picture on the situation and processes. Articles may be considered as wide-ranging because they reported all the events happened that time.

KEYWORDS:

immigrant, economics, illiterate, illegal, refugee, migrant, Magyar Hírlap, Magyar Nemzet, Népszabadság, Népszava, public information

Bevezetés

2015 februárjától új téma határozza meg Magyarországon is a közbeszédet. A politikai napirend hosszú távú, immár állandó elemévé vált a migráció. Nem telik el egyetlen nap sem anélkül, hogy legalább egy hír ne szóljon a menekültekről. Az eseményeknek köszönhetően ez nem meglepő. A „jelenség” olyan mértékűvé vált, hogy kellő hírértékkel rendelkezik ahhoz, hogy a sajtó folyamatosan figyelje és beszámoljon a folyamatokról. A sajtó tobzódhat egyik fő funkciójában, a tájékoztatásban, mely a három közül talán még mindig a legfontosabb.²

Egy ideális világban érvényesül a közszolgálat ethosza a médiában is. E szerint a szakmák az etikus közszolgálat felé irányulnak. Az újságírás, mint a köz bizalmát élvező hivatás eszméje fontos történelmi fejlemény, vagyis különösen lényeges, hogy az újságírók, függetlenül attól, milyen médiumnál dolgoznak, mennyire vallják magukat a köz szolgálatában állóknak.³ Tanulmányomban kvantitatív és kvalitatív módszereket alkalmazva azt vizsgálom, érvényesülnek-e a szakmai normák, melyek nagy része egyben etikai norma is, vagyis az újságírók képesek-e valóban objektív módon tájékoztatni az eseményekről? „Hagyják-e” magukat teljesen befolyásolni a politikai kommunikációtól, átvéve annak szóhasználatát, manipulálva ezzel fogyasztóikat?

2 Ez még abban az esetben is igaz, hogy Magyarországon is érezteti hatását a bulvárosodás, vagyis a szórakoztatásnak egyre nagyobb a szerepe és a hatása a médiatartalmakra. Különösen 1997, a duális médiarendszer megjelenése óta fokozódik ez a „követelmény”, melyre a komoly médiumok is reagálnak. Jobb esetben a címszerkesztésükkel, rosszabb esetben a témaválasztásaikkal. A harmadik funkció – ismeretterjesztés – pedig marad a közadóknak és a sokcsatornás modell eredményeképpen a tematikus csatornáknak. További részletek ld: Urbán, 2005: pp. 105–110.

3 Daniel C. Hallin – Paolo Mancini: *Médiarendszerek*, Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet – Gondolat Kiadó. Budapest, 2008.

Miért tökéletes téma a menekültválság?

A menekültválság megjelenése és tartóssága a médiában nemcsak annak köszönhető, hogy hírértéke van az eseményeknek, hanem annak is, hogy tökéletes állatorvosi ló.

A Luhmann által leírt összes tényező együttesen van jelen:

1. Érvényesül az újdonság varázsa: kezdetben a szokatlanság hatott, vagyis a menekültek megjelenése a déli határszakaszon. A varázs viszont nem múlt el, sikeresen átalakult „sorozat-újdonsággá”, melyhez a magyar és az európai politikai döntéshozók is hozzájárultak.
2. Folyamatosan konfliktusok követik egymást: legyen szó a menekültek elhelyezéséről, a kerítés felállításáról, az arra érkező nemzetközi reakciókról, az uniós döntésekről, a megoldási lehetőségekről.
3. Érvényesül a mennyiségi „követelmény” is: mennyi a menekültek száma, hány főt fogad be Németország, melyik országból hányan érkeznek, mennyibe kerül a menekültek ellátása stb. A témához mindig kapcsolódik valamilyen szám. Ez érthető, hiszen a mennyiségi adatok nemcsak növelik – ha látszólag is – a hírek megbízhatóságát, hanem érthetővé teszik a témát azok számára is, akik már médiafásultságban élnek.⁴ Akik hozzászoktak ahhoz, hogy az eseményeket ne összefüggéseikben lássák, hanem a médiaémelygés eredményeképpen már csak feldarabolt mini-információk befogadására legyenek képesek, megfoghatók a számokkal.
4. A „helyi vonatkozás” tényező is teljesül. Mivel a menekültek nemcsak a főváros számára jelentenek problémát, hanem kiemelt helyszín lett a déli határvidék is, nemcsak a budapestiek érzik közellévőnek a problémát. Országos konfliktussá vált a menekültek érkezése így a témában mindenki jól informáltnak érezheti magát.
5. Nemcsak a konfliktusok, hanem a normasértések is növelik egy esemény hírré válását. A téma ebből a szempontból is kiteljesedett. A jogsértések (tiltott határátlépés) mellett megjelentek az erkölcsi vétkek (nők elleni erőszak ábrázolása) és a politikai korrektség elleni vétkek is (az iszlám vallás és a terroristák párhuzamba állítása). Ráadásul a „sima” normasértésekből eljutotunk a botrányokig. A menekültekkel kapcsolatos új információk jelentős része már nem egyszerű információként jelenik meg a sajtóban, hanem egyik vagy másik oldal szempontjából szörnyű vétkeként ábrázolják.⁵

4 Az elnevezés Pippa Norristól (Magyarul: Kumin Ferenc: 2005:106.) származik (Pippa Norris: *A Virtuous Circle*, University Press. Cambridge, 2000.)

5 Niklas Luhmann: *A tömegmédiá válsága*, Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet – Gondolat Kiadó. Budapest, 2008. pp. 38–40.

A ráerősítő tényező

Amellett, hogy a téma tökéletes állatorvosi ló, a fentebb leírt jellemzőket a magyar média még fel is erősíti. A nyomtatott sajtó piacán a rendszerváltást követő első éveket a politikai lapok elsőbbsége határozta meg. Ekkor a cél a hatalom számára a sajtó esetében is az ellenőrzés, a politikai befolyásolás megteremtése volt: kisebb-nagyobb mértékben megjelent mind az Antall-, mind a Horn-, mind az első Orbán-kormány esetében.⁶ Ez a törekvés többek között a politikai kulturálatlansággal magyarázható, vagyis azzal, hogy a rendszerváltáskor a politikusoknak meggyőződésévé vált, a politikai napirend meghatározására kizárólag nekik és nem az újságíróknak van demokratikus felhatalmazásuk. Elsősorban az első Orbán-kormány sajtópolitikájának köszönhetően az 1990-es évek végére megszűnt a piaci zűrzavar. Az országos politikai lapok terén visszaállt a rendszerváltás előtti helyzet, azaz a Népszabadság, a Magyar Nemzet, a Magyar Hírlap és a Népszava osztoztak a piacon. Eltűntek a gyors hasznót remélő külföldi befektetők.⁷

A következő nagy változások az ezredforduló után következtek. Az első 2005-ben történik, miután Széles Gáboré lett a szerkesztőség, a Magyar Hírlap profilt vált és a korábbi „Le Monde”-féle liberalizmusát konzervatív irányvonalra cseréli. A nyomtatott lappiacon⁸ 2015 hoz újabb fordulatot. A Simicska Lajos-féle szóhasználat után egyrészt a Magyar Nemzet átalakul kormánykritikus konzervatív sajtótermékké, másrészt az egykori nemzetesek részvételével 2015 szeptemberében elindul a magát konzervatív közéleti napilapként meghatározó Magyar Idők.

Az, hogy a politika nyomást igyekszik gyakorolni a médiára nem újdonság Magyarországon sem. Az egykori ideális helyzetet, a rendszerváltás-kori szabad pártosságot, nagyon hamar felváltotta a valamilyen politikai irányultságú sajtó. Ez még talán nem is lenne aggasztó, hiszen a gyakran példaként hivatkozott nyugat-európai országok sajtórendszereiben is érvényesül a politikai nyomás-gyakorlás.⁹ Az viszont elgondolkodtató, amire Bajomi és Sükösd már 2008-ban

6 Id. A kormányprogramokat, illetve a Kónya-dolgozatot, a sajátos konszenzussal megszületett első médiatörvényt, illetve a médiaegyensúly-teremtő programot.

7 Bajomi-Lázár Péter: *Médiapolitika*, In: Bajomi-Lázár Péter (szerk.): *Magyar médiatörténet a késő Kádár-kortól az ezredfordulóig* – Akadémiai Kiadó, Budapest, 2005. pp. 33–46.

8 Ebben a tanulmányban csak a minőségi, országosan terjesztett napilapokkal foglalkozom, a bulvármédia „mozgásáról” ld: Szakács, 2014: 53–69.

9 Daniel C. Hallin – Paolo Mancini: *Médiarendszerek*, Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet – Gondolat Kiadó, Budapest, 2008.

is felhívta figyelmünket.¹⁰ Tanulmányukban rámutatnak, hogy a kelet-közép-európai országokban ahhoz, hogy a választók valóban korrekt döntést hozhassanak, szükség van arra, hogy az újságírók valóban megfeleljenek a korábban már említett ethosznak. Ezt a közszolgálatot azonban veszélyezteti öt tényező: a klánújságírás (1), az objektivitás mechanisztikus értelmezése (2), a tényfeltáró újságírás hiánya (3), a szakújságírók hiánya (4), a minőségi lapok bulvárosodása (5). Témánk szempontjából az első négy okoz problémát, vagyis:

1. A szerkesztőségek nem tartják be az objektivitás követelményeit, azaz gyakran kettős mércét alkalmazva „a mieinkről csak jót, az övéikről csak rosszat” elvét alkalmazzák.¹¹
2. Bár a kiegyensúlyozottság érdekében megjelenik az összes oldal álláspontja, azokat nem ellenőrzik¹². Nem vizsgálják, valóban valós-e az információ, nem vetik össze azokat független forrásokkal, magukkal a tényekkel. Hiányzik a kontextusba helyezés, így „(...) az érdeklődő hallgatónak és nézőknek – ha nem akarnak tájékozatlanok maradni – más forrásokat is fel kell kutatniuk.”
3. Mivel egyre ritkábban találkozunk oknyomozó-tényfeltáró riportokkal, ezek hiánya is gyengíti az esélyét annak, hogy az eseményeket a maguk teljességében lássuk, megismerve a történet hátterét, a valós szereplőket, az összefüggéseket.
4. A szakújságírók hiánya fokozza – különösen a hozzáértőkben – a dilettantizmus érzetét. Azzal, hogy egy újságírónak számos témával kell egyszerre foglalkoznia, nem segíti elő, hogy egy-egy témának szakértőjévé váljon: ezzel tovább veszít az adott szerkesztőség a hitelességéből, amit nem ellensúlyoz az sem kellő mértékben, hogy olykor-olykor szakértőkkel készült interjúk formájában próbálják ezt a hiátust pótolni.¹³

Ezeket a folyamatokat és jellemzőket figyelembe véve talán nem is kell rosszindulat ahhoz, hogy előzetesen úgy véljem, a magyar média is előítéletes, miközben tájékoztat bennünket a menekültekkel kapcsolatos eseményekről.

10 Bajomi-Lázár Péter – Sükösd Miklós (2008): *Médiapolitikai trendek Kelet-Közép-Európában 1989-2008*, Politikatudományi Szemle, Vol. 17, no. 1, 148.

11 Mintha visszatérne a Kádár-korszak tájékoztatáspolitikája (ld. Bajomi: 2005 : 21.) és a szocialista objektivitás-doktrina (ld.: U. o.: 22.)

12 Amely azért érdekes, mert az újságírás alapegysége a hír egyik definíciója szerint: „A hír az a **feldolgozott, ellenőrzött és valósnak bizonyult** információ, mely közérdeklődésre tart számot, s melynek nyilvánosságra hozatala nem sért sem közérdeket, sem jogos magánérdeket.” (Havas Henrik szóbeli közlése alapján).

13 Bajomi-Lázár Péter – Sükösd Miklós (2008): *Médiapolitikai trendek Kelet-Közép-Európában 1989-2008*, Politikatudományi Szemle, Vol. 17, no. 1.; 148–149.

Menekültek a magyar sajtóban

Az elemzés kiindulópontja

Nemcsak az újságírók, hanem a kutatók esetében is elvárható, hogy a köz szolgálatára törekedjenek. Ennek érdekében a kutatási tevékenység során törekedni kell a tárgyyszerűsége és különösen a kvalitatív kutatások esetében a szubjektum háttérbe szorítására a folyamatos önkontroll alkalmazásával. Annak érdekében, hogy ezek az elvárások önmagammal szemben is teljesüljenek a téma vizsgálatánál igyekeztem kettős módszert alkalmazni. Ennek lényege, hogy előzetesen, kvantitatív jelleggel arra vállalkoztam, hogy megvizsgáljam, hogyan jelennek meg a menekültek az országosan terjesztett politikai napilapokban a számok tükrében. Ezt követően azt vizsgáltam, a szerkesztőségek mire használták az egyes kifejezéseket. Mintául a Magyar Nemzet, a Népszava, a Magyar Hírlap, a Népszabadság szolgált¹⁴. Egyéves időtartamot, a 2015. február 1-je és a 2016. február 1-je közötti intervallumot választottam. A kiindulópont adott volt, mivel először, nagyobb mennyiségben ekkor jelentek meg az országosan terjesztett minőségi napilapokban migrációval és menekültekkel kapcsolatos írások. Azokat az írásokat gyűjtöttem össze, amelyek a 2015 februárjában kezdődő, Európában zajló bevándorlással voltak kapcsolatosak.

Az elemzésbe került újságcikkek számát az alábbi táblázat foglalja össze:

	Magyar Nemzet	Népszava	Magyar Hírlap	Népszabadság
Tényközlő	124	264	446	198
Véleményközlő	67	67	93	71
Összesen	191	332	539	269

A jelentős számbeli különbségek, különösen a Népszava és a Magyar Hírlap javára, a lapok által választott módszernek köszönhető. Míg a Népszabadság és a Magyar Nemzet a témát nagyobb terjedelmű műfajokban dolgozta fel, addig a Népszava és a Magyar Hírlap inkább a kisebb terjedelmű változatokkal élt. Konkrétabban, míg az előbbieket inkább a címes- és vezető hír műfaját használták, az utóbbiak sok gyors- és mínuszos hír segítségével mutatták be az eseményeket. Ezen belül változatosan alakult a műfaji megoszlás¹⁵.

14 A Magyar Idők azért nem került be a mintába, mert a lap csak 2015 szeptemberében indult el. Megjegyzendő, hogy a szerkesztőség több, mint 200 cikkben foglalkozott a migráció kérdésével a 2015 szeptembere és 2016 február 1-je közötti időszakban.

15 A műfajok meghatározásánál Havas Henrik fogalmi meghatározásait vettem alapul. Bár szokatlan, hogy szóbeli közlésre hagyatkozom, ebben az esetben mégis Havas két féléves „A sajtóműfajok elmélete” kurzuson ismertetett kategorizálásánál maradok, mivel jobbal még nem találkoztam.

A Magyar Nemzet esetében a következőket láthatjuk:

Tényközlő	Véleményközlő
11 hír	2 jegyzet
35 hírösszefoglaló	8 kommentár
12 interjú	6 vezércikk
7 riport	36 publicisztika

A Magyar Hírlapnál az alábbi meghatározásokat tehetjük:

Tényközlő	Véleményközlő
157 hír	50 jegyzet
213 hírösszefoglaló	43 publicisztika
20 tudósítás	
41 interjú	
15 háttérmagyarázat	
0 riport	

A Népszavánál a következő kategóriákban sorolhatjuk az írásokat:

Tényközlő	Véleményközlő
159 hír	40 jegyzet
89 hírösszefoglaló	27 publicisztika
7 interjú	
3 háttérmagyarázat	
6 riport	

A Népszabadság cikkeinél az alábbi műfajokat különböztethetjük meg:

Tényközlő	Véleményközlő
49 hír	40 jegyzet
66 hírösszefoglaló	31 publicisztika
26 tudósítás	
18 interjú	
17 háttérmagyarázat	
22 riport	

A műfaji meghatározás mellett a kutatás kezdetekor három kategória vizsgálatát mindenképpen szükségesnek tartottam: a menekült (1), a migráns (2) és a bevándorló (3) kifejezések szűrését.

A kutatás elején azt is előzetesen döntöttem el, hogy a szótárt tovább bővítem az alapszavak jelzős szerkezetes változataival. Ennek eredményeképpen a következő kifejezésekkel bővítettem a vizsgálati kört:

1. Gazdasági menekült
2. Gazdasági migráns
3. Gazdasági bevándorló
4. Illegális menekült
5. Illegális migráns
6. Illegális bevándorló

Mivel az eseményekkel nem párhuzamosan, hanem utólagosan történt a mintavétel, az alapszavak közé bekerültek a „terrorista”, a „határsértő” és a „népvándorló” kifejezések is. Azokat a szavakat választottam, melyeket általánosságban is lehetett hallani a politikai kommunikációban¹⁶. A listát a végtelenségig lehetne bővíteni, ezért előzetesen azt is eldöntöttem, hogy az elemzés során a személyekre fogok koncentrálni, ezúttal a „tevékenységek” vizsgálatára nem térek ki.¹⁷

A vizsgálat eredménye – számok

Ahogy várható volt, a három, előzetesen meghatározott alapkategória nagy számban jelent meg az elemzett cikkekben.

	Magyar Nemzet	Magyar Hírlap	Népszava	Népszabadság
migráns	318	1208	319	305
menekült	556	1613	1376	1172
bevándorló	250	520	242	177
terrorista ¹⁸	3 (+ 19)	15 (+ 71)	11 (+ 28)	3 (+ 19)
határsértő	38	87	20	14
népvándorló	0	2	6	0

¹⁶ A kutatási tevékenység kezdete: 2016. január 5.

¹⁷ Nem vizsgálom pl. a terror, a migráció, a bevándorlás, menekülés stb. kifejezéseket.

Ugyanez mondható el a jelzős szerkezetű kifejezéseknél is:¹⁸

	Magyar Nemzet	Magyar Hírlap	Népszava	Népszabadság
gazdasági migráns	2	8	4	4
gazdasági menekült	10	14	12	5
gazdasági bevándorló	8	60	27	16
illegális migráns	11	36	15	13
illegális menekült	3	2	3	0
illegális bevándorló	52	220	91	17

A vizsgálat eredménye – megállapítások

Alapkategóriák

A kategóriák alapján a következő megállapításokat lehet megfogalmazni:

A migráns, menekült, bevándorló kifejezéseket a lapok általános elnevezésként használják, nem téve különbséget közöttük a hírközlésben. A véleményműfajokban valamennyi szerkesztőség kísérletet tesz az egyes elnevezések tisztázására: de ez megmarad a publicisztikák szintjén.¹⁹

A terrorista kifejezést a Magyar Nemzetben 1 alkalommal használják a migránsok „azonosítására” pozitív – vagyis a menekültek nem terroristák – értelemben.²⁰ A Magyar Hírlapnál egyetlen alkalommal sem lesz a menekültek „szinonimája”. Minden esetben párban jelenik meg a menekült és a migráns szavakkal.²¹ A Népszavában összesen 12 alkalommal olvashatjuk, egyik esetben sem az újságírók, hanem a politikusok szóhasználat.²² A Népszabadság szintén nem használja a menekültek elnevezést és a Népszavához hasonlóan politikusokhoz kapcsolja a szóhasználatot.²³

A határsértő elnevezést következetesen a számadatok közlésénél olvashatjuk. Tipikusan rendőrök, katonák által tartott sajtótájékoztatókon alkalmazott elnevezésként jelenik meg.²⁴

18 A vizsgálat során minden kifejezés csak egyszer került bele a számításba, vagyis a migráns sorban szereplő számokban nincs benne a jelzős változatuk annak érdekében, hogy minden kategóriánál a nyers adatokat láthassuk.

19 Ld. *Az európai menekültpolitika elbizonytalanodása* – Magyar Nemzet, 2015. július 24.; *Különbéget kell tenni* – Magyar Hírlap, 2015. december 12.; *Kések a határon* – Népszava, 2015. július 18.; *Európa és a bevándorlók* – Népszabadság, 2015. szeptember 16.

20 Ld. Tólas: *Már rég az integrációról kellene beszélni* – Magyar Nemzet, 2015. június 24.

21 Ld. *Tízből kettő* – Magyar Hírlap, 2015. november 21.

22 Ld. *Menekültekkel riogat a Fidesz* – Népszava, 2015. február 21.

23 Ld. *Orbán játéka* – Népszabadság, 2015. november 22.

24 Ld. pl. *Szakmai vita kellene* – Népszava, 2015. február 19.

A népvándorló kifejezés (mely csak a Népszava és a Magyar Hírlap cikkeiben olvasható) vagy a politikusok szájából hangzik el, vagy publicisztika része.²⁵

Jelzős szerkezetek

A jelzős szerkezetek esetében már bonyolultabb a helyzet. Általánosságban megállapítható, hogy élesen elválik egymástól a tényközlés és a véleményközlés. Utóbbiból derül ki, az egyes szerkesztőségek hogyan értelmezik, és ennek megfelelően használják a politikai kommunikációból érkező kifejezéseket.

A gazdasági migráns kifejezést mind a négy lap nyilatkozatok részeként írja le. Egyedül a Magyar Hírlap használja egy jegyzetben negatív konnotációval:

*„Ez nem zárja ki a valóban elesettekkel való szolidaritást, de a miénktől drasztikusan eltérő szocializációs, ideológiai és vallási meggyőződéssel bíró, úgynevezett gazdasági migránsok százezreinek befogadása aligha jelenik meg lehetséges forгатókönyvként a hazai lakosság előtt, sőt.”*²⁶

A gazdasági menekült kifejezésről a Magyar Nemzetben 2 esetet kivéve²⁷, publicisztikákban olvashatunk. Elnevezésként használható kategóriaként tekintenek rá, olyannyira, hogy magyarázatot is kapunk szükségességéről:

*„Ügyelni kell arra, hogy az illetékesek ne beszéljenek folyton illegális bevándorlókról, hiszen ez a kifejezés eleve hibás. Nem fedi azokat a migránsokat, akik Ásotthalom vagy Röske környékén a rendőrség hálójába akadnak vagy épp magukat adják fel menekültstátus reményében. »Gazdasági menekültek.« Rengegyszer halljuk ezt a kifejezést, csak éppen pontosabban kellene körülírni, mit is jelent. Alighanem követnünk kellene az osztrák példát, és bármilyen kellemtelen, nekünk is nevükön kell neveznünk azokat az országokat, ahonnan menekültstátus reményében elindulni is kár.”*²⁸

Ugyanez a szemléletmód jellemzi a Magyar Hírlapot is, csak a műfajcsalád szempontjából fordítva: ők egy esetben élnek vele egy jegyzetben, a többi szóhasználat hírekben és hírösszefoglalókban valósul meg. A Magyar Hírlap is szükségét érzi, hogy megpróbálja megmagyarázni, melyik kifejezés alatt mit kellene érteni:

„Törvényes migráció az, amikor a jogszabályok betartása mellett érkezik külről valaki; letelepszik, munkát vállal, tanul, beilleszkedik. Ezen túl létezik még egy nehezebben kibogozható megkülönböztetés is, amely szerint van gazdasági és politikai menekült. A második esetben valamilyen halálos veszély elől

25 Ld. pl. A zöldhatár lezárása Európa számára is iránymutatást jelent – Magyar Hírlap, 2015. november 9.

26 In: Szocialista baklövés – Magyar Hírlap, 2015. július 16.

27 Egyre erősödő bevándorlási hullámok – Magyar Nemzet, 2015. március 2. és Célegyenesben a migrációs kvóta? cikk keretes anyagában – Magyar Nemzet, 2015. június 24.

28 In: Vasfüggöny – Magyar Nemzet, 2015. június 18. és Célegyenesben a migrációs kvóta? cikk keretes anyagában – Magyar Nemzet, 2015. június 24.

menekül az illető. Erre senki sem mondta, hogy őket kriminalizálni kellene. Sőt: a gazdasági menekülteket sem. (Más kérdés, hogy Európának már nem nagyon van szüksége legálisan érkező gazdasági bevándorlókra.)²⁹

A Népszava negatívan áll a kifejezéshez. Legtöbbször az igazságügy miniszter által használt szóként hivatkozik rá³⁰, illetve azt hangsúlyozza, gazdasági menekült kategória csak a jobboldal szerint létezik:

„Abebi, a 25 éves lány, Németországba készül. Két hónapja indult el Nigériából, Lagosból. Érettségije van, ért a számítógépekhez, főzni is tud, de takarítani is beállna. Ebből szeretne megélni. A magyar ideológia szerint gazdasági menekült, megélhetési bevándorló.”³¹

A Népszabadság is „elítélően” áll ehhez a szóhasználatához: szintén a jobboldali politika, illetve a kormány által használt kifejezésként hivatkoznak rá:

„Amióta a migrációval a hivatalos politika, a vezető kormánypárt, szövetséges pártja és a kormány foglalkozik, folyamatosan azt sulykolják az emberekbe, hogy hazánkat valami rettenetes veszedelem fenyegeti, hogy a bevándorlók csak „gazdasági menekültek”, hogy a bevándorlók elveszik az emberek munkáját, nem tisztelik hazánk kultúráját, és nem tartják be a törvényeinket.”³²

A Magyar Nemzet semlegesen áll a gazdasági bevándorló kifejezéshez, tényként kezeli a kategória létezését, elnevezésként használja azt azokra a menekültekre, akik nem háborús konfliktus elől menekülve érkeznek Nyugat-Európába:

„Végképp szentségtörésnek tűnik felvetni, hogy a bevándorlás nem csupán civilizációs vagy biztonságpolitikai, hanem mindezek mellett – sőt talán azt is megkockáztathatjuk: elsősorban – gazdasági kérdés. És nemcsak „gazdasági bevándorlók” léteznek, néhol még fogadókészség is akad a gazdasági bevándorlás iránt.”³³

Ugyanígy jár el a Magyar Hírlap is (elnevezés), azzal a különbséggel, hogy negatív értékítéletet is társítanak a kifejezéshez. Ez annak köszönhető, hogy a tényközlő műfajokban a politikusok, illetve szakértők nyilatkozataiban találkozhatunk a gazdasági bevándorlókkal, akikre nincs szüksége Európának.³⁴ Ez a megközelítés visszatükröződik a szerkesztőség álláspontjában is:

„A magyar kormány az utóbbi időben többször is világosan kifejtette álláspontját, hogy a hozzánk menekülő, hazájukban valóban üldözött embereket

29 In: *Jogvédők és migráció* – Magyar Hírlap, 2015. február 17.

30 *A kerítésből pedig nem engedünk* – Népszava, 2015. július 2.

31 *Menekültek csupasz álmai* – Népszava, 2015. július 3.

32 In: *Testvéreink, menekültek* – Népszabadság, 2015. szeptember 11.

33 In: *Záruló határok* – Magyar Nemzet, 2015. november 22.

34 *Ausztria már bezárná a kapukat* – Magyar Hírlap, 2015. szeptember 17.

*befogadja és segít rajtuk, de a jobb élet, az európai jólét reményében hazánk határait illegálisan és tömegesen átlépő gazdasági bevándorlókból nem kérünk, nálunk nincs számukra hely.*³⁵

A Népszava esetében viszonylag nagy számban jelenik meg. Nem azért, mert ezt elnevezésként kívánja a lap használni, vagy túl gyakran jelenne meg politikusok nyilatkozataiban, hanem azért, mert negatívan viszonyulnak a kifejezéshez és többféle szempontból is megpróbálják értelmezni, illetve magyarázni:

„Mert itt nem azok a »népvándorlók« lépik át a határainkat, akikről Kocsis Máté beszél; itt nem népek kerekednek fel, hogy hazát változtassanak, hanem egyes emberek, családok indulnak útnak. Persze, lehet őket gazdasági bevándorlóként kvázi megbélyegezni, mondván, csak egy jobb élet reményében jönnek. De az esetek többségében ez a vágyott jobb élet egyszerűen a túlélést jelenti.”³⁶

A Népszabadság a gazdasági bevándorló elnevezést csak olyan esetekben írja le, amikor kormánypárti politikusok nyilatkozatairól írnak híreket vagy tudósításokat³⁷; a publicisztikáikban és jegyzeteikben a Népszavához hasonlóan elítélően viszonyulnak a szóhasználatához:

„És amikor kiderül, hogy Fejér megye erős embere nem tudja egyedül megoldani a humanitárius katasztrófát előrevetítő, akárha globális problémát, újabb kihívással és a radikális Jobbikkal áll majd szemben, elvégre eddig azt állította, megvédi a hazát a gazdasági bevándorlóktól.”³⁸

A Magyar Nemzetnél 7 alkalommal jelenik meg a tényközlésben az illegális migráns kifejezés, minden esetben politikusok és szakértők nyilatkozatainak részeként³⁹, 4 alkalommal a publicisztikákban és jegyzetekben köszön vissza. Érdekes, hogy a kifejezés bár önmagában hordoz negatív jelentéstartalmat, ez a szövegekben mégsem köszön vissza.

*„A legtöbb vonatkozó tanulmány abból indul ki, hogy az illegális migránsok a rejtőzködésben érdekeltek, és távol tartják magukat a bűnözés világától is.”*⁴⁰

A Magyar Hírlapban 34 alkalommal olvashatunk az illegális migránsokról a tényközlésben, a Magyar Nemzethez hasonlóan szintén nyilatkozatok részeként.⁴¹ 2 esetben jelenik meg jegyzetekben: ebből az egyik alkalommal használják ki negatív jelentéstartalmát:

35 In: *Az érem két oldala* – Magyar Hírlap, 2015. augusztus 15.

36 In: *„Azok a rémes »népvándorlók«* – Népszava, 2015. augusztus 8.

37 *Reménytelen küzdelem: éhségmenet a tőrészhatáron* – Népszabadság, 2015. február 11

38 In: *Orbán állítása* – Népszabadság, 2015. augusztus 26.

39 *Kimaradunk a közös műveletből* – Magyar Nemzet, 2015. augusztus 17.

40 *Az európai menekültpolitika elbizonytalanodása* – Magyar Nemzet, 2015. július 24.

41 *Ld. Keményedhet a csempészek elleni harc* – Magyar Hírlap, 2015. augusztus 28.

„Az illegális migránsok ezrei most éppen nem terhelik túl a magyar államháztartást, nem veszik el a magyaroktól a munkahelyeket? Kettős mérce ez, vagy van esetleg valamiféle értelmes válaszuk erre?”⁴²

Az illegális migráns kifejezést 2 alkalommal használja a Népszava újságírója kategóriaként⁴³, a többi (13) esetben politikusok és szakértők nyilatkozatainak részeként jelenik meg.⁴⁴ A véleményközlő műfajokban nem találkozhatunk vele.

A Népszabadság követi a Népszava módszertanát: csak a tényközlők részeként olvashatunk az illegális migránsokról⁴⁵, ebből három esetben használják az újságírók a kifejezést elnevezésként, 10 esetben szintén nyilatkozatról szóló tudósításokban, hírekben alkalmazzák.

Az illegális menekült kifejezés a Magyar Nemzet esetében két publicisztika⁴⁶ és egy riport⁴⁷ elemeként jelenik meg, a migráns szinonimájaként:

„A migránsok döntő többségét a határrendészeti szervek fogják el, zömüket a szerb-magyar határnál, mert ez a határszakasz az egyik kapuja a Balkán felől érkező illegális menekültek tömegeinek.”⁴⁸

A Magyar Hírlapnál egyszer egy hírösszefoglalóban, szakértői vélemény elemeként bukkan fel a kifejezés⁴⁹, a másik alkalommal pedig már egy korábban idézett publicisztikában fordul elő érdekes párhuzam formájában:

„Nagyon izzadságszagú azoknak az aggodalma, akik az elmúlt évtizedben a határon túli magyarsággal egyáltalán nem törődtek, most meg sikítoznak a koszovói illegális menekültek miatt.”⁵⁰

A Népszava mind a három esetben elnevezésként használja hírösszefoglalókban,⁵¹ míg a Népszabadság nem ismeri ezt a kifejezést.

Általánosságban elmondható, hogy mind a négy napilap az illegális bevándorló kifejezést használja, amikor azt akarják leírni, hogy különbséget tesznek a valódi menekültek és a nem háború, vagy egyéb konfliktus elől Nyugatra in-

42 Jogvédők és migráció – Magyar Hírlap, 2015. február 17.

43 Ld. Hogy is van ez? Menekült alig van, de a terrorveszély nő – Népszava, 2015. október 29. és Indul a földközi-tengeri akció – Népszava, 2015. június 22.

44 Orbán: kell a vasfüggöny – Népszava, 2015. július 3.

45 „Ugyanolyan emberek vagyunk, mint az európaiak” – Népszabadság, 2015. június 26., Szigorúan őrzött tranzitzőnákba küldik a menekülteket – Népszabadság, 2015. szeptember 3., Magolhatják az új szabályokat a katonák – Népszabadság, 2015. szeptember 22.

46 Bevándorlók és menekültek – Magyar Nemzet, 2015. május 19.

47 Új betegségeket hozhat a menekülthullám – Magyar Nemzet, 2015. augusztus 1.

48 Afgánok igen, magyarok nem – Magyar Nemzet, 2015. február 3.

49 Tényleges menekült és terrorista közösen utazhat Európába – Magyar Hírlap, 2015. augusztus 17.

50 Jogvédők és migráció – Magyar Hírlap, 2015. február 17.

51 Európai falak a bevándorlók ellen – Népszava, 2015. június 18., Így védi a határt a Fidesz – Népszava, 2015. július 17., Brüsszeli bosszúról regélnek – Népszava, 2015. december 1.

dulók között. Általában politikus használja ezt a kifejezés, melyet a lapok is átvesznek, vagy hivatalos közlemények részeként olvashatunk róla.

A Magyar Nemzet 52 alkalommal él vele: elnevezésként használják, még a véleményközlő műfajokban is; nem e kifejezésen keresztül mondanak ítéletet. 7 publicisztikában is találkozhatunk vele: érdekesség, hogy egyik publicisztikájukban külön kifejtik, miért nem megfelelő az elnevezés.

„Ügyelni kell arra, hogy az illetékesek ne beszéljenek folyton illegális bevándorlókról, hiszen ez a kifejezés eleve hibás. Nem fedi azokat a migránsokat, akik Ásotthalom vagy Részke környékén a rendőrség hálójába akadnak vagy épp magukat adják fel menekültstátus reményében.”⁵²

A Magyar Hírlap 209 esetben használja a kifejezést hírosszefoglalóiban, publicisztikákban és jegyzetekben 11-szer:

„Egy dolog biztos: a hangulat fokozódik, a társadalom egyre megosztottabb, az unió pedig még mindig mérőföldekre van attól, hogy tegyen valamit egyfelől a menekültstátusra jogosan igényt formálókért, másfelől pedig az illegális bevándorlók visszafordításáért.”⁵³

A Népszava a tényközlőkben szinonimaként alkalmazza a fentebb leírt módon, a publicisztikákban viszont megjelenik a kifejezéssel kapcsolatos ellenérzés:

„Azon a kerítésen, amelyet a magyar kormány azért épít a szerb határon, hogy feltartóztassa az általa »illegális bevándorlóknak« nevezett migránsokat – valójában legfőképp menekülteket –, a hírek szerint pengék is lesznek. A beépített kések – úgymond – jócskán megnehezítik majd az átjutást.”⁵⁴

A Népszabadság, ellentétben a másik három lappal, viszonylag ritkán használja; a publicisztikáiban is csak háromszor jelenik meg. Két esetben itt is nyilatkozatok részeként,⁵⁵ s csak egy alkalommal fordul elő az újságíró saját szóhasználataként:

„Arra a kormány is hamar rájött, hogy a migrációs útvonalaktól távol kihe-lyezett magyar nyelvű plakátokkal aligha lehet a céljuktól eltéríteni az illegális bevándorlókat.”⁵⁶

***

52 In: Vasfüggöny – Magyar Nemzet, 2015. június 18. és Célegyenesben a migrációs kvóta? cikk keretes anyagában – Magyar Nemzet, 2015. június 24.

53 A tétlenség szavai – Magyar Hírlap, 2015. szeptember 8.

54 Kések a határon – Népszava, 2015. július 18.

55 Magyarország bizonyított – Népszabadság, 2015. október 21. és Ezeket a plakátokat megrongálni a legmélyebben racionális dolog – Népszabadság, 2015. június 13.

56 Új plakátok – Népszabadság, 2015. július 2.

Az elmúlt egy évben az országosan terjesztett minőségi politikai napilapok nagyon sokat foglalkoztak a migrációval. Mivel a folyamat kellő hírértékkel bírt, napi szinten számoltak be a legfontosabb eseményekről. Ugyanakkor végig jellemző egyfajta bizonytalanság, hogyan is nevezzék el a folyamatokat, miként hivatkozzanak a bevándorlókra. A lapok nem következtetések, nem választják el az egyes kategóriákat, bár kísérletet azért tesznek rá. Törekvésüket siker koronázhatná, ha többet lennének jelen a konkrét eseményeknél, és több oknyomozó riportot írnának. De még azok a lapok is sikertelenek, melyek élnek ezzel a műfaji kategóriával⁵⁷, ugyanis csak ritkán teszik főszereplőkké a menekülteket. Megfigyelőként vesznek részt a folyamatokban, inkább csak tudósítanak, ritkán vesznek részt az eseményekben. A lapok szóhasználatában tükröződik, milyen politikai irányvonalat követnek, támogatnak. Van, ahol a politikai kommunikáció erőteljesebben hat, ahol a szerkesztőség inkább egyetért a hivatalos közleményekkel (Magyar Hírlap). Máshol, a kormánykommunikációval szemben kritikus egyetértést figyelhetünk meg (Magyar Nemzet), amely kritika a véleményközlő műfajokban jelenik meg erőteljesebben. Megint másutt a teljes egyet nem értés (Népszabadság), illetve a harcias ellenállás (Népszava) tűnik ki a hivatalos politikával szemben, nemcsak a véleményközlő műfajokban, hanem a tájékoztatásban is.

Irodalomjegyzék

- BAJOMI-LÁZÁR PÉTER: *Médiapolitika*, In: Bajomi-Lázár Péter (szerk.): Magyar médiatörténet a késő Kádár-kortól az ezredfordulóig – Akadémiai Kiadó, Budapest, 2005.
- BAJOMI-LÁZÁR PÉTER – SÜKÖSD MIKLÓS (2008): *Médiapolitikai trendek Kelet-Közép-Európában 1989-2008*. Politikatudományi Szemle, Vol. 17, no. 1.
- DANIEL C. HALLIN – PAOLO MANCINI: *Médiarendszerek*, Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet – Gondolat Kiadó, Budapest, 2008.
- KUMIN FERENC (2005): *Gondolatok média és politikai kommunikáció kölcsönhatásáról*, Politikatudományi Szemle, Vol. 14, no. 1.
- NIKLAS LUHMANN: *A tömegmédia valósága*, Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet – Gondolat Kiadó. Budapest, 2008.

57 Menekültek csupasz álmai – Népszava, 2015. július 3.; „Ugyanolyan emberek vagyunk, mint az európaiak” – Népszabadság, 2015. június 26.; Menekülttáborra válhat a Délvidék. – Magyar Nemzet, 2015. május 12.

URBÁN ÁGNES: *Rádió és televízió*. In: BAJOMI-LÁZÁR PÉTER (szerk.): *Magyar médiatörténet a késő Kádár-kortól az ezredfordulóig* – Akadémiai Kiadó, Budapest, 2005.

A tanulmányban hivatkozott újságcikkek:

Magyar Nemzet

Afgánok igen, magyarok nem – megjelent 2015. február 3.

Az európai menekültpolitika elbizonytalanodása – megjelent 2015. július 24.

Bevándorlók és menekültek – megjelent 2015. május 19.

Célegyesben a migrációs kvóta? cikk keretes anyagában – megjelent 2015. június 24.

Egyre erősödő bevándorlási hullámok – megjelent 2015. március 2.

Kimaradunk a közös műveletből – megjelent 2015. augusztus 17.

Menekülttáborrá válhat a Délvidék – megjelent 2015. május 12.

TÁLAS PÉTER: *Már rég az integrációról kellene beszélni* – megjelent 2015. június 24.

Új betegségeket hozhat a menekülthullám – megjelent 2015. augusztus 1.

Vasfüggöny – megjelent 2015. június 18.

Záruló határok – megjelent 2015. november 22.

Magyar Hírlap

A tétlenség szavai – megjelent 2015. szeptember 8.

Ausztria már bezárná a kapukat – megjelent 2015. szeptember 17.

A zöldhatár lezárása Európa számára is iránymutatást jelent – megjelent 2015. november 9.

Az érem két oldala – megjelent 2015. augusztus 15.

Jogvédők és migráció – megjelent 2015. február 17.

Különbséget kell tenni – megjelent 2015. december 12.

Szocialista baklövés – megjelent 2015. július 16.

Tényleges menekült és terrorista közösen utazhat Európába – megjelent 2015. augusztus 17.

Tízből kettő – megjelent 2015. november 21.

Népszabadság

Értelmetlen és embertelen a dublini rendszer – megjelent 2015. március 14.

Európa és a bevándorlók – megjelent 2015. szeptember 16.

Ezeket a plakátokat megrongálni a legmélyebben racionális dolog – megjelent 2015. június 13.

Magolhatják az új szabályokat a katonák – megjelent 2015. szeptember 22.
Magyarország bizonyított – megjelent 2015. október 21.
Orbán állítása – megjelent 2015. augusztus 26.
Orbán játéka – megjelent 2015. november 22.
Reménytelen küzdelem: éhségmenet a tűréshatáron – megjelent 2015. február 11.
Testvéreink, menekültek – megjelent 2015. szeptember 11.
Szigorúan őrzött tranzitónákba küldik a menekülteket – megjelent 2015. szeptember 3.
„Ugyanolyan emberek vagyunk, mint az európaiak” – megjelent 2015. június 26.
Új plakátok – megjelent 2015. július 2

Népszava

A kerítésből pedig nem engedünk – megjelent 2015. július 2.
„Azok a rémes „népvándorlók” – megjelent 2015. augusztus 8.
Brüsszeli bosszúról regélnek – megjelent 2015. december 1.
Európai falak a bevándorlók ellen – megjelent 2015. június 18.
Hogy is van ez? Menekült alig van, de a terrorveszély nő – megjelent 2015. október 29.
Indul a földközi-tengeri akció – megjelent 2015. június 22.
Így védi a határt a Fidesz – megjelent 2015. július 17.
Kések a határon – megjelent 2015. július 18.
Menekültekkel riogat a Fidesz – megjelent 2015. február 21.
Menekültek csupasz álmai – megjelent 2015. július 3.
Orbán: kell a vasfüggöny – megjelent 2015. július 3.
Szakmai vita kellene – megjelent 2015. február 19.
Válaszol: Gyulai Gábor, a Magyar Helsinki Bizottság menekültügyi program-vezetője, 2015. szeptember 4.

Iszlám migráció és integráció – Európai megoldáskeresés és jövőkép

ABSZTRAKT

A legtöbb nyugat-európai ország a történelem során korán kapcsolatba került az iszlám vallással, mint Észak-Afrikában és a Közel-Keleten jelenlévő gyarmattartó hatalmak. Az 1960-as évek során ezekről a területekről indult meg az iszlám bevándorlása a kontinensre, munkavállalók érkeztek Európába letelepedési cél nélkül. A mai folyamatok küldő országai változatlanok a kezdeti időszakhoz képest, a legtöbb muszlim bevándorló a vizsgált országokba továbbra is a MENA régióból érkezik, de a bevándorlók már nem a munkavállalás szándékával indulnak útnak, a legtöbben menekült státuszt kérvényeznek és annak elnyerése után munkanélküliekké válnak. További problémát jelent a bevándorlók körében kialakult magas bűnözési ráta és az európai jogrendszerek legitimitásának el nem ismerése. Ezen faktoroknak köszönhetően a fogadó államokban teret nyernek a jobboldali politikai pártok és a sokszor xenofób, akár rasszista jellegű iszlám-ellenes polgári szerveződések. A multikulturalizmus megbukni látszik, az intézményesített integrációs törekvések váltják fel, integrációs, vallási törvények formájában.

KULCSSZAVAK:

Iszlám migráció, bevándorlás, bűnözés, munkanélküliség, xenofóbia, multikulturalizmus, integráció

ABSTRACT

Some colonial European countries came across the Islam as a religion in North-Africa and the Middle East early throughout history. In the 1960's the migration started from these areas as labor turnover with temporary nature, today as the donor countries remain the same, the population on the move seek asylum only in the developed states and will most likely end up being unemployed, while other factors such as the high criminality rate among migrants, or the denied legitimacy of different European law systems enhance

further social tension. The far right political wings win on popularity, xenophobic movements form among the locals. Multiculturalism seems to fail, as the new solution seems to be the institutionalized integration in form of new integrating acts.

KEYWORDS:

Islamic migration, immigration, crime, unemployment, xenophobia, multiculturalism, integration.

Bevezetés

Az iszlám ma Európa egyik leggyorsabban növekedő vallása. A dél-európai területeken, mint Bulgária, Albánia, illetve Bosznia-Hercegovina, valamint kelet-európai régiókban, mint Románia, Csehország, Szlovákia és Lengyelország területén található őslakos diaszpórákon felül a korábbi közel-keleti, afrikai és ázsiai gyarmat területekről érkező bevándorlók, és azok leszármazottai járultak és járulnak hozzá a muszlim lakosság számának folyamatos növekedéséhez.¹ Az 1950 és 2020 közötti időszakot vizsgálva Európa lakossága 548 millióról 744 millióra növekszik, vallási összetétel szerint az 1950-es évek népességének 2%-os muszlim részaránya 6%-ra is nőhet.² Egyes előrejelzések szerint a Közel-Keleten zajló háborús folyamatoknak és a terrrorszervezetek térnyerésének következtében a kontinens lakosságának muszlim részaránya a következő évtizedre akár a nyolc százalékot is elérheti, amennyiben az Európába áramló migrációs folyamatok nem vesznek fel csökkenő tendenciát.³

A következőkben, nagyfokú érintettségükből fakadóan az Egyesült Királyság, Németország, Ausztria, valamint a Skandináv államok elmúlt években zajló migrációs folyamatait és a tömeges iszlám bevándorlás, valamint az ez által okozott feszültségek meg- és feloldására tett törekvéseiket mutatom be.

- 1 Frank J. Buijs, F. J. – and Jan Rath, J. (2006): Muslims in Europe: The state of research, p. 1. – URL: http://www.janrath.com/downloads/@Muslims_in_Europe_IMISCOE_2006.pdf (letöltés ideje: 2016. 06. 22.)
- 2 Houssani Kettani (2010): Muslim Population in Europe: 1950 – 2020, p. 154., International Journal of Environmental Science and Development, Vol. 1, No. 2. – URL: <http://www.ijesd.org/papers/29-D438.pdf> (letöltés ideje: 2016. 06. 22.)
- 3 Conrad Hackett (2015): 5 facts about the Muslim population in Europe – URL: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/11/17/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/> (letöltés ideje: 2016. 06. 22.)

Iszlám migrációs folyamatok a második világháborútól napjainkig

Az Egyesült Királyság és az iszlám bevándorlás

Az Egyesült Királyság gyarmattartó mivoltából fakadóan korán kapcsolatba került az iszlám vallással. A muszlim bevándorlás már a XIX. században elkezdődött, amikor a Közel-Keletről olcsó munkaerő áramlott a brit tengerparti nagyvárosokba, megalakítva az első kommunákat, tömegessé azonban csak a második világháború dekolonizációs időszakában vált. Az 1970-es és 1980-as években a szigetországba érkező, Ázsiából pakisztáni, indiai, bangladesi, Afrikából tanzániai és ugandai muszlimok alacsony áron megvásárolható munkaereje pozitív hatással volt a második világháború megterheléséből regenerálódó brit gazdaságra, így a bevándorlási folyamat megítélése nem volt negatív. A 2001-es brit népszámlálás kimutatása szerint a lakosság 2,7%-os arányban iszlám vallású polgárokból áll össze – ez 1,6 millió muszlim lakost jelentett.⁴ Ugyanakkor a 2011-es felmérés szerint ugyanez az arány már 4,8%-kal 2,7 millió nagyságú muszlim populációt jelent az országban. Ezzel az értékkel az iszlám vallás önmagában nagyobb hívőszámmal bír, mint minden más nem-keresztény vallás az Egyesült Királyságban. Ez a nagyméretű növekedés főként a Szomáliából, Irakból és Afganisztánból, bevándorlóként vagy menekültként érkező migránsoknak köszönhető – valamint visszavezethető arra a faktorra is, hogy a vallás követői tradicionálisan nagycsaládokban élnek.⁵ Jelenleg, 2015-ös adatok szerint, Nagy-Britanniában megközelítőleg hárommillió-kétszázezer muszlim lakos található, ez Anglia és Wales lakosságának 5,4%-át jelenti. Ez a szám a Közel-Keletről és Észak-Afrikából érkező migránsoknak köszönhetően folyamatosan növekszik. 2015 októberében menedékjog-kérelem terén az állam rekordszámú kérvényt jegyzett.⁶ Meglepő módon, a szíriai háború nem egyedülálló ok a migrációs folyamatok mögött, a brit kérelmezők közül tíz emberből mindössze egy szíriai.⁷

4 Euro-Islam: *Islam in the United Kingdom* – URL: <http://www.euro-islam.info/country-profiles/united-kingdom/> (letöltés ideje: 2016. 06. 22.)

5 MCB(2011): *British Muslims in Numbers – A Demographic, Socio-economic and Health profile of Muslims in Britain*, p. 22. – URL: https://www.mcb.org.uk/wp-content/uploads/2015/02/MCBCensusReport_2015.pdf (letöltési ideje: 2016. 06. 22.) – drawing on the 2011 Census

6 Egy hónap alatt több, mint ötezer feltételezett menekült fordult a brit hatóságokhoz. Forrás: *Lexi Finnigan* (2016)

7 Lexi Finnigan (2016): *Number of UK Muslims exceeds three million for first time* – URL: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/12132641/Number-of-UK-Muslims-exceeds-three-million-for-first-time.html> (letöltési ideje: 2016. 06. 23.)

Egy 2009-es felmérés szerint az Egyesült Királyság muszlim lakosságának körében a férfiak 50%-a, a nők 75%-a munkanélküli – ezek az értékek 2004-ben még 13% és 18% voltak. Képzettség tekintetében a muszlim lakosság 33%-a képzetlen, az 54%-uk alacsonyan képzett.⁸

Németország és az iszlám bevándorlás

Németország – Franciaország után – a második legnagyobb muszlim közösséggel rendelkezik Európában, ez a négy millióhoz közelítő lakosságszámot jelent. Az első muszlim bevándorlók az 1960-as, 1970-es években Törökországból érkeztek, őket követték Bosznia-Hercegovinából, Iránból, Marokkóból, Afganisztánból, Libanonból, Pakisztánból, Szíriából, Tunéziából, Algériából, Indonéziából és Jordániából érkezők a következő évtizedekben. Az első évtizedekben jellemzően munka céljából érkezők megközelítőleg fele nem tért haza a tervezett időszak után, az elmúlt húsz évre a menekült-kérelmek száma emelkedett. Németországban a jelenlegi migrációs folyamattal érkező muszlimokon felül tehát két generáció iszlám bevándorló él.⁹ 2015-ben a legnagyobb számban Szíriából, Albániából, Koszovóból, Afganisztánból és Irakból érkeztek muszlimok Németországba. A megközelítőleg 160 ezer szíriai menekült kérvényező 86%-a, az 53 ezer albán Németországba érkező 74%-a, a 33 ezer koszovói bevándorló 91%-a, 31 ezer Afganisztánból útnak induló 83%-a, végül a 30 ezer iraki migráns 41%-a iszlám vallású.¹⁰

2015-ben Németországban menekültjogi státusz kérvényezők vallási hovatartozása		
Származási ország	Kérvényezők száma	Muszlim kérvényezők aránya
Szíria	160 000	86%
Albán	53 000	74%
Koszovó	33 000	91%
Afganisztán	31 000	83%
Irak	30 000	41%

2015-ben Németországban menekültjogi státusz kérvényezők vallási hovatartozása

Forrás: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (2015)

8 Muslimstatistics: UK Muslim demographics – URL: <https://muslimstatistics.wordpress.com/2015/08/08/wikileaks-cable-on-uk-muslim-demographics-census/> (letöltés ideje: 2016. 06. 23.)

9 Euro-Islam: Islam in Germany – URL: <http://www.euro-islam.info/country-profiles/germany/> (letöltés ideje: 2016. 06. 23.)

10 Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (2015): Das Bundesamt in Zahlen 2015 – Asyl, pp. 22–23. – URL: http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/bundesamt-in-zahlen-2015-asyl.pdf?__blob=publicationFile (letöltés ideje: 2016. 06. 23.)

A 2015-ös év bevándorlási rekordot jelentett Németország számára, a 2014-es 1,3 millió fő után a következő évben kétmillió migráns érte el az országot.¹¹ A tárgyalt csoport 71%-a iszlám vallású. Egyes előrejelzések szerint, amennyiben az iszlám bevándorlási trendek nem változnak, 2016 végére Németországban akár több, mint 5 millió muszlim lesz található.¹² A jelenlegi németországi muszlimok 74%-a önmagát szunnitának, 7%-a síitának, 13%-a alavitának vallja, jellemzően – megközelítőleg 86%-uk – saját bevallása szerint erősen vallásos. Az iráni származású muszlimok a spektrum két végén találhatóak, 10%-uk nagyon erősen vallásos, míg a fennmaradó metszet nem hithű muszlim.¹³

A munkavállalás tekintetében a muszlim lakosság megközelítőleg 30%-os munkanélküliségi rátával bír, ez kétszer akkora érték, mint amivel a német lakosság rendelkezik. A németországi munkanélküliek háromnegyede külföldi származású, ez azt jelenti, hogy az országban regisztrált munkanélküliek kétharmada iszlám vallású. A magas arányhoz az is hozzá tartozik, hogy a menekült státuszt kérelmezők nem rendelkeznek munkavállalói engedéllyel.¹⁴

A németországi muszlim közösségben kialakult munkanélküliség azonban nem diszkriminatív okokból fakad, szociokulturálisan közelíthető meg. Az elégtelen nyelvismeret, az általános képzetlenség vagy rossz minőségű képzettség, a tradicionális nemi szerepek, a nők háttérbe szorítása munkavállalás tekintetében, valamint a szociális háló teljes hiánya vagy rossz kiépültsége nehezíti meg, vagy sok esetben lehetetlenné teszi a muszlim vallásúak munkavállalását. Jellemzően a német munkapiac kínálati oldala nem diszkriminatív semmilyen etnikummal vagy vallási kisebbséggel szemben. A munkanélküliség változó tendenciákat mutat első és második generációs bevándorlók között, az első generációs értékek akár 5-7%-kal magasabbak, mint a második generáció tekintetében.¹⁵

11 Statistisches Bundesamt (2016): Nettozuwanderung von Ausländerinnen und Ausländern im Jahr 2015 bei 1,1 Millionen, p. 1. – URL: https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2016/03/PD16_105_12421pdf.pdf?jsessionid=6C3E39BA7B09809B9C6893AFE6B7E8EC.cae4?__blob=publicationFile (letöltés ideje: 2016. 06. 23.)

12 Soeren Kern (2015): *Deutschlands muslimisch-demographische Revolution* – URL: <http://de.gatestoneinstitute.org/6449/deutschland-muslime-demographie> (letöltés ideje: 2016. 06. 23.)

13 Sonja Haug (2011): *Muslime in Deutschland- Herkunft, Glaubensrichtung, Bildung, Partizipation* – URL: <http://www.migazin.de/2011/03/29/muslime-in-deutschland-herkunft-glaubensrichtung-bildung-partizipation/> (letöltés ideje: 2016.06.23.)

14 Euro-Islam: Islam in Germany – URL: <http://www.euro-islam.info/country-profiles/germany/> (letöltés ideje: 2016. 06. 23.)

15 Ruud Koopmans (2016): *Auch Kultur prägt Arbeitsmarkterfolg – Was für die Integration von Muslimen wichtig ist*, pp. 16–17. – URL: https://www.wzb.eu/sites/default/files/publikationen/wzb_mitteilungen/koopmans14-17151-webpdf-2.pdf (letöltés ideje: 2016. 06. 23.)

Ausztria és az iszlám bevándorlás

Az osztrák lakosság arányaiban az 1991-es népszámláláskor mindössze 6,6%-ban állt össze külföldiekből, a muszlim lakosság száma megközelítőleg 159 ezerre volt tehető, ekkoriban az ide érkező iszlám vallásúak túlnyomórészt koszovói albánok, illetve Bosznia-Hercegovinából érkezettek voltak. A 2001-es osztrák népszámlálás eredményeként ez az arány a társadalom muszlim lakosságának tekintetében 4,2%, ami megközelítőleg 339 ezer polgárt jelent. A bevándorlók származási régiója továbbra is a volt Jugoszlávia területe, tételesen felsorolva a szétesést követően létrejövő államokat, illetve megjelenik Törökország.¹⁶ A közelmúltban zajló migrációs folyamatok során főként Afganisztánból, Szíriából, Irakból és Iránból érkeztek Ausztriába. A legfrissebb hozzáférhető osztrák belügyminisztériumi kimutatások szerint 2015 év eleje óta az osztrák társadalom 1,3%-kal nőtt, és ennek az aránynak 98%-a a migrációs folyamatnak köszönhető.¹⁷ A kétezres évek elején évente megközelítőleg 4000 muszlim vallású (míg további körülbelül 10 000 más vallású) bevándorló érkezett Ausztriába, a 2010-es évekre azonban 15 000 fős növekedésről beszélünk. A korábbi időszakban az iszlám vallású migránsok túlnyomórészt Törökországból érkeztek, ez a tendencia 2010-ben már csak 50%-os volt, és azóta is folyamatosan csökken.¹⁸ 2016 májusára a muszlim bevándorlók legfőbb küldő országai Szíria, Afganisztán, Irak, Irán és Pakisztán.¹⁹

Munkanélküliség tekintetében jellemzően másfélszeres munkanélküliségi rátával bír a muszlim kisebbség Ausztriában, mint az osztrák állampolgárok. Megnehezíti a munkakeresést az iszlám vallásúak – kifejezetten a nők számára, hogy a legtöbb munkahelyen nem engedélyezik a tradicionális muszlim viseleteket.²⁰ Az AMS – Arbeitsmarktservice Österreich (Ausztriai Munkapiaci Hivatal) által a szír, iráni és iraki migránsok között végzett kompetencia-felmérés eredménye szerint szakképzettség tekintetében az utolsó migrációs

16 Adel Firdaous (2009): *Die Situation der muslimischen Migranten in Österreich am Beispiel Salzburg*, pp. 23–25. – URL: http://medienservicestelle.at/migration_bewegt/wp-content/uploads/2011/05/masterthesis_firdaous_092009.pdf (letöltés ideje: 2016. 06. 23.)

17 Die Presse (2016): *Bevölkerung auf 8,7 Millionen angewachsen* – URL: <http://diepresse.com/home/panorama/oesterreich/5020533/Bevölkerung-auf-87-Millionen-angewachsen?from=simarchiv> (letöltés ideje: 2016. 06. 23.)

18 Prof. Dr. Herbert Vonach (2011): *Die demographische Entwicklung der moslemischen Bevölkerung in Österreich* – URL: http://www.ffv.at/fileadmin/Content/FFV/pdf/Studien/Die_demographische_Entwicklung_der_moslemischen_Bevoelkerung_in_Oesterreich_-_Vonach.pdf (letöltés ideje: 2016. 06. 23.)

19 Republik Österreich Bundesministerium für Inneres (2016): *Vorläufige Asylstatistik – Mai 2016* – URL: http://www.bmi.gv.at/cms/BMI_Asylwesen/statistik/files/2016/Asylstatistik_Mai_2016.pdf (letöltés ideje: 2016. 06. 23.)

20 Euro-Islam: Islam in Austria – URL: <http://www.euro-islam.info/country-profiles/austria/> (letöltés ideje: 2016. 06. 23.)

hullámmal érkezettek jól kvalifikáltak, az Ausztriába érkezők megközelítőleg 0,1%-a azonban teljesen írástudatlan.²¹

A népességszám és -összetétel tekintetében 2012-re a 2001-es adatokhoz képest növekedésről beszélhetünk, így a társadalom 6,8%-át alkotják iszlám vallásúak, ez 574 ezer főt jelent. Egyes előrejelzések szerint 2050-re az arányszám elérheti a 26%-ot is – reálisan is 20%-os muszlim társadalom aránnyal számolhatunk.²²

A Skandináv államok és az iszlám bevándorlás

DÁNIA

Az iszlám bevándorlás Dániába négy szakaszban történt. Az első időszak az 1960-as, 1970-es évekre tehető, amikor Törökországból, a korábbi Jugoszláviából és Pakisztánból munkások áramlottak az országba. Miután a kormány 1973-ban leállította a szabad bevándorlást, a további migrációs folyamatok menekültjogot kérelmezők beutazását jelentik. Az 1980-as években – a muszlim bevándorlás második szakaszában, Dániában – az Egyesült Nemzetek Szervezetének Menekültügyi Főbiztosságán (UNHCR) keresztül évente megközelítőleg 500 fő kapott menekült státuszt az országban – főleg irániak, irakiak, gázaiak. Az 1990-es évekre hasonló módon meghatározóan Szomáliából és Boszniából érkeztek menekültek Dániába. 2005-ben a lakosság megközelítőleg 6%-a volt külföldi, a muszlim vallásúak száma 170 és 200 ezer közé volt tehető.²³ A jelenlegi folyamatoknak köszönhetően az iszlám vallás követőinek száma tovább növekedett. A 2010-es években a legmeghatározóbb küldő országok közé soroljuk Dánia szempontjából Irakot, Iránt, Pakisztánt, Palesztinát és Szomáliát. 2015-re a külföldiek aránya a dán társadalomban már 7%-ot tesz ki, ebből 4%-ot a muszlim vallás követői jelentenek. Ezzel az értékkel az iszlám Dánia második legnagyobb hívőszámmal rendelkező vallása.²⁴

A muszlimok munkapiaci szerepléséről Dániában nehéz tájékozódni, mivel a nemzeti statisztikai hivatal – a Danmark Statistik – szándékosan nem bontja le az értékeket etnikai háttérre vetítve. 2015-ben minden migráns munkanélküliségi rátája 12,3% volt,²⁵ a bevándorlók közötti muszlim részarány fi-

21 AMS (2016): Pressekonferenz – Asylberechtigte auf Jobsuche – URL: <http://www.ams.at/ueber-ams/medien/ams-oesterreich-news/asylberechtigte-auf-jobsuche> (letöltés ideje: 2016. 06. 23.)

22 Hans Rauscher (2014): *Muslimen in Österreich – Die Politisierung einer stark wachsenden Glaubensgesellschaft* – URL: <http://derstandard.at/2000005451456/Muslimen-in-Oesterreich> (letöltés ideje: 2016. 06. 23.)

23 Euro-Islam: Islam in Denmark – URL: <http://www.euro-islam.info/country-profiles/denmark/> (letöltés ideje: 2016. 06. 24.)

24 Scott B. MacDonald (2015): *The Danish Problem- Europe's Immigration Conundrum Continues* – URL: <http://nationalinterest.org/feature/the-danish-problem-europe%E2%80%99s-immigration-conundrum-continues-13183> (letöltés ideje: 2015. 06. 24.)

25 OECD Data – Foreign-born unemployment rate – URL: <https://data.oecd.org/migration/foreign-born-unemployment.htm> (letöltés ideje: 2016. 06. 24.)

gyelembé vételével azt megállapíthatjuk, hogy ezen érték nagy részét az iszlám vallás követői teszik ki.

NORVÉGIA

A muszlim bevándorlás Norvégiába szintén a munkaerő vándorlásra vezethető vissza az 1960-as, 1970-es évektől kezdve. Miután Norvégiában megindult az ipari szintű kőolaj-kitermelés, az addig szinte teljesen tiszta nemzetállam minimálisan befogadóvá vált az ide érkező olcsó munkaerővel szemben. Az első időszakban főleg törökök és pakisztániak érkeztek, de az 1980-as években kezdődő korábbi menekülthullám Norvégiát is elérte.²⁶ 2014-re a társadalom 4,5%-a vallotta magát muszlim vallásúnak, ez megközelítőleg 23 ezer főt jelent.²⁷ A 2015-ös a kőolaj árának visszaesése miatt bekövetkező gazdasági lassulás nem vetette vissza a bevándorlási folyamatokat, előrejelzések szerint 2015-2016 évektől megközelítőleg további 8000 – túlnyomó részt szíriai – menekült érkezik Norvégiába.²⁸ A 2016 első félévében – és jelenleg – zajló muszlim migráció legfőbb küldő országai Szíria, Afganisztán, Irak és Eritrea, az első két ország esetében több, mint 200 bevándorlóval, utóbbi két államból körülbelül 100 migránssal öt hónap alatt.²⁹

Míg a munkanélküliségi felmérések nem célozzák kifejezetten a muszlim közösséget Norvégiában, így a pontos munkanélküliségi arányok a vallási közösség körében ismeretlen, egy 2015-ös felmérés a munkapiaci egyenlőség kapcsán azt mutatta ki, hogy a muszlim hangzású névvel jelentkezők 25%-kal kevesebb eséllyel indulnak egy állás megpályázásakor, mint a norvég állampolgárok.³⁰

SVÉDORSZÁG

Az előbbieken vizsgált államokhoz hasonlóan, Svédország is a gazdaság munkaerő-igénye kapcsán került először kapcsolatba muszlim bevándorlókkal

26 Abed Nakhleh: Muslims in Norway – URL: <http://www.muslimpopulation.com/Europe/NORWAY/Muslims%20in%20Norway.php> (letöltés ideje: 2016. 06. 24.)

27 Oddbjørn Leirvik (2014): *Islam and Christian-Muslim relations in Norway*, p. 2. – URL: http://www.ed.ac.uk/files/atoms/files/islam_and_christian_muslim_relations_in_norway.pdf (letöltés ideje: 2016. 06. 24.)

28 Kinga Dudzińska – Jakub Godzimirski – Roderick Parkes (2015): *Border and Migration Management in the East: The Cases of Norway and Poland*, p. 2. – URL: https://www.pism.pl/files/?id_plik=20566 (letöltés ideje: 2016. 06. 24.)

29 UDI: Asylum applications lodged in Norway by Citizenship, Sex and Age (2016) – URL: <https://www.udi.no/en/statistics-and-analysis/statistics/asylum-applications-lodged-in-norway-by-citizenship-sex-and-age-2016/> (letöltés ideje: 2016. 06. 24.)

30 Enes Bayrakli – Frid Hafez (2016): *European Islamophobia Report*, pp. 408–409. – URL: http://www.islamophobiaeurope.com/reports/2015/en/EIR_2015_NORWAY.pdf (letöltés ideje: 2016. 06. 24.)

az 1960-as évektől kezdve. Mivel a svéd jogi szabályozás a személyes szabadság védelme értelmében tiltja a bármilyen megkülönböztető alapon történő adatgyűjtést (lásd vallási hovatartozás, etnikum, szexuális irányultság stb.), a muszlim lakosságról kizárólag muszlim szervezetek végezhetnek felméréseket, így ezen adatok nem hivatalosak.³¹ Az első időszakban ide érkező muszlimok főleg Iránból, Pakisztánból, Szaúd-Arábiából, Törökországból, Albániából, Bosznia-Hercegovinából, illetve a volt Szovjetunió néhány utódállamából származtak.³² A 2000-es évekre a küldő területek hangsúlya a Közel-Kelet és Észak-Afrika felé fordult, a Svédországba érkező iszlám vallásúak főleg Irakból és Iránból – legmeghatározóbb számban kurdok – érkeztek, de jelentős tömegek indultak útnak Libanonból, Marokkóból és Palesztinából is. A jelenlegi bevándorlók között a legnagyobb arányban szíriaiak találhatók. 1930-ban, a legutolsó népszavazás alkalmával, ahol engedélyezték a vallási alapú adatgyűjtést, mindössze 15 fő vallotta magát muszlimnak. Ma Svédország 9,5 millió fős lakosságából megközelítőleg 1 millió fő az iszlám vallás követője.³³

A migrációs folyamatok hátterében álló faktorok

A migráció okai rendkívül sokszínűek, a személyes indíttatás és a kényszerítő körülmények egyaránt meghatározhatják egy egyén úti célját. Az első kategóriába sorolhatóak a tanulmányok folytatása, a családdegysítés vagy munkavállalás, az utóbbihoz tartoznak a politikai vagy vallási üldöztetés és a háborús körülmények vagy a mélyszegénységből való kitörési vágy, élet biztonságos környezetben.³⁴ Jelenleg az utóbbi faktorok játszanak nagy szerepet a folyamatokban. Meghatározó ezen felül a gazdaság, a jólét, egy államban elérhető bérek, juttatások, ugyanígy fontos szerepet játszik a humanitárius beállítottság, ez alapján válnak az északi országok vonzóvá a menekültjogi státusz megszerzése céljával útnak induló migránsok számára. A Skandináv országok mellett szól ebben az esetben, hogy az ellátási rendszerük, kifejezetten a menekültek számára nagyon kedvező. A menekültjogi

31 Open Society Institute EU Monitoring and Advocacy Program (2007): Muslims in the EU, p. 8. – URL: https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/museucitiesswe_20080101_0.pdf (letöltés ideje: 2016. 06. 24.)

32 Muslims in Sweden, p. 11. – URL: <http://www.muslimpopulation.com/pdf/Sweden%20Muslim.pdf> (letöltés ideje: 2016. 06. 24.)

33 Ingrid Carlqvist (2016): *Sweden: Is Islam Compatible with Democracy* – URL: <http://www.gatestoneinstitute.org/8129/sweden-islam-democracy> (letöltés ideje: 2016. 06. 24.)

34 Was denkst du denn?: Warum kommen Muslime nach Deutschland? Was hat Deutschland was andere Länder nicht haben? – URL: <http://www.wasglaubstdudenn.de/spuren/faq/144561/warum-kommen-muslime-nach-deutschland-was-hat-deutschland-was-andere-laender-nicht-haben> (letöltési idő: 2016. 06. 23.)

kérelem beadása után teljes ellátást biztosítanak mindenkinek - vagy financiálisan támogatnak olyanokat, akik ezzel nem élnek. A juttatási rendszer a bevándorlási kvóták drasztikus növekedése miatt napjainkban kerül átalakításra.³⁵

Korunk megugró iszlám európai bevándorlásának köszönhetően megvalósulni látszik egy 2011-es előrejelzés, miszerint 2030-ra a muszlimok aránya a kontinensen elérheti a 8%-ot is³⁶ – ez a százalékérték megközelítőleg 58 millió főt jelent.³⁷ 2050-re akár az európai lakosság 10%-át tehetik ki az iszlám vallás követői.³⁸

Az iszlám migráció által kiváltott események és folyamatok

Bűnözési ráta a bevándorlók körében

A közelmúltban a muszlim bevándorlók számával együtt emelkedett a bűnözési ráta is a vizsgált fogadó országokban. Sok bevándorló felfegyverkezve érkezik az országba – legyen az fegyverként használható vasrúd, vagy valódi lőfegyver. A bevándorlók között is fordulhat fizikai erőszakba a feszültség, tömegverekedések, késelések alakulnak ki, menekülttáborokat gyűjtanak fel, a rendőrök, katonák ellen fordulnak tömegesen. A fogadó országok számára azonban az integrálandó jelenlevő muszlimok további társadalmi problémákat okoznak – a korábbiakban már érintett munkanélküliségen, illetve tanulatlanságon felül –, amit az őslakos állampolgárok ellen fordulva nemi erőszak, rablások és további bűnügyek köthetőek a muszlim bevándorlókhoz.

Nagy-Britanniában a rendőrségi jelentések szerint évente 6000 segélyhívás érkezik az iszlám vallás követőihez köthető bűnügyekkel kapcsolatban és megközelítőleg 17 000 bűncselekményt követnek el muszlimok. A brit börtönökben büntetésüket töltők 33%-át teszik ki, 2015-ben a gyilkosságok 47%-át muszlim

35 Arno Tanner (2016): *Why are so many Syrians and Iraqis seeking asylum in the remote and cold Nordic countries?* – URL: <http://hir.harvard.edu/why-are-so-many-syrians-and-iraqis-seeking-asylum-in-the-remote-and-cold-nordic-countries/> (letöltés ideje: 2016. 06. 24.)

36 Felix Ströning (2011): *Muslimische Bevölkerung 1990–2030* – URL: <http://www.citizentimes.eu/2011/02/01/muslimische-bevoelkerungsentwicklung-1990-2030/> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

37 Anna Reimann (2011): *Globale Studie – Wo der Islam sich ausbreitet* – URL: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/globale-studie-wo-der-islam-sich-ausbreitet-a-741905.html> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

38 Pew Research Centre (2015): *The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010–2050* – URL: <http://www.pewforum.org/2015/04/02/religious-projections-2010-2050/> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

személyek követték el.³⁹ Németországban az iszlám bevándorlás következtében 79%-kal növekedett az állam bűnözési rátája, ez a kisebb kihágások – mint a tömegközlekedés igénybevétele jegy nélkül, vagy irathamisítás – mellett magába foglalja a nemi erőszakot, rablást és a gyilkosságokat is. 2015-ben megközelítőleg 1700 támadás történt nők ellen, több, mint 500 esetben történt szexuális bántalmazás. 204 gyilkossági kísérletből 28 haláleset következett be – egy német állampolgár és 27 menekültstátuszt kérelmező veszítette életét. A szíriai, afganisztáni, iraki és szerb bevándorlók a legagresszívebbek, a nettó bevándorló bűnözési ráta 24%-ért kizárólag a szíriai muszlimok a felelősek.⁴⁰ Az Ausztriában bekövetkezett bűncselekmények kapcsán nehezíti a tájékozódást, hogy a médiában a bevándorlók által elkövetett eseteket elkendőzik. 2015-ben az ország bűnözési rátájának 44%-ért felelősek a külföldiek, ez megközelítőleg 23 000 ügyet jelent, ebből 6700 drogeset, aminek 14%-át afgánok követték el. 7800 erőszakos eseményből, amiből több, mint 100 nemi erőszak, 33%-ban külföldiek az elkövetők.⁴¹ Az ország különböző pontjain tíz éves kislítól a hetven éves nyugdíjasig sorra esnek áldozatok az osztrákok a bevándorlók által elkövetett nemierőszak-hullámnak. A fővárosban, miután több erőszaktevést történt fényes nappal nyilvános helyeken, néhány tömegközlekedési megálló és csomópont úgynevezett „no-go” zónává vált, a muszlim csoportok agresszivitása miatt. A Bécsben élő 21 000 hivatalosan menekült státusszal rendelkező főből körülbelül 6000-nek van priusza.⁴²

Nemi erőszak terén még rosszabb a helyzet a Skandináv országokban. Dániában a 2015-ben bíróság elé állított 2600 főből 2000 bevándorló.⁴³ A dán statisztikai hivatal 2013-as adatai szerint a legtöbb migráns által elkövetett bűncselekmény a Libanonból érkezőknek volt felróható, ez a trend napjainkban a szíriai menekülteket jelenti, akik nemcsak a legerőszakosabbak, de jellemzően a legala-

39 Muslimstatistics (2015): *UK Muslim demographics – shortcuts* – URL: <https://muslimstatistics.wordpress.com/2015/08/08/wikileaks-cable-on-uk-muslim-demographics-census/> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

40 Allan Hall (2016): *Crime by migrants in Germany went up by 79% last year, with offences including sex assaults and murder on the rise* – URL: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3450983/Crime-migrants-Germany-went-79-year-offences-including-sex-assaults-murder-rise.html> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

41 Prisonplanet (2016): *Austria: Foreigners Responsible For 44 Per Cent Of Crime* – URL: <http://www.prisonplanet.com/austria-foreigners-responsible-for-44-per-cent-of-crime.html> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

42 Soeren Kern (2016): *Migrant Rape Epidemic Reaches Austria* – URL: <http://www.gatestoneinstitute.org/7995/migrants-rape-austria> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

43 Oliver JJ Lane (2016): *Four Out Of Five Criminals In European Capital Are Foreigners* – URL: <https://muslimstatistics.wordpress.com/2016/04/26/denmark-78-of-criminals-in-capital-are-of-non-western-origin-and-84-are-unemployed/> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

csenyebben képzettek is.⁴⁴ A migránsok által alkotott bűnöző csoportok török, szomáliai, iraki, marokkói, palesztinai és pakisztáni bevándorlókból összeállva gyakran felelősek a drogkereskedelemért, a fegyver- és embercsempészetért, rablásokért, prostitúcióért, autólopásért és akár gyilkosságért is.⁴⁵ Mindeközben Oslóban 2015-ben a nemierőszak-esetek 100%-át helyi nők ellen muszlimok követték el. Naponta átlag egy rablás történik, az elmúlt tíz évben több, mint 4000 embert fosztottak ki az utcákon.⁴⁶ Svédország esetében a lakosság 5%-át alkotó iszlám vallású bevándorlók felelősek a bűncselekmények 77%-ért.⁴⁷ Míg 1945-ben összesen 421 erőszakot jelentettek a rendőrségen, ez a szám 2014-ben már 6620 volt. Ezzel a több, mint 1000%-os növekedéssel ma Svédország a második a nemi erőszak gyakoriságát tekintve a világ államai között – csak egy aprócska dél-afrikai ország, Lesotho előzi meg. Míg az előbbi tekintetében 100 000 főre 53,2 erőszak tehető, utóbbi esetében ugyanakkora népességszámra már 91,6 bántalmazás jut.⁴⁸ 2013 nyarán ez naponta öt esetet jelentett – az elkövetők szintén 77%-a muszlim bevándorló.⁴⁹

A jobboldali pártok térnyerése, xenofób és támogató szervezetek kialakulása

Németországban az iszlám bevándorlás erősödésére reagálva az Alternative für Deutschland párt erősen iszlám-ellenes vonalat vett fel.⁵⁰ Programjuk erősen nacionalista, szembeállítják a szerintük európai zsidó-keresztény és humanitárius kultúrát az iszlám vallással. A Huntington által vizionált kultúrák összeesapása analógiájára építve a jelenlegi folyamatokban annak térnye-

44 Nicolai Sennels (2015): Will the migrants integrate? Danish Research: Syrians least likely to get a job, Muslim Refugees “most criminal” – URL: <http://www.rightsidenews.com/world/geopolitical/will-the-migrants-integrate-danish-research-syrians-least-likely-to-get-a-job-muslim-refugees-most-criminal/> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

45 Soeren Kern (2012): Muslim Groups Terrorize Denmark – URL: <http://www.gatestoneinstitute.org/2941/muslim-gangs-denmark> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

46 Carol Brown (2016): Police in Norway proclaim „Oslo is lost” – URL: http://www.americanthinker.com/blog/2016/01/police_in_oslo_norway_proclaim_oslo_is_lost.html (letöltés ideje: 2016.06.27.)

47 Andrew Joyce (2015): On Muslim Crime, Genetics and the Rape of Europe – URL: <http://www.theoccidentaltalobserver.net/2015/02/on-muslim-crime-genetics-and-the-rape-of-europe/> (letöltés ideje: 2016.06.27.)

48 Ingrid Carlqvist – Lars Hedegaard (2015): Sweden: rape capital of the West – URL: <http://www.gatestoneinstitute.org/5195/sweden-rape> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

49 Daniel Greenfield (2013): 1 in 4 Swedish Women Will Be Raped as Sexual Assaults Increase 500% – Url: <http://www.frontpagemag.com/point/175434/1-4-swedish-women-will-be-raped-sexual-assaults-daniel-greenfield> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

50 Zeit Online (2016): AfD setzt auf antiislamischen Kurs – URL: <http://www.zeit.de/politik/2016-04/alternative-fuer-deutschland-joerg-meuthen-islamkritik> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

rését látják felfedezni.⁵¹ A Skandináv államok homogén társadalma és erős jóléti állama is szétesőben van a migráció miatt, a bevándorlás ellenes pártok, mint Dánia néppártja és a svéd demokrata párt egyre nagyobb népszerűségnek örvend.⁵² Mindeközben Ausztriában Norbert Hofer, a Szabadság Párt élén, a déli határszakaszon fal építését helyezi előtérbe a „muszlim invázió megállítására”.⁵³

A politikai szerveződések mellett a folyamatok a társadalom kevésbé elfogadóbb rétegeit is megmozgatták. Különböző szervezetek jönnek létre a bevándorló muszlimokkal szemben, mint például a PEGIDA, a Soldiers of Odin, a Stop the Islamisation of Europe, és az Anti-Islamic Alliance.

A PEGIDA – Patriotic European against the Islamisation of the West (Európai Patrióták a Nyugat Iszlamosodása Ellen) egy német eredetű politikai mozgalom, aminek célja a jelenlegi társadalmi és politikai problémák ideológiamentes kezelése. Fellépnek a nyugdíjak és bérek emelkedése, a bűnözés csökkentése mellett, a biztos jövő érdekében a szuverén nemzetek globális együttműködését helyezik előtérbe. Céljuk az erőteljesebben ellenőrzött és kisebb mértékű bevándorlás, a háborús menekültek decentralizált elhelyezése az országban. Konzekvens jogalkotást és jogérvényesítést szeretnének elérni mindenkivel szemben.⁵⁴ Elítélik ugyanakkor a tömeges bevándorlást, ellenzik a radikalizmust és a gyűlöletbeszédet, mindegy milyen vallástól származik. Ugyanígy fellépnek a szubkultúrák, párhuzamos társadalmak kialakulása ellen.⁵⁵ A mozgalom Ausztriában is megvetette a lábát, százakat vonzva a fővárosban megrendezett felvonulásra⁵⁶, míg a liberális Svédországban eleinte kevés támogatóval, ám a társadalmi problémák növekedésével a PEGIDA svéd

51 Oliver Saal (2016): „Der Islam ist ein Fremdkörper“ – der antiislamische Programmentwurf der AfD – URL: <http://www.netz-gegen-nazis.de/artikel/%E2%80%9Eder-islam-ist-ein-fremdk%C3%B6rper%E2%80%9C-%E2%80%93-der-antiislamische-programmentwurf-der-afd-10984> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

52 James Dunn (2015): Migrants who go to Nordic nations for a better life but can't find work are 'fuelling the rise of the far right' – URL: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3219962/Migrants-Nordic-nations-better-life-t-work-fuelling-rise-far-right.html> (letöltés ideje: 2016.06.27.)

53 Anthony Faiola (2016): Austria's right-wing populism reflects anti-Muslim platform of Donald Trump – URL: https://www.washingtonpost.com/world/europe/austrias-right-wing-populism-reflects-anti-migrant-anti-muslim-platform-of-donald-trump/2016/05/19/73368bbe-1c26-11e6-82c2-a7dc313287d_story.html (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

54 PEGIDA – Dresdner Thesen – URL: <http://www.i-finger.de/dresdner-thesen.pdf> (letöltés ideje: 2016.06.27.)

55 Positionspapier der PEGIDA, URL: <http://www.i-finger.de/pegida-positionspapier.pdf> (letöltés ideje: 2016. 06. 27.)

56 Michael Shields – Angus MacSwan (2015): Anti-Islam group PEGIDA holds first Austria march – URL: <http://www.reuters.com/article/us-austria-pegida-idUSKBN0L61ZI20150202> (letöltés ideje: 2016. 06. 28.)

támogatottsága is egyre nőtt.⁵⁷ Ugyanakkor a programtervük jogilag korrekt kiáltványa mellett a gyakorlatban agresszív és radikális csoportról beszélünk. A felvonulásokon és tüntetéseken a rendőrséggel való folyamatos összecsapások mellett néhány európai fővárosban lövöldözések sorozata, mecsetek felgyújtása köthető hozzájuk.⁵⁸ A csoport drasztikusan veszített a támogatottságából miután a német alapítója, Lutz Bachmann közzétett magáról egy fotót, amin a nemzetiszocialista vezetőt, Adolf Hitler utánozza.⁵⁹

A Soldiers of Odin (Odin Katonái) egy Finnországból kiindult mozgalom, ami rövidesen a Skandináv államokban is megjelent. A csoport a muszlim bevándorlás térnyerésével és az ezzel párhuzamosan növekedő bűnözési rátával szemben, polgári szervezésben jött létre, a céljuk az utcákat járva a bűncselekmények megelőzése, nagy hangsúllyal a nők védelméen. A svéd Odin Katonái csoport azután alakult, miután egy menekült megkéselt egy bevándorlót segítő önkéntest. Civil csoport, akik az utcákat járva ügyelnek a közbiztonságra.⁶⁰ A szerveződés norvégiai részlege 2016 februárjában alakult, a fő céljuk hasonlóan a többi skandináv Odin Katonái csoporthoz a bűnmegelőzés, bár a norvég szerveződés a nők védelme és a bevándorlók szemmel tartása mellett a drogereszkedelem csökkentését is célul tűzte ki.⁶¹ A norvégiai csoport további sajátossága, hogy az itteni muszlim bevándorlók szintén egy polgári szerveződés formájában fellépnek a helyiek ellen, létrehozták a Soldiers of Allah (Allah Katonái) nevű csoportot, aminek feladata hasonló utcai őrzőjáratok szervezése.⁶² Habár a hivatalos célja a szerveződésnek az Odin Katonáival párhuzamosan az utcákat járni és megelőzni a bűnözést, valójában a két csoport egymással szemben állva létezik. Amíg az Odin Katonái hivatalosan csak a rendőrséget értesíthet-

57 The Local News Sweden: Just four protestors at Sweden anti-Islam rally – URL: <http://www.thelocal.se/20150303/four-protestors-at-sweden-anti-islam-rally> (letöltés ideje: 2016.06.28.)

58 Melissa Eddy (2015): In Sweden, the Land of the Open Door, Anti-Muslim Sentiment Finds a Foothold – URL: http://www.nytimes.com/2015/01/03/world/in-sweden-the-land-of-the-open-door-anti-muslim-sentiment-finds-a-foothold.html?_r=1 (letöltés ideje: 2016. 06. 28.)

59 Justin Huggler (2015): Pegida leader resigns after photograph of him posing as Adolf Hitler emerges – URL: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/11361416/Pegida-leader-resigns-after-photograph-of-him-posing-as-Adolf-Hitler-emerges.html> (letöltés ideje: 2016. 06. 28.)

60 Anthony Faiola (2016): Soldiers of Odin: The far-right groups in Finland ‘protecting women’ from asylum seekers – URL: <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/soldiers-of-odin-the-far-right-groups-in-finland-protecting-women-from-asylum-seekers-a6846341.html> (letöltés ideje: 2016. 06. 28.)

61 David Mardiste – Gwladys Fouche – Alistair Scrutton – Jeremy Gaunt (2016): Anti-immigrant, ‘Soldiers of Odin’ expand from Finland to Nordics, Baltics – URL: <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-vigilantes-idUSKCN0W411Z> (letöltés ideje: 2016. 06. 28.)

62 Alexander Sehmer (2016): Norwegian Islamists form ‘Soldiers of Allah’ in response to Soldiers of Odin patrols – URL: <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/norwegian-islamists-form-soldiers-of-allah-in-response-to-soldiers-of-odin-patrols-a6899801.html> (letöltés ideje: 2016. 06. 28.)

nék, ha bűncselekmény szemtanúi, a résztvevők nem zárják ki – amennyiben szükséges erőszakos – a beavatkozást sem.

A Stop Islamisation of Europe (Állítsuk meg Európa Iszlámizálódását) egy regionális szintű szerveződés, ami jelen van Németországban, valamint mindhárom Skandináv országban is. A legfőbb céljuk az iszlám bevándorlás megállítás, aminek érdekében a határok teljes lezárását is szükségesnek látják. Célkitűzésük emellett a sharia, az iszlám jog európai alkalmazásának teljes megakadályozása. Fellépnek a szólásszabadság és a nemek közti egyenlőség érdekében. Tagadják a radikális, rasszista vagy szélsőjobboldali beállítottságukat, a hivatalos honlapjukon található bemutatkozás szerint a „SIOE nem fogadja el a jobb-, vagy baloldal koncepcióját, a szabadságban hisznek, szemben állnak a totalitarizmussal, legyen az nemzetiszocialista, kommunista, vagy a legrosszabb mind közül – iszlám”.⁶³ A célkitűzések elérése érdekében rendszeres tüntetéseket szerveznek, amiket a hivatalos lapon tüntetnek fel. A legutóbbi akciójuk egy dán-német összefogás keretein belül határ menti demonstráció volt, aminek folytán sikeresen lezárták a határátkelőt néhány percre.⁶⁴

Ezen felül működik még egy iszlám-ellenes csoport Európában, az Anti-Islam Alliance, ami a közkedvelt közösségi oldalon felül nem biztosít más fórumot a tájékozódásra, a legfőbb célja, hogy az iszlám- és bevándorló-ellenes mozgalmakat, csoportokat, weblapokat összegyűjtve könnyebbé tegye a csatlakozást a követőinek. Jelenleg kis híján 40 000 fős közösségként működik.

A migráció és az iszlám vallás térnyerése ellen fellépő megmozdulások mellett a bevándorlást segítő és az iszlám integrációt támogató szervezetek is létrejöttek a migrációs folyamatok kapcsán.

A ProAsyl szervezet legfőbb célja a menekültek segítése és a bevándorlás megkönnyítése mellett, egy nyílt társadalom kialakítása, ami könnyedén felveszi az ide érkezőket vallási vagy etnikai megkülönböztetés nélkül. Kutatják a határokon bekövetkező emberi jogsértéseket, és a menekültek számára védelem biztosításáért cselekednek. A szervezet küzd az európai kizáró jellegű politikával, azért lép fel, hogy a biztonságot keresők menekültstátuszt kaphassanak és méltósággal bekerülhessenek a felvevő társadalomba.⁶⁵

Mindeközben Németországban a Zentralkomitee der Katholiken (Katolikusok Központi Bizottsága) partnerséget hirdet az iszlám vallás követőivel, toleranciát és párbeszédet irányoz elő a vallások között. Kifejezik, hogy a muszlimok vallási hovatartozásuktól nem válnak szélsőségesek, az iszlám

63 SIOE Stop Islamisation of Europe – About SIOE – URL: <https://sioeeu.wordpress.com/about/> (letöltés ideje: 2016. 06. 28.)

64 SIOE Stop Islamisation of Europe – URL: <https://sioeeu.wordpress.com/> (letöltés ideje: 2016.06.28.)

65 ProAsyl – Der Einzelfall zählt – URL: <https://www.proasyl.de/was-wir-tun/>, Letöltési idő: 2016. 06. 28.

vallás követőinek többsége elítéli az erőszak minden formáját, sem a kereszténység, sem az iszlám vallás nem legitimálja a gyilkosságot.⁶⁶ A vallások feladata ebben a feszült időszakban az összefogás és a társadalmi problémák kezelése, ebben segít a partnerség.⁶⁷

Az iszlám bevándorlás által kiváltott jogi következmények és változások

Az iszlám jog és az európai jogrendszerek szembenállása

Az iszlám bevándorlás egyik legélesebb vitáját az európai jogrendszerek legitimációja okozta a sharia, iszlám joggal szemben. Az európai államokba érkező migránsok a helyi jogrendszer joghatósága alá esnek, ám e joghatóságot gyakran nem ismerik el, a saját jogrendszerüket a fogadó államoké fölé helyezik.

A WZB Berlin Social Science Centre hat országban (Németország, Ausztria, és Svédország mellett Belgium, Franciaország és Hollandia vett részt a felmérésben) végzett interjúorozata eredménye 2015-ben azt mutatta ki, hogy az európai muszlimok nagy része a szekuláris jogot a kodifikált jog fölé helyezi. A megkérdezettek 66%-a fontosabbnak tartja a sharia szabályait, mint a fogadó állam jogszabályait, míg 75%-uk csak és kizárólag a Koránba foglaltakat fogadja el kötelező erejű szabályrendszerként. A legmagasabb százaléértékeket Ausztriában jegyezték, ahol előbbi kérdésre 73, utóbbira 79%-ban érkezett pozitív válasz.⁶⁸

Nagy-Britanniában az iszlám bevándorlók a kialakult gettókban, és no-go zónákban az iszlám jog joghatóságát igyekeznek kikényszeríteni, úgynevezett iszlám területeket, vagy sharia kontrollált területeket igyekeznek kialakítani, táblákkal, matricákkal jelezve, hogy adott területen az iszlám jog érvényesül, így például teljesen tilos az alkoholfogyasztás, a szerencsejáték, a kábítószer, a dohányzás, a prostitúció, de a zeneszó, az éneklés is. Ezek a területek általában minden hatalom alól kivonva működnek, Németországban és Svédországban is,

66 DW.de: Vor Katholikentag: Christen und Muslime gegen religiöse Gewalt –URL: <http://www.dw.com/de/vor-katholikentag-christen-und-muslime-gegen-religi%C3%B6se-gewalt/a-19280094> (letöltés ideje: 2016. 06. 28.)

67 Zentralkomitee der deutschen Katholiken: Christen und Muslime – Partner in der pluralistischen Gesellschaft Eine gemeinsame Auseinandersetzung mit gesellschaftlichen Fragen – URL: <http://www.zdk.de/veroeffentlichungen/erklaerungen/detail/Christen-und-Muslime-Partner-in-der-pluralistischen-Gesellschaft-Eine-gemeinsame-Auseinandersetzung-mit-gesellschaftlichen-Fragen-208q/> (letöltés ideje: 2016. 06. 28.)

68 Ingrid Carlqist (2015): Most European Muslims want sharia – URL: <https://muslimstatistics.wordpress.com/2015/11/28/most-european-muslims-want-sharia-not-european-laws/> (letöltés ideje: 2016.06.28.)

a hatóságok néhány esetben csak egyenruha nélkül vagy egyáltalán nem tudják megközelíteni azokat.⁶⁹ Ezeken a területeken felül, megközelítőleg 30 sharia bíróság, vagy más néven sharia tanács működik jelenleg Nagy-Britanniában, ahol megkérdőjelezhető jogi háttérrel rendelkezők az iszlám jog alapján mondanak ki döntéseket, legtöbbször például az iszlám vallás alapú válást állapítják meg, vagy igazolják, jellemzően hátrányos helyzetbe kényszerítve a folyamatban résztvevő nőket.⁷⁰

Habár 1996 óta a sharia tanácsok hivatalosan csak egyeztető és közbenjáró munkát végezhetnének, a hivatalokban valódi döntőbíráskodás folyik, az angol jog árnyékában. Így történhetett például, hogy az évek óta feleségét bántalmazó férfit a tanács nem adja át a rendőrségnek, hiszen az ítéletük az volt, esküdjön a Koránra, többet nem tesz ilyet – ez nyilvánvalóan megakadályozza a jövőbeli fizikai erőszakot a feleséggel szemben. Egy másik esetben a válást kezdeményező nőt a hivatalnok egyszerűen kineveti a válást alátámasztó indokokkal szemben, mondván „Miért ment hozzá ilyen emberhez?”. Nem indították el a válási folyamatot. Egy harmadik érdekes eset – immár bonyolultabb –, egy házaspár házasságát érvénytelennek nyilvánították, mert a nő korábbi házasságának felbontását csak az angol állami bíróságon mondták ki, sharia tanácson nem. Amennyiben szeretnének továbbra házasok maradni, először el kell válniuk, hogy a sharia tanács kimondhassa a feleség előző házasságának végét. Ezután a nő hozzá kell menjen egy harmadik férfihoz, akitől aztán elválva három hónap után újra hozzámehet a második férjéhez – mindezt azért, mert a Korán szerint egy nő számára tilos volt férjjel újra kapcsolatba kerülni.⁷¹

Az alapvető különbségek a kodifikált európai jogrendszerek és a vallási alapú jogszabályok között leginkább a nők háttérbe szorításának problémáját jelentik. Az erőszak legitimációja, a válás nem elismerése vagy megnehezítése a nők számára, az egyenlőtlenség, a nők tárgyként kezelésén felül a vallási viseletek elismertetése is nehéz a fogadó államokban, ugyanígy az iszlám vallás zárkózottabb felfogása a szólás- és vallásszabadság terén is konfliktusra adhatnak okot.⁷²

69 Denis MacEoin (2016): Sharia Law or One Law for All? – URL: <http://www.gatestoneinstitute.org/7562/sharia-law> (letöltés ideje: 2016. 06. 28.)

70 Oliver Wright (2016): Sharia courts in UK face Government inquiry over treatment of women – URL: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/sharia-courts-in-uk-face-government-probe-over-treatment-of-women-a7049826.html> (letöltés ideje: 2016. 06. 28.)

71 Senai Boztas (2015): Sharia courts in Britain lock women into 'marital captivity', study says – URL: <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/sharia-courts-in-britain-lock-women-into-marital-captivity-study-says-a6761141.html> (letöltés ideje: 2016. 06. 28.)

72 Euro-Islam: Islamic Law: Europe's Shari'a Debate – Url: <http://www.euro-islam.info/key-issues/islamic-law/> (letöltés ideje: 2016. 06. 28.)

A spektrum két végén elhelyezkedő jogrendszerek egymáshoz közelítésére azonban kicsi az esély. Egy Dániában végzett felmérés során a megkérdezett muszlimok 53,4%-a – tehát több, mint minden második válaszadó – teljesen elutasítja a sharia nyugati szabályokhoz való közelítését, modernizálását.⁷³

Jogi válasz a fogadó államoktól az iszlám bevándorlás kihívására

A kontrollálatlan tömeges bevándorlás az eddigiekben részletezettek alapján tehát semmiképp nem megengedhető, kifejezetten hosszútávon. Így a folyamatok feletti erősebb kontroll kialakítása érdekében az Egyesült Királyság, Németország, Ausztria és Dánia is új, bevándorlással, az iszlámmal és az integrációval foglalkozó törvényeket adott ki, amiknek célja a tömeges bevándorlás megállítása, a bűnözés csökkentése, a képzettség, ezzel a munkapiaci integráció növelése, a munkanélküliség csökkentése és az együttélés megkönnyítése, az integráció lehetővé tétele.

A BRIT BEVÁNDORLÁSI TÖRVÉNY ÚJÍTÁSAI

A jelenlegi szabályozás a 2014-es bevándorlási törvényre épül, a legfőbb célja az illegális bevándorlás visszaszorítása, a legálisan ide érkezők körülményeinek javítása, a letelepedéshez szükséges lehetőségek biztosítása. Mivel az ide érkezők számára fontos a munkavállalás, sokszor ki vannak téve a munkapiaci kínálatok törvénytelen elemeinek, a törvény erősíti a bevándorlók munkavállalási szabályzását és növeli az illegális munkavégzésért járó büntetéseket⁷⁴ mind a munkavállaló, mind a munkaadó számára. Angliában és Walesben az illegális munkavégzést 51 hétig, Észak-Írországból és Skóciából hat hónapig terjedő börtönbüntetéssel és/vagy pénzbírsággal büntethetik, az a munkaadó, aki munkavállalási engedéllyel nem rendelkező személyt foglalkoztat a korábbi szabályzásba foglalt két év helyett akár öt évig terjedő börtönbüntetést is kaphat, az eljáró bíróság központi korlát nélkül kiszabható pénzbüntetése mellett.⁷⁵

A pénzügyi intézetek számára kötelezővé válik a bevándorlók háttérének időszakos vizsgálata, a tartózkodási engedély és jogi státusz ellenőrzése meghatározott időközönként. A törvényben országonként tételesen felsorolt szer-

73 Muslimstatistics (2015): Danish Muslims: Sharia law superior to the national law – URL: <https://muslimstatistics.wordpress.com/2015/11/28/denmark-46-1-muslims-feel-danish-law-must-be-based-on-sharia/> (letöltés ideje: 2015. 06. 28.)

74 Gov.UK: Illegal working penalties: quarterly totals – URL: <https://www.gov.uk/government/publications/illegal-working-penalties-quarterly-totals> (letöltés ideje: 2016. 06. 29.)

75 Immigration Bill 2015/16 Factsheet – Illegal Working (clauses 8-12), p. 2. Letölthető a következő címről – <https://www.gov.uk/government/publications/immigration-bill-part-1-labour-market-and-illegal-working> (letöltés ideje: 2016.06.29.)

vezetekkel folytatott tranzakciók esetében adott pénzügyi intézet köteles jelentést tenni a felelős állami hivatalnak, aki az ügy vizsgálata után adott számla befagyasztására szólíthatja fel az intézetet.⁷⁶ Nyelvismeret szempontjából a bevándorlási engedélyt legalább A1, bizonyos esetekben akár B1-es szintű nyelvismeretet igazoló nyelvvizsga bizonyítványhoz kötik.⁷⁷ További újítás, hogy a helyi munkavállalók munkaviszonyát erősítve a nem Európai Gazdasági Térségből vagy Svájcban származó munkavállalók után, adott munkaadó plusz adókat lehet köteles fizetni, amiben államtitkári szinten extra illeték kivetéséről döntenek. Az illegális bevándorlás visszaszorítása érdekében a törvénytelenül az országban tartózkodókat a felelős hatóságok döntése alapján egyszerűsített eljárással kitoloncolhatják.⁷⁸

A LEGÚJABB NÉMET BEVÁNDORLÁSI TÖRVÉNY FŐBB RENDELKEZÉSEI

Miután az elmúlt időszakban milliók érkeztek az országba, az integrációs folyamatok erősítése, elősegítése érdekében a német kormányzás is egy új törvény segítségével igyekszik lefektetni az együttélés alapjait. A cél, hogy az ide érkezők a nyelvismeret elsajátításával, az oktatásba és/vagy munkapiacra történő bevonásával, a német törvények elfogadásával és betartásával a társadalom részévé váljanak.⁷⁹ A 2016-ban elfogadott integrációs törvény jogokat és kötelezettségeket egyaránt megfogalmaz, támogat és egyben követel. Az integráció megkönnyítése érdekében újrászabályozzák a képzéseket, biztosítják a tartózkodási engedélyt adott képzési időkre, átalakítják a munkapiacot annak érdekében, hogy alkalmasabbá váljon a bevándorlók felvételére – az érem másik oldalaként azonban az ide érkezőknek kötelessége aktívan részt venni az integrációs folyamatokban.⁸⁰ A német állam tehát megteremti a szükséges körülményeket, de a migránsoknak kötelessége aktívan részt venni az integrációs folyamatokban, ez a törvény által rájuk kivetett kötelezettség a jogokkal szemben.

76 Gov.UK: Immigration Rules Appendix P: lists of financial institutions – URL: <https://www.gov.uk/guidance/immigration-rules/immigration-rules-appendix-p-lists-of-financial-institutions> (letöltés ideje: 2016. 06. 29.)

77 Gov.UK: Immigration Rules Appendix B: English language – URL: <https://www.gov.uk/guidance/immigration-rules/immigration-rules-appendix-b-english-language>, Letöltés ideje: 2016. 06. 29.

78 Laura Devine (2016): Changes to the UK's Immigration Law – Immigration Act 2015–2016 – URL: <http://whoswholegal.com/news/features/article/33109/> (letöltés ideje: 2016. 06. 28.)

79 Presse- und Informationsamt der Bundesregierung – Meseberger Erklärung zur Integration – URL: <https://www.bundesregierung.de/Content/DE/Pressemitteilungen/BPA/2016/05/2016-05-25-meseberger-erklarung.html?sessionId=0E7070F5624D37D05FD41D5B847D7100.s2t2?nn=694676> (letöltés ideje: 2016. 06. 29.)

80 Bundesministerium für Arbeit und Soziales – Material für die Presse, p. 1. – URL: http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Meldungen/2016/hintergrundpapier-zum-integrationsgesetz.pdf?sessionId=97058E45CDC6EFDAAC348432879FE23B?__blob=publicationFile&v=6 (letöltés ideje: 2016. 06. 29.)

A pull faktorok közé tartozik a minél gyorsabb integrálás a munkaerőpiacon, ennek értelmében a menekültjogi kérelem beadása után a valódi státusz elnyerése előtt is lehetővé teszik a munkavállalást, igaz, a német munkavállalók primátust élveznek a jelentkezéskor, a sorrend kevésbé merev, mint a korábbi szabályozás szerint. Szövetségi eszközökkel és támogatással minél több munkahely megteremtése a cél, a bevándorlók munkapiaci integrálásának elősegítésére.⁸¹ A migránsok általános esetben öt év után kaphatnak hosszútávra tartózkodási engedélyt, amennyiben legalább A2-es szintű nyelvismeretről bizonyítványt tudnak felmutatni, lakóhellyel és állással rendelkeznek, tehát önellátásra képesek. Amennyiben adott személy kiemelkedően jól teljesít integráció terén, például magas nyelvtudással rendelkezik, vagy aktívan a közösség tagja, az öt éves időintervallum háromra csökkenthető.⁸² A rendelkezések közül a leginkább vitatottnak a lakhatási szabályozás bizonyult, aminek értelmében az érkezéstől számított három éven belül az állam központilag meghatározza, melyik tartományban, melyik városban helyezik el az érkezőket. A franciaországi és angliai no-go zónák esetéből tanulva a gettók kialakulásának elkerülése érdekében tilos a kiutalt lakóhelyek megváltoztatása más állami döntés születéséig.⁸³

A kötelezettségekhez sorolható az új szabályozás szerint az úgynevezett integrációs kurzusokon való részvétel, ami kifejezetten nagy hangsúlyt fektet a nyelvismeretek elsajátítása mellett az ország megismertetésére, civilizációs tanulmányokra, történelmi, kulturális és jogi témakörökre bontott oktatás formájában.⁸⁴

AUSZTRIA ISZLÁM-TÖRVÉNYE

Ausztriában 1867 óta biztosítja az alaptörvény egyéni és kollektív minőségben is a vallásszabadságot 16 elismert vallásközösség számára, így az iszlám vallás követőinek is. 2013 óta az országban összesen három vallás-, illetve hitközösség létezik: az 1979 óta elismert Islamische Glaubensgemeinschaft in Österreich

81 Gesetzentwurf der Bundesregierung – Entwurf eines Integrationsgesetzes, p. 25. – URL: https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Gesetzestexte/entwurf-integrationsgesetz.pdf?__blob=publicationFile (letöltés ideje: 2016. 06. 29.)

82 Gesetzentwurf der Bundesregierung – Entwurf eines Integrationsgesetzes, p. 26. – URL: https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Gesetzestexte/entwurf-integrationsgesetz.pdf?__blob=publicationFile (letöltés ideje: 2016. 06. 29.)

83 Gesetzentwurf der Bundesregierung – Entwurf eines Integrationsgesetzes, pp. 26–27. – URL: https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Gesetzestexte/entwurf-integrationsgesetz.pdf?__blob=publicationFile (letöltés ideje: 2016. 06. 29.)

84 Bundesamt für Migration und Flüchtlinge: Integrationskurse – Inhalt und Ablauf – URL: <http://www.bamf.de/DE/Willkommen/DeutschLernen/Integrationskurse/InhaltAblauf/inhaltablauf-node.html> (letöltés ideje: 2016. 06. 29.)

(Ausztriai Iszlám Hitközösség), a 2013 óta működő Islamische Alevetische Glaubensgemeinschaft in Österreich (Ausztriai Iszlám Alavita Hitközösség), és a szintén 2013-ban alapított Islamisch-schiitische Glaubensgemeinschaft (Iszlám Síta Hitközösség). A 2015-ös törvény célja, hogy az osztrák állampolgárság összeegyeztethető legyen a muszlim léttel. A rendelkezések szabályozzák a hitközösségek működését, jogokat és kötelezettségeket állapítanak meg – közösségi szinten. A törvény által a vallás nem esik pozitív diszkrimináció alá, a cél, hogy a másik 15 hitközösséggel azonos szinten szabályozzák annak mivoltát az országban belül.⁸⁵

A törvény tisztázza az iszlám vallás- és hitközösségek jogalanyiségének kérdését, rendelkezik a felépítésükről és feladataikról, jogaikról és kötelezettségeikről, valamint rendezi a közösségek és az állam viszonyát.⁸⁶ Az iszlám hitközösségek ugyanolyan védelmet élveznek, mint bármely más államilag elismert hit- és vallásközösség Ausztriában. A vallás tanításai, irányvonalai, szokásai állami védelem alatt állnak amennyiben nem sértenek bármilyen minőségben más állami rendelkezést. A közösségek jogalanyiségát a szövetségi elnök jóváhagyásával szerezheti meg, ugyanakkor ez a jogalanyiség visszavonható néhány jogi körülmény megvalósulása mellett akkor is, ha az a társadalom védelme érdekében szükséges, ha veszélyezteti a közbiztonságot, a közrendet, közegészségügyet vagy a közérkölcst.⁸⁷

A közösségek számára biztosítják az élelmiszerek vallásuk szabályainak megfelelő elő- és elkészíttetésének lehetőségét, valamint kimondják a közétkeztetésben e szabályoknak megfelelő opciók biztosítását. A törvény ezen felül elismeri ünnepnapként a vallásközösségek – minden képviselt ágának – saját ünnepnapjait, valamint engedélyezi vallási alapon saját temetőket, temetőrészek kialakítását.⁸⁸

Az állam és közösségek viszonyát tekintve, a vallásközösségek alapító okiratait, a hitközösségek statútumait és az ezekbe foglalt eljárási rendek, a vallá-

85 Bundesministerium Republik Österreich – Europa, Integration, Äusseres: Islamgesetz 2015 – Zusammenfassung, p. 2. – URL: https://www.bmeia.gv.at/fileadmin/user_upload/Zentrale/Integration/Islamgesetz/Islamgesetz_2015_-_Zusammenfassung.pdf (letöltés ideje: 2016. 06. 29.)

86 69/ME XXV. GP – Ministerialentwurf – Gesetzestext, pp. 1–7. – URL: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXV/ME/ME_00069/fname_367084.pdf (letöltés ideje: 2016. 06. 29.)

87 Bundeskanzleramt Rechtsinformationssystem – Bundesgesetz über die äußeren Rechtsverhältnisse islamischer Religionsgesellschaften – Islamgesetz 2015 – URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung/Bundesnormen/20009124/Islamgesetz%20a02015%2c%20Fassung%20vom%2029.06.2016.pdf> (letöltés ideje: 2016. 06. 30.)

88 Bundeskanzleramt Rechtsinformationssystem – Bundesgesetz über die äußeren Rechtsverhältnisse islamischer Religionsgesellschaften – Islamgesetz 2015 – URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung/Bundesnormen/20009124/Islamgesetz%20a02015%2c%20Fassung%20vom%2029.06.2016.pdf> (letöltés ideje: 2016. 06. 30.)

si illetékek és választási rendszerek a szövetségi elnök jóváhagyásával léphetnek életbe. Az állam biztosítja a vallási képviselők képzési lehetőségét a Bécsi Egyetemen erre a célra létrehozott iszlám teológiával foglalkozó karán. Végző rendelkezésként, az alapító okiratok, statútumok, a választott szervek érvényben és működésben maradhatnak a törvény hatályba lépését követően is, de 2015 decemberére az új rendelkezésnek megfelelően átalakítandóak, amennyiben szükséges.⁸⁹

A 2016-OS VITATOTT DÁN BEVÁNDORLÁSI TÖRVÉNY FŐBB RENDELKEZÉSEI

A korábbiakban tárgyaltak alapján elmondható, hogy míg Dánia nem a legelső állam a migránsok célországai között, mégis nagy arányban érintették a jelenlegi migrációs folyamatok. A tradicionálisan homogénebb jellegű társadalom humanitárius beállítottsága mellett nehezen birkózik meg az idegenáradattal. Az új bevándorlási törvény célja leginkább az, hogy minél szigorúbb szabályzással a lehető legkevésbé imponálóvá alakítsa Dániát, mint befogadó ország.⁹⁰ A dán menekültügyi tanács boldogan segít külföldi menekülteket támogató szervezetet, azonban az ide érkezőkkel egyértelműen érezteti a rendszer, hogy kívülállók. Egyes rendelkezések, mint az értékek elkobzása, a családegyesítést illető határidők kitolása egyértelműen azt célozza, a menekültek ne telepedjenek le hosszútávon – lehetőség szerint valójában egyáltalán ne telepedjenek le az országban.⁹¹

Az új törvény kiemeli, hogy a támogatások nem szűnnek meg teljesen, csak nehezebben hozzáférhetővé válnak. Azok számára, akik valódi szükséghelyzetben vannak, az állam biztosít juttatásokat, de a jóléti rendszer alapjául azt veszik, hogy aki képes ellátni magát, annak lehetőséget biztosítanak arra, hogy megteremtsék maguknak a megfelelő körülményeket. Nem csak a bevándorlók, de a munkaképes menekültek is erősen, kötelező jelleggel integrálódjanak a munkapiacra⁹² – az állami preferenciarendszerbe épített Szent Pál-i felfogás: aki nem dolgozik, ne is egyék.

89 Bundeskanzleramt Rechtsinformationssystem – Bundesgesetz über die äußeren Rechtsverhältnisse islamischer Religionsgesellschaften – Islamgesetz 2015 – URL: [https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung/Bundesnormen/20009124/Islamgesetz%2c%20Fassung%20vom%2029.06.2016.pdf](https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung/Bundesnormen/20009124/Islamgesetz%20a02015%2c%20Fassung%20vom%2029.06.2016.pdf) (letöltés ideje: 2016. 06. 30.)

90 Edward Delman (2016): How Not To Welcome Refugees – URL: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2016/01/denmark-refugees-immigration-law/431520/> (letöltés ideje: 2016. 06. 30.)

91 Global Research – Dr. Binoy Kampmark (2016): Denmark's Hardline on Refugees: The New Danish Immigration Law – URL: <http://www.globalresearch.ca/denmarks-hardline-on-refugees-the-new-danish-immigration-law/5504302> (letöltés ideje: 2016. 06. 30.)

92 Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet: New bill presented before the Danish Parliament – URL: <http://uibm.dk/nyheder/2016-01/new-bill-presented-before-the-danish-parliament> (letöltés ideje: 2016. 06. 30.)

A törvény legfontosabb rendelkezései közé tartozik, hogy a családegyesítési kérelem beadásához szükséges országban töltött időtartamot felemelték egy évről három évre, ezen felül a hosszútávra szóló tartózkodási engedély elnye részéhez is hosszabb határidőt szabtak meg, illetve egyszerűbbé tették a megfosztási folyamatot a tartózkodási engedély kapcsán. További feltétel a letelepedési engedélyhez a bizonyított nyelvismeret, illetve az állam által kivetett illetékek befizetése.⁹³ A menekültek számára elkülönített támogatási összegeket 10%-kal csökkentik, ezzel együtt jár, hogy a menekültek bizonyos része saját maga kell finanszírozza a lakhatását. Az új rendelkezések nem csak lehetővé teszik a rendőrség számára a menekültstátuszt kérvényező ingóságainak átkutatását, de egy bizonyos összegig – megközelítőleg 43 000 forint ~ 10 000 dán koronának megfelelő értékben – el is kobozhatnak nem személyes jellegű tárgyakat a menekült segélyek finanszírozásának kiegészítésére.⁹⁴ További rendelkezése a szabályozásnak, hogy a dán bevándorlási hivatal központilag dönt a menekültek elhelyezéséről, önállóan nem kereshetnek lakóhelyet. Ezen felül a központi hatalom fenntartja a menekültek szabad mozgás-korlátozásának jogát.⁹⁵

Az Amnesty International már 2016 elején a törvény megalkotása során is fellépett az új szabályozás elfogadása ellen. A leginkább kifogásolt rendelkezések közé tartozik a családegyesítés kitolt határidőhöz kötése, mivel így a családtagoknak háborús övezetben, üldöztetésben, embertelen körülmények között kell kivárni adott időszak leteltét; ugyanígy ellenzik a családegyesítés magas illetékekhez kötését. A szabályozás a szervezet szerint sérti az Emberi Jogok Európai Egyezményét (EJEE), ami biztosítja a családi élethez való jogot, és ugyanígy szembe megy az ENSZ által elfogadott Gyermekjogi Egyezménnyel is.⁹⁶ Az Emberi Jogok Európai Egyezménye nyolcadik cikke valóban rendelkezik a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogról, azonban kimondja a korlátozásának lehetőségét is, amennyiben az állam által nemzeti hatályos törvénybe foglalt módon történik, nemzetbiztonság, közbiztonság, jólét fenyegetettsége

93 Ulla Iben Jensen and Jens Vedsted-Hansen (2016): The Danish 'Jewellery Law': When the signal hits the fan? – URL: <http://eumigrationlawblog.eu/the-danish-jewellery-law-when-the-signal-hits-the-fan/> (letöltés ideje: 2016. 07. 01.)

94 Arwa Damon – Tim Hume (2016): Denmark adopts controversial law to seize asylum seekers' valuables – URL: <http://edition.cnn.com/2016/01/26/europe/denmark-vote-jewelry-bill-migrants/index.html> (letöltés ideje: 2016. 06. 30.)

95 Global Legal Monitor – Elin Hofverberg (2016): Denmark: Law to Stem Asylum-Based Immigration – URL: <http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/denmark-law-to-stem-asylum-based-immigration/> (letöltés ideje: 2016. 06. 30.)

96 Amnesty International (2016): Denmark: Parliament should reject cruel and regressive changes to refugee law – URL: <https://www.amnesty.org/en/press-releases/2016/01/danish-parliament-should-reject-changes-to-refugee-law/> (letöltés ideje: 2016. 07. 01.)

esetében, vagy ha adott jog korlátozása bűnmegelőzéshez, a közegészség és köz-
erkölcs, mások jogainak védelméhez szükséges.⁹⁷

Az Európa Tanács Emberi Jogi Biztosa szintén fellép az új dán törvénnyel szemben, mivel megítélése szerint az nem felel meg a nemzetközi emberi jogi minimum szabályozásnak a menekültek védelme tekintetében. A korábban már tárgyalt EJEE nyolcadik cikkére hivatkozva szintén elítéli a családregyesítés kapcsán hozott rendelkezéseket, valamint ugyanazon okmány ötödik cikkére⁹⁸ alapozva nyílt levélben felszólítja a dán bevándorlásért felelős minisztert a törvény hatályon kívül helyezésére vagy módosítására.⁹⁹

Az Egyesült Nemzetek Szövetségének Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) a korábbiakban részletezett okmányokon felül aggodalmát fejezi ki az állam humanitárius helytállása tekintetében is. Azzal párhuzamosan, hogy Dánia kevésbé vonzó államként mutatkozik be a nemzetközi szinten a menekültekkel szemben, további európai és nem európai országokon nagyobbá válik a nyomás, az eredetileg Dániába készülők felvétele miatt. Dánia az új törvénnyel a Főbiztosság szerint xenofóbiát hirdet a humanitarizmussal szemben, és kifejezi bizakodását egy emberségesebb és fenntarthatóbb megoldás keresésére az állam menekült problémájának feloldására.¹⁰⁰

Multikulturalizmus vagy integráció

A tömegesen Európába érkező bevándorlók és az őslakos társadalmak viszonya sokféle lehet. Az európai nemzetek eltérő vendégszeretettel fogadják az ide érkezőket, ez a bevándorlást kezelő programokon keresztül is könnyen felismerhető, az asszimiláció és integráció azonban közös célként fogalmazódik meg a kontinens országainak politikai programjaiban.

A 2001. szeptember 11-i amerikai terrortámadás után a muszlimok megítélése globálisan negatív irányba fordult. Németországban 2013-ban, amikor a lakosság 5%-át alkotta muszlim kisebbség, a német polgárok kis háján fele nyilat-

97 Emberi Jogok Európai Egyezménye 8. cikk 2. bekezdés, p. 11. – URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_HUN.pdf (letöltés ideje: 2016. 07. 01.)

98 Az Emberi Jogok Európai Egyezményének ötödik cikke a szabadsághoz és biztonságához való jogról rendelkezik. – Forrás: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_HUN.pdf (letöltés ideje: 2016. 07. 01.)

99 Council of Europe – Commissionaire of Human Rights (2016): Denmark: amendments to the Aliens Act risk violating international legal standards – URL: <http://www.coe.int/az/web/commissioner/-/denmark-amendments-to-the-aliens-act-risk-violating-international-legal-standards> (letöltés ideje: 2016. 07. 01.)

100 UNHCR Observations on the proposed amendments to the Danish Aliens legislation (2016) pp. 2–3. – URL: http://www.unhcr-northerneurope.org/fileadmin/user_upload/Documents/PDF/Denmark/UNHCR_Comments_on_Danish_law_proposal_L87_January_2016.pdf (letöltés ideje: 2016. 07. 01.)

kozta egy felmérésnek, hogy az országban túl sok a muszlim személy.¹⁰¹ A 2011-es Münchener Biztonsági Konferencián Cameron brit elnök beszédében arról beszélt, hogy a multikulturalizmus elbukott, az idea eredményeként párhuzamos kultúrák és társadalmak alakultak ki Nagy-Britanniában. Véleménye szerint a passzív tolerancia helyett, liberális államként biztosítaniuk kell a szabadságjogokat és az egyenlőséget, de cserébe elvárhatják a törvényeik tiszteletben tartását és a békés együttélést.¹⁰² A multikulturalizmus alapját a társadalom sokszínűsége jelentené, ami a bevándorlási folyamatokon keresztül megvalósul ugyan, de az eltérő kultúrák és vallások párhuzamosan egymás mellett létezése, sokszor egymás elleni fellépése nemkívánatos következménye lett.¹⁰³ A multikulturalizmus önmagában véve tehát békés együttélés, egymás gazdagításának megvalósulásának eszköze, de egymással nem kompatibilis, együttműködni képes, és együttműködésre, együttélésre hajlandó civilizációk találkozása mentén nem működhet. A keleti és nyugati kultúrák egymás mellett létezése azért is lehetetlen, mert előbbi szélsőséges vallási alapon sokszor romlottnak, rossznak titulálja utóbbit – így nyilván meg sem próbál a részévé válni. Az együttélés és együttműködés helyett nőnek az ellentétek és a társadalmi feszültség. További hátrány tehát, hogy a multikulturalizmus az asszimilációval szemben helyezkedik el, így lassítja, akár el is lehetetleníti az integrációt. A multikulturális társadalmakban sokszor a második generációs bevándorlók sem integrálódnak.¹⁰⁴

A multikulturalizmus bukása után a 2010-es évek elején a jelenlegi drasztikus bevándorlási folyamatnak más megoldást kellett találni politikailag. Jelenleg, a migrációs folyamat első szakaszából levonva a tanulságot, az integráció kapott nagy hangsúlyt az ide érkezők társadalmi szerepvállalását tekintve.

Az Európai Unió Gazdasági és Szociális Tanácsa 2016 áprilisában kiadott jelentése az integrációs folyamatok lehetőségét vizsgálja, és központilag határozza meg a megvalósításhoz szükséges elemeket. A jelentés javasolja egy közös európai szintű menekültügyi rendszer kialakítását, a dublini szabályozás¹⁰⁵ átalakítását, a menekülteket integráló folyamatokkal párhuzamosan a helyiek

101 Naika Foroutan (2013): Identity and (Muslim) Integration in Germany, p. 6. – <http://www.migrationpolicy.org/research/identity-and-muslim-integration-germany> (letöltés ideje: 2016. 07. 04.)

102 Soeren Kern (2011): The Failure of British Multiculturalism – URL: <http://www.gatestoneinstitute.org/1869/british-multiculturalism-failure> (letöltés ideje: 2016. 07. 04.)

103 Pandaemonium: ASSIMILATIONISM VS MULTICULTURALISM – URL: <https://kenanmalik.wordpress.com/2015/01/12/assimilationism-vs-multiculturalism/> (letöltés ideje: 2016. 07. 04.)

104 Tino Sanandaji (2013): Sweden's Problem is Not Islam, It's Multiculturalism – URL: <http://www.aina.org/news/20130604134513.htm> (letöltés ideje: 2016. 07. 04.)

105 A Dublin I, II és III szabályozás 1997 és 2013 között három európai jogi konvenció, ami a tagállamok számára a menekültügyi eljárásokkal kapcsolatos előírásokat tartalmaz. – <http://www.asyl.net/?id=128> (letöltés ideje: 2016. 07. 04.)

befogadóképességének és hajlandóságának növelését teszi szükségessé, valamint kötelezővé tenné a nyelvismeret elsajátítását, a helyi civilizációs ismeretek megszerzését. Hozzáférést kell biztosítani számukra a jogaik és kötelezettségeik, a munkapiaci lehetőségeik megismeréséhez. A Tanács egy integrációs alap létrehozását javasolja e folyamatok finanszírozásának megkönnyítésére.¹⁰⁶

Következtetések

A korábbi fejezetekben tárgyaltak az integrációs folyamatok eddigi sikertelenségét támasztják alá a multikulturalizmus sorsára juttatva azt, de a friss jogi szabályozások, az integrációs és iszlám törvények stabil keretrendszere minden remény szerint felerősíti e folyamatokat. A vizsgált államok tendenciái szerint az elfogadást és engedékenységet a feltételekhez kötött ellátás váltja, ami remélhetőleg megoldja a jelenlegi problémákat és megelőzi az esetleges jövőbeli konfliktusokat. Az arra rászorulóknak továbbra is segítséget kapnak, a tárgyalt államok a jelenlegi trendek szerint a humanitárius és jogi kötelezettségekkel egyensúlyba hozva lesznek képesek a kihívások kezelésére.

Az általánosan Európában szigorított ellenőrzés után kiadott menekült státusz, a csökkentett támogatások és a feltételhez kötött juttatások, az új törvények további nehezítései, mint például a dán szabályozás kitolt határidői, a saját maga ellátására szükségesséket előteremteni képes személyektől megvont segélyek kevésbé vonzóvá teszik az államokat a tömegek számára, ám aki valóban menekülni kényszerül, így is vállalni fogja a feltételeket.

A jogok mellé felsorolt kötelezettségek egyértelműsítik a bevándorlás körülményeit, és megakadályozzák további a jóléti államon és az állami juttatásokon élősködő csoportok kialakulását.

Azok a személyek, akik valóban üldöztetést szenvednek el, és a menekült státusz elnyeréséhez szükséges feltételeknek megfelelnek, továbbra is bírni fogják a vizsgált államok (és további fejlett, európai országok) védelmét, így az államok nemzetközi szintén vállalt humanitárius kötelezettsége beteljesül, de a megszorításoknak köszönhetően a társadalmi feszültséget okozó tömegek és tömeges bevándorlás remélhetőleg visszaesik.

A multikulturalizmus a társadalmak együttélése értelmében fenntarthatatlannak bizonyult, az árnyéktársadalmak kialakulása és az eltérő kultúrák ösz-

106 European Commission – European Web site of Integration (2016): EESC Opinion: Integration of Refugees in the EU –URL: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/eesc-opinion-integration-of-refugees-in-the-eu> (letöltés ideje: 2016. 07. 04.)

szeütközése csak további bonyodalmakhoz vezetett. A bevándorlók, ezzel együtt a bűncselekmények és konfliktusok számának növekedésével ellentétes arányban csökkent a polgárok és államok befogadó készsége.

A Willkommenskultur¹⁰⁷ megbukott, a következő időszak a szabályozott bevándorlás és az integrált kisebbségek próbája lesz.

Felhasznált irodalom

Amnesty International (2016): Denmark: Parliament should reject cruel and regressive changes to refugee law. – <https://www.amnesty.org/en/press-releases/2016/01/danish-parliament-should-reject-changes-to-refugee-law/>

AMS (2016): Pressekonferenz – Asylberechtigte auf Jobsuche. – <http://www.ams.at/ueber-ams/medien/ams-oesterreich-news/asylberechtigte-auf-jobsuche>

Az Emberi Jogok Európai Egyezményének ötödik cikke a szabadsághoz és biztonsághoz való jogról. http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_HUN.pdf

BAYRAKLI, ENES – HAFEZ, FRID (2016): *European Islamophobia Report*. – http://www.islamophobiaeurope.com/reports/2015/en/EIR_2015_NORWAY.pdf

Bevölkerung in Österreich. – http://www.ffv.at/fileadmin/Content/FFV/pdf/Studien/Die_demographische_Entwicklung_der_moslemischen_Bevoelkerung_in_Oesterreich_-_Vonach.pdf

BOZTAS, SENAI (2015): *Sharia courts in Britain lock women into, marital captivity, study says*. – <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/sharia-courts-in-britain-lock-women-into-marital-captivity-study-says-a6761141.html>

BROWN, CAROL (2016): *Police in Norway proclaim „Oslo is lost”*. – http://www.americanthinker.com/blog/2016/01/police_in_oslo_norway_proclaim_oslo_is_lost.html

---

107 A Willkommenskultur a bevándorlási folyamat első időszakában Németország által meghirdetett nyitottság a migránsokkal szemben. Lényege a bevándorlók, mint a munkapiacra felvehető munkaerő kezelése és ilyen minőségükben tömeges beengedése az állam területére. A munkanélküliségi ráták a felfogás gyors le-váltását eredményezték.

Forrás: Willkommenskultur (und Anerkennungskultur) Hintergrund, Diskussion und Handlung-semp-fehlungen, pp. 7–8. – URL: http://www.netzwerk-iq.de/fileadmin/Redaktion/Downloads/IQ_Publikationen/Thema_Vielfalt_gestalten/Willkommenskultur_Arbeitspapier_2013.pdf (letöltés ideje: 2016. 07. 04.)

- BUIJS, FRANK J. – RATH, JAN (2006): *Muslims in Europe: The state of research*. – http://www.janrath.com/downloads/@Muslims_in_Europe_IMISCOE_2006.pdf
- Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (2015): Das Bundesamt in Zahlen 2015 – Asyl, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge: Integrationskurse – Inhalt und Ablauf. – <http://www.bamf.de/DE/Willkommen/DeutschLernen/Integrationskurse/InhaltAblauf/inhaltablauf-node.html>
- Bundeskanzleramt Rechtsinformationssystem – Bundesgesetz über die äußeren Rechtsverhältnisse islamischer Religionsgesellschaften – Islamgesetz 2015. – <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung/Bundesnormen/20009124/Islamgesetz%c2%a02015%2c%20Fassung%20vom%2029.06.2016.pdf>
- Bundesministerium für Arbeit und Soziales – Material für die Presse. – http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Meldungen/2016/hintergrundpapier-zum-integrationsgesetz.pdf;jsessionid=97058E45CDC6EFDAAC348432879FE23B?__blob=publicationFile&v=6
- Bundesministerium Republik Österreich – Europa, Integration, Äusseres: Islamgesetz 2015 – Zusammenfassung. https://www.bmeia.gv.at/fileadmin/user_upload/Zentrale/Integration/Islamgesetz/Islamgesetz_2015_-_Zusammenfassung.pdf
- CARLQIST, INGRID (2015): *Most European Muslims want sharia*. – <https://muslimstatistics.wordpress.com/2015/11/28/most-european-muslims-want-sharia-not-european-laws>
- CARLQVIST, INGRID – HEDEGAARD, LARS (2015): *Sweden: rape capital of the West*. – <http://www.gatestoneinstitute.org/5195/sweden-rape>
- CARLQVIST, INGRID (2016): *Sweden: Is Islam Compatible with Democracy*. – <http://www.gatestoneinstitute.org/8129/sweden-islam-democracy>
- Council of Europe – Commissionaire of Human Rights (2016): Denmark: amendments to the Aliens Act risk violating international legal standards. – <http://www.coe.int/az/web/commissioner/-/denmark-amendments-to-the-aliens-act-risk-violating-international-legal-standards>
- DAMON, ARWA – HUME, TIM (2016): *Denmark adopts controversial law to seize asylum seekers' valuables*. – <http://edition.cnn.com/2016/01/26/europe/denmark-vote-jewelry-bill-migrants/index.html>
- DELMAN, EDWARD (2016): *How Not To Welcome Refugees*. – <http://www.theatlantic.com/international/archive/2016/01/denmark-refugees-immigration-law/431520/>

- DEVINE, LAURA (2016): *Changes to the UK's Immigration Law* – Immigration Act 2015–2016. – <http://whoswholegal.com/news/features/article/33109/>
- Die Presse (2016): Bevölkerung auf 8,7 Millionen angewachsen. – <http://diepresse.com/home/panorama/oesterreich/5020533/Bevolkerung-auf-87-Millionen-angewachsen?from=simarchiv>
- DUDZIŃSKA, KINGA – GODZIMIRSKI, JAKUB – PARKES, RODERICK (2015): *Border and Migration Management in the East: The Cases of Norway and Poland*. – https://www.pism.pl/files/?id_plik=20566
- DUNN, JAMES (2015): *Migrants who go to Nordic nations for a better life but can't find work are fuelling the rise of the far right*. – <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3219962/Migrants-Nordic-nations-better-life-t-work-fuelling-rise-far-right.html>
- DW. de: Vor Katholikentag: Christen und Muslime gegen religiöse Gewalt. – <http://www.dw.com/de/vor-katholikentag-christen-und-muslime-gegen-religi%C3%B6se-gewalt/a-19280094>
- FINNIGAN, LEXI (2016): *Number of UK Muslims exceeds three million for first time*. – <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/12132641/Number-of-UK-Muslims-exceeds-three-million-for-first-time.html>
- Emberi Jogok Európai Egyezménye. – http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_HUN.pdf
- Euro- Islam: Islam in Austria. – <http://www.euro-islam.info/country-profiles/austria/>
- Euro-Islam: Islam in Demark. – <http://www.euro-islam.info/country-profiles/denmark/>
- Euro-Islam: Islam in Germany. – <http://www.euro-islam.info/country-profiles/germany/>
- Euro-Islam: Islam in the United Kingdom. – <http://www.euro-islam.info/country-profiles/united-kingdom/>
- Euro-Islam: Islamic Law: Europe's Shari'a Debate – <http://www.euro-islam.info/key-issues/islamic-law/>
- European Commission – European Web site of Integration (2016): EESC Opinion: Integration of Refugees in the EU. – <https://ec.europa.eu/migrant-integration/librarydoc/eesc-opinion-integration-of-refugees-in-the-eu>
- FAIOLA, ANTHONY (2016): *Austria's right-wing populism reflects anti-Muslim platform of Donald Trump*. – https://www.washingtonpost.com/world/europe/austrias-right-wing-populism-reflects-anti-migrant-anti-muslim-platform-of-donald-trump/2016/05/19/73368bbe-1c26-11e6-82c2-a7dcb313287d_story.html

- FIRDAOUS, ADEL (2009): *Die Situation der muslimischen Migranten in Österreich am Beispiel Salzburg*. – http://medienservicestelle.at/migration_bewegt/wp-content/uploads/2011/05/masterthesis_firdaous_092009.pdf
- FOROUTAN, NAIKA (2013): *Identity and (Muslim) Integration in Germany*. – <http://www.migrationpolicy.org/research/identity-and-muslim-integration-germany>
- Gesetzentwurf der Bundesregierung – Entwurf eines Integrationsgesetzes. – https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Gesetzestexte/entwurf-integrationsgesetz.pdf?__blob=publicationFile
- Gov. UK: Illegal working penalties: quarterly totals. – <https://www.gov.uk/government/publications/illegal-working-penalties-quarterly-totals>
- Gov. UK: Immigration Rules Appendix B: English language. – <https://www.gov.uk/guidance/immigration-rules/immigration-rules-appendix-b-english-language>
- Gov. UK: Immigration Rules Appendix P: lists of financial institutions. – <https://www.gov.uk/guidance/immigration-rules/immigration-rules-appendix-p-lists-of-financial-institutions>
- Greenfield, Daniel (2013): 1 in 4 Swedish Women Will Be Raped as Sexual Assaults Increase 500%. – <http://www.frontpagemag.com/point/175434/1-4-swedish-women-will-be-raped-sexual-assaults-daniel-greenfield>
- HACKETT, CONRAD (2015): *5 facts about the Muslim population in Europe*. – <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/11/17/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/>
- HALL, ALLAN (2016): *Crime by migrants in Germany went up by 79% last year, with offences including sex assaults and murder on the rise*. – <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3450983/Crime-migrants-Germany-went-79-year-offences-including-sex-assaults-murder-rise.html>
- HAUG, SONJA (2011): *Muslime in Deutschland* – Herkunft, Glaubensrichtung, Bildung, Partizipation. – <http://www.migazin.de/2011/03/29/muslime-in-deutschland-herkunft-glaubensrichtung-bildung-partizipation/>
- HOFVERBERG, ELIN (2016): *Denmark: Law to Stem Asylum-Based Immigration*. – <http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/denmark-law-to-stem-asylum-based-immigration/>
- IBEN JENSEN, ULLA – VEDSTED-HANSEN, JENS (2016): *The Danish 'Jewellery Law': When the signal hits the fan?* – <http://eumigrationlawblog.eu/the-danish-jewellery-law-when-the-signal-hits-the-fan/>

- Immigration Bill 2015/16 Factsheet – Illegal Working (clauses 8-12). – <https://www.gov.uk/government/publications/immigration-bill-part-1-labour-market-and-illegal-working>
- JOYCE, ANDREW (2015): *On Muslim Crime, Genetics and the Rape of Europe*. – <http://www.theoccidentalobserver.net/2015/02/on-muslim-crime-genetics-and-the-rape-of-europe/>
- KAMPMARK, BINOY (2016): *Denmark's Hardline on Refugees: The New Danish Immigration Law*. – <http://www.globalresearch.ca/denmarks-hardline-on-refugees-the-new-danish-immigration-law/5504302>
- KERN, SOEREN (2011): *The Failure of British Multiculturalism*. – <http://www.gatestoneinstitute.org/1869/british-multiculturalism-failure>
- Kern, Soeren (2012): *Muslim Groups Terrorize Denmark*. – <http://www.gatestoneinstitute.org/2941/muslim-gangs-denmark>
- KERN, SOEREN (2015): *Deutschlands muslimisch-demographische Revolution*. – <http://de.gatestoneinstitute.org/6449/deutschland-muslime-demographie>
- KERN, SOEREN (2016): *Migrant Rape Epidemic Reaches Austria*. – <http://www.gatestoneinstitute.org/7995/migrants-rape-austria>
- KETTANI, HOSSANI (2010): *Muslim Population in Europe: 1950–2020*, International Journal of Environmental Science and Development, Vol. 1, No. 2. – <http://www.ijesd.org/papers/29-D438.pdf>
- KOOPMANS, RUUD (2016): *Auch Kultur prägt Arbeitsmarkterfolg – Was für die Integration von Muslimen wichtig ist*, pp. 16–17. – https://www.wzb.eu/sites/default/files/publikationen/wzb_mitteilungen/koopmans14-17151-webpdf-2.pdf
- LANE, OLIVER JJ (2016): *Four Out Of Five Criminals In European Capital Are Foreigners*. – <https://muslimstatistics.wordpress.com/2016/04/26/denmark-78-of-criminals-in-capital-are-of-non-western-origin-and-84-are-unemployed/>
- LEIRVIK, ODDBJRNN (2014): *Islam and Christian-Muslim relations in Norway*. – http://www.ed.ac.uk/files/atoms/files//islam_and_christian_muslim_relations_in_norway.pdf
- MACDONALD, SCOTT B. (2015): *The Danish Problem – Europe's Immigration Conundrum Continues*. – <http://nationalinterest.org/feature/the-danish-problem-europe%E2%80%99s-immigration-conundrum-continues-13183>
- MACEOIN, DENIS (2016): *Sharia Law or One Law for All?* – <http://www.gatestoneinstitute.org/7562/sharia-law>
- MARDISTE, DAVID – FOCHE, GWLADYS – SCRUTTON, ALISTAIR – GAUNT, JEREMY (2016): *Anti-immigrant, Soldiers of Odin' expand from Finland to*

- Nordics, Baltics*. – <http://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-vigilantes-idUSKCN0W411Z>
- MCB(2011): British Muslims in Numbers – A Demographic, Socio-economic and Health profile of Muslims in Britain. – https://www.mcb.org.uk/wp-content/uploads/2015/02/MCBCensusReport_2015.pdf
- Muslims in Sweden. – <http://www.muslimpopulation.com/pdf/Sweden%20Muslim.pdf>
- Muslimstatistics (2015): Danish Muslims: Sharia law superior to the national law. – <https://muslimstatistics.wordpress.com/2015/11/28/denmark-46-1-muslims-feel-danish-law-must-be-based-on-sharia/>
- Muslimstatistics (2015): UK Muslim demographics – shortcuts. – <https://muslimstatistics.wordpress.com/2015/08/08/wikileaks-cable-on-uk-muslim-demographics-census/>
- NAKHLEH, ABEL: *Muslims in Norway*. – <http://goo.gl/6jwJfX>
- OECD Data – Foreign-born unemployment rate. – <https://data.oecd.org/migration/foreign-born-unemployment.htm>
- Open Society Institute EU Monitoring and Advocacy Program (2007): Muslims in the EU.
- Pandaemonium: Assimilationism vs Multiculturalism. – <https://kenanmalik.wordpress.com/2015/01/12/assimilationism-vs-multiculturalism/>
- Pew Research Centre (2015): The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010–2050. – <http://www.pewforum.org/2015/04/02/religious-projections-2010-2050/>
- Presse- und Informationsamt der Bundesregierung – Meseberger Erklärung zur Integration. – <https://www.bundesregierung.de/Content/DE/Pressemitteilungen/BPA/2016/05/2016-05-25-meseberger-erklaerung.html?sessionid=0E7070F5624D37D05FD41D5B847D7100.s2t2?nn=694676>
- Prisonplanet (2016): Austria: Foreigners Responsible For 44 Per Cent Of Crime. – <http://www.prisonplanet.com/austria-foreigners-responsible-for-44-per-cent-of-crime.html>
- ProAsyl – Der Einzelfall zählt. – <https://www.proasyl.de/was-wir-tun/>
- RAUSCHER, HANS (2014): *Muslime in Österreich* – Die Politisierung einer stark wachsenden Glaubensgesellschaft. – <http://derstandard.at/2000005451456/Muslimen-in-Oesterreich>
- REIMANN, ANNA (2011): *Globale Studie* – Wo der Islam sich ausbreitet. – <http://www.spiegel.de/politik/ausland/globale-studie-wo-der-islam-sich-ausbreitet-a-741905.html>

- SAAL, OLIVER (2016): „Der Islam ist ein Fremdkörper“ – der antiislamische Programmwurf der AfD. – <http://www.netz-gegen-nazis.de/artikel/%E2%80%9Eder-islam-ist-ein-fremdk%C3%B6rper%E2%80%9C-%E2%80%93-der-antiislamische-programmwurf-der-afd-10984>
- SANANDAJI, TINO (2013): *Sweden's Problem is Not Islam, It's Multiculturalism*. – <http://www.aina.org/news/20130604134513.htm>
- SEHMER, ALEXANDER (2016): *Norwegian Islamists form 'Soldiers of Allah' in response to Soldiers of Odin patrols*. – <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/norwegian-islamists-form-soldiers-of-allah-in-response-to-soldiers-of-odin-patrols-a6899801.html>
- SENNELS, NICOLAI (2015): *Will the migrants integrate? DANISH RESEARCH: Syrians least likely to get a job, Muslim Refugees "most criminal"*. – <http://www.rightsidenews.com/world/geopolitical/will-the-migrants-integrate-danish-research-syrians-least-likely-to-get-a-job-muslim-refugees-most-criminal/>
- SIOE Stop Islamisation of Europe – About SIOE. – <https://sioeeu.wordpress.com/about/>
- Statistisches Bundesamt (2016): Nettozuwanderung von Ausländerinnen und Ausländern im Jahr 2015 bei 1,1 Millionen. – https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2016/03/PD16_105_12421pdf.pdf;jsessionid=6C3E39BA7B09809B9C6893AFE6B7E8EC.cae4?__blob=publicationFile
- STRÖNING, FELIX (2011): *Muslimische Bevölkerung 1990–2030*. – <http://www.citizenetimes.eu/2011/02/01/muslimische-bevoelkerungsentwicklung-1990-2030/>
- TANNER, ARNO (2016): *Why are so many Syrians and Iraqis seeking asylum in the remote and cold Nordic countries?* – <http://hir.harvard.edu/why-are-so-many-syrians-and-iraqis-seeking-asylum-in-the-remote-and-cold-nordic-countries/>
- UDI (2016): Asylum applications lodged in Norway by Citizenship, Sex and Age (2016). – <https://www.udi.no/en/statistics-and-analysis/statistics/asylum-applications-lodged-in-norway-by-citizenship-sex-and-age-2016/>
- Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet (2016): New bill presented before the Danish Parliament. – <http://uibm.dk/nyheder/2016-01/new-bill-presented-before-the-danish-parliament>
- UNHCR Observations on the proposed amendments to the Danish Aliens legislation (2016). – http://www.unhcr-northerneurope.org/fileadmin/user_upload/Documents/PDF/Denmark/UNHCR_Comments_on_Danish_law_proposal_L87_January_2016.pdf

- VONACH, HERBERT (2011): Die demographische Entwicklung der moslemischen Republik Österreich Bundesministerium für Inneres (2016): Vorläufige Asylstatistik – Mai 2016. – http://www.bmi.gv.at/cms/BMI_Asylwesen/statistik/files/2016/Asylstatistik_Mai_2016.pdf
- Was denkst du denn?: Warum kommen Muslime nach Deutschland? Was hat Deutschland was andere länder nicht haben? – <http://www.wasglaubstdudenn.de/spuren/faq/144561/warum-kommen-muslime-nach-deutschland-was-hat-deutschland-was-andere-laender-nicht-haben>
- Willkommenskultur (und Anerkennungskultur) Hintergrund, Diskussion und Handlungsempfehlungen. – http://www.netzwerk-iq.de/fileadmin/Redaktion/Downloads/IQ_Publikationen/Thema_Vielfalt_gestalten/Willkommenskultur_Arbeitspapier_2013.pdf
- WRIGHT, OLIVER (2016): *Sharia courts in UK face Government inquiry over treatment of women*. – <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/sharia-courts-in-uk-face-government-probe-over-treatment-of-women-a7049826.html>
- Zeit Online (2016): *AfD setzt auf antiislamischen Kurs*. – <http://www.zeit.de/politik/2016-04/alternative-fuer-deutschland-joerg-meuthen-islamkritik>
- Zentralkomitee der deutschen Katholiken: Christen und Muslime – Partner in der pluralistischen Gesellschaft Eine gemeinsame Auseinandersetzung mit gesellschaftlichen Fragen. – <http://www.zdk.de/veroeffentlichungen/erklarungen/detail/Christen-und-Muslime-Partner-in-der-pluralistischen-Gesellschaft-Eine-gemeinsame-Auseinandersetzung-mit-gesellschaftlichen-Fragen-208q/>
- 69/ME XXV. GP – Ministerialentwurf – Gesetzestext. – https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXV/ME/ME_00069/fname_367084.pdf

VECSEY MARIANN

Migráció és integráció Afrika és Európa viszonya

ABSZTRAKT

Mi hajtja a sokszor életveszélyes utat választó afrikai népességet, hogy elhagyják addigi életüket és a kontinenst is? Az elvándorlók főként Európát választják, mint letelepedésre alkalmas célterületet, de vajon mely országokat érinti leginkább a migráció? Megfigyelhető, hogy a volt gyarmattartókat részesítik előnyben, vagy valamilyen más elvet követnek a választás során?

A migráció kiváltó okai és célországai mellett azonban fontos azt is megvizsgálni, hogy milyen afrikai közösségek élnek már Európában, akik esetleg befolyásolni tudják a vándorlás irányát. Ezek a közösségek sikerrel integrálódtak a befogadó országok népességébe, vagy már akut problémát jelentenek az új migrációs hullámmal küzdő államokban?

KULCSSZAVAK

migráció, Afrika, Európai Unió, integráció, terrorizmus

ABSTRACT

What motivates the African people to choose the perilous journey to leave their former lives and the continent? The migrants aiming mainly Europe, as a formidable place for settling, but which states are preferred by them? Are they choosing the former colonisers at first place, or they have different principles in their choice making?

It is important to examine, besides the producing reasons and target countries of the migration that, what kind of African communities live already in Europe, who can influence the direction of the migration. Have these communities integrated successfully in the host nations' society or they are already an acute problem in the states, which are now suffering from the new migration wave.

KEYWORDS

migration, Africa, European Union, integration, terrorism

Bevezetés

Az elmúlt években rendkívül nagy figyelmet kapott Magyarországon a migráció. Hazánk tranzit orszádként maga is megtapasztalta, főként a 2015-ös év során, hogy mekkora méreteket ölthet e modern kori népvándorlás. Magyarország az Ázsia irányából érkező útvonal közepén található, a déli irányból érkező embertömegek elkerülték. Eddig. Európára egyre nagyobb nyomás nehezedik a dél felől, az afrikai kontinensről érkező migrációs útvonalak révén. Habár jelenleg ennek a hullámnak főként a mediterráneum országai a legnagyobb elszenvedői, nem kétséges, hogy Európai Unió tagállamként, illetve a már határainkra nehezedő migrációs nyomás miatt nekünk is foglalkozni kell a déli irányból érkező menekültekkel is.¹

Jelen fejezet arra keresi a választ, hogy milyen külső tényezők hatására hozzák meg emberek milliói azt a döntést az afrikai kontinensen, hogy Európa felé veszik az irányt. Az útvonal ugyanis nem kecsegtet semmi jóval. A legtöbb kibocsátó országból a Szaharán keresztül vezet az út a Földközi-tengerig, majd azon átkelve juthatnak el a vállalkozó szelleműek az ígért földjére, Európába. A költséges utazás tehát rendkívüli veszélyeket is hordoz magában, hiszen mind a Szaharában, mind a Földközi-tengeren emberek tízezrei veszítik életüket minden évben. Mi hajtja ezeket az embereket, hogy hazájukat, otthonukat, nem egy esetben családjukat hátrahagyva induljanak a kétes jóléttel kecsegtető Európa irányába?

A kiváltó okok mellett azonban azt is érdemes megvizsgálni, hogy mely országok tűnnek fel leginkább, mint célországok. Vajon a legelső biztonságos állam is megfelelő, vagy esetleg a könnyebb elhelyezkedés miatt a volt gyarmattartókat részesítik előnyben a migránsok? Esetleg a kedvezőbb szociális juttatásokat biztosító országok lesznek a kedveltebb desztinációk? Esetleg egy egészen más, inkább humán tényező alakítja ki a preferenciát? Ez a tényező lehet-e a már Európában élő és dolgozó Afrikából érkezett népesség? Ennek vizsgálata több szempontból is érdekes lehet. Egyrészt a már említett, migrációs útvonalakra való feltehető befolyás miatt, másrészt az újonnan érkezők integrációjának elősegítése, avagy éppen hátráltatása szempontjából. A már korábban érkezett közösségek képesek voltak vajon a befogadó ország népességébe integrálódni, vagy már akut problémaként jelentkeznek, melyre a jelenlegi migrációs hullám csak egy újabb, nehezen kezelhető réteggént rakódik

1 Besenyő János: *Migrációs útvonalak a fekete kontinensen*, Afrika Tanulmányok X. évfolyam, 4. szám (2016 tél), pp. 33–50. – https://www.researchgate.net/publication/313302591_Migracios_utvonalak_a_fekete_kontinensen (letöltve: 2016. november 29.)

le? Feltételezésem szerint a legnagyobb tömegeket befogadó országok számára az integráció lehetetlen küldetés volt és valószínűleg az is marad majd. A kisebb közösségek – véleményem szerint – sikerrel integrálódhattak az oly más kultúrával rendelkező európai közegbe.

Fogalomtisztázás

A migráció és a hozzá kötődő bonyolult fogalomrendszer tisztázását a későbbiek során bemutatásra kerülő push- és pull faktorok teljesebb körű értelmezése miatt tartom szükségesnek, illetve azért, mert a közmédia gyakran a jogi háttérre vonatkozó különbségtétel nélkül használja az egyes kifejezéseket egymás szinonimájaként.

A migráció, a modern népvándorlás összes résztvevőjére kiterjeszthető fogalom a migráns. A kifejezés minden olyan személyre használható, aki elhagyja korábbi tartózkodási helyét és letelepedési szándékkal vándorol más-hová.² Ez tehát a legnagyobb halmaz, melyen belül több, különböző jogi státuszú csoport található. Az első ilyen csoport a menedékkérők csoportja. Ez azokat a személyeket foglalja magába, akik menekültnek vallják magukat és egy kérelmet benyújtva nemzetközi védelemért folyamodnak. A nemzetközi szabályozók alapján azonban nem minden kérelmező kapja meg a menekült státuszt, de a kérelem elbírálási időszakában a kérelmezők menedékkérőnek minősülnek.³

De kik is bízhatnak kérelmük pozitív elbírálásában? „Az 1951. évi Egyezmény 1. cikk A./(2) bekezdése kimondja, hogy menekült az a személy, aki „faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása, avagy politikai meggyőződése miatti üldözéstől való megalapozott félelme következtében az állampolgársága szerinti országban kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni; vagy aki állampolgársággal nem rendelkezve és szokásos tartózkodási helyén kívül tartózkodva, ilyen események következtében nem tud, vagy az üldözéstől való félelmében nem kíván oda visszatérni.”⁴

2 Gyulai Gábor: *Külföldiek Magyarországon* – <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Kulfoldiek-Magyarorszag-on-05-11-2011-WEB.pdf>. (letöltve: 2016. október 31.) p.13.

3 Nemzetközi védelemre szorulva. – <http://www.unhcr-centraleurope.org/hu/kit-tamogatunk/menedek-kerok.html>. (letöltve: 2016. október 31.)

4 Az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosának Hivatala: Kézikönyv a menekült státusz meghatározására szolgáló eljárásról és az azzal kapcsolatos követelményekről a menekültek helyzetéről szóló 1951. évi Egyezmény és az 1967. évi Jegyzőkönyv alapján. – http://helsinki.hu/wp-content/uploads/UNHCR_Kezikonyv.pdf. (letöltve: 2016. október 31.) p. 9.

Emellett egy fontos kategória az oltalmazott, aki ugyan nem menekült, „ugyanakkor fennáll annak a valós veszélye, hogy visszaküldése esetén úgynevezett „súlyos sérelemnek” lenne kitéve. A súlyos sérelem jelentése: halálbüntetés, kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés, civil személy életének vagy személyének fenyegetettsége megkülönböztetés nélküli erőszak miatt, melynek háttérében fegyveres konfliktus (például polgárháború) áll. Az oltalmazottak státusza és jogi helyzete több tekintetben hasonlít a menekültkéhez.”⁵

A valós jogi státusszal rendelkező kategóriák után szeretnék szót ejteni egy gyakran használt kifejezésről, melynek jogi meghatározása nem létezik. Ez a bevándorló. A köznyelv ezt a kifejezést arra a migránsra használja, aki már hosszabb ideje tartózkodik a befogadó országban, és feltételezi róla a sikeres integrációt is.⁶ Az integráció ebben az esetben a migráns befogadó ország társadalmába való beilleszkedését jelenti saját kultúrájának, identitásának teljes feladása és elvesztése nélkül. A személy a folyamat során a társadalom egyenrangú tagjává válik jogilag, amely képessé teszi saját ügyeinek vitelére. Az integráció továbbá magában foglalja a befogadó ország nyelvének elsajátítását, normarendszerének ismeretét és elfogadását.⁷

A kibocsátó országok

Jelen fejezet a Maghreb térség kibocsátó országaival nem kíván foglalkozni, hiszen hagyományosan innen mindig is nagy volt az Európába irányuló vándorlás, főként gazdasági migráció formájában. Ezeken a területeken az alapvetően arab népesség erősebb és hosszabban tartó európai hatásnak volt kitéve, és közelségéből, valamint a szorosabb történelmi kötelékekből adódóan mindig is nagyobb volt az öreg kontinensre való átáramlás. Egy országnak azonban mégis figyelmet kell szentelni. A 2011-ben kezdődött arab tavasz eredményezte politikai földcsuszamlás maga alá temette Líbiát, melynek hatására az a térség legnagyobb tranzit országává vált. Miért is válhatott Líbia ennyire vonzó átkelőhelyé a migránsok, illetve az őket segítő embercsempészek számára? E fejezet erre a kérdésre is keresi a választ.

A legfontosabb azonban a kibocsátó országok vizsgálata. Ezek a szubszaharai térség államaiból kerülnek ki. Ezek közül is a legnagyobb kibocsátó országok-

5 Gyulai Gábor: *Külföldiek Magyarországon*, p. 14.

6 Gyulai Gábor: *Külföldiek Magyarországon*, p. 7.

7 U.o. ps. 9–10.

kal, Csáddal, Eritreával, egy szigorú katonai diktatúrát működtető állammal, Gambiával, Ghánával, Malival, Nigerrel, Nigériával – amely önmagában is a kontinens legnagyobb országaként figyelmet érdemel a maga 180 milliós lakosságával⁸ – Szudánnal és Dél-Szudánnal, valamint Szomáliával foglalkozik a fejezet.

A kibocsátó országok körének meghatározása után külön-külön is meg kell vizsgálni az egyes államokat. Miért válhattak ezek az országok a térség legnagyobb kibocsátóivá? Van-e valamilyen közös vonás ezekben az államokban, amely hozzájárul a lakosság nagymértékű elvándorlásához?

Líbia

Az ország az Európa felé irányuló migráció utolsó nagy állomáshelye, ezért indokolt szerepét, mint a térség legnagyobb tranzit országa, megvizsgálni.

Líbia népszerűségének alapja a mintegy 1700 km Földközi-tengeri partszakasza⁹, illetve az a tény, hogy a határellenőrzés rendkívül gyenge, illetve nem létező szintre süllyedt a 2011-es évet követő időszakban. Egy másik nagy előnye az országnak, hogy az ide érkező migránsok viszonylag könnyen találnak maguknak munkát, hogy finanszírozni tudják a későbbi tengeren való átkelésüket. A líbiai munkaerőpiac mindenképpen vonzó lehet a szubszaharai országokból érkezőknek, hiszen nem követel meg különösebb szakképzettséget, a munkavállalókat az olajfeldolgozó iparban, valamint építkezéseken alkalmazták, amely munkakörök betöltéséhez nem követelmény érvényes papírokkal rendelkezni. Emellett fontos előny, hogy Líbiában magasabbak a bérek is a szubszaharai országokhoz viszonyítva.¹⁰

Ezek mellett az előnyök mellett nem meglepő az, hogy az ideérkező migránsok egy része Líbiában marad, és nem folytatja útját Európa felé. Az integráció azonban nehézkes, és mindenképpen előnyben részesülnek az arabul beszélő, muszlim migránsok, hiszen az ország lakossága alapvetően arab és muszlim.¹¹

A helyzetet azonban árnyalja az a tény, hogy a Kaddafi által 1998-ban meghirdetett pánafrikanizmus növelte a lakosság ellenszenvét a szubszaharai országokból érkezőknek, amely a rezsim 2011-es bukását követően nyílt rassziz-

8 Nigeria. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html> (letöltve: 2016. november 6.)

9 Libya. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ly.html> (letöltve: 2016. november 6.)

10 UNHCR: Mixed Migration: *Libya at the crossroads* – <http://www.refworld.org/pdfid/52b43f594.pdf>. (letöltve: 2016. február 27.) p. 72.

11 Biedermann Zsuzsánna: *Migráció szubszaharai Afrikából Magyarországra és Európába* – http://old.mta.hu/data/cikk/13/70/8/cikk_137008/_Biedermann.pdf. (letöltve: 2016. november 6.) ps. 2–3.

mussá erőteljesedett, hiszen a fekete afrikai népességet Kaddafi támogatóinak tartották a meghirdetett politika miatt.¹² Így az ország nem minden migráns számára ideális célország, főleg azok számára nem, akik menedékkérőként tekintenek magukra, és védelmet igényelnének, hiszen Líbiában gyakorlatilag nincsenek hivatalos keretei az ilyen típusú ügyintézésnek.¹³

A 2011-ben bekövetkezett események azonban más területeken is hatottak a migrációra. A rezsim bukása után a tribalizmus került ismét előtérbe, és az ország három részre szakadt. Az olajkitermelés egységes központi kormányzat és konszenzus hiányában akadozik, így a 2011 előtt érkezett migránsok is továbbállhatnak. A tartós káosz teret engedett a különböző radikális csoportok megerősödésének is, így a korábbi viszonylagos biztonság is megkérdőjelezhetővé vált Líbiában.¹⁴

Ennek eredményeképpen 2015-ben már soha nem látott mértékűre emelkedett a Földközi-tengeren átkelők száma (728 926 fő), amely 2016-ban csökkent valamelyest (335 031 fő)¹⁵, valószínűleg a szíriai állampolgárságú migránsok kiesése miatt, akik vízumkötelezettség miatt más útvonalakon közelítik meg Európát.

Csád

Habár Csád is az afrikai olajállamok egyike, mégis több problémával küzd. Ebben az országban is nagy a szegénységi küszöb alatt élők száma. Csád a szárazságok során csak segélyekből tudja fedezni lakosságának alapvető élelmiszerigényét, melyet tovább nehezít az a tényező, hogy az országba rengeteg migráns érkezik a környező anarchiába süppedt, vagy háború sújtotta államokból. Az elsivatagosodás nagyban érinti az országot, hiszen a Csád-tó kiszáradását is eredményezheti a klímaváltozás.¹⁶

A gazdaságot érintő problémák mellett azonban meg kell jegyezni, hogy az ország, mint sok más afrikai ország is, etnikailag és vallásilag is megosztott. Az északi régió főként muszlimok lakta terület, ahol arab kisebbség és nomád fekete afrikai törzsek is megtalálhatóak, míg délen főként fekete afrikai ke-

12 Biedermann. p. 3.

13 UNHCR. p. 73.

14 Biedermann. ps. 3–4.

15 725 More Mediterranean Migrant Deaths Than This Period Last Year – <https://www.iom.int/news/725-more-mediterranean-migrant-deaths-period-last-year>. (letöltve: 2016. november 6.)

16 Biedermann. ps. 6.; Besenyő János – Jagadics Péter – Hetényi Soma Ambrus – Resperger István: *Országismertető – Csád*, MH ÖHP, 2010, pp. 5–8

resztény és animista népcsoportok élnek.¹⁷ A képet tovább árnyalja az a tényező, hogy az országban több, mint száz különböző törzsi kisebbség él.¹⁸

Az 1960-as függetlenné válást követően gyakorlatilag 30 éven át folytak az aktuális kormány megdöntését és a francia befolyás csökkentését célzó harcok az országban, melyek 1990-ben jártak sikerrel, amikor a jelenlegi elnök, Idriss Déby vette át a hatalmat. Ez sem hozott azonban békét az országba, habár több békeszerződést is kötöttek a felek, több puccskísérlet is történt a következő időszakban. A harcok csak akkor hagytak alább, amikor Déby tárgyalásokat követően vált az 1993-ban megalakult ideiglenes kormány vezetőjévé. 2008-ig folyamatosak voltak a harcok, ekkor a felkelők már N'Djaménában voltak. 2008 után viszonylagos normalizálódás vette kezdetét, ám a béke törékeny maradt.¹⁹

Habár 1996-ban Idriss Déby az első többpárti választáson nyerve került az elnöki székbe,²⁰ az azóta eltelt időszakot tekintve az ország kezdi a diktatórikus berendezkedés jegeit mutatni, amely tovább rontja az ország helyzetét.

Eritrea

Az ország 1993-ban, Etiópiával való 30 évnyi háborúskodás után vált független állammá. Az ország akkor megválasztott elnöke, Isaias Afewerki, egyben a Nemzetgyűlés elnöke is lett, így egy kézben összpontosítva a hatalmat, amely diktatúrává alakult. Az 1997-ben elfogadott alkotmánymódosítás soha nem lépett életbe, és gyakorlatilag a Népi Front a Demokráciáért és Igazságért²¹ (PFDJ) az egyetlen működő politikai párt az országban. A kedvezőtlen politikai helyzetet tovább súlyosbítja az a tény, hogy Eritrea nem volt képes működőképes kapcsolatot kialakítani Etiópiával, és a határviták rendezésére 1998-ban ismét fellángoltak a harcok a két ország között. A 2000-ig tartó konfliktus tízezrek életét követelte.²²

Az ország Etiópiával való kapcsolata nem rendeződött, így Eritrea előszeretettel támogatja az Afrika Szarván működő fegyveres csoportokat, hogy további kellemtelenségeket okozzon ellenlábásának. Így lehet az, hogy az Al-Shabaab is az or-

17 Chad country profile. – <http://www.bbc.com/news/world-africa-13164686>. (letöltve: 2016. november 6.)

18 Chad. – <https://www.britannica.com/place/Chad/Plant-and-animal-life#toc54924>. (letöltve: 2016. november 6.)

19 Chad. – <https://www.britannica.com/place/Chad/Independence> (letöltve: 2016. november 6.)

20 U.o.

21 People's Front for Democracy and Justice

22 Eritrea country profile. – <http://www.bbc.com/news/world-africa-13349078> (letöltve: 2016. november 16.)

szág támogatását élvezi. Ezért viszont nagy árat fizetett az állam, hiszen több embargó is hatályban van ellene, illetve szinte teljesen elszigetelte magát a külvilágtól.²³

A folyamatos fenyegetés, amit Etiópia jelent az országra, egy katonai diktatúrát hívott életre az országban. A kötelező katonai szolgálat időtartama nem meghatározott, és a militarizáció erősen mutatkozik más területeken is. A középiskolai bizonyítvány megszerzéséhez kötelező egy évet katonai táborban tölteni, de ez a követelmény megjelenik a felsőoktatásban való részvételnél és a legtöbb állás betöltésénél is.²⁴

A katonai berendezkedésnek súlyos gazdasági vonzata van, hiszen ez az ország is, mint a legtöbb afrikai ország, főként a mezőgazdasági szektorra támaszkodik. A diktatúra lehetővé tette a különböző cégek államosítását, hogy így megfeleltethessék a gazdaságot az ország politikájának. Ez gyakorlatilag a mezőgazdasági szektor fejlesztésének teljes elmaradását eredményezte, míg a védelmi költségvetés szárnyal.²⁵

Emellett azonban természeti katasztrófák is sújtják az országot. A Kelet-Afrika egészét érintő 2011-es szárazság valószínűleg Eritreában is élelmiszerhiány kialakulásához és éhínséghez vezetett, habár az ország ekkor nem volt hajlandó együttműködni a különböző nemzetközi szervezetekkel.²⁶

Ezen, az ország elhagyására erősen ösztönző indokok mellett azonban meg kell jegyezni, hogy az eritreaiak rendkívül nehezen jutnak az ország elhagyásához szükséges papírokhoz, valamint egy 2015-ös szabályozás értelmében készpénzhez is.²⁷

Gambia

Afrika legkisebb országa több nehézséggel is küzd. Az ország 1994-ig több fegyveres konfliktust is látott. Ekkor egy katonai puccs általi hatalomátvétel után a jelenlegi elnök, Yahya Jammeh vette át az ország irányítását. Névlegesen többpártrendszer működik az országban, választásokat is rendszeresen tartanak, de gyakorlatilag diktatórikus rendszerről van szó, amely, hogy végleg szakítson a gyarmati múlttal, 2015-től Iszlám Köztársaságként definiálja magát.²⁸

23 Marsai Viktor – Hettyey András: *Szomália, állami összeomlás és konszolidációs kísérletek Afrika szarván* – Publikon Kiadó, Pécs, 2013. ISBN 978-615-5001-96-3; ps. 150–151.

24 Eritrea – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/er.html> (letöltve: 2016. november 16.)

25 U.o.

26 Eritrea profile-overview – <http://www.bbc.com/news/world-africa-13349075> (letöltve: 2016. november 16.)

27 Eritrea – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/er.html> (letöltve: 2016. november 16.)

28 The Gambia – <https://www.britannica.com/place/The-Gambia/History> (letöltve: 2016. november 17.)

Az ország gazdasági körülményei sem kedvezőek. Gambia egyetlen jelentős terméke a földimogyoró, így egy alacsonyabb terméshozamú év és a csökkenő világpiaci árak komoly problémát okozhatnak az országnak, amely így is jelentős mértékben támaszkodik a diaszpórában élők által hazaküldött pénzre. Emellett a turizmus jelent még némi bevételt²⁹, de a lakosság majd' fele így is a szegénységi küszöb alatti jövedelemből él.

A társadalmi problémákat tovább fokozza, hogy a lakosság közel 45%-a analfabéta, és a tömegtájékoztatás csak az erősen cenzúrázott állami csatornákon keresztül zajlik. Mint láthatjuk, Gambia is ideális kibocsátó ország.³⁰

Ghána

Az ország 1957-ben, a szubszaharai Afrikában elsőként vált függetlenné. Az átmeneti időszak sikeres lezárása után itt is több évtizeden keresztül diktatórikus rezsimiek követték egymást, egészen 1992-ig, amikor bevezették a többpárt rendszert és megtartották az első demokratikus választásokat. Az azóta eltelt időszakban a politikai vezetők váltására demokratikus keretek között került sor.³¹

Az ország afrikai viszonylatban igen fejlett, az írástudatlanok aránya nem éri el a 35%-ot, és a várható legmagasabb életkor is 66 év fölött van valamivel. Árnyalja azonban a képet, hogy az ország északi területein élő lakosság körülményei a déli régióhoz képest rosszabbak, és Ghána sem mentes az olyan afrikai gyermekbetegségektől, mint az alultápláltság, amely a kiskorúak 11%-át érinti.³²

Gazdasági szempontból Ghánát éveken keresztül mintaállamként emlegették, de a gazdasági világválság ezt az országot is megviselte, és a megcsappant munkalehetőségek eredményezték az elvándorlási hullámot. Ennek a hullámnak főként a környező országok, így Nigéria is célterületévé vált, de a képzett munkaerő messzebbre is elmerészkedett, Európa és Észak-Amerika felé.³³

Habár sok szempontból valóban egy kivételesen jó helyzetben lévő államról van szó, ahol a tömegtájékoztatás virágzik és a médiát semmilyen módon nem korlátozzák, az ország vidéki, vagy alacsonyabban képzett lakosságára igen nagy kockázatot jelent a térségben virágzó emberkereskedelem.³⁴

29 The Gambia country profile – <http://www.bbc.com/news/world-africa-13376517>. (letöltve: 2016. november 17.)

30 The Gambia – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ga.html>. (letöltve: 2016. november 17.)

31 Ghana – <https://www.britannica.com/place/Ghana> (letöltve: 2016. november 17.)

32 Ghana – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gh.html> (letöltve: 2016. november 17.)

33 U.o.

34 U.o.

Mali

Habár az ország nem tartozik a kontinens legveszélyeztetettebb államai közé, itt is több push tényező erősíti egymást.

Malit a világ 25 legszegényebb országa között tartják számon, így a folyamatosan, gyors ütemben növekedő népesség számára gondot okoz a munkaerő-piacon való elhelyezkedés. A nagy népességnövekedési ráta egyértelművé teszi, hogy az ellátásra szoruló családok is többtagúak, Maliban egy nő átlagosan 6 gyermeknek ad életet.³⁵

Az amúgy is gyenge gazdaságra további csapásként nehezedik a hosszan tartó aszályos időszak, amely tovább nehezíti a megélhetési feltételek megteremtését az ország lakossága számára.³⁶

Emellett fontos tényező az, hogy az ország etnikailag megosztott, északon berber származású tuareg törzsek, a középső régióban és délen fekete afrikai törzsek élnek. A népcsoportok között gyakorlatilag a kolonizáció óta ellentétek vannak, amelyek főleg az ország 1961-es függetlenné válása után erősödtek fel. Ez több tuareg felkeléshez vezetett az északi országrészben, amelyet a bamakói kormány általában sikerrel vert le.³⁷ A 2012-ben kezdődött felkelés azonban több szempontból is meglepetést okozott, ugyanis a kezdeti tuareg sikerek miatt a bamakói kormányt puccsal döntötték meg, amely tovább növelte az ország instabilitását, valamint az északi felkelésre több radikális iszlamista csoport is rácsatlakozott, az AQUIM, a MUJAO és az Anszar al-Dine, majd át is vette a felkelés irányítását jelentős befolyásra téve szert főként az északi országrészben. A 2013-as francia beavatkozás óta az ország biztonsági helyzete csak minimális mértékben változott, így továbbra is fennáll a radikális szervezetek jelentette fenyegetés, amely nem egyszer ért el egészen a fővárosig is.³⁸

Niger

Az ország 1960-ban nyerte el függetlenségét Franciaországtól, 1993-ig azonban egypártrendszeres diktatúra volt az országban, három egymást követő vezetővel. A 90'-es évek politikai változása nem jelentett békét az országnak, hiszen az évtized elején tuareg felkelés kezdődött, mely 1995-ig tartott. Az ezt követő évtizedek hullámzó politikai teljesítményeket és vezetési formákat

35 Mali – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ml.html> (letöltve: 2016. november 6.)

36 Besenyő János: *Háború Európa előterében – A Mali krízis*, in: Seregszemle, 2013/1. HU ISSN: 2060-3924; p. 3.

37 Besenyő; ps. 8–12.

38 Marsai Viktor: *Külföldi katonai beavatkozás Maliban – Az Operation Serval és hátttere* – http://hhk.uni-nke.hu/downloads/kozpontok/svkk/Elemzesek/2013/SVKK_Elemzesek_2013_1.pdf. (letöltve: 2013. május 21.) ps. 1–9.

hoztak. Az ország megtapasztalhatta egy rövid időre a politikai stabilitást, hogy utána újra diktatúrába, majd katonai diktatúrába süppedjen.³⁹

Niger az ENSZ szerint a világ legfejletlenebb országa. Ezt alátámasztja az a tény, hogy az állam 18,5 milliós lakosságának több, mint 80%-a írástudatlan. A világ egyik legszegényebb országában a 15 év alattiak aránya megközelíti az 50%-ot, és a legmagasabb várható életkor 55 év körül alakul. Mindemellett gyors ütemben nő a népesség száma.⁴⁰

Az elsivatagosodás és szárazság érintette országban további problémákat okoz, hogy bár 2003-ban törvényileg betiltották a rabszolgaság évszázados intézményét, az továbbra is él az ország egyes területein.⁴¹

Niger földrajzi elhelyezkedése maga után vonja továbbá azt is, hogy a térségben működő radikális csoportok előszeretettel látogatnak át az ország területére. Ilyen a Boko Haram Nigériából és az AQIM Mali irányából.

Nigéria

A legnagyobb afrikai állam nemcsak mint kibocsátó ország jelentkezik, hanem a térség nagy célországa is. Ennek fényében kell tehát Nigériát, mint kibocsátó országot vizsgálni.

A ma mintegy 180 milliós, dinamikusan növekvő népességű ország 1960-ban nyerte el függetlenségét, mely után a már jól megszokott afrikai minta következett, diktatúrák és többpártrendszerek követték egymást.⁴²

A politikai bizonytalanság mellett meg kell említeni a gazdasági tényezőt, amely annak ellenére, hogy 2015-ben Afrika egyik legerősebb gazdaságának minősült, a népesség szegénységi mutatóiban nem hozott változást. Az olajban gazdag országban nem létező fogalom a jogbiztonság és hatalmas méreteket öltött a korrupció.⁴³ Az olajkitermelés és feldolgozóiparban jelentkező munkalehetőségek nagy vonzerőt jelentenek a környező országok lakosságának, így jelentős számú migráns érkezik Nigériába.⁴⁴

A belpolitikai instabilitás mellett a Nigériában élő mintegy 250 különböző népcsoport etnikai megosztottsága is igen nagy problémát okoz, hiszen a kü-

39 Niger – <https://www.britannica.com/place/Niger/The-economy> (letöltve: 2016. november 16.)

40 Niger – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ng.html> (letöltve: 2016. november 16.)

41 Niger profile-overview – <http://www.bbc.com/news/world-africa-13943663> (letöltve: 2016. november 16.)

42 Nigeria – <https://www.britannica.com/place/Nigeria/Climate> (letöltve: 2016. november 17.)

43 Nigeria. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html>. (letöltve: 2016. november 17.)

44 Ghana – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gh.html> (letöltve: 2016. november 17.)

lönböző közösségek nem, vagy csak nehezen fogadnak be új tagokat, amely nehézkessé teszi a földszerzést, munkakeresést az országban, nem is beszélve az esteleges nyelvi korlátokról.⁴⁵

Ami azonban a leghatasosabb érv lehet az elvándorlás mellett, az a mára regionális szervezetté vált Boko Haram, mely radikális iszlamista csoport az elmúlt években több ezer ember halálát okozta. A szervezet az ország északi részét tartja az ellenőrzése alatt, és ebben a régióban a saríja jogrend is bevezetésre került. Ennyivel azonban nem elégszik meg az iszlamista szervezet. Az utóbbi időszakban megnöttek a szeparatista törekvések is.⁴⁶

Szomália

Az ország a migrációt előidéző tényezők szinte teljes palettáját fel tudja sorakoztatni. A világ legszegényebb országaként számon tartott Szomáliát az állandó vízhiány mellett a klímaváltozás miatt aszály is sújtja, amely további terheket ró a gazdaságra. Emellett azonban folyamatos népességnövekedés tapasztalható az országban, egy nő átlagosan 6 gyermeket szül.⁴⁷

Emellett jelentkezik a politikai instabilitás is, hiszen a szomáli kultúrát erősen átható klánrendszer az ország 1960-as függetlenedése után is megmaradt, mely azt eredményezte, hogy a folyamatosan változó kapcsolatrendszerek miatt a terület soha nem tapasztalta meg az erős kormányzást. Emellett a 90'-es években megjelent radikális szervezetek, köztük a legnagyobb Al-Shabaab térnyerése nem csak az erős kormányzati rendszer kialakulását gátolta meg, de lehetetlenné tette az ország gazdasági fejlődését is. Az állam évtizedek óta erősen függ a nemzetközi segélyek beáramlásától. A kilátástalan gazdasági helyzet, az Al-Shabaab működése és a nem megfelelően elosztott segélyek tovább súlyosbították az ország helyzetét, melynek következtében megjelent a kalózkodás is.⁴⁸

Szudán és Dél-Szudán

Szudán és Dél-Szudán 2011-ben vált ketté, egy népszavazás eredményeként. A véres történelemmel rendelkező ország vallási-etnikai alapon szerveződő konfliktusait a szecesszió sem oldotta meg, és Szudánban további lázadást generált Dél-Szudán kiválása, de a 2003-ban eszkalálódott darfuri konfliktus,

45 Nigeria – <https://www.britannica.com/place/Nigeria/Climate> (letöltve: 2016. november 17.)

46 Nigeria country profile – <http://www.bbc.com/news/world-africa-13949550> (letöltve: 2016. november 17.)

47 Somalia – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html> (letöltve: 2016. november 6.)

48 Kiss Álmós Péter: *Szomália – a világ legveszélyesebb helye*, in: Afrikai terrorista- és szakadársszervezetek, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2015. ISBN 978-963-89948-4-4, ps. 358–372.

amely 2008-ig mintegy 2,5 millió menekültet generált, sem oldódott meg és további áldozatokat követelt.⁴⁹ Emellett a két ország kormányerői harcokat folytatnak a különböző, a térségben tevékenykedő fegyveres csoportok ellen, és a határvita is még élő probléma a Szudánok között.⁵⁰

A két ország gazdasága is megszenvedte a kettészakadást, mégpedig az olajkincsével kapcsolatban. A kitermelés háromnegyedét a jóval kisebb területű, viszont a teljes lakosság negyedével rendelkező Dél-Szudán örökölte. Ez további nehézségeket okozott a két ország közötti jó szomszédi viszony kialakításában.⁵¹

A két ország rendkívül instabil politikai rendszerrel rendelkezik, és szociálisan is alulfejlett, habár Szudán jóval kedvezőbb mutatókkal rendelkezik, mint déli testvére, számszerűen északon 75%,⁵² délen 28%⁵³ az írástudók aránya.

A politikai bizonytalanság, a gyenge gazdaság, a szociális ellátás hiánya és a gyakorlatilag folyamatosan zajló fegyveres küzdelmek teszik mindkét országot ideális kibocsátó országgá.

A legnagyobb push tényezők

A fent leírtak alapján megállapítható, hogy a legnagyobb push tényezők a klímaváltozás, a gazdasági kilátástalanság, a soktagú családok eltartási kénysze-re, valamint a kibocsátó országokban a politikai instabilitás, a diktatórikus rendszerek, elnyomó rezsimek, polgárháborúk, felkelések, konzerválódott konfliktusok jelenléte, de emellett fontos tényező a radikális szervezetek térnyerése is.

Viszont azt is ki kell emelni, hogy az elvándorlók nem a legszegényebb rétegekből kerülnek ki, hiszen a népesség legsós rétegeinek nincs pénze az utazás vállalásához.⁵⁴

49 Besenyő János: *Válság Dafurban*, in: Szakmai Szemle, 2008. 3. szám. 35–48. p.p. 35.

50 South Sudan – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/od.html> (letöltve: 2016. november 17.)

51 U.o.

52 Sudan – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html> (letöltve: 2016. november 17.)

53 South Sudan.

54 Biedermann. ps. 5–6.

A legnagyobb befogadó országok, pull tényezők és az afrikai közösségek

Az Afrikából érkező migránsok többsége az Egyesült Királyságot, Franciaországot, Németországot, Olaszországot illetve Svédországot tekinti célországnak.⁵⁵ De mik is a pull faktorai ezeknek az országoknak? Mi teszi őket ennyire vonzóvá?

Általánosságban elmondható, hogy az európai országokban működő szociális háló megléte egy nagyon vonzó faktor lehet azon migránsok tekintetében, akik útjuk megkezdése előtt tudakozódni tudtak az európai helyzetről. Emellett vannak azonban az egyes célországokra jellemző pull faktorok is, melyeket a következőkben szeretnék bemutatni.

Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyság legnagyobb vonzereje az lehet, hogy volt gyarmattartóként exportálta a nyelvet az afrikai kontinensre, és némi kulturális hatása is volt a régióban. Ez fontos szempont lehet a migránsok döntésében, hiszen a nyelvismeret egyfajta biztonságot ad az elvándorló népességnek. Az ország a gyarmatbirodalom megszűnése után, a '80-as években kezdett egyre erőteljesebben az Afrikából induló migráció célterületévé válni. Az országba irányuló migráció mértéke gyakorlatilag azóta folyamatosan növekvő tendenciát mutat. 2008-ban már mintegy félmillió afrikai migráns élt az Egyesült Királyságban, és a legnagyobb kibocsátó országok között több olyan ország is található, amely bemutatásra került az előző fejezetben. A legnagyobb ilyen állam Nigéria, de Gambia, Ghána, Eritrea, Szomália és a Szudánok is képviseltetik magukat. Országokként többtízezres népességcsoportokról beszélünk, Nigéria esetében ez meghaladja a százezret, amely főként Londonra és vonzáskörzetére koncentrálódik. Integráció tekintetében az egyik legfontosabb adat a legális munkahellyel rendelkezők aránya, amely az Egyesült Királyságban élő afrikai migránsok tekintetében 2008-ban csak egy kissé maradt el a brit átlagtól.⁵⁶

2011-ben már közel egymillió afrikai migráns élt az országban, melynek egyharmada már második generációs volt. A migránsok azon csoportja, amely rendelkezett nyelvismerettel és valamilyen iskolai végzettséggel, sikeresen helyezkedett el a munkaerőpiacon, habár jellemzően alacsonyabban fize-

55 Global migration flows – <http://www.iom.int/countries/spain> (letöltve: 2016. november 18.)

56 Owen, David: *African migration to the UK* – https://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/crer/events/african/confp_david_owen.ppt (letöltve: 2016. november 18.)

tett, különösebb képzettséget, vagy szaktudást nem igénylő munkahelyeken tudott elhelyezkedni. Ezek a csoportok jobban tudtak integrálódni a brit társadalomba, mint azok, amelyek nem rendelkeztek megfelelő nyelvtudással, vagy menekült státuszt kaptak az országban. A legjobb helyzetben a nigériaiak, a legrosszabban a szomálik vannak.⁵⁷ Látható tehát, hogy az Egyesült Királyság kapcsán rendkívül nagy vonzerő lehet az országban már letelepedett afrikai közösségek jelenléte is az új migrációs hullámmal meginduló népesség számára.

Franciaország

A földrajzi közelség miatt Franciaország főként a Maghreb térség államaiból érkező migráció célpontja, habár már a II. világháború alatt megkezdődött a szub-szaharai országok népességének vándorlása is. A ma Franciaországban élő fekete afrikai népesség létszámát 3 és 5 millió közöttire becsülik. Ezen kisebbség, habár arányaiban magasabban képzett, mint a francia átlag, nehezebben tudja magát elfogadtatni a magasabb társadalmi rétegekben, és politikai láthatósága is kicsi.⁵⁸ A frankofón térségből érkezett, integrálódott közösségek ideális pull tényezői lehetnek az elmúlt években megindult migrációs hullámnak.

Franciaország esetében, mint az Egyesült Királyságnál is, fontos tényező lehet, hogy volt gyarmattartóként exportálta Afrikába a nyelvet és valamelyest a kultúrát. A könnyebb beilleszkedés reménye is vonzónak tűnhet az afrikai kilátástalanságból elindulók számára. Az elmúlt évek migrációs trendjeiben azonban Franciaország, mint célország elmarad az Egyesült Királyság mögött.

Az elmúlt években főleg Eritrea, Nigéria, Szomália és Szudán jelentkeztek, mint legnagyobb szub-szaharai kibocsátó államok. Az ezen országokból érkezett migránsok az elmúlt három évben több tízezer menedékkérelmet adtak be Franciaországban.⁵⁹ Az országban tartózkodó migránsok között számottevően a mali közösség emelkedik ki, mintegy 80 000 főre tehető létszámmal.⁶⁰

57 Aspinall, Peter J. – Chinouya, Martha: *The African Diaspora Population in Britain: Migrant Identities and Experiences* – <https://books.google.hu/books?id=PZUFDAAAQBAJ&pg=PA59&lpg=PA59&dq=african+migrants+integration+level+in+the+uk&source=bl&ots=AJBv4ggmQu&sig=L3TEJr2M0jyZFrYs-r2XQ1arF48&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwip2N6s1cbQAhWJiSwKHdQVD4kQ6AEIWjAE#v=onepage&q=african%20migrants%20integration%20level%20in%20the%20uk&f=false> (letöltve: 2016. november 26.) ps. 12–59.

58 *The African Diaspora in Europe* – http://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_programs_diaspora_eu (letöltve: 2016. november 26.)

59 *Asylum Applications in the EU/EFTA by Country, 2008-2016 (Q1)* – <http://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/charts/asylum-applications-euefta-country-2008-2016-q1> (letöltve: 2016. november 27.)

60 *Global migration flows*

Németország

Németország jelenleg Európa legnagyobb célországának tekinthető. A nyitott határ politikájának meghirdetése után gyakorlatilag milliós nagyságrendben érkeztek a migránsok az országba. Ez azonban a keleti útvonalról érkezőket jelenti főként, hiszen a nagy migrációs krízis kialakulása előtt elhanyagolható számú afrikai kisebbség élt az országban, elsősorban eritreaiak⁶¹ és nigériaiak.⁶² A minimális jelenlévő kisebbség is tudja befolyásolni a beérkező migránsok számát, és megfigyelhető, hogy a már említett két kibocsátó ország számára jelenleg is ideális célpontot jelent Németország.⁶³

Mivel az ország alapvetően nem volt gyarmattartó birodalom, nem jöhet szóba sem a közös nyelv, sem a közös kultúra megléte, így a meghirdetett német politika, a minimális kisebbség, és az előregedő társadalom miatti munkaerőpiaci hiány kombinációi jelenthetik a legnagyobb vonzerőt a migránsok számára.

Az elhelyezkedni, beilleszkedni nem tudó, vagy nem akaró migránsok megjelenése hatással volt a német bűnelkövetési statisztikákra, főként a lopás, rablás és a nemi erőszak tekintetében emelkedett meg az elkövetések száma.⁶⁴

Olaszország

A jelenlegi migrációs válság előtt szinte csak a Maghreb térség államai képviseltették magukat az országban, és nem is váltak a legnagyobb kibocsátó országokká.⁶⁵ Ezért nagy pull faktornak tekinthető méretű fekete afrikai közösségek nem jöttek létre az országban. Itt nem motiváló tényező a közös nyelv, vagy közös kultúra sem, hiszen Olaszország nem tartozott a legnagyobb gyarmattartók közé. Ami viszont fontossá teheti az állam számára a célországgá válást, az az, hogy a világ leggyorsabban előregedő társadalmáról van szó, amely máris jelentős munkaerőpiaci hiányokkal küzd.⁶⁶

Olaszország földrajzi elhelyezkedésének köszönhetően vált migrációs tranzit- és célországgá. A középső, egyben legforgalmasabb útvonal itt éri el az eu-

61 Zahlen zu Asyl in Deutschland – <https://www.bpb.de/politik/innenpolitik/flucht/218788/zahlen-zu-asyl-in-deutschland> (letöltve: 2016. november 27.)

62 Asyl in Zahlen 2008. – http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/broschuere-asyl-in-zahlen-2008.pdf?__blob=publicationFile (letöltve: 2016. november 27.) ps. 27–29.

63 Asylum Applications in the EU/EFTA by Country, 2008–2016 (Q1).

64 Lutz, Von Martin: *BKA-Bericht zeigt, welche Straftaten Flüchtlinge begehen* – <https://www.welt.de/politik/deutschland/article156051826/BKA-Bericht-zeigt-welche-Straftaten-Fluechtlinge-begehen.html> (letöltve: 2016. november 27.)

65 Italy Annual Report on Asylum and Migration Statistics – http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/migration-statistics/asylum-migration/2006/11_italy_national_report_2006_version_24apr09_en.pdf (letöltve: 2016. november 27.) ps. 21–23.

66 U.o. p. 11.

rópai kontinenst, így az ország lezárhatatlan tengeri határai miatt rendkívül kiszolgáltatott helyzetben van az Afrika felől érkező emberáradattal szemben.

Az országban beadott menedékkérelmek gyakorlatilag lefedik a korábban bemutatott kibocsátó országok összességét. A legnagyobb kibocsátó országok Gambia, Ghána, Mali és Nigéria. Az elmúlt három év adatait tekintve, a legnagyobb kibocsátó országok állampolgárai évente országonként mintegy tízezer kérelmet adtak be az olasz hatóságoknak.⁶⁷

Olaszország egyre nagyobb tehernek van kitéve, a migránsok száma 2015-ben már majdnem elérte az össznépesség 10%-át (5,8 millió fő),⁶⁸ és a híradásokban az elmúlt évek során egyre többször jelent meg a migránsok elégedetlensége nyomán fellángoló erőszak az ország különböző pontjain.⁶⁹

Svédország

Svédország a rendkívül kedvező ellátási rendszer miatt kerülhetett a célországok közé, hiszen itt egy teljes kettő éves integrációs programban résztvevő menekült lakhatást, havi nagyjából 250 000 Ft-nak megfelelő segílyt, teljes egészségügyi ellátást kap, valamint kötelező számukra a nyelvtanfolyam. Emellett a hatóságok segítik a munkaerőpiaci elhelyezkedésüket is.⁷⁰

Svédország migrációs térképének legnagyobb szeletét a keleti útvonalról érkező szíriaiak birtokolják,⁷¹ de az Európai átlaghoz képest rendkívül magas az Afrikából érkező migránsok száma. A fő kibocsátó országok Szomália és Eritrea.⁷² Több, mint 22 000 eritreai és majdnem 60 000 szomáli él az országban jelenleg.⁷³

A korábbi statisztikai adatok alapján jelentősnek mondható, mintegy 10 000 fő, szomáli kisebbség élt az országban a jelen migrációs hullám megindulásakor, amely hatással lehetett a mai migrációs folyamatokra.⁷⁴

67 Asylum Applications in the EU/EFTA by Country, 2008–2016 (Q1).

68 Global migration flows

69 Migrants in Italy – <https://www.google.hu/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=migrants+in+italy> (letöltve: 2016. november 27.)

70 Which European countries offer the most social benefits to migrants? – <http://www.euronews.com/2015/09/16/which-european-countries-offer-the-most-social-benefits-to-migrants>. (letöltve: 2016. november 27.)

71 Statistics – <http://www.migrationsverket.se/English/About-the-Migration-Agency/Facts-and-statistics-/Statistics.html> (letöltve: 2016. november 27.)

72 Asylum Applications in the EU/EFTA by Country, 2008–2016 (Q1)

73 Global Migration Flows

74 Asylum And Migration Statistics Sweden – http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/migration-statistics/asylum-migration/2006/26._sweden_national_report_2006_version_of_26nov08_en.pdf. (letöltve: 2016. november 27.) p. 6.

Az elmúlt időszakban megnövekedett migránsok száma nem hozta egyértelműen magával a különböző erőszakos bűncselekmények számának emelkedését. Az egyes erőszakos bűncselekmények számának megugrása a drogokhoz köthető, mások a kedvező jogi eljárásrendszer kialakulásához kapcsolódó bejelentési kedv növekedése miatt tűnhetnek statisztikailag többnek.⁷⁵

Összegzés

Alapvetően megállapítható, hogy a legnagyobb migrációs kibocsátó országok a szubszaharai területről kerülnek ki. Ezen országok általában több területen hordoznak magukban olyan problémákat, amelyek ösztönzőleg hatnak az elvándorlásra. A legnagyobb push tényezők között lehet felsorolni a bizonytalan politikai rendszereket, elnyomó rezsimeket. Emellett azonban fontos kiemelni a legnagyobb kibocsátó országok rendkívüli gazdasági nehézségeit, amelyek szintén nagy tömegek számára teszik vonzóvá az elvándorlást. A helyzetet a klímaváltozás gyakorlatilag konzerválja a térségben, amely katasztrófális helyzetet teremt az amúgy is szegény országokban. A szociális fejletlenség és a dinamikus növekvő lakosság még inkább kielezi a kevés munkahelyért folytatott küzdelmet, és az egyes országokban működő diktatúrák miatti korlátozott információáramlás az elvándorlókat rendkívüli módon kiszolgáltatottá teszi az embercsempészeknek, szerv- és emberkereskedőknek, mindemellett a migránsok többsége így a teljes ismeretlent választja anyaországa helyett.⁷⁶

A legnagyobb célszágokat tekintve rendkívül vegyes a kép a pull faktorokat illetően. Fontos tényező az európai szociális háló megléte, amely Európán belül is vegyes képet mutat és potenciális célszágga tehet egy államot. Egyes országoknál megkönnyíti a beilleszkedést a gyarmati múlt, így a közös nyelv és kultúra. A harmadik tényező az előregedő társadalmak munkaerőpiaci hiányainak pótlására irányuló törekvések, amelyek politikai szinten csalogatják magukhoz a migránsokat, mint például a nyitott határok politikája. De fontos tényező a földrajzi elhelyezkedés is, hiszen a menekültek egy része valóban megáll az első biztonságos területen, Európa kapujában.

A migráció azonban sok problémát is hozott magával. Problémát jelent egyes esetekben az integráció. Ezt generálhatja a nyelvtudás hiánya, amely

75 Brown, Andrew: *This cover-up of sex assaults in Sweden is a gift for xenophobes* – <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/jan/13/sex-assaults-sweden-stockholm-music-festival> (letöltve: 2016. november 27.)

76 Besenyő János: *The Islamic State and its human trafficking practice*; Strategic Impact, No. 3/2016: (60) pp. 15–21. (2016) – http://cssas.unap.ro/en/pdf_periodicals/si60.swf (letöltve: 2016. november 29.)

gyakorlatilag lehetetlenné teszi az egyén fogadóországba való beilleszkedését. Ez gördülő problémaként vonja maga után az erőszakos bűncselekmények számának növekedését is.

Irodalomjegyzék

- ASPINALL, PETER J. – CHINOUYA, MARTHA: *The African Diaspora Population in Britain: Migrant Identities and Experiences* – <https://books.google.hu/books?id=PZUFDAAAQBAJ&pg=PA59&lpg=PA59&dq=african+migrant+s+integration+level+in+the+uk&source=bl&ots=AJBv4ggmQu&sig=L3TEJr2M0jyZFrYs-r2XQ1arF48&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwip2N6slcbQAhWJiSwKHdQVD4kQ6AEIWjAE#v=onepage&q=african%20migrants%20integration%20level%20in%20the%20uk&f=false>
- Asyl in Zahlen 2008. – http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/broschuere-asyl-in-zahlen-2008.pdf?__blob=publicationFile
- Asylum And Migration Statistics Sweden. – http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/migration-statistics/asylum-migration/2006/26._sweden_national_report_2006_version_of_26nov08_en.pdf
- Asylum Applications in the EU/EFTA by Country, 2008–2016 (Q1). – <http://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/charts/asylum-applications-euefta-country-2008-2016-q1>
- BESENYŐ JÁNOS: *Háború Európa előterében – A Mali krízis*, in: Seregszemle, 2013/1.
- BESENYŐ JÁNOS: *Válság Dafurban*, in: Szakmai Szemle, 2008.
- BESENYŐ JÁNOS – JAGADICS PÉTER – HETÉNYI SOMA AMBRUS – RESPERGER ISTVÁN: *Országismertető – Csád*, MH ÖHP, 2010
- BESENYŐ JÁNOS: *Migrációs Útvonalak a fekete kontinensen*, Afrika Tanulmányok X. évfolyam, 4. szám (2016 tél), pp. 33–50. – https://www.researchgate.net/publication/313302591_Migracios_utvonalak_a_fekete_kontinensen
- BESENYŐ JÁNOS: *The Islamic State and its human trafficking practice, Strategic Impact*, No. 3/2016: (60) pp. 15–21. (2016) – http://cssas.unap.ro/en/pdf_periodicals/si60.swf
- BIEDERMANN ZSUZSÁNNA: *Migráció szubszaharai Afrikából Magyarországra és Európába*. – http://old.mta.hu/data/cikk/13/70/8/cikk_137008/_Biedermann.pdf

BROWN, ANDREW: *This cover-up of sex assaults in Sweden is a gift for xenophobes.* – <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/jan/13/sex-assaults-sweden-stockholm-music-festival>

Chad country profile. – <http://www.bbc.com/news/world-africa-13164686>

Chad. – <https://www.britannica.com/place/Chad/Independence>

Eritrea country profile. – <http://www.bbc.com/news/world-africa-13349078>

Eritrea profile-overview. – <http://www.bbc.com/news/world-africa-13349075>

Eritrea. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/er.html>

Gambia. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ga.html>

Ghana. – <https://www.britannica.com/place/Ghana>

Ghana. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gh.html>

Global migration flows. – <http://www.iom.int/countries/spain>

GYULAI GÁBOR: *Külföldiek Magyarországon.* – <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Kulfoldiek-Magyarorszag-05-11-2011-WEB.pdf>

Italy Annual Report on Asylum and Migration Statistics. – http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/migration-statistics/asylum-migration/2006/11_italy_national_report_2006_version_24apr09_en.pdf

KISS ÁLMOS PÉTER: *Szomália – a világ legveszélyesebb helye*, in: Afrikai terrorista- és szakadárszervezetek, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2015.

Libya. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ly.html>

Mali. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ml.html>

MARSAI VIKTOR – HETTYEY ANDRÁS: *Szomália, állami összeomlás és konszolidációs kísérletek Afrika szarván*; Publikon Kiadó, Pécs, 2013.

MARSAI VIKTOR: *Külföldi katonai beavatkozás Maliban – Az Operation Serval és háttere.* – http://hhk.uni-nke.hu/downloads/kozpontok/svkk/Elemzesek/2013/SVKK_Elemzesek_2013_1.pdf

Migrants in Italy. – <https://www.google.hu/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=migrants+in+italy>

Nemzetközi védelemre szorulva. – <http://www.unhcr-centraleurope.org/hu/kit-tamogatunk/menedekkerok.html>

Niger profile-overview. – <http://www.bbc.com/news/world-africa-13943663>

Niger. – <https://www.britannica.com/place/Niger/The-economy>

Niger. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ng.html>

Nigeria country profile. – <http://www.bbc.com/news/world-africa-13949550>

Nigeria. – <https://www.britannica.com/place/Nigeria/Climate>

Nigeria. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html>

Nigeria. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ni.html>

OWEN, DAVID: *African migration to the UK*. – https://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/crer/events/african/confp_david_owen.ppt

Somalia. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html>

South Sudan. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/od.html>

Statistics. – <http://www.migrationsverket.se/English/About-the-Migration-Agency/Facts-and-statistics-/Statistics.html>

Sudan. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html>

The African Diaspora in Europe. – http://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_programs_diaspora_eu

The Gambia country profile. – <http://www.bbc.com/news/world-africa-13376517>

The Gambia. – <https://www.britannica.com/place/The-Gambia/History>

UNHCR: Kézikönyv a menekült státusz meghatározására szolgáló eljárásról és az azzal kapcsolatos követelményekről a menekültek helyzetéről szóló 1951. évi Egyezmény és az 1967. évi Jegyzőkönyv alapján. – http://helsinki.hu/wp-content/uploads/UNHCR_Kezikonyv.pdf

UNHCR: Mixed Migration: Libya at the crossroads. – <http://www.refworld.org/pdfid/52b43f594.pdf>

Which European countries offer the most social benefits to migrants? – <http://www.euronews.com/2015/09/16/which-european-countries-offer-the-most-social-benefits-to-migrants>

Zahlen zu Asyl in Deutschland. – <https://www.bpb.de/politik/innenpolitik/flucht/218788/zahlen-zu-asyl-in-deutschland>

725 More Mediterranean Migrant Deaths Than This Period Last Year. <https://www.iom.int/news/725-more-mediterranean-migrant-deaths-period-last-year>

Dél-amerikai bevándorlás Spanyolországba

ABSZTRAKT

Az utóbbi 15 év Spanyolország számára migrációs szempontból kulcsfontosságú időszaknak számít. Olyan bevándorlási hullámon ment keresztül az ország, mely alapjaiban megváltoztatta annak társadalmi, gazdasági és kulturális viszonyait. A válság előtti majdnem egy évtizedben a lakosság összetétele átalakult, és Európában egyedülálló módon 10%-nál is nagyobbra nőtt a külföldiek aránya. Ezzel egyidejűleg olyan gazdasági fellendülésen ment keresztül Spanyolország, mely méltán vonzotta azokat az embereket, akik elfogadhatóbb megélhetés és jobb életkörülmények reményében otthonaikat elhagyva munkát szerettek volna vállalni külföldön.

A válság bekövetkeztével megváltoztak a körülmények, Spanyolország többé már nem volt olyan csábító, mint az előtt. A bevándorlás üteme lelassult, továbbá egyre többen döntöttek a hazatérés mellett, illetve spanyolok tömegei is kivándoroltak. Azonban a még így is jelentős diaszpórák száma nem csökken olyan mértékben, hogy az Spanyolország jelenére és jövőjére ne lenne döntő befolyással.

KULCSSZAVAK

Spanyolország, nemzetközi migráció, Dél-Amerika, kivándorlás, menekülthullám

ABSTRACT

The last 15 years was a crucial period for Spain in migration respect. The country went through such a migration flow that radically changed its social, economic and cultural conditions. The composition of the population transformed almost a decade before the crisis, and the rate of the foreigners had increased by more than 10%, uniquely in Europe. At the same time, Spain went through such an economic boom, that worthily charmed those people, who would like to get a job overseas by leaving there home country for more acceptable subsistence and for better living conditions.

By the occurrence of the crisis, the circumstances had changed, Spain had become less attractive, then before. The pace of the migration decreased, and more of those people decided to head back home, and the masses of Spanish people left Spain as well. Nevertheless, the size of the large diaspora hasn't changed so badly after all, that it wouldn't have any influence on Spain's present and future.

KEY WORDS

Spain, international migration, South-America, emigration, migration flows

Bevezetés

Spanyolország hosszú történelme során a világ migrációs hullámaiban inkább kibocsájtó országként vett részt. Már a nagy földrajzi felfedezésektől kezdve folyamatos volt a spanyolok kivándorlása az országból, illetve a kontinensről, elsősorban Dél-Amerikát megcélózva. Az első nagy kivándorlási hullám 1905–1913 között történt, amikor több mint másfél millióan hagyták ott az országot. Ez a tendencia folytatódott a XX. században, mind a spanyol polgárháború, mind Franco tábornok diktatúrája érthető okokat szolgáltatott ahhoz, hogy emberek tömegei hagyják el az Ibériai-félszigetet, nem csak Dél-Amerika irányába, hanem Nyugat-Európába is. Az 1970-es évek végétől lassult le az elvándorlás, ami a kétpólusú világrend megszűnését követően kezdett el igazán látványosan megmutatkozni.¹

Ezen migrációs trendekben fordulat állt be 1975-től kezdődően. Míg a kivándorlás ekkorra teljesen lelassult, a bevándorlás ezzel párhuzamosan, lassú ütemben, de megindult.² Ennek okaira a későbbiekben szándékozom kitérni. Azonban azt ki lehet jelenteni, hogy míg több száz évig Spanyolország, mint kibocsájtó ország volt részese a migrációs folyamatoknak, addig mára az ország lakosságának több mint 10%-a bevándorló így egyértelműen befogadó országgá vált.³

Mivel Spanyolország az Európai Unió tagja, így hazánkra és a többi tagországra nézve is felelősséget kell, vállaljanak amiatt, hogy az unió területére éven-

- 1 Dr. Pólyi Csaba: *Reflexiók Spanyolország migránspolitikájának változásairól*; 216. o. In: Dr. Vogel Dávid – Mező András (szerk.): *Mediterránum: múlt, jelen, jövő*; Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely, Budapest, 2016; pp. 215–231
- 2 Horváth Péter – Sarudi Csaba: *A bevándorlás társadalmi, gazdasági és területi jellemzői Spanyolországban*; 156. o. In: *Tér és Társadalom*, 2014. 1. szám, pp. 155–171
- 3 Dr. Pólyi Csaba: *Reflexiók Spanyolország migránspolitikájának változásairól*; 215. o. In: Dr. Vogel Dávid – Mező András (szerk.): *Mediterránum: múlt, jelen, jövő*; Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely, Budapest, 2016; pp. 215–231

te ekkora nagyságrendben érkeznek bevándorlók, akiket befogadnak. Ugyan legtöbbjük csak munkavállalás céljából érkezik, azonban az Európai Unió szempontjából a harmadik országból érkező személyeknél mindig felmerül az a kérdés, hogy vajon ezek az emberek jelentenek-e bármilyen biztonsági kockázatot. Munkám során elsősorban a Dél-Amerikából érkező migrációs hullámot fogom megvizsgálni, mivel ebből a térségből az elmúlt 15 évben drasztikusan megemelkedett a Spanyolországba vándorlók száma. Meg kívánom vizsgálni, hogy jelentenek-e ezek az emberek bármilyen kockázatot Európára nézve.

Azt viszont nagy magabiztossággal ki lehet jelenteni, hogy a bevándorlás komolyváltozásokat hozott a spanyol társadalmi és gazdasági életben. Továbbá a megemelkedett munkanélküliségi ráta, illetve a bevándorlás magas számarányának korrelációját is érdemes megvizsgálni, hiszen a két folyamat közötti kapcsolat befolyásolhatja a migráció ütemét is az utóbbi évtizedben. Végül, de nem utolsósorban, a spanyol hadseregben való részvételüket, a toborzásukat, és annak biztonsági kockázatait is fontos megnézni, hiszen a fegyveres erők kötelékében a leginkább elképzelhető, hogy potenciális veszélyforrások lehetnek a bevándorlók.

Munkám során először röviden bemutatom, hogy mi is a migráció, mint folyamat, milyen fajtái vannak, és a nemzetközi, illetve a spanyol jogszabályok miként befolyásolják a bevándorlás ütemét, miben térnek el egymástól, ha eltérnek. Ezek után a Spanyolországba érkező bevándorlásról kívánok egy általános képet alkotni, hogy tisztán láthassuk, hogy honnan, milyen arányban és miért érkeznek ezek a személyek. Majd országokra lebontva megvizsgálom, honnan, milyen számban és miért érkeznek a bevándorlók tömegei. Végül pedig a migráció társadalmi, gazdasági hatásaival kívánok foglalkozni, illetve ezen személyek helyzetével, jogaival és lehetőségeivel. Kutatásom végére egy átfogó képek szeretnék alkotni a Dél-Amerikából Spanyolországba kivándorolt emberekről, illetve arról, hogy Spanyolország miként tudja kezelni a helyzetet.

A migrációról általánosságban

A migráció egy olyan folyamat, mely során személyek, csoportok elhagyva az addigi élőhelyüket, egy másik területre vándorolnak azzal a céllal, hogy tartósan vagy részben tartósan letelepedjenek. A migráció egyidős az emberrel. Már az őskorban voltak olyan csoportok, melyek a rosszra fordult életkörülményeik miatt ezt az utat választották a túlélésük érdekében. A fogalmat tovább vizsgálva meg kell különböztessünk kontinensek közötti, kontinensen belüli és országon belüli migrációt. E mellett lehet az elvándorlás önkéntes alapú, saját döntés miatt, illetve lehet kikényszerített, erőszakos, önkéntelen

is. A migrációt kiváltó okok skálája igen széles. A legáltalánosabbak a politikai (például háború), a gazdasági (munkahelyszerzés következtében, a jobb megélhetés reményében) és a kulturális (vallásszabadság, oktatás) migráció, illetve az utóbbi évektől már környezetiről is beszélünk, habár maga a klíma-migráció már egy évezredek óta létező folyamat.⁴ Továbbá fontos megkülönböztetni egymástól a legális és az illegális migrációt. Míg a legális esetében az egyének rendelkeznek az utazáshoz szükséges okmányokkal, addig az illegális során ezek hiányában lépnek be egyik országból a másikba.⁵

Érdekes megvizsgálni azt is, hogy a nemzetközi jog miként szabályozza a migráció különböző formáit. A legális bevándorlás egyik legáltalánosabb fajtája a munkavállalás miatt történő migráció. A nemzetközi jogban több dokumentum is született az ilyen munkavállalók jogait szabályozván, de a leglényegesebbek a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) egyes egyezményei, melyek többek között ezen emberek jogállását is érintik, ide tartozik többek között a kényszermunka, illetve a gyermekmunka tilalma, mely jelentősen érinti a migránsokat is. A menekültekre vonatkozó szabályozások tekintetében azt láthatjuk, hogy a nemzetközi jog csak a kereteket adja meg, a pontos kritériumok, hogy ki és milyen feltételekkel kaphat menekült státuszt, az az államok saját jogalkotására van bízva.⁶

Az Európai Unióban a bevándorlás szabályozása az Amszterdami Szerződésben jelenik meg elsősorban, ahol már közösségi szintre emelték a menekültügyet, mely megköveteli a tagok közti összhang kialakítását. E mellett az EK is számos határozatot alkotott ebben a kérdésben, létrehozott egy speciális pénzügyi alapot is ebből a célból, illetve szükséges megemlíteni a Tamperei és Hágai programokat is, melyek mérföldkövek voltak a témában.⁷ Az előbbi 1999-ben meghatározta, hogy a harmadik országból érkezők jogállását közelíteni kell a tagállamok állampolgáraíéhoz, illetve a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőknek egységes jogokat kell biztosítani. A Hágai Program keretében pedig a Tamperei mérföldköveit próbálták továbbvinni, közös norma kialakítását szerették volna a tagállamok, elsősorban a visszatérésre kötelezett személyekkel kapcsolatban.⁸

4 Human Migration Guide (6–8). – <http://www.nationalgeographic.com/xpeditions/lessons/09/g68/migrationguidestudent.pdf> (letöltés: 2016. július 22.)

5 Karoliny Eszter – Mohay Ágoston: *A nemzetközi migráció jogi keretei* – http://www.ittvagyunk.eu/application/essay/37_1.pdf (letöltés: 2016. július 22.)

6 Karoliny Eszter – Mohay Ágoston: *A nemzetközi migráció jogi keretei* – http://www.ittvagyunk.eu/application/essay/37_1.pdf (letöltés: 2016. július 22.)

7 Karoliny Eszter – Mohay Ágoston: *A nemzetközi migráció jogi keretei* – http://www.ittvagyunk.eu/application/essay/37_1.pdf (letöltés: 2016. július 22.)

8 *Tampere-től Hágáig, az Európai Unió migrációs politikája* – www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/896AB1ED-2B02.../7483_051116_migracio.ppt (letöltés: 2016. augusztus 10.)

Az illegális, vagy praktikusabban irreguláris migráció szempontjából elsődlegesen azt kell kiemelnünk, hogy minden állam szuverén joga dönteni a felől, hogy kit enged be az állam területére, kit minősít és milyen feltételekkel legális, illetve irreguláris migránsnak. Egyes témakörökben vannak nemzetközi szerződések, szabályozások is, mint az embercsempészet, emberkereskedelem, illetve összefogások nemzetközi szinten az illegális bevándorlás csökkentésével szemben. Az Európai Unióban is létezik közös migrációs politika, először Maastrichtban, majd Amszterdamban került be az alapító szerződésekbe, illetve EK határozatok is születtek a közös normákról és eljárásokról a kérdésben.⁹

Ezek után, hogy a témánkhoz kapcsolódjunk szorosabban, érdemes megvizsgálni a spanyol jogszabályokat is. Az első átfogó törvény, mely a külföldiek jogait és kötelezettségeit szabályozza 1985-ben született, ami azonban egész Európa egyik legszigorúbb szabályozása lett, így a következő években rengeteg módosításon ment át, melynek eredményeképpen 2000-ben megszületett a külföldiek törvénye, ami ugyan sok módosításon ment keresztül azóta is, de jelenleg is hatályban van. A törvény elsősorban az Európai Unió kívülről érkezők jogait és kötelezettségeit szabályozza, az EU-s előírásokkal összhangban. Fő célkitűzései az általános emberi jogok keretbe foglalása, a legális bevándorlás kereteinek meghatározása, az irreguláris migráció elleni harc hatékonyabbá tétele és a békés együttélés elősegítése. E mellett kormány által finanszírozott kutatási programokat is létrehoztak, mellyel a bevándorlók és a helyiek együttélési nehézségeit vizsgálták, és olyan stratégiát próbáltak alkotni, mellyel megkönnyíthető a különböző kultúrákból érkezők kölcsönös elfogadása.¹⁰

Spanyolország, mint a dél-amerikai migráció fontos célpontja

Ha időrendileg szakaszokra szeretnénk bontani a spanyolországi bevándorlást, akkor az első szakaszt minden bizonnyal 1975 és 2000 közé kellene tennünk. Erre az időszakra a lassú betelepülés volt jellemző. Egyrészt a külföldről, főleg Latin-Amerikából hazaköltöző spanyolok jelentették ennek egyik elemét, éven-

9 Karoliny Eszter – Mohay Ágoston: *A nemzetközi migráció jogi keretei* – http://www.ittvagyunk.eu/application/essay/37_1.pdf (letöltés: 2016. július 24.)

10 Dr. Pólyi Csaba: *Reflexiók Spanyolország migránspolitikájának változásairól*; 219–220. o. In: Dr. Vogel Dávid – Mező András (szerk.): *Mediterránum: múlt, jelen, jövő*; Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely, Budapest, 2016; pp. 215–231

te ez a szám a 8-10 ezret is elérte.¹¹ Másrészt pedig a Franco-diktatúra bukása utáni komoly gazdasági fellendülés, illetve a kulturális és történelmi tényezők hatására megindult Dél-Amerikából, Marokkóból és Kelet-Európából is lassú ütemben a bevándorlás.¹² A Franco-korszak utáni restauráció és demokratizáció, illetve az 1986-os EU-ba történő belépése miatt az ország komoly fejlődésen ment át, mely elősegítette azt, hogy a szegényebb, elmaradottabb régiókból érkezők számára potenciális célponttá váljon.¹³ Ezen szakasz utolsó öt évében azt láthatjuk, hogy Dél-Amerika országait figyelembe véve elsősorban Peruból és Argentínából érkeztek a legnagyobb számban a bevándorlók, az 1990-es években a számuk országonként a 15-20 ezret is elérte.¹⁴

2000-ben történt egy radikális váltás Spanyolország bevándorlás politikájában, mely a bevándorlás második szakasza. A már említett külföldiek törvénye, azaz Ley Orgánica 4/2000 erőteljesen meglazította a spanyol törvényi kereteket a kérdésben, melyet már „bevándorlóbarátnak” is lehetne titulálni, ami kiemeli a migránsok politikai és szociális jogait, és a külföldről érkező munkavállalóknak olyan jogokat biztosít, mint amilyen a spanyoloknak is van. Továbbá a jus soli elve is a betelepülésre bátorítja őket, hiszen a bevándorlók gyermekei, akik spanyol földön születnek, azok spanyol állampolgárok lesznek, mely után a jus sanguinis alapján a családegyesítés címén a szülők is kedvezőbb helyzetbe kerülnek.¹⁵

2000 és 2009 között, a gazdasági válság begyűrűzéséig egyfajta gazdasági robbanás ment végbe az országban, amelynek egyre több munkaerőre volt szüksége, főleg a fizikai munkát igénylő, illetve a tercier szektorban.¹⁶ A külföldről érkező betelepültek 65%-a a szolgáltatási szektorban helyezkedett el, elsősorban hotelekben, míg 17%-uk gyárakban, 12%-uk az építőiparban, és csupán 5%-uk a mezőgazdaságban.¹⁷

11 Dr. Pólyi Csaba: *Reflexiók Spanyolország migránspolitikájának változásairól*; 217. o. In: Dr. Vogel Dávid – Mező András (szerk.): *Mediterráneum: múlt, jelen, jövő*; Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely, Budapest, 2016; pp. 215–231.

12 Horváth Péter – Sarudi Csaba: *A bevándorlás társadalmi, gazdasági és területi jellemzői Spanyolországban*; 156. o. In: *Tér és Társadalom*, 2014. 1. szám, pp. 155–171.

13 *Latin American Immigration to Southern Europe* – <http://www.migrationpolicy.org/article/latin-american-immigration-southern-europe> (letöltés: 2016. július 25.)

14 *Migration from Latin America to Europe: Trends and Policy Challenges* – <http://www.oas.org/atip/migration/iom%20report%20migration%20lac%20to%20eu.pdf> (letöltés: 2016. július 25.)

15 Horváth Péter – Sarudi Csaba: *A bevándorlás társadalmi, gazdasági és területi jellemzői Spanyolországban*; 157–158. o. In: *Tér és Társadalom*, 2014. 1. szám, pp. 155–171.

16 Horváth Péter – Sarudi Csaba: *A bevándorlás társadalmi, gazdasági és területi jellemzői Spanyolországban*; 158. o. In: *Tér és Társadalom*, 2014. 1. szám, pp. 155–171.

17 *Employment and working conditions of migrant workers – Spain* – <http://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/comparative-information/national-contributions/spain/employment-and-working-conditions-of-migrant-workers-spain> (letöltés: 2016. július 27.)

Egyesek szerint azzal is magyarázható a spanyol kormányok befogadást elősegítő politikája, hogy ezzel akarnak gátat szabni a népességfogyásnak. Spanyolország a hetedik legelőregedettebb ország a világon, számítások szerint a lakosság 44%-a lesz 60 év feletti 2050-re, míg körülbelül ugyanekkorra az össznépesség is a mai 46 milliőről 31 millióra fog csökkenni. Ezek alapján racionálisnak tűnik, hogy a letelepedést, a bevándorlást elősegítő politika a spanyol népességfogyást is ki kívánja egyenlíteni. Ehhez járul hozzá az is, hogy 2010-ben a migránsok 52%-a 20 és 40 év közötti, munkaképes személy volt.¹⁸

Ezen kilenc év alatt rengeteget változott a bevándorlás az előző két és fél évtizedhez képest. A kétezres évek első két-három évében drasztikusan megemelkedett az Ecuadorból és a Kolumbiából érkező migránsok száma. Ugyan az előző időszakhoz képest a még többségében Peruból és Argentínából érkezők aránya nem csökkent, sőt, lassú ütemben nőtt is, addig az Ecuadorból és Kolumbiából bevándorlók száma öt év alatt nagyjából a hússzorosára nőtt.¹⁹ E miatt úgy gondolom, érdemes lenne megvizsgálni, hogy mi lehet ennek a radikális növekedésnek az oka.

2009–2010-re a bevándorlók száma 5,7 milliót is elérte (egyes források szerint a 6 milliót is meghaladta ez a szám), melyből 4,8 millió legalisan tartózkodott az országban. Ugyan ez azt is jelenti, hogy majdnem egymillió ember illegalitásban élt Spanyolországban és feketén dolgozott. Az bizonyosan kijelenthető, hogy Európában a lakosság számarányát figyelembe véve itt teszik ki a bevándorlók az össznépességben a legnagyobb arányt, több mint 12%-ot, mely 2010 után kezd csak el csökkenni lassú ütemben. Ha országokra le akarjuk bontani, akkor azt lehet mondani, hogy Románia vezet a maga 830 ezer főjével, ezt követi Marokkó 750 ezer fővel, a harmadik legnagyobb diaszpóra pedig az ecuadori 410 ezerrel. Ezek legtöbbje Madrid, Barcelona és Alicante környékén telepedett le és dolgozik.²⁰

A harmadik szakasz 2009-től kezdődik, amikor a válság hatására Spanyolország gazdasága visszaesett, drasztikusan megnőtt a munkanélküliség, mely az európai rekordot jelentő 20%-ot is meghaladta. Ez azt eredményezte, hogy a bevándorlás üteme lelassult, stagnáló fázisba lépett egészen 2012-ig, majd a következő években napjainkig egy lassú visszaesés figyelhető meg, melynek

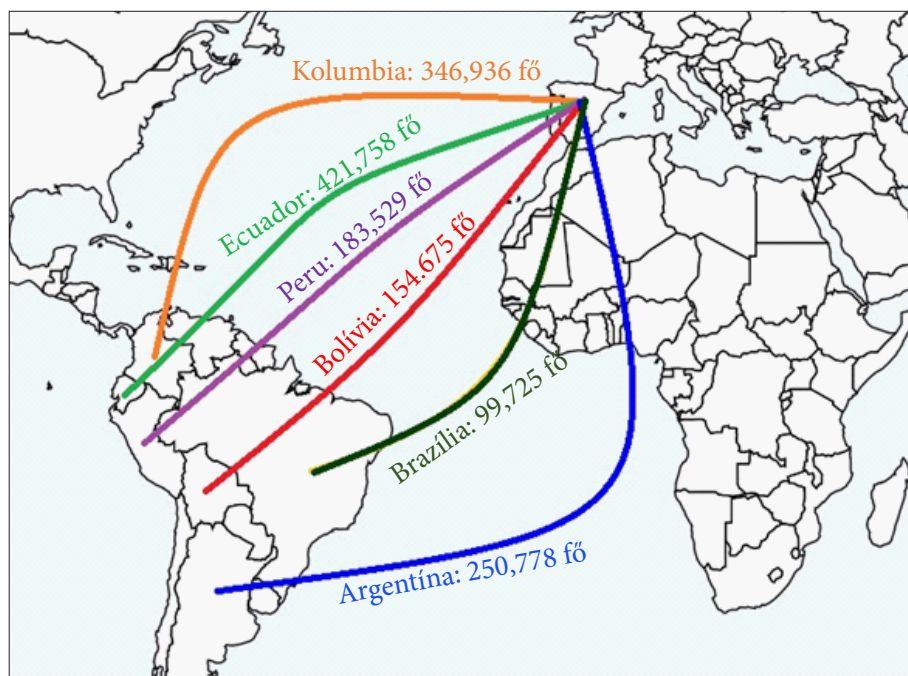
18 Horváth Gyula: *Latin-amerikai bevándorlás Spanyolországba*; 3–5. o. In: *Mediterrán Világ* 2010. 16. szám, pp. 3–13.

19 *Migration from Latin America to Europe: Trends and Policy Challenges* – <http://www.oas.org/atip/migration/iom%20report%20migration%20lac%20to%20eu.pdf> (letöltés: 2016. július 27.)

20 Lénárt András: *Bevándorlók a mai Spanyolországban – szubjektív közelkép a fővárosról*; 55–56. o. In: *Mediterrán Világ*, 2010. 15. szám, pp. 55–66

köszönhetően 12%-ról 11% alá csökkent a bevándorlók számaránya az össznépességhez viszonyítva. A 2015. márciusi adatok szerint Spanyolországban 4,9 millió legális migráns tartózkodott.²¹ E mellett az illegalitásban élők száma is látványosan csökkent az országban, hiszen a 2011-es OECD statisztikák azt mutatják, hogy a 600 ezret sem érte el a számuk, ami már jelentős különbségnek számít az előző három-négy évhez viszonyítva.²²

A Dél-Amerikából Spanyolországba történő migráció szempontjából legfontosabb kibocsájtó országok (2015)

Forrás: *Global migration flows* – <http://www.iom.int/world-migration> (letöltés: 2015. 08.01.)

21 Dr. Pólyi Csaba: *Reflexiók Spanyolország migránspolitikájának változásairól*; 221. o. In: Dr. Vogel Dávid – Mező András (szerk.): *Mediterránum: múlt, jelen, jövő*; Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely, Budapest, 2016, pp. 215–231.

22 *IV. Country notes: recent changes in migration movements and policies: spain* – http://www.oecd.org/migration/mig/IMO%202012_Country%20note%20Spain.pdf (letöltés: 2016. július 29.)

Ecuadori menekültek Spanyolországban

Mivel a Dél-Amerikából érkező migráció a tanulmány fő irányvonala, így szükségesnek tartom azt, hogy megvizsgáljuk, hogy a régió mely országaiból érkeznek a legnagyobb számban a menekültek, és miért. Egyértelműen kijelenthető, hogy a vizsgált területről a legnagyobb arányban Ecuadorból vándorolnak Spanyolországba az emberek.

Hogy megértsük, miért indult meg a 2000-es évek elején az ecuadoriak tömeges kivándorlása, érdemes megnézni az ország hátterét, hiszen nemcsak a spanyol szabályozások változásai és a kecsegtető munkalehetőségek vonzották be a munkavállalók tömegeit, hanem az otthoni életkörülmények negatív irányú változásai is szerepet játszottak a migráció megindulásában. Az 1990-es évek végére komoly gazdasági krízisen ment át az ország, melyet a helyi fizetőeszköz, a Sucre összeomlása követett. Ez még inkább sebezhetővé tette az országot a külső tényezőkkel, változásokkal szemben, mely 1998-ban mutatkozott meg leginkább, amikor az ország egyik legfontosabb bevételi forrásának számító olaj világpiacon árá történelmi mélységbe süllyedt.²³ Összességében a GDP a 2000-es évek elejére 6%-ot esett vissza, hiperinfláció alakult ki és a bankok jó része csődöt jelentett. A gazdasági összeomlás, a munkanélküliség növekedése, a bérek csökkenése és a fizetőeszköz értéktelenedése éppen elegendő indokot szolgáltatott ahhoz, hogy a 2000-es évektől kezdődően ecuadoriak tömegei hagyják el országukat, és a jobb élet reményében útra keljenek. Két reális úti cél volt, az Egyesült Államok és Spanyolország.²⁴

Hogy mi volt mégis vonzóbb Spanyolországban, mint az USA-ban, azt a jogszabályi környezetben kell keresnünk, hiszen a 2003-ig hatályos egyezmény szerint az ecuadori turisták vízum nélkül beléphettek Spanyolországba. Az első bevándorlók Ecuadorból nők voltak, akik turistának adták ki magukat, ebben egyes ecuadori utazási irodák is segítették őket. Számos munkalehetőség elérhető volt számukra, hiszen nem voltak nyelvi problémák, így a bevándorló nők könnyedén kaptak munkát, mint háztartási alkalmazottak, a férfiak pedig építkezéseken, a mezőgazdaságban, gyárakban tudtak elhelyezkedni.²⁵

23 Ecuador: *Diversity in Migration* – <http://www.migrationpolicy.org/article/ecuador-diversity-migration> (letöltés: 2016. július 29.)

24 *Immigration Policies and the Ecuadorian Exodus* – <http://ftp.iza.org/dp4737.pdf> (letöltés: 2016. július 29.)

25 *Immigration Policies and the Ecuadorian Exodus* – <http://ftp.iza.org/dp4737.pdf> (letöltés: 2016. július 29.)

A Spanyolországban élő ecuadoriak száma 2010-re a 400 ezret is meghaladta, mely a legnagyobb dél-amerikai közösségnek számított az országban.²⁶ Ez a szám 2016-ra mérséklődött: 13,81%-kal csökkent a számuk, azonban még így is hatalmas diaszpórának számítanak.²⁷ Olyanok is elhagyták az országot, és visszaköltöztek Ecuadorba, akik már rendelkeztek spanyol állampolgársággal. Ennek oka egyrészt Spanyolország gazdasági visszaesése és a munkanélküliség megemelkedése, másrészt mind a spanyol kormány, mind az ecuadori kormány létrehozott programokat annak érdekében, hogy visszacsábítsák és támogassák azokat a bevándorlókat, akik hajlandók lennének hazatérni. Többek között ingyenes haza utat és a munkanélküli ellátásuk egy összegben való kifizetését ajánlotta nekik a spanyol vezetés, ha elhagyják az országot.²⁸ Ez havi 900 eurót jelentene számukra 9 hónapra, azaz 8100 eurót kapnának kézhez egyben.²⁹

Jelenleg az ecuadori gazdaság és politikai élet nem küzd komolyabb krízisekkel, azonban a hazatérők növekvőben levő száma több kérdést is felvet. Egyrészt azt, hogy miként fogják ezeket az embereket újra beintegrálni a társadalomba, miként fognak nekik munkát biztosítani, illetve elfogadható bérezést. Másrészt a külföldön élő és dolgozó személyek hazautalásai nagy segítséget jelentettek az ország romokban heverő gazdaságának stabilizálásában, viszont ha ez a bevételi forrás kiesik, felmerül a kérdés, hogy képesek lesznek pótolni azt. Továbbá Ecuador gazdasága két pilléren nyugszik: az olajárakon és -kitermelésen, illetve az állami kiadásokon. Ha ezek közül bármelyik esetében komoly visszaesés történik, az egy újabb gazdasági krízist és kivándorlási hullámot idézhetne elő. Azonban pozitívum, hogy ezek a hazatérő emberek közül vannak, akik tapasztalatokkal rendelkezhetnek az üzleti életben, és motiváltak lehetnek az újításokra és a társadalmi változásokra is fogékonyabbak lehetnek, bár az ország gazdasági háttere nem elég fejlett még a nagyszabású reformokhoz. Azonban ha ez a tendencia folytatódik, akkor talán a jövőben egy stabil, gazdaságilag és politikailag modernizálódni képes állammá fejlődhet Ecuador.³⁰

26 Horváth Gyula: *Latin-amerikai bevándorlás Spanyolországba*; 10–12. o. In: *Mediterrán Világ* 2010. 16. szám, pp. 3–13.

27 Dr. Pólyi Csaba: *Reflexiók Spanyolország migránspolitikájának változásairól*; 224. o. In: Dr. Vogel Dávid főhadnagy – Mező András alezredes (szerk.): *Mediterráneum: múlt, jelen, jövő*; Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóműhely kiadványa, Budapest, 2016, pp. 215–231

28 *Ecuador: From Mass Emigration to Return Migration?* – <http://www.migrationpolicy.org/article/ecuador-mass-emigration-return-migration> (letöltés: 2016. július 29.)

29 *Spain, Italy, Turkey* – <https://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=3489> (letöltés: 2016. augusztus 10.)

30 *Ecuador: From Mass Emigration to Return Migration?* – <http://www.migrationpolicy.org/article/ecuador-mass-emigration-return-migration> (letöltés: 2016. július 29.)

Kolumbiaiak Spanyolországban

Kolumbia elmúlt 40 éve fegyveres konfliktusokkal, polgárháborúkkal, gazdasági és politikai krízisekkel volt teletűzdelve. Míg Dél-Amerika több államában az utóbbi 25-30 év a stabilizációról, a demokratizálódásról és a gazdaság élénkítéséről szólt, addig Kolumbia a térség egyik leginkább forrongó állama maradt. Ez is hozzájárul ahhoz, hogy a kolumbiaiak 10%-a külföldön él, mert otthon az életkörülmények alkalmatlanok voltak arra, hogy tovább ott tartózkodjanak. Sokan önszántukból, de voltak, akik kényszerűségből hagyták el otthonaikat. A legnagyobb problémát a gerillacsoportok jelentették, melyek eleinte ideológia alapon szerveződtek és harcoltak, később már tisztán a területszerzés motiválta őket. Elsősorban a Kolumbiai Forradalmi Fegyveres Erők és a Nemzeti Felszabadítási Hadsereg voltak azok, melyek baloldali beállítottságú helyi milíciaként folyamatosan összezsúptak a kormányerőkkel, de ugyanúgy jobboldali szerveződések is harcoltak az országban. A 2002-ben megválasztott Alvaro Uribe kemény fellépést ígért a gerillákkal szemben, azonban ez nem vezetett tartós eredményre. E közben az ország GDP-je 4%-ot esett vissza, megduplázódott a munkanélküliség, megnöttek az egyenlőtlenségek, az ország kétharmada mélyszegénységbe süllyedt, nem is beszélve a kokaincsempészet-ről, hiszen Kolumbia a mai napig világelső a drog előállításában.³¹

Ezek alapján nem meglepő, hogy a 2005-ös népszámlálás utáni kiadott jelentésekből kiderül, hogy az elvándorlás drasztikus növekedésnek indult. Három célország emelkedik ki markánsan: az Egyesült Államok, Spanyolország és Venezuela.³² Ahogy már Ecuador esetében is láttuk, itt is a spanyol törvénykezés az, ami komoly segítséget nyújtott a bevándorlás megerősödésében: 2000 óta a kolumbiaiak szintén vízum nélkül utazhatnak Spanyolországba. Az ez által generált migrációs hullám 2001-ben egy bilaterális szerződés megkötésével is további lökést kapott, melyben engedélyezték kolumbiai munkások belépését az országba, időszakos munkákra.³³

Fontos kiemelni azt is, hogy a Spanyolországban élő kolumbiai bevándorlók nagyobbik része az évezred első néhány évében nem legális körülmények között tartózkodott az országban. Legtöbben turistaként érkeztek, majd ott

31 *Colombia: In the Crossfire* – <http://www.migrationpolicy.org/article/colombia-crossfire> (letöltés: 2016. július 30.)

32 *An overview of international migration in Spain, Ecuador and Colombia based on local statistics* – [http://www.cepal.org/celade/noticias/documentosdetrabajo/5/44505/2010.09.01_ECLAC_Vono_\(EN\).pdf](http://www.cepal.org/celade/noticias/documentosdetrabajo/5/44505/2010.09.01_ECLAC_Vono_(EN).pdf) (letöltés: 2016. július 30.)

33 *Colombia: In the Crossfire* – <http://www.migrationpolicy.org/article/colombia-crossfire> (letöltés: 2016. július 30.)

maradtak és feketén vállaltak munkát, illetve szereztek lakhatást, pontosan úgy, mint ahogy az ecuadoriak is, bár itt az embercsempészet is komoly szerepet vállalt az illegális bevándorlás elősegítésében. Emellett megnövekedett a kitelepítettek száma is, akik fegyveres konfliktusokban való korábbi részvétel miatt voltak kénytelenek elhagyni otthonukat.³⁴ 2009-re a számuk a spanyol statisztikai hivatal közleménye szerint a 350 ezret is elérte.³⁵

2014-ben az Európai Unió Bizottságának jelentése alapján nagyjából 230 ezer lakóhellyel rendelkező, legális kolumbiai bevándorló élt az EU-ban, melynek 75%-a Spanyolországban él. Mára ez a migráció is lassulni látszik, hiszen itt is visszatartó erőt jelent az, hogy a válság hatására a spanyol gazdaság is jelentősen visszaesett. Továbbá itt is megjelentek a kormányprogramok, főleg Kolumbia részéről, mellyel a külföldön élő honfitársaikat szeretnék hazacsábítani. Ehhez olyan törvényben foglalt eszközöket alkalmaznak, mint az adókedvezmények biztosítása és egyéb pénzügyi juttatások. Nem elhanyagolható az a tény sem, hogy az utóbbi 10 évben Kolumbia GDP-je 5%-os növekedést mutat, melyhez a biztonsági helyzet javulása is társul. Jól mutatja az a tény is az ország fejlődését és konszolidálódását, hogy az Európai Unió és Kolumbia között vízummentesség lépett érvénybe az 509/2014 európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján, melyet egyfajta megelőlegezett bizalomként is lehet tekinteni.³⁶

52 évnek kellett eltelnie, mely 220 ezer halottat hozott, hogy eljusson addig az ország, hogy mindenki megelégedje a polgárháborút. 2016-ra annyira előrehaladtak a tárgyalások a FARC és a kormány között, hogy a nyár elejére tűzszüneti megállapodást kötöttek, ami első lépcsőfoka lehet egy tartós békének.³⁷ Ha ez valóban megtörténik, akkor joggal reménykedhetünk abban, hogy a tömeges kivándorlásnak is vége lesz hamarosan, vagy legalábbis erősen mérséklődni fog. Ez jó hír mind a kolumbiaiaknak, mind a migrációs hullámokat befogadni kénytelen országoknak. Azonban a béke-megállapodásról, melyet a két fél kötni készül, népszavazást fognak kiírni, így az ország lakossága dönthet a jövőről, azonban a kolumbiai elnök, Juan Manuel Santos azon félelmének

34 *Colombia: In the Crossfire* – <http://www.migrationpolicy.org/article/colombia-crossfire> (letöltés: 2016. július 30.)

35 *Avance del Padrón municipal a 1 de enero de 2009 Datos provisionales* – <http://www.ine.es/prensa/np551.pdf> (letöltés: 2016. július 30.)

36 A bizottság jelentése az európai parlamentnek és a tanácsnak az Európai Unió és Kolumbia közötti vízummentességi megállapodásra irányuló tárgyalásokra vonatkozó kritériumok Kolumbia részéről történő teljesítéséről – http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20141029_assessment_colombia_schengen_area_hu.pdf (letöltés: 2016. július 22.)

37 *Colombian government and Farc rebels announce ceasefire deal to end war* – https://www.theguardian.com/world/2016/jun/22/colombian-government-farc-rebels-ceasefire-deal?CMP=share_btn_fb (letöltés: 2016. július 24.)

adott hangot, hogy amennyiben sikertelen lesz a referendum, akkor újra fellángolhat a konfliktus, viszont remélhetőleg ez nem következik be.³⁸

Latin-Amerika egyéb területeiről érkező bevándorlás Spanyolországba

Mint ahogy az elején már említettem, az Ecuadorból és Kolumbiából érkező migráció a legjelentősebb Spanyolország tekintetében, azonban nem szabad megfeledkezni a többi országról sem a régióban, hiszen ugyan jóval kisebb számban, de innen is jelentős nagyságú embertömeg érkezik az országba.

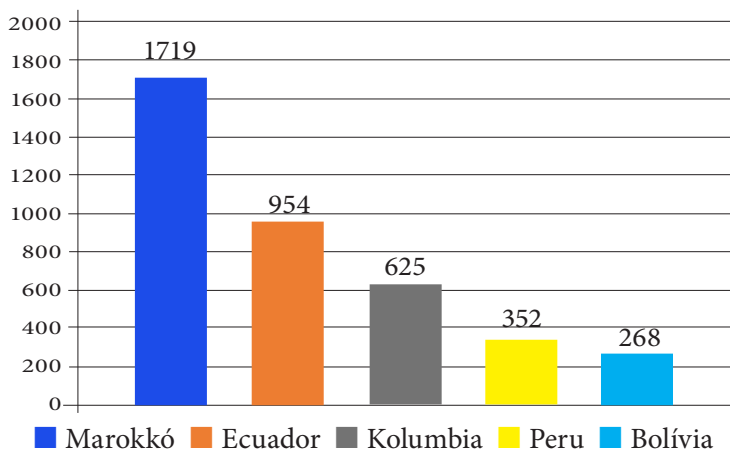
Peru lakosságának több mint 10%-a élt külföldön a világválság előtti évekből származó adatok szerint, ami a 3 millió főt is elérheti. Az ország gazdaságának hatalmas lökést ad ez, hiszen a külföldön élő peruiak hazautalásai komoly segítséget jelentenek a gazdaságra nézve, mely dél-amerikai viszonylatban is gyengének mondható. A kivándorlók jelentős száma Spanyolországba távozott, bár többségüknek az Egyesült Államok számít elsődleges célpontnak.³⁹ Az 1980-as években kezdődött, amikor a társadalmi konfliktusok és a mély recesszió miatt emberek tömegei hagyták el az országot. A fő oka a Spanyolországba érkezésüknek az volt, hogy spanyol anyanyelvű országban találjanak munkát. A legtöbbjük a 90-es években érkezett, főleg Valencia környékére. Érkezésükkor elsősorban hotelekben, idősgondozásban és nővérként helyezkedtek el a nők, míg a férfiak az építőiparban. Mára azonban nagy számban találhatóak egyes értelmiségi szektorokban is perui felmenőkkel rendelkezők. Jelenleg leginkább Madridban, Barcelonában és Valenciában található nagyobb, mintegy 70-80 ezer fős diaszpóra, azonban országos szinten a számuk a 180 ezret is meghaladja. Azonban itt is megfigyelhető az a tendencia, hogy a gazdasági válság hatására a kivándorlás lelassult, sőt beindult a visszafelé történő migráció, és mára spanyolok egyre nagyobb számban vándorolnak ki Peruba munkavállalás céljából, hiszen az ország gazdasága az utóbbi 10 évben rengeteget stabilizálódott.⁴⁰ Így itt is ki lehet jelenteni, hogy hasonló a kép, mint az eddig vizsgált országok esetében, azaz kezdetekben magas bevándorlási arány, majd a világválság hatására megrekedt spanyol

38 *Kolumbia: ha a nép leszavazza a békét, háború lesz* – <http://hu.euronews.com/2016/06/17/kolumbia-ha-a-nep-leszavazza-a-beket-haboru-lesz/> (letöltés: 2016. július 29.)

39 *The peruvian migration phenomenon* – <http://www.caritas.pt/ficheiros/nacional/file/Naranjo.pdf> (letöltés: 2016. augusztus 01.)

40 *Peruvian immigration to Spain* – <http://www.peruthisweek.com/blogs-peruvian-immigration-to-spain-104658> (letöltés: 2016. augusztus 01.)

gazdaság miatt megindult nagy számban a hazatérés, az IOM Peru és a spanyol kormány együttműködési szerződést kötött egymással, mellyel támogatni szeretnék azoknak a peruiaknak a visszaintegrációját, akik úgy döntenek, hogy hazatérnének.

Az éves hazautalások a spanyolországi migránsok körében millió dollárban (2015)

Forrás: Spain's migrant workers send \$10 billion home – <http://www.thelocal.es/20150615/migrant-workers-send-nearly-10-billion-back-home> (letöltés:2016.08.10)

Argentína esetében is hasonló körülményeket lehet megfigyelni. Míg az 1970-es években a katonai rezsim, addig az 1980-as és 1990-es években a gazdasági krízis és recesszió sarkallta arra az embereket, hogy kivándoroljanak. Nekik is csábító volt a spanyol gazdasági fellendülés és az azonos nyelv, illetve kultúra. 2008-tól azonban itt is megjelenik a már említett fordított migráció a spanyol viszonyok miatt, sokan az Ibériai-félszigetet elhagyván Argentínában kerestek munkát. Ami kisebb különbséget jelent az eddig vizsgált országokhoz képest, hogy ugyan itt is jelentős összegeket utalnak haza a Spanyolországban élő argentinok, viszont az anyaország gazdaságának szempontjából nem nevezhetjük komoly befolyásoló tényezőnek, hiszen Peruval vagy Kolumbiával összehasonlítva az argentin gazdaság teljesítőképessége jóval nagyobb.⁴¹ Spanyolországban a válság és a problémák ellenére azonban a mai napig több mint 250 ezer argentin bevándorló él legálisan.⁴²

41 *The Weight of Social Assets: Argentinean Migrants in Spain* – http://www.cedla.uva.nl/50_publications/pdf/revista/92RevistaEuropea/92-Ginieniewicz-ERLACS-ISSN-0924-0608.pdf (letöltés: 2016. augusztus 01.)

42 *Advance of the Municipal Register at 1st January 2016. Provisional results* – <http://www.ine.es/jaxi/Datos.htm?type=pcaxis&path=/t20/e245/p04/provi/l1/&file=00000006.px> (letöltés: 2016. augusztus 01.)

Érdemesnek tartom, hogy megnézzük a Brazília felől érkező bevándorlást is. A brazil migránsok számára nem meglepő módon az Ibériai-félsziget az első számú célpont, ha Európába szeretnének kivándorolni. Nagyjából hasonló számban, mintegy 100-100 ezer főben oszlanak el a félsziget két országa között,⁴³ de egyes adatok szerint 2009-ben a 120 ezret is meghaladta a számuk Spanyolországban.⁴⁴ A legtöbben letelepedési és munkavállalási szándékkal érkeztek, ezt mutatja az is, hogy 2000-ben a Spanyolországban tartózkodó, Brazíliában született bevándorlók több mint fele rendelkezett már spanyol állampolgársággal, még ha sokan kettős állampolgárként a brazilt is megtartották. A legtöbben Madridban, illetve Katalóniában telepedtek le. A brazilok esetében is megfigyelhető az a tendencia, hogy nagyjából 60%-a a bevándorlóknak nő, de olyan területek is vannak, ahol ez a szám a 77%-ot is eléri.⁴⁵

Végül pedig ki szeretnék térni pár gondolat erejéig Bolíviára. A számuk Spanyolországban nagyjából 150 ezerre tehető⁴⁶, de egyes adatok szerint a 170 ezer főt is eléri a diaszpóra mérete.⁴⁷ 2000 előtt viszont még nem beszélhetünk tömeges bevándorlásról a bolíviaiak részéről, alig néhányan volt azok, akik Spanyolországba költöztek, azok is főleg tanulás céljából vagy olyanok, akik már magasabb végzettséggel rendelkeztek, és képzettségüknek megfelelő munkát akartak vállalni, családot alapítani és letelepedni. Ők mára teljesen asszimilálódtak, és nem vágnak vissza Bolíviába, hiszen életkörülményeik sokkal jobbak, mint az szülőhelyükön valaha is lehetne. Az innen érkező migráció a 2000-es évek elején gyorsult föl. Míg 2000-ben 3723 bolíviait regisztráltak Spanyolországban, addig 2007-re már a 200 ezret is meghaladta a számuk. Ennek fő okai egyrészt a már említett argentin gazdasági krízis, mely a 1990-es évek végén arra készítette az ott élő bolíviaiakat, hogy más célországot keressenek munkavállalás céljából. Másrészt ők is imponálóan találtak a spanyol gazdasági csodát, továbbá a könnyű bejutás is pozitívan hatott a bevándorlásra. Természetesen ennek a periódusnak és gyors bevándorlási hullámnak is vége szakadt a válsággal, ami miatt itt is megfigyelhető a bolíviai migránsok tömeges hazatérése, vagy más országba való költözése, azonban a mai napig jelentős számban élnek Spanyolországban továbbra is, főleg a nagyvárosok környékén.⁴⁸

43 *Outward migration from Brazil* – <http://www.iom.int/world-migration> (letöltés: 2016. augusztus 02.)

44 *Avance del Padrón municipal a 1 de enero de 2009 Datos provisionales* – <http://www.ine.es/prensa/np551.pdf> (letöltés: 2016. augusztus 02.)

45 *O Imigrante brasileiro na Espanha: perfil e situação de vida em Madri* – http://www.abep.nepo.unicamp.br/encontro2008/docsPDF/ABEP2008_1160.pdf (letöltés: 2016. augusztus 02.)

46 *Outward migration from Bolivia* – <http://www.iom.int/world-migration> (letöltés: 2016. augusztus 03.)

47 *Advance of the Municipal Register at 1st January 2016. Provisional results* – <http://www.ine.es/jaxi/Datos.htm?type=pcaxis&path=/t20/e245/p04/provi/11/&file=00000006.px> (letöltés: 2016. augusztus 02.)

48 Gary Nijenhuis: *Between the New World and the Old World: Changing Context of Exit and Reception in the Bolivia – Spain Migration Corridor*; In: van der Velde, Martin – van Naerssen, Ton (szerk.): *Mobility and Migration Choices: Thresholds to Crossing Borders*, Routledge, New York, 2016, pp. 199–211.

	Nemzeti Statisztikai Hivatal, Spanyolország (Instituto Nacional de Estadística) 2007. ⁴⁹	Nemzeti Statisztikai Hivatal, Spanyolország (Instituto Nacional de Estadística) 2009 ⁵⁰	Nemzeti Statisztikai Hivatal, Spanyolország (Instituto Nacional de Estadística) 2013. ⁵¹	Nemzetközi trendek a migrációs folyamatokban: Migránsok célország és származási ország szerint. ENSZ jelentés 2013. ⁵²	Globális Migrációs áramlatok 2015. ⁵³	Nemzeti Statisztikai Hivatal, Spanyolország (Instituto Nacional de Estadística) 2016. ⁵⁴
Ecuador	434,673 fő	479,117 fő	456,233 fő	451,184 fő	421,758 fő	410,517 fő
Kolumbia	291,676 fő	358,762 fő	370,823 fő	359,178 fő	346,936 fő	354,108 fő
Bolívia	200,749 fő	229,375 fő	185,194 fő	185,203 fő	154,675 fő	168,994 fő
Argentína	272,985 fő	295,401 fő	271,149 fő	268,129 fő	250,778 fő	249,467 fő
Peru	136,958 fő	188,235 fő	195,488 fő	190,004 fő	183,529 fő	188,103 fő
Brazília	113,448 fő	153,685 fő	125,883 fő	126,834 fő	99,725 fő	116,068 fő

*A már említett 6 országból történő bevándorlás statisztikai adatai évekre,
illetve intézetre, publikálókra lebontva 2009–2016 között*

A táblázat alapján levonhatjuk azt a következtetést, hogy 2009 valóban egy fordulópont volt a Spanyolországba történő bevándorlás tekintetében. Míg 2007-től 2009-ig egy nagyon látványos növekedés figyelhető meg minden országnál, addig a válság bekövetkeztével Perun és Kolumbián kívül mindenhol jelentős csökkenés következett be 2013-ra, az utóbbi kettőnél is csupán pár ezres növekedés történt ebben a négy évben, mely elmarad az előbbi évek növekedésétől.⁴⁹ A lassú, de fokozatos csökkenés a mai napig tart, ugyan néha a csökkenés üteme lelassul, sőt néhány ezres növekedés is előfordul egyes országokban, főleg az utóbbi évben, de ezt nem nevezhetjük szignifikáns változásnak az előbbi évek trendjeihez viszonyítva, bár a válság legmélyebb időszakából sikerült kilábalni, és a spanyol gazdaság teljesítőképessége is javult az elmúlt két évben.⁵⁰ Azonban ha ez folytatódik, akkor

49 A kis arányú növekedést annak tudhatjuk be valószínűleg, hogy ugyan a válság hatására megnőtt a munkanélküliség Spanyolországban is, de Peruban sem volt jobb helyzet, Kolumbiában pedig a polgárháborús helyzet miatt még mindig Spanyolország volt alkalmasabb hely a túlélés és a biztonság szempontjából.

50 *Spain GDP Growth Rate* – <http://www.tradingeconomics.com/spain/gdp-growth> (letöltés: 2016. augusztus 04.)

az elkövetkező években elérhetik a válság előtti szintet, ami újra potenciális célponttá teheti őket egy esetleges megerősödő dél-amerikai migráció számára.⁵¹

A bevándorlás társadalmi, gazdasági hatásai, illetve problematikája

A már sokszor emlegetett spanyol gazdasági robbanásnak köszönhetően a válságot megelőző években a bevándorlók fontos elemei lettek a munkaerőpiacnak, hiszen főleg a munkaképes korosztályba tartozók voltak azok, akik Dél-Amerikából Spanyolországba migráltak. A munkanélküliség a 2000-es évek első nyolc évében sem volt kiemelkedően alacsony a maga 8%-ával, viszont a spanyol viszonyokhoz képest ez is történelmileg a legalacsonyabb rátát hozta. Ezt a bevándorlás felgyorsult üteme sem befolyásolta negatívan, mivel egyrészt a fellendülés miatt rengeteg új munkalehetőség nyílt számukra Spanyolországban, másrészt pedig egyes munkakörök a helyi lakosság számára derogálónak számítottak, alul voltak fizetve, azonban a migránsoknak, akik a jobb élet reményében érkeztek és munkához szerettek volna jutni, elfogadható volt ez is. Ezt a különbséget jól jelezte az is, hogy átlagban az ő bérezésük 30%-kal alacsonyabb volt, mint a spanyol munkavállalóké.⁵²

Az előző megállapításokhoz képest azonban meglepő képet mutat az a tény, hogy míg a keresetük jóval alulmúlja a helyiek fizetését, képzettség tekintetében viszont nem maradnak alul, sőt, egyes területeken a képzettségi szintjük meg is haladja a spanyol átlagot. Jól igazolja ezt az adat is, hogy míg a nem Európai Unióból érkező bevándorlók esetében a közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 72%-ot is meghaladja, addig ez a spanyoloknál csupán 69,4%, emellett a végzettséggel nem rendelkezők aránya is jóval alacsonyabb náluk. Az ok, amiért mégis Spanyolországba veszik az irányt még akkor is, ha nem képzettségüknek megfelelő munkakörben kénytelenek dolgozni, még így is magasabb az itteni bérezésük, mint amit otthon el tudnának érni, illetve ott sem garantált az olyan munkakör, ami képzettségük szerint elvárható lenne.⁵³

51 *Spain – Economic forecast summary* – http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/economics/oecd-economic-outlook-volume-2016-issue-1/spain_eco_outlook-v2016-1-43-en#page1 (letöltés: 2016. augusztus 04.)

52 Éltes Andrea: *A bevándorlás gazdaságalkotó szerepe, a bevándorlók helyzete Spanyolországban – a válság hatásai*; 62–66. o. In: Európai Tükör, 2010. 10. szám, pp. 62–77.

53 Horváth Péter – Sarudi Csaba: *A bevándorlás társadalmi, gazdasági és területi jellemzői Spanyolországban*; 166. o. In: Tér és Társadalom, 2014. 1. szám, pp. 155–171.

A spanyol társadalom érzékelte, hogy az országnak problémát jelent a bevándorlás egyre gyorsabb üteme, viszont nem viseltetnek ellenszenvvel az újonnan érkezőkkel szemben. A lakosság háromnegyede úgy véli, hogy gazdasági szempontok miatt szükség van a bevándorlókra, és az ország fejlődéséhez hozzájárul az, hogy különböző vallási és kulturális csoportba tartozó emberek éljenek együtt, mint a marokkóiak esetében is megjelenik ez az eltérés, azonban több mint 60%-uk szerint túl sok a külföldi Spanyolországban.⁵⁴

Nagyjából hasonló a kép, ha a főváros lakosságának véleményét vizsgáljuk. A madridiak 66,3%-ának semmilyen problémája nincs a bevándorlókkal, míg csupán 9,2%-nak van bárminemű gondja velük, a megmaradt 24,5% pedig nem foglalt állást a kérdésben. Ha le szeretnénk bontani származási régióra, akkor egyértelműen az EU-ból és a Latin-Amerikából érkező bevándorlókat preferálják a helyiek, míg a Magreb régióból érkezőkkel a legellenszenvesebbek.⁵⁵

Érdemes pár szót ejteni arról is, hogy az átlagos munkalehetőségeken kívül milyen lehetősége van egy Spanyolországba érkező dél-amerikai állampolgárnak? A válasz igen egyszerű: a spanyol hadsereg. Mivel 2000-ben eltörölték a hadkötelezettséget, így a spanyol hadsereg nehezebben jut önkéntesekhez. Ezáltal kézenfekvőnek tűnt, hogy a hiányt azokkal a legegyszerűbb feltölténi, akik éppen a meginduló menekülthullámmal érkeztek, esetleg a képzettségi szintjük sem túl magas, és jobb fizetésre vágnak, illetve spanyol állampolgárságra. Mára a fegyveres erők kötelékében 5000-nél is többen vannak a bevándorlók, a 80 ezres összlétszám 7%-át teszik ki. A fizetés spanyol viszonylatban kielégítő, hiszen 1300 dolláros kezdő fizetést kapnak, mely más országban történő szolgálat teljesítésével tovább nőhet. A válság kitörésével nőtt meg látványosan a migránsok száma a hadseregben, hiszen a megnövekedett munkanélküliséggel párhuzamosan a hadsereg egyre vonzóbbá vált egyes rétegeknek, akik nem találtak munkát a civil életben. Azonban még fontosabb oka a fegyveres erőkhöz való csatlakozásnak, hogy három év leszolgálat után kérvényezhetik a katonai szolgálatot teljesítő bevándorlók a spanyol állampolgárság megszerzését, mely így gyorsított eljárásban folyik le.⁵⁶ Persze ez a lehetőség sem adott mindenki számára, inkább azokat várják tárt karokkal a hadseregben, akik spanyol kultúrájú, nyelvű országból érkeztek, hiszen szem előtt kell tartaniuk a biztonsági kockázatot, így

54 Domingo Lilón: *A Spanyolországba irányuló tömeges bevándorlás problémái*; 118–122. o. In: *Külügyi Szemle*, 2010. 3. szám, pp. 114–129.

55 Lénárt András: *Bevándorlók a mai Spanyolországban – szubjektív közelkép a fő városról*; 56–58. o. In: *Mediterrán Világ*, 2010. 15. szám, pp. 55–66.

56 *Foreigners fill out Spain's armed forces* – <http://www.seattletimes.com/nation-world/foreigners-fill-out-spains-armed-forces/> (letöltés: 2016. augusztus 05.)

például a Marokkóból érkező bevándorlók számára ez nem járható opció. Így elsősorban Ecuadorból, Kolumbiából, illetve Bolíviából csatlakoznak a legtöbben a katonasághoz.⁵⁷ Bár ez sem teljesen ez sem egyértelmű, hiszen például kubaiak nem léphetnek be a hadseregbe, hiába spanyol nyelvterületről érkeztek. Illetve természetesen csak azok számára nyitott a lehetőség, akiknek érvényes tartózkodási engedélyük van.⁵⁸

A válság bekövetkeztével viszont felszínre törtek olyan gondolatok is, amik eddig nem, vagy csak alig voltak jelen a közbeszédben és a fejekben. Mint minden válság idején, itt is a politikai elit által tematizált közbeszéd bevett módszere a bűnbak keresés. Ugyan a bevándorlók között sokan dolgoznak és élnek életüket, mint a legtöbb spanyol, azonban egyre nagyobb mértékben van jelen köreikben a munkanélküliség, és az emiatt bekövetkező megélhetési bűnözés. Egyre többen élnek betörésekből, lopásokból, amit a helyi lakosság nem néz jó szemmel. Emellett a kolumbiai migrációs hullámmal érkezők köreiből olyan csoportok is alakultak, akik elsősorban kábítószer kereskedelemmel foglalkoznak, mely tovább mélyíti az ellentéteket. Továbbá problémát jelent a bevándorlók oktatása is, hiszen ugyan nagy számban érkeznek végzettséggel és szakmával rendelkezők is, de jelen van az a réteg is, akik nem kaptak megfelelő tanítást, így a felzárkóztatás és a hiányszakmák feltöltése végett a spanyol állam hatalmas összegeket költ ezen emberek oktatására. A migránsok gyermekeinél további problémát jelent, hogy mivel a spanyol jogszabályok szerint 18 éves korukig tankötelesek, a közoktatásban tanuló diákok 10%-át a bevándorlók gyerekei teszik ki, azonban elsősorban a nem Európából, illetve nem spanyol anyanyelvű területekről érkezőknél gondot jelent az analfabetizmus, a nyelvtanulás, a képzett tanárok hiánya, a faji előítéletek és a szegénység.⁵⁹

Konklúzió, összegzés

Spanyolország az elmúlt 15 évben Európa egyik legnagyobb migrációs célpontjává vált. A 2000-ben meginduló óriási hullámban érkező bevándorlás végérvényesen befolyásolta az ország gazdasági viszonyait, társadalmi összetételét. Ugyan a mai napig a két legnagyobb diaszpóra a román és a marokkói,

57 Domingo Lilón: *A Spanyolországba irányuló tömeges bevándorlás problémái*; 120–125. o. In: *Külügyi Szemle*, 2010. 3. szám, pp. 114–129.

58 *Extranjeros en el Ejército Español*. Nuevos requisitos de acceso – <http://www.parainmigrantes.info/extranjeros-en-el-ejercito-espanol-nuevos-requisitos-de-acceso/> (letöltés: 2016. augusztus 05.)

59 Horváth Péter: *Migráció a spanyolországi Castilla y León régióban*, 106–107. o. In: *Mediterrán Világ* 2010. 16. szám, 101–110. o.

azonban régiók tekintetében a dél-amerikai migráció az, mely a legszignifikánsabban fejlődött az elmúlt évtized során, és mely összességében a legnagyobb csoportot képezi a spanyol társadalomban, mint diaszpóra. A lakosság több mint 10%-át mára az idegen országból érkezettek teszik ki, mely Európa szerte is egyedülálló jelenség.

Megvizsgálva Dél-Amerika legnagyobb migrációs hullámaait elindító országait, megfigyelhetjük, hogy minden ország tekintetében hasonló okok és motivációk indították útnak az emberek tömegeit. Ezek voltak egyrészt a munkalehetőségek, hiszen a spanyol gazdasági csoda következtében egyre több munkahely vált elérhetővé a számukra. E mellett sokat segített a spanyol jogszabályalkotás, mely lehetővé tette, hogy munkát, lakhatást, állampolgárságot szerezzenek meglehetősen könnyen ezek az emberek. Fontos tényező az is, hogy míg ezekben a dél-amerikai országokban az életkörülmények annyira elkeserítőek voltak egyesek számára, hogy ennél a bizonytalannak és meszszinek tűnő Spanyolország is sokkal jobb lehetőségnek bizonyult, mint az, hogy maradjanak, és küzdjenek az életben maradásért. Ecuador és Kolumbia esetében a legriasztóbbak a körülmények, így nem meglepő a látottak alapján, hogy innen érkeztek a legnagyobb számban a menekültek, akik a jobb élet reményében vágtak neki az útnak. A másik négy országban, Bolíviában, Peruban, Argentínában és Brazíliában is a körülmények szolgáltatnak elég indokot ahhoz, hogy sokan új életet kezdjenek az Ibériai-félszigeten.

Spanyolország számára több okból is pozitívnak bizonyult a nagyszámú bevándorlás, hiszen sok olyan problémával nézett szembe, amik ily módon megoldhatónak tűntek. Egyrészt az előregedő társadalom demográfiai problémáit is orvosolni szerették volna a fiatal, munkaképes személyek beengedésével, másrészt pedig a már sokszor említett gazdasági boom miatt kialakult munkaerőhiány feltöltésére is ideálisnak bizonyultak a dél-amerikai bevándorlók tömegei. Mindemellett a spanyol emberek is befogadóak voltak velük szemben, hiszen azonos kultúrájú, azonos nyelvet beszélő területekről jöttek, melyek történelme nemrég még szorosan összefonódott Spanyolországéval.

A válság bekövetkezte viszont felszínre hozta azokat a mélyen lappangó problémákat, melyek a spanyol társadalomban mindig is meg voltak, csupán nem volt ok arra, hogy ezek hangsúlyosabban megjelenjenek. A gazdaság visszaesése, a munkanélküliség és a bérek csökkenése már predesztinálta az első években, hogy leginkább a bevándorlók fogják érezni a világválság negatív következményeit. Az ő köreikben nőtt meg leginkább a munkahellyel nem rendelkezők aránya, a szegénységbe lecsúszó, megélhetési bűnözők száma is gyorsan növekedni kezdett, és természetesen egyre többen gondolták úgy, hogy Spanyolország nem tartogat számukra újabb lehetőségeket, és talán job-

ban járnak azzal, ha elhagyva a félszigetet új kihívások után néznek, és hazatérnek. Ez főleg azért is volt elképzelhető, mert Dél-Amerikát közel sem rázta meg annyira a krízis, mint Európát.

Azt is ki lehet jelenteni, a bevezetésben feltett kérdésre válaszul, hogy nagy valószínűséggel a bevándorlók semmilyen kockázatot nem jelentenek, ha a spanyol haderőbe való besorozásuk hasonló ütemben folytatódik. Ezt ki lehet jelenteni azért is, mert csak a dél-amerikai migránsok azok, akik felvételt nyerhetnek a fegyveres erők kötelékébe, továbbá azért is, mert a fő céljuk ezeknek az embereknek a magasabb kereset, illetve a spanyol állampolgárság könnyebb megszerzése.

Végezetül már csak az a kérdés merül fel, hogy a válság végeztével milyen tendenciával találják szembe magukat a következő években a spanyolok. Ugyan Dél-Amerika egyes országaiban, mint Ecuador vagy Kolumbia, már megkezdődött a stabilizáció, viszont Brazília és Venezuela rég nem látott válsággal küzd, azonban egy újabb helyi gazdasági összeomlás, vagy az előbb említettekben a krízis súlyosbodása egy következő menekülthullámot indíthat útnak, melynek az USA mellett Európa, főleg az Ibériai-félsziget lehet a célpontja. Ezt pedig az a tény is segíti, hogy Spanyolország is a válságból való kilábalás rögzös útját járja, és elérhető közelségbe került a krízis előtti évtized növekedésének újbóli elérése, mely további indok lehet arra, hogy a jövő migrációs folyamataiban komoly szerepet játsszon.

Felhasznált irodalom:

- A Bizottság jelentése az európai parlamentnek és a tanácsnak az Európai Unió és Kolumbia közötti vízummentességi megállapodásra irányuló tárgyalásokra vonatkozó kritériumok Kolumbia részéről történő teljesítéséről. – http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20141029_assessment_colombia_schengen_area_hu.pdf
- Advance of the Municipal Register at 1st January 2016. Provisional results – <http://www.ine.es/jaxi/Datos.htm?type=pcaxis&path=/t20/e245/p04/provi/l1/&file=00000006.px>
- An overview of international migration in Spain, Ecuador and Colombia based on local statistics – [http://www.cepal.org/celade/noticias/documentosdetrabajo/5/44505/2010.09.01_ECLAC_Vono_\(EN\).pdf](http://www.cepal.org/celade/noticias/documentosdetrabajo/5/44505/2010.09.01_ECLAC_Vono_(EN).pdf)
- Avance del Padrón municipal a 1 de enero de 2009 Datos provisionales. – <http://www.ine.es/prensa/np551.pdf>

- Avance del Padrón municipal a 1 de enero de 2009 Datos provisionales. – <http://www.ine.es/prensa/np551.pdf>
- Colombia: In the Crossfire. – <http://www.migrationpolicy.org/article/colombia-crossfire>
- Colombian government and Farc rebels announce ceasefire deal to end war. – https://www.theguardian.com/world/2016/jun/22/colombian-government-farc-rebels-ceasefire-deal?CMP=share_btn_fb
- PÓLYI CSABA: *Reflexiók Spanyolország migránspolitikájának változásairól*; In: VOGEL DÁVID – MEZŐ ANDRÁS (szerk.): *Mediterráneum: múlt, jelen, jövő*; Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóműhely kiadványa, Budapest, 2016
- Ecuador: Diversity in Migration. – <http://www.migrationpolicy.org/article/ecuador-diversity-migration>
- Ecuador: From Mass Emigration to Return Migration? – <http://www.migrationpolicy.org/article/ecuador-mass-emigration-return-migration>
- ÉLTETŐ ANDREA: *A bevándorlás gazdaságalkító szerepe, a bevándorlók helyzete Spanyolországban* – a válság hatásai; In: Európai Tükör, 2010. 10. szám
- Employment and working conditions of migrant workers – Spain. – <http://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/comparative-information/national-contributions/spain/employment-and-working-conditions-of-migrant-workers-spain>
- Extranjeros en el Ejército Español. Nuevos requisitos de acceso. – <http://www.parainmigrantes.info/extranjeros-en-el-ejercito-espanol-nuevos-requisitos-de-acceso/>
- Foreigners fill out Spain's armed forces. – <http://www.seattletimes.com/nation-world/foreigners-fill-out-spains-armed-forces/>
- Globális Migrációs áramlatok 2015. – <http://www.iom.int/world-migration>
- HORVÁTH GYULA: *Latin-amerikai bevándorlás Spanyolországba*; In: *Mediterrán Világ* 2010. 16. szám
- HORVÁTH PÉTER – SARUDI CSABA: *A bevándorlás társadalmi, gazdasági és területi jellemzői Spanyolországban*; In: *Tér és Társadalom*, 2014. 1. szám
- HORVÁTH PÉTER: *Migráció a spanyolországi Castilla y León régióban*; In: *Mediterrán Világ* 2010. 16. szám
- Human Migration Guide (6–8). – <http://www.nationalgeographic.com/expeditions/lessons/09/g68/migrationguidestudent.pdf>
- Immigration Policies and the Ecuadorian Exodus. – <http://ftp.iza.org/dp4737.pdf>
- KAROLINY ESZTER – MOHAY ÁGOSTON: *A nemzetközi migráció jogi keretei*. – http://www.ittvagyunk.eu/application/essay/37_1.pdf

- Kolumbia: ha a nép leszavazza a békét, háború lesz. – <http://hu.euronews.com/2016/06/17/kolumbia-ha-a-nep-leszavazza-a-beket-haboru-lesz/>
- Latin American Immigration to Southern Europe. – <http://www.migrationpolicy.org/article/latin-american-immigration-southern-europe>
- LÉNÁRT ANDRÁS: *Bevándorlók a mai Spanyolországban* – szubjektív közelkép a fővárosról; In: *Mediterrán Világ*, 2010. 15. szám
- LILÓN, DOMINGO: *A Spanyolországba irányuló tömeges bevándorlás problémái*; In: *Külügyi Szemle*, 2010. 3. szám
- Migration from Latin America to Europe: Trends and Policy Challenges. – <http://www.oas.org/atip/migration/iom%20report%20migration%20lac%20to%20eu.pdf>
- Nemzeti Statisztikai Hivatal, Spanyolország (Instituto Nacional de Estadística) 2007. – <http://www.ine.es/jaxi/Datos.htm?path=/t20/e245/p04/a2007/l1/&file=00000008.px&type=pcaxis>
- Nemzeti Statisztikai Hivatal, Spanyolország (Instituto Nacional de Estadística) 2009. – <http://www.ine.es/jaxi/tabla.do?path=/t20/e245/p04/a2009/l1/&file=00000011.px&type=pcaxis&L=1>
- Nemzeti Statisztikai Hivatal, Spanyolország (Instituto Nacional de Estadística) 2013. – <http://www.ine.es/jaxi/tabla.do?path=/t20/e245/p04/a2013/l1/&file=00000006.px&type=pcaxis&L=1>
- Nemzeti Statisztikai Hivatal, Spanyolország (Instituto Nacional de Estadística) 2016. – <http://www.ine.es/jaxi/tabla.do?type=pcaxis&path=/t20/e245/p04/provi/l1/&file=00000006.px>
- Nemzetközi trendek a migrációs folyamatokban: Migránsok célország és származási ország szerint. ENSZ jelentés 2013. – <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimatesorigin.shtml>
- NIJENHUIS, GARY: *Between the New World and the Old World: Changing Context of Exit and Reception in the Bolivia – Spain Migration Corridor*. In: van der Velde, Martin – van Naerssen, Ton (szerk.): *Mobility and Migration Choices: Thresholds to Crossing Borders*; Routledge, New York, 2016
- O Imigrante brasileiro na Espanha: perfil e situação de vida em Madrid. – http://www.abep.nepo.unicamp.br/encontro2008/docsPDF/ABEP2008_1160.pdf
- Outward migration from Bolivia. – <http://www.iom.int/world-migration>
- Peruvian immigration to Spain. – <http://www.peruthisweek.com/blogs-peruvian-immigration-to-spain-104658>

Spain – Economic forecast summary. – http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/economics/oecd-economic-outlook-volume-2016-issue-1/spain_eco_outlook-v2016-1-43-en#page1

Spain GDP Growth Rate. – <http://www.tradingeconomics.com/spain/gdp-growth>

Spain, Italy, Turkey. – <https://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=3489>

Spain's migrant workers send \$10 billion home. – <http://www.thelocal.es/20150615/migrant-workers-send-nearly-10-billion-back-home>

Tamperétől Hágáig, Az Európai Unió migrációs politikája. – www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/896AB1ED-2B02.../7483_051116_migracio.ppt

The peruvian migration phenomenon. – <http://www.caritas.pt/ficheiros/nacional/file/Naranjo.pdf>

The Weight of Social Assets: Argentinean Migrants in Spain. – http://www.cedla.uva.nl/50_publications/pdf/revista/92RevistaEuropea/92-Ginieniewicz-ERLACS-ISSN-0924-0608.pdf

IV. Country notes: recent changes in migration movements and policies:

Spain. – http://www.oecd.org/migration/mig/IMO%202012_Country%20note%20Spain.pdf

